

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ І АВАРІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ

Навчальний посібник

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та
спорту України як навчальний посібник для студентів вищих
навчальних закладів, які навчаються за напрямом підготовки
«Охорона праці»*

Рівне – 2016

УДК 331.4(075.8)
ББК 65.9.248я7
Р65

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
(Лист № 1/11-17555 від 12.11.2012)*

Рецензенти:

Андронов В.А., д-р техн. наук, професор Національного університету цивільного захисту України (м. Харків),

Калда Г.С., д-р техн. наук, професор Хмельницького національного університету,

Гіроль М.М., д-р техн. наук, професор Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне).

Р65 Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: Навч. посібник. 2-ге видання, доповнене та перероблене. / В.Л. Филипчук, К.Н. Ткачук, О.С. Печніков, О.С. Шаталов, Д.В. Зеркалов, О.М. Кухнюк. – К: Основа, 2016. – 304 с.

ISBN 978-966-699-807-4

У посібнику викладено порядок розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві для різних галузей промислово-господарського комплексу України. Наведено приклади використання, питання для самоперевірки, тестові завдання, термінологічний словник і список рекомендованої літератури. Навчальний посібник рекомендований студентам спеціальності 263 "Цивільна безпека" (кваліфікація 3152 - інспектор з охорони праці). Видання може бути використано також студентами вищих навчальних закладів при опрацюванні дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі», а також буде корисним спеціалістам з охорони праці.

Табл. 3, іл. 45, бібліогр. 37 назв.

УДК 331.4(075.8)
ББК 65.9.248я7

ISBN 978-966-699-807-4

© Филипчук В.Л., Ткачук К.Н.,
Печніков О.С. Шаталов О.С.,
Зеркалов Д.В., Кухнюк О.М.
© НУВГП, 2016

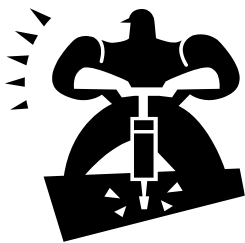
ЗМІСТ

Вступ.....	7
1. Загальні положення порядку проведення розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.....	9
1.1. Сучасний стан виробничого травматизму та професійних захворювань в Україні.....	9
1.2. Причини травматизму та методи його аналізу.....	12
1.3. Дія порядку проведення розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.....	19
1.4. Обставини, за яких проводиться розслідування нещасних випадків.....	22
1.5. Класифікатор подій та причин нещасних випадків.....	23
Контрольні запитання.....	27
2. Розслідування та облік нещасних випадків виробничого характеру.....	28
2.1. Розслідування нещасного випадку комісією підприємства.....	28
2.1.1. Організація та порядок розслідування нещасного випадку.....	28
2.1.2. Деякі особливості розслідування та взяття на облік нещасних випадків на виробництві.....	78
2.1.3. Розслідування нещасного випадку, який стався з фізичною особою – підприємцем.....	84
2.2. Спеціальне розслідування нещасних випадків на виробництві.....	88
2.2.1. Загальні положення.....	88
2.2.2. Організація та порядок спеціального розслідування нещасного випадку на виробництві.....	89
2.2.3. Спеціальне розслідування нещасного випадку, який стався з фізичною особою-підприємцем.....	114
2.2.4. Розслідування нещасних випадків з працівниками, які працюють за цивільно-правовим договором.....	118
2.3. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин.....	120
Контрольні запитання.....	121
3. Розслідування та облік нещасних випадків, пов'язаних з дорожно-транспортними пригодами.....	122

3.1. Загальні положення.....	122
3.2. Облік дорожньо-транспортних пригод.....	123
3.2.1. Облік дорожньо-транспортних пригод в органах Міністерства внутрішніх справ.....	123
3.2.2. Облік дорожньо-транспортних пригод у лікувально-профілактичних закладах.....	125
3.2.3. Облік дорожньо-транспортних пригод у дорожньо-експлуатаційних підрозділах Укравтодору.....	126
3.2.4. Облік дорожньо-транспортних пригод на міському електротранспорті.....	127
3.3. Розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою.....	129
3.3.1. Порядок розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою.....	129
3.3.2. Розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою, що сталася з фізичною особою-підприємцем.....	135
3.4. Спеціальне розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою.....	138
3.4.1. Порядок спеціального розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою.....	138
3.4.2. Спеціальне розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою, що сталася з фізичною особою – підприємцем.....	144
Контрольні запитання.....	148
4. Розслідування та облік нещасних випадків невинного характеру.....	150
4.1. Порядок розслідування нещасних випадків невинного характеру.....	150
4.1.1. Загальні положення.....	150
4.1.2. Порядок розслідування нещасних випадків невинного характеру.....	152
4.1.3. Облік і аналіз нещасних випадків невинного характеру.....	163
4.2. Розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу.....	163
4.2.1. Організація та порядок розслідування нещасного випадку.....	163

4.2.2. Організація та порядок спеціального розслідування...	176
Контрольні запитання.....	184
5. Розслідування та облік професійних захворювань і отруєнь на виробництві.....	186
5.1. Загальні положення.....	186
5.2. Розслідування гострих професійних захворювань і отруєнь на виробництві.....	189
5.2.1. Порядок розслідування гострого професійного захворювання та гострого професійного отруєння.....	189
5.2.2. Порядок розслідування гострого професійного захворювання (отруєння) фізичної особи – підприємця.....	197
5.2.3. Спеціальне розслідування гострих професійних захворювань (отруєнь).....	200
5.2.4. Спеціальне розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння), що стався з фізичною особою-підприємцем.....	205
5.3. Розслідування та облік випадків хронічних та інфекційних професійних захворювань і інтоксикацій.....	208
5.3.1. Порядок визначення хронічного професійного захворювання.....	209
5.3.2. Порядок розслідування обставин і причин виникнення професійного захворювання.....	227
5.3.3. Порядок оформлення акта розслідування причин виникнення хронічного професійного захворювання.....	230
Контрольні запитання.....	234
6. Розслідування та облік аварій на виробництві.....	236
6.1. Загальні положення.....	236
6.2. Порядок розслідування аварій (обвалень) будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів.....	237
6.3. Розслідування аварій підземних споруд (на вугільних шахтах).....	259
6.4. Розслідування транспортних подій на підприємствах залізничного транспорту.....	260
6.5. Розслідування пожеж.....	263
6.6. Розслідування технологічних порушень та відмов об'єктів електроенергетики.....	268
Контрольні запитання.....	272
Література.....	273

Тестові завдання.....	277
Рекомендований перелік практичних занять.....	296
Перелік скорочень.....	297
Термінологічний словник.....	298
Додаток. Класифікатор розподілу травм за ступенем тяжкості.....	301

*Кожен має право на належні,
безпечні і здорові умови праці...
Конституція України (ст.43)*

ВСТУП

Державна політика в галузі охорони праці визначається відповідно до Конституції України Верховною Радою України і спрямована на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням. В умовах зростання темпів промислового виробництва, економічного відновлення держави питання охорони праці та промислової безпеки стає дедалі актуальнішим.

Аналіз стану охорони праці на виробництві свідчить про те, що в Україні за роки незалежності кількість нещасних випадків виробничого характеру зменшилась більше, ніж у десять разів, а кількість загиблих під час виконання трудових обов'язків – більше, ніж у чотири рази. В той же час, на фоні загального зниження виробничого травматизму в Україні серйозне занепокоєння викликає значна кількість важких травм і смертельних випадків.

Тому важливим завданням розслідування, обліку та аналізу нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань є детальне ознайомлення студентів із системою і порядком розслідування нещасних випадків виробничого та невиробничого характеру, професійних захворювань і отруєнь, нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами, аварій на виробництві та розробки профілактичних заходів щодо зниження виробничого травматизму.

Мета навчального посібника «Розслідування, облік і аналіз нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань» полягає в тому, щоб майбутні спеціалісти з охорони праці могли якісно проводити розслідування нещасних випадків виробничого та невиробничого характеру, навчились складати необхідні звітні доку-

менти, аналізувати матеріали розслідування і розробляти заходи для усунення причин нещасних випадків та професійних захворювань і отруєнь.

Навчальний посібник складається із шести розділів, в яких розглядається порядок розслідування нещасних випадків виробничого і невиробничого характеру, професійних захворювань і отруєнь, нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами, та аварій на виробництві у різних галузях промислово-господарського комплексу. У посібнику наведено приклади нещасних випадків та їх аналіз з точки зору розслідувань, до яких залучались автори посібника. Особлива увага приділена розгляду нещасних випадків виробничого характеру. Наведено питання для самоперевірки, тестові завдання, термінологічний словник та перелік скорочень, список рекомендованої літератури.

Автори у навчальному посібнику зробили спробу врахувати думки фахівців з охорони праці, викладені у спеціалізованих виданнях, щодо уточнення положень, розбіжностей у трактуванні Порядку №1232. Автори будуть щиро вдячні за зауваження та пропозиції до навчального посібника.

Навчальний посібник рекомендований студентам спеціальності 263 "Цивільна безпека" (кваліфікація 3152 - інспектор з охорони праці). Видання може бути використано студентами вищих навчальних закладів при опрацюванні дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі», а також може бути корисним спеціалістам з охорони праці.

*Будь-який шлях, який веде до
здоров'я, я не наважився би
назвати ані занадто важким,
ані надто коштовним.
Мішель де Монтень*

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ І АВАРІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ

1.1. Сучасний стан виробничого травматизму та професійних захворювань в Україні

За статистичними даними, в Україні впродовж останніх років існує позитивна динаміка зниження абсолютних показників виробничого травматизму (як загального, так і зі смертельним наслідком), профзахворюваності, аварійності, кількості пожеж тощо. Тенденцією стало щорічне зменшення рівня загального травматизму в Україні на 5-10%, кількості нещасних випадків – у 3,5 рази, в тому числі зі смертельними наслідками – у 2 рази. Разом з тим, проблема промислової безпеки та охорони праці в Україні продовжує залишатися актуальною, оскільки рівень небезпеки на підприємствах України значно вищий, ніж у більшості розвинених країн світу. За оцінками Міжнародної організації праці (МОП), рівень ризиків для життя та здоров'я працівників, обумовлених трудовою діяльністю, в Україні сьогодні поліпшений з недопустимого до задовільного, тоді як у країнах Європи він відповідає рівню допустимого.

Слід зазначити, що наведені статистичні дані не відображають реального стану промислової безпеки та охорони праці, оскільки не враховують економічну динаміку, рівень життя населення та інші чинники. В результаті виникає парадоксальна ситуація, коли рівень виробничого травматизму знижується, але при цьому ризик зазнати травми на виробництві продовжує залишатися неприйнятним, зменшується кількість випадків травмування з одночасним зростанням

тяжкості травмування.

Низький рівень життя та загроза залишитися без роботи змушують людей працювати в умовах підвищеного ризику – в Україні рівень виробничого травматизму, особливо з тяжкими наслідками та смертельного, значно перевищує відповідний середній показник у європейських країнах. Потенційну загрозу для працюючих створюють зношені на 50-70 і більше відсотків основні виробничі фонди. Щодня в середньому травмується понад 60 працівників, з них троє – зі смертельним наслідком, три з чотирьох виробничих травм відбуваються з втратою працездатності, а кожна друга спричиняє втрату працездатності більше, ніж на 50%. Якщо, за даними МОП, в країнах з ринковою економікою один смертельний нещасний випадок припадає на 23,5 тис. працівників, то в Україні – на 11 тис. працівників.

Стабільно високим, з тенденцією до зростання, є в Україні коефіцієнт непрацездатності в результаті виробничих травм (кількість людино-днів непрацездатності в розрахунку на одного потерпілого – в середньому 35 за останні 10 років), що є наслідком багаторічної практики приховування від розслідування випадків виробничого травматизму або переведення їх в категорію не пов'язаних з виробництвом. Так, якщо згідно з даними Державної служби статистики України на виробництві щорічно травмується в середньому 28-30 тис. осіб, то за інформацією Міністерства охорони здоров'я України з приводу травмування на виробництві до лікувальних закладів звернулося в 1,6 рази більше громадян, аніж враховано державною статистикою.

Зі сфери контролю за станом промислової безпеки та охорони праці виключений малий бізнес, в якому зайнята п'ята частина всіх працюючих. Водночас, стан охорони праці на малих підприємствах є вкрай несприятливим, а виробничий травматизм удвічі вищим, аніж на великих і середніх підприємствах. За даними Європейського статистичного агентства (Eurostat), виробничий травматизм на малих підприємствах практично в 2 рази вищий, ніж у великих компаніях. Саме тому сьогодні малий бізнес є найбільш ризикованим і небезпечним для працівників.

Дефіцит безпеки на робочому місці, небезпечні та шкідливі умови праці є одним з головних чинників високого рівня передчасної смертності населення України, особливо чоловіків у працездатному

віці. Так, за останні три роки в середньому 38% працівників чоловічої статі зазнали передчасної смерті внаслідок виробничої травми або отруєння.

Надзвичайно гострою соціальною проблемою є також травматизм у невиробничій сфері, рівень якого у 70 разів вищий за рівень виробничого травматизму. Щорічні втрати економіки, внаслідок травмування і загибелі громадян у сфері, не пов'язаній з виробництвом, перевищують 10 млрд. грн., що становить 2,5% валового внутрішнього продукту України.

Зменшення чисельності зайнятих в несприятливих умовах праці відбувається не за рахунок поліпшення умов праці, а завдяки скороченню промислово-виробничого персоналу. Навіть з урахуванням цього, в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, працює 27,8% облікової чисельності штатних працівників: у промисловості – 35,0%, зокрема, у добувній – 70,3%, нафтопереробній – 61,8%, металургії та обробленні металу – 51,7%, хімічному виробництві – 41,1%.

В Україні кожен четвертий, зайнятий в несприятливих санітарно-гігієнічних умовах праці працівник – жінка. Небезпечні та несприятливі умови праці здійснюють негативний вплив на стан материнського та дитячого здоров'я, рівень дитячої смертності. Погіршення стану здоров'я працюючих жінок негативно впливає на стан здоров'я майбутніх поколінь, що в умовах поглиблення демографічної кризи стає загрозою національній безпеці України.

Високою є професійна захворюваність – щорічно реєструється 4,5-5,5 випадків у розрахунку на 10 тисяч працюючих. За нинішніх темпів погіршення здоров'я працівників уже в 2015-2020 рр. потреба в них провідних галузей промисловості може бути задоволена лише на 40-45%, що загрожує кадровим колапсом підприємствам металургійної, хімічної, вугільної, гірничо-збагачувальної промисловості, енергетики, транспорту. Відтак, за умови збереження існуючого стану, перекреслюються визначені перспективи зростання економіки України. Водночас, практично ліквідовано систему медичного обслуговування працівників на підприємствах, що дозволяла підтримувати їх здоров'я, виявляти професійні захворювання на ранніх стадіях.

Роботодавці не завжди проводять атестацію робочих місць за умовами праці на підприємствах і в організаціях незалежно від

форм власності й господарювання, де технологічний процес, використовуване обладнання, сировина та матеріали є потенційними джерелами шкідливих і небезпечних виробничих чинників. Тим самим вони порушують Закон України «Про охорону праці» і наражають своїх працівників на роботу у шкідливих умовах, що може несприятливо впливати на стан здоров'я працюючих, а також на їхніх нащадків як сьогодні, так і в майбутньому.

Численні порушення, які допускаються під час розслідування нещасних випадків та смерті працюючих, свідчать про те, що існуюча система розслідування нещасних випадків та професійних захворювань потребує подальшого удосконалення, направлено на можливість встановлення реальних причин людських трагедій та запобігання аналогічним випадкам у подальшому.

1.2. Причини травматизму та методи його аналізу

Нещасні випадки виробничого характеру відбуваються внаслідок *технічних, організаційних та психофізіологічних причин*. Вивчення матеріалів розслідувань нещасних випадків на виробництві, проведене Національним науково-дослідним інститутом промислової безпеки і охорони праці (ННДІПБОП), показує, що вони в основному (до 70%) відбуваються внаслідок організаційних причин.

Працівник може робити помилкові дії через стомленість, викликану великими фізичними (статичними і динамічними) перевантаженнями, розумовим перевантаженням, перевантаженням аналізаторів (зорового, слухового), монотонністю праці, стресовими ситуаціями, хворобливим станом. До травми може призвести невідповідність анатомофізіологічних і психічних особливостей організму людини характерові виконуваної роботи. У сучасних складних технічних системах, у конструкціях машин, приладів і систем керування ще недостатньо враховуються фізіологічні, психофізіологічні, психологічні й антропометричні особливості та можливості людини.

Згідно статистичних даних так званий «людський чинник» у причинах виробничого травматизму у ряді галузей промисловості досягає 80%, а 67% нещасних випадків відбувається з причини неувважності самих працівників. Щорічно на виробництві трапляється близько 6000 випадків професійних захворювань, з яких 70-80%

припадає на гірничовидобувний комплекс, решта – на металургійну та машинобудівну промисловість.

Дослідження засвідчують, що вельми часто при розслідуванні нещасного випадку робляться грубі помилки, що не сприяє розробці дієвих заходів щодо профілактики виробничого травматизму.

Будь-яка діяльність є потенційно небезпечною, а щоб ця небезпека реалізувалась необхідні деякі умови. Умови, що дозволяють потенційній небезпеці перейти в реальну, називають причинами. Причини можуть бути відомими або невідомими, але вони завжди існують. Тому знання причин дозволяє запобігти виникненню надзвичайних подій.

Щоб діяння було визнано причиною, воно має за своїми властивостями створювати реальну можливість настання наслідку – нещасного випадку і бути його обов'язковою умовою [33]. Необхідність конкретного діяння для настання нещасного випадку визначається шляхом його уявного елімінування, виключення із причинно-наслідкового ланцюжка. Якщо буде визнано, що й без цього діяння нещасний випадок однаково настав би, з цього випливає, що це діяння не може бути причиною. Встановлення цієї умови є особливо важливим при розслідуванні нещасного випадку, пов'язаного з одночасним порушенням кількох вимог нормативно-правових актів: причиною даного нещасного випадку є лише те порушення, яке є необхідною умовою його настання; якщо ж дане порушення не було для цього досить суттєвим, то причинного зв'язку немає, і воно не є його причиною.

Очевидно, що причинний зв'язок має місце й при бездіяльності. Уся різниця в механізмі причинного зв'язку при дії й бездіяльності полягає в тому, що в першому випадку особа сама створює необхідні передумови для настання нещасного випадку, а в другому – дозволяє реалізуватися вже існуючим умовам настання таких наслідків, незважаючи на те що вона повинна була і могла їм запобігти.

Найбільш простою, зручною, досить ефективною і найбільш прийнятною для цілей визначення об'єктивних причин нещасного випадку з багатьох виявлених обставин, умов, подій, фактів, дій або чистієї бездіяльності тощо є теорія прямих і непрямих причинних зв'язків. Таким критерієм для виділення єдиної, найбільш значимої причини або обмеженої групи таких причин є існування прямого, а

не побічного причинно-наслідкового зв'язку між існуючою умовою (умовами) і результатом, тобто нещасним випадком. Цей причинний зв'язок буде прямим тоді, коли умова/причина може призвести до результату незалежно від інших умов, що виникли в конкретній ситуації розслідуваного нещасного випадку.

Допомогу у з'ясуванні причини нещасного випадку може надати один з методів системного аналізу – метод сіткового планування і керування, тобто метод виявлення причин та наслідків дії небезпек (на основі його будується логічна модель небезпечної ситуації).

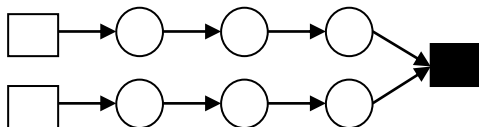
Кожний нещасний випадок чи аварія мають тільки свої їм властиві причини виникнення, характер розвитку і руйнівні сили. Вони можуть бути викликані не однією, а декількома причинами, але завжди одна з них буде основною, домінуючою. Ця домінуюча причина – реалізатор. Другорядні причини можуть сприяти і навіть наближати момент нещасного випадку чи аварії, ускладнювати наслідки але не викликати їх.

Для визначення причини нещасного випадку як події, що вже відбулася, сіткова модель будується в зворотному порядку: від моменту травмування до подій, що йому передували. Методично виявлення причин розпадається на дві стадії: побудова сіткової моделі ситуації й аналіз цієї моделі. Аналіз моделі проводиться в двох напрямках: визначення причини існування чи появи небезпечної зони і виявлення причин, що викликали перебування людини в цій небезпечній зоні. Один з авторів цього методу В. А. Ачин [28] установив чотири основні форми причинних зв'язків у сітковій моделі:

Послідовна – коли перша причина викликає другу, друга – третю і т. д. до кінцевої причини, яка призводить до нещасного випадку.

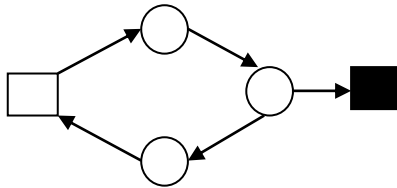

Паралельна – коли дві або декілька паралельних зв'язків викликають одну загальну причину, яка призводить до нещасного випадку.

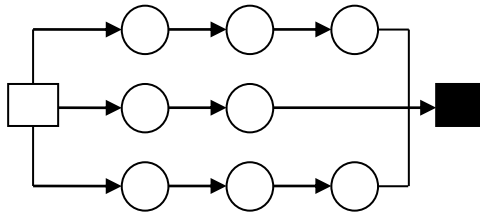

Колова – коли перша причина викликає другу, друга – третю і т.д.

до кінцевої причини, яка в свою чергу підсилює першу, перша друга, і так до тієї пори, коли одна з них не призведе до нещасного випадку.

Концентрична – коли один який-небудь чинник служить джерелом декількох причин, які розвиваються паралельно, викликають одну загальну причину, що призводить до нещасного випадку.

Умовні позначки причинних зв'язків:

- – початкова причина, що надала поштовх розвитку небезпечної події;
- – остання причина, що безпосередньо призвела до нещасного випадку;
- – закінчення прояву причини.

Аналіз викладається у вигляді логічної таблиці (табл. 1.1). Для її побудови використовують такі визначення виробничої безпеки:

Небезпечні умови – умови, за яких існує можливість впливу на людину небезпечного чинника; умови, що характеризують стан обладнання, приміщень, доріг, інженерної інфраструктури, стан організації виробництва включаючи і професійний рівень працюючих.

Небезпечні дії – дії людини, що не відповідають нормам відповідальної поведінки, включаючи і їх помилки, що призводять до небажаних наслідків.

Небезпечні ситуації – умови, за яких створюється можливість виникнення нещасного випадку.

Є випадки коли небезпечна ситуація існувала, загрожувала виникненню небажаної події, але за різних причин завершувалася сприятливо. Такі небезпечні ситуації називаються *передумовою до події*.

Таблиця 1.1

Аналіз процесів формування та виникнення травмонебезпечних ситуацій при виконанні деяких робіт

Вид робіт, виробничий підрозділ, робоче місце, виробниче обладнання	Виробнича небезпека			Можливі наслідки	Заходи запобігання небезпечним ситуаціям
	Небезпечна умова (НУ)	Небезпечна дія (НД)	Небезпечна ситуація (НС)		
Роботи на землерийній машині	Тракторне обладнання підніжкою (НУ 1) Несправність муфти зчеплення (НУ 2)	При виході з кабіни водій наступає на полотно гусениці і катки (НД 1)	Самовільний рух трактора (НС 1) Падіння тракториста на полотно гусениці (НС 2)	Травма (Т)	Розробити конструкцію складної підніжки і обладнати ними трактори. Не допускати до роботи трактористів з технічними несправностями
<p>Модель процесу: НУ 1 → НД 1</p> <p style="margin-left: 150px;">↓</p> <p style="margin-left: 100px;">НУ 2 → НС 1 → НС 2 → НС 3 → Т</p>					

Зазначені форми причинних зв'язків у різних комбінаціях можуть служити складовими елементами складних сіткових моделей.

Досвід показав доцільність застосування цього методу для виявлення дійсної причини або причин нещасного випадку.

Особливу увагу слід звернути на аналіз травматизму і професійної захворюваності. При проведенні аналізу ставляться такі завдання:

- виявлення обставин травмування;
- виявлення подій та причин нещасного випадку;
- виявлення причин нещасного випадку;
- визначення найнебезпечніших видів робіт та процесів;
- виявлення чинників, які характерні щодо травматизму на даному робочому місці, у цеху, підрозділі;
- виявлення загальних тенденцій, які характерні щодо травматизму на даному робочому місці, цеху, підрозділі.

Мета аналізу травматизму – це розробка заходів запобігання подібним нещасним випадкам, у зв'язку з чим потрібно систематично аналізувати й узагальнювати причини травматизму.

Найпоширенішими методами аналізу травматизму, що взаємно доповняють один одного, є статистичний і монографічний.

Статистичний метод, що базується на аналізі статистичного матеріалу, накопиченого за декілька років на підприємстві або в галузі, дає можливість оцінити кількісно рівень травматизму за допомогою показників: коефіцієнта частоти ($K_{\text{чт}}$), коефіцієнта тяжкості ($K_{\text{сж}}$), коефіцієнта виробничих втрат ($K_{\text{св}}$).

Ці показники використовуються для характеристики рівня виробничого травматизму на підприємстві й у цілому по галузі та для порівняння різних підприємств за рівнем травматизму. Початковим матеріалом для розрахунків є дані звітів підприємств, організацій про нещасні випадки.

Коефіцієнт частоти травматизму визначається за формулою

$$K_{\text{чт}} = \frac{1000N}{\text{ч}}, \quad (2.1)$$

де N – кількість врахованих нещасливих випадків на виробництві у звітному періоді з втратою працездатності на 1 і більше днів, ч – середньоблікова кількість працівників за звітний період часу.

Коефіцієнт частоти травматизму визначається на 1000 осіб облікової чисельності працівників.

Коефіцієнт тяжкості травматизму визначається за формулою

$$K_{\text{сж}} = \frac{D}{N}, \quad (2.2)$$

де D – сума днів непрацездатності, N – загальна кількість потерпілих.

Коефіцієнт виробничих втрат визначається за формулою:

$$K_{\text{св}} = K_{\text{чт}} \cdot K_{\text{сж}} = \frac{1000N}{\text{ч}} \cdot \frac{D}{N} = \frac{1000D}{\text{ч}}, \quad (2.3)$$

Для глибшого аналізу травматизму використовуються також і такі показники: непрацездатності, матеріальних наслідків, витрат на попередження нещасних випадків.

Показник непрацездатності визначається за формулою:

$$\Pi_n = \frac{1000D}{\text{ч}}, \quad (2.4)$$

D – число людино-днів непрацездатності у постраждалих.

Показник матеріальних наслідків визначається

$$\Pi_m = \frac{1000M}{\text{ч}}, \quad (2.5)$$

M – матеріальні наслідки нещасних випадків за звітний період часу, грн.

Показник витрат на попередження нещасних випадків за звітний період, грн.:

$$\Pi_z = \frac{1000Z}{\text{ч}}, \quad (2.6)$$

Z – витрати на попередження нещасних випадків за звітний період.

За *статистичного методу аналізу загальної захворюваності* на виробництві використовуються такі відносні показники: показник частоти випадків $I_{\text{чв}}$ або днів непрацездатності $I_{\text{чд}}$, що визначаються на 100 працівників:

$$I_{\text{чв}} = \frac{100B}{\text{ч}}, \quad I_{\text{чд}} = \frac{100D}{\text{ч}}, \quad (2.7)$$

де B – кількість випадків захворювань, D – кількість днів захворювань за звітний період, ч – середньоспискова кількість працівників у звітному періоді.

Показник середньої тривалості одного випадку захворювання (показник тяжкості захворюваності):

$$\Pi_{\text{дз}} = \frac{D}{B}, \quad (2.8)$$

D – кількість днів тимчасової непрацездатності.

Різновидом статистичного методу є груповий і топографічний методи.

За *групового методу* дослідження нещасні випадки групуються:

- за професією та видами робіт потерпілих;
- за характером та локалізацією пошкоджень;
- за низкою зовнішніх ознак: днями, тижнями, змінами, віком, стажем, статтю, кваліфікацією потерпілого.

Це дозволяє виявити найнесприятливіші моменти в організації робіт, стані умов праці або устаткування.

За *топографічного методу* дослідження всі нещасні випадки систематично позначають умовними позначками на плані розташування устаткування в цеху, дільниці відповідно до того, де стався нещасний випадок. Скупчення цих знаків свідчить про підвищений рівень травматизму в цьому або іншому підрозділі чи робочому місці. Завдяки цьому створюється наочне уявлення про потенційно небезпечні зони на виробництві, що сприяє вживанню відповідних профілактичних заходів.

За *монографічного методу* дослідження виявляють вплив на безпеку праці багатьох елементів досліджуваного об'єкта (технічний стан об'єкта, характер та організація трудового процесу), планування виробничого процесу, підготовка працівників, стан обліку та аналізу травматизму тощо), тобто проводиться глибокий аналіз небезпечних і шкідливих виробничих чинників, притаманних тій чи іншій виробничій дільниці, устаткуванню, технологічному процесу.

1.3. Дія порядку проведення розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві

Враховуючи численні недоліки існуючого Порядку проведення розслідувань (№ 1112, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р.) *Державною службою гірничого нагляду та промислової безпеки України** (надалі ***Державна служба України з питань праці***) спільно з профспілками, за участю Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (надалі – Фонд СНВ), центральних органів виконавчої влади, органів виконавчої влади в областях, інших соціальних партнерів, опрацьовано *нову редакцію нормативно-правового акту - **Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві*** (далі – **Порядок №1232**). Порядок затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. №1232, яка набрала чинності 1 січня 2012 р.

Цією постановою надано право ***роз'яснювати вимоги Порядку***:

- *Державній службі України з питань праці* – щодо розслідування та обліку нещасних випадків і аварій на виробництві;

- *Міністерству охорони здоров'я* – щодо розслідування та обліку гострих, хронічних професійних захворювань і отруєнь.

Цей Порядок визначає процедуру проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися з працівниками на підприємствах, в установах та організаціях **незалежно від форми власності** або в їх філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах.

Дія Порядку поширюється на:

- власників підприємств або уповноважені ними органи (далі – роботодавці);
- працівників, у тому числі іноземців та осіб без громадянства, які відповідно до законодавства уклали з роботодавцем трудовий договір (контракт) або **фактично допущені до роботи роботодавцем**;
- фізичних осіб – підприємців;
- членів фермерського господарства, членів особистого селянського господарства, осіб, що працюють за договором, укладеним відповідно до законодавства (далі – особи, що забезпечують себе роботою самостійно).

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442 була утворена **Державна служба України з питань праці (Держпраці), реорганізувавши шляхом злиття Державну інспекцію з питань праці та Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки і поклавши на Службу, що утворюється, функції з реалізації державної політики, які виконували органи, що припиняються (крім функцій з реалізації державної політики у сфері охорони надр), а також функції з реалізації державної політики у сфері гігієни праці та функції із здійснення дозиметричного контролю робочих місць і доз опромінення працівників. Державна служба України з питань праці є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики України. Відповідно були утворені **територіальні органи Державної служби України з питань праці** – **головні управління Держпраці** у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Луганській, Львівській, Одеській, Харківській, Херсонській областях та **управління Держпраці** в інших областях України.*

Дія цього Порядку поширюється також на працівників дипломатичної служби під час роботи у закордонній дипломатичній установі України та осіб, які відповідно до законодавства про працю працюють за трудовим договором (контрактом) у військових частинах (підрозділах) або на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління Міноборони, МВС, Держспецтрансслужби, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, ДПіТС, ДСНС, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації.

В той же час, *дія цього Порядку не поширюється на:*

- осіб рядового і начальницького складу органів та підрозділів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації;
- військовослужбовців Служби зовнішньої розвідки, Збройних Сил, Управління державної охорони, СБУ, Держспецтрансслужби;
- осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, військовослужбовців внутрішніх військ, курсантів (слухачів) навчальних закладів МВС;
- осіб, що утримуються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторів;
- осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби;
- осіб рядового і начальницького складу ДСНС;
- осіб рядового і начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту ДСНС;
- військовослужбовців Адміністрації Держприкордонслужби та її регіональних управлінь, Морської охорони, органів охорони державного кордону, розвідувального органу Адміністрації Держприкордонслужби, навчальних закладів, науково-дослідних установ та органів забезпечення Держприкордонслужби у період проходження військової служби.

Розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, стажистами, клінічними ординаторами, аспірантами, докторантами під час навчально-виховного процесу, проводиться згідно з «Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах» (наказ МОН України № 1365 від 07.10.2013).

Розслідування нещасних випадків та професійних захворювань,

що сталися з працівниками, які перебували у відрядженні за кордоном, проводиться згідно з Порядком №1232, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

1.4. Обставини, за яких проводиться розслідування нещасних випадків

У відповідності до ст. 14 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та ДСТУ 2293-99 **нещасний випадок – це обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.**

Відповідно до п.7 Порядку №1232 розслідування проводиться у разі виникнення нещасного випадку з працівником, що стався у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок якого зафіксовано шкоду здоров'ю, зокрема:

- одержання поранення, травми, у тому числі внаслідок тілесних ушкоджень;
  - гострого професійного захворювання і гострого професійного та інших отруєнь;
  - одержання сонячного або теплового удару, опіку, обмороження;
  - у разі утоплення;
  - ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням;
  - одержання інших ушкоджень внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха (землетрусу, зсуву, повені, урагану тощо);
  - контакту з представниками тваринного і рослинного світу;
- які призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності переведення його на іншу (легшу) роботу не менш як на один робочий день;**
- зникнення, а також настання смерті працівника під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків.

1.5. Класифікатор подій та причин нещасних випадків

Відповідно до класифікатора, наведеного у Порядку №1232, *події, що призвели до нещасного випадку поділяються* на такі види:

01 - пригоди (події) на транспорті

01.1 - дорожньо-транспортна пригода на дорогах (шляхах) загального користування, у тому числі:

01.1.1 - наїзд транспортних засобів на потерпілого

01.2 - дорожньо-транспортна пригода на території підприємства, у тому числі:

01.2.1 - наїзд транспортних засобів на потерпілого

01.3 - авіаційна подія

01.4 - морська та річкова подія

01.5 - транспортна подія на залізничному транспорті

02 - падіння потерпілого, у тому числі:

02.1 - під час пересування

02.2 - з висоти

02.3 - в колодязь, ємність, яму тощо

03 - падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, породи, ґрунту тощо, у тому числі:

03.1 - обрушення, обвалення будівель, споруд та їх елементів

03.2 - обвалення та обрушення породи, ґрунту тощо

03.3 - падіння, зсув, перекидання технологічних транспортних засобів

03.4 - падіння устаткування (обладнання) або їх конструктивних елементів

04 - дія предметів та деталей, що рухаються, розлітаються, обертаються, у тому числі:

04.1 - дія рухомих і таких, що обертаються, деталей обладнання, машин і механізмів

04.2 - дія предметів, що розлітаються в результаті вибуху або руйнування приладів, посудин, які перебувають під тиском, у вакуумі

05 - ураження електричним струмом, у тому числі:

05.1 - у разі доторкання до ліній електропередачі та обірваних проводів

05.2 - у разі наближення на недопустиму відстань до струмоведучих частин, що перебувають під напругою

05.3 - у разі дії блискавки

06 - дія температур

06.1 - дія підвищених температур (крім пожежі)

06.2 - дія низьких температур (обмороження)

07 - дія шкідливих і токсичних речовин

08 - дія іонізуючого випромінювання

09 - показники важкості праці

10 - показники напруженості праці

11 - ушкодження внаслідок контакту з тваринами, комахами, іншими представниками фауни, а також флори

12 - утоплення

13 - асфіксія

14 - навмисне вбивство або травма, заподіяна іншою особою

- 15 - техногенна аварія
- 16 - стихійне лихо
- 17 - пожежа
- 18 - вибух
- 19 - самогубство
- 20 - зникнення працівника
- 21 - газодинамічне явище
- 22 - погіршення стану здоров'я
- 23 - інші види

Причини настання нещасного випадку поділяються на *технічні*:

01 - конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва

02 - конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність транспортних засобів

03 - неякісне розроблення або відсутність проектної документації на будівництво, реконструкцію виробничих об'єктів, будівель, споруд, інженерних комунікацій, обладнання, устаткування тощо

04 - неякісне виконання будівельних робіт

05 - недосконалість технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки

06 - незадовільний технічний стан, у тому числі:

06.1 - виробничих об'єктів, будівель, споруд, інженерних комунікацій, території

06.2 - засобів виробництва

06.3 - транспортних засобів

07 - незадовільний стан виробничого середовища (перевищення гранично допустимого рівня небезпечних та шкідливих виробничих факторів)

08 - інші

організаційні:

09 - незадовільне функціонування, недосконалість або відсутність системи управління охороною праці

10 - недоліки під час навчання безпечним прийомом праці, у тому числі:

10.1 - відсутність або неякісне проведення інструктажу

10.2 - допуск до роботи без навчання та перевірки знань з охорони праці

11 - неякісне розроблення, недосконалість інструкцій з охорони праці або їх відсутність

12 - відсутність у посадових інструкціях визначення функціональних обов'язків з питань охорони праці

13 - порушення режиму праці та відпочинку

14 - відсутність або неякісне проведення медичного обстеження (професійного відбору)

15 - невикористання засобів індивідуального захисту через незабезпеченість ними

16 - виконання робіт з відключеними, несправними засобами колективного захисту, системами сигналізації, вентиляції, освітлення тощо

17 - залучення до роботи працівників не за спеціальністю (професією)

- 18 - порушення технологічного процесу
- 19 - порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання, устаткування, машин, механізмів тощо
- 20 - порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів
- 21 - порушення правил безпеки руху (польотів)
- 22 - незастосування засобів індивідуального захисту (у разі їх наявності)
- 23 - незастосування засобів колективного захисту (у разі їх наявності)
- 24 - порушення трудової і виробничої дисципліни, у тому числі:
  - 24.1 - невиконання посадових обов'язків
  - 24.2 - невиконання вимог інструкцій з охорони праці
- 25 - інші

психофізіологічні:

- 26 - алкогольне, наркотичне, токсикологічне отруєння
- 27 - алкогольне, наркотичне, токсикологічне сп'яніння
- 28 - низька нервово-психічна стійкість
- 29 - незадовільні фізичні дані або стан здоров'я
- 30 - незадовільний психологічний клімат у колективі
- 31 - травмування (смерть) внаслідок протиправних дій інших осіб
- 32 - особиста необережність потерпілого
- 33 - інші причини

Обладнання, устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, експлуатація яких призвела до настання нещасного випадку, поділяються на :

- 311 - устаткування енергетичне
- 313 - устаткування для чорної та кольорової металургії
- 314 - устаткування гірничошахтне
- 315 - устаткування підйомально-транспортне (крани)
- 316 - устаткування підйомально-транспортне (конвеєри)
- 317 - устаткування підйомально-транспортне (крім кранів і конвеєрів)
- 318 - устаткування і рухомий склад залізниць
- 331 - машини електричні малої потужності
- 332 - електродвигуни змінного струму потужністю від 0,25 кВт і більше
- 334 - електродвигуни вибухозахищені, врубово-комбайнові і електробури
- 336 - машини електричні постійного струму
- 337 - генератори змінного струму, перетворювачі, підсилювачі електромашинні, електростанції та електроагрегати живлення
- 338 - машини електричні великі, агрегати електромашинні, турбо- і гідрогенератори
- 341 - трансформатори і трансформаторне устаткування, апаратура високовольтна, силова перетворювальна техніка, прилади силові напівпровідникові, детектори ядерного і нейтронного випромінювання, електрохімічні перетворювачі інформації
- 342 - апарати електричні напругою до 1000 В
- 343 - комплектне обладнання напругою до 1000 В
- 344 - устаткування спеціальне технологічне, шинопроводи низької напруги
- 345 - електротранспорт (крім засобів міського транспорту і мотор-вагонних поїздів), електроустаткування для електротранспорту і підйомально-транспортних

машин

346 - устаткування світлотехнічне і вироби електроустановлювальні, лампи електричні, вироби культурно-побутового призначення і широкого вжитку

348 - джерела струму хімічні, фізичні, генератори електрохімічні та термоелектричні

361 - устаткування хімічне і запасні частини до нього

362 - устаткування для переробки полімерних матеріалів і запасні частини до нього

363 - насоси (відцентрові, парові та привідні поршневі)

364 - устаткування кисневе, кріогенне, компресорне, холодильне, для газополуменового оброблення металів, насоси, агрегати вакуумні і високовакуумні, комплекти технологічні лінії, установи та агрегати

365 - устаткування целюлозно-паперове

366 - устаткування нафтопромислове, бурове, геологорозвідувальне і запасні частини до нього

367 - устаткування технологічне і апаратура для нанесення лакофарбового покриття на вироби машинобудування

368 - устаткування нафтогазопереробне

381 - верстати металорізальні

382 - машини ковальсько-пресові (без машин з ручним і ножним приводами)

383 - устаткування деревообробне

384 - устаткування технологічне для ливарного виробництва

385 - устаткування для гальванопокриття виробів машинобудування

386 - устаткування для зварювання тертям, холодного зварювання і допоміжне зварювальне обладнання

451 - автомобілі

452 - автомобілі спеціалізовані, автопоїзди, автомобілі-тягачі, кузови і фургони, причеми, тролейбуси, автонавантажувачі, мотоцикли, велосипеди

472 - трактори

473 - машини сільськогосподарські

474 - машини для тваринництва, птахівництва і кормо виробництва

481 - машини для землерийних і меліоративних робіт

482 - машини дорожні, устаткування для приготування будівельних сумішей

483 - устаткування і машини будівельні

484 - устаткування для промисловості будівельних матеріалів

485 - устаткування технологічне для лісозаготівельної і торф'яної промисловості, машинобудування комунальне

486 - устаткування для кондиціювання повітря і вентиляції

493 - устаткування і прилади для опалення і гарячого водопостачання

511 - устаткування технологічне і запасні частини до нього для легкої промисловості

512 - устаткування технологічне і запасні частини до нього для вироблення хімічного волокна

513 - устаткування технологічне і запасні частини до нього для харчової, м'ясної, молочної та рибної промисловості

514 - устаткування технологічне і запасні частини до нього для борошномельних, комбікормових підприємств та зернохосвищ

515 - устаткування технологічне і запасні частини до нього для торгівлі, громадського харчування та блоків харчування, устаткування холодильне і запасні частини до нього, вироби культурно-побутового призначення та господарського вжитку

516 - устаткування поліграфічне і запасні частини до нього

517 - устаткування технологічне і запасні частини до нього для скляно-ситалової промисловості, кабельної промисловості, для розвантаження, розфасування та упакування мінеральних добрив і отрутохімікатів

525 - устаткування та оснащення спеціальне для ремонту та експлуатації тракторів і сільськогосподарських машин, транспортування та складської переробки вантажів, пуску і налагоджування, технічного обслуговування та ремонту машин і устаткування тваринницьких та птахівницьких ферм, а також конструкції, устаткування та оснащення споруд захищеного ґрунту

945 - устаткування медичне

947 - устаткування технологічне для медичної промисловості і запасні частини до нього

968 - устаткування, інвентар та приладдя для театральнo-видовищних підприємств і закладів культури

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте сучасний стан виробничого травматизму та професійних захворювань в Україні.

2. Яка дія порядку проведення розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві?

3. Які причини виробничого травматизму?

4. Які є методи аналізу виробничого травматизму?

5. При яких обставинах проводиться розслідування нещасних випадків

6. Охарактеризуйте класифікатор подій та причин нещасних випадків.

*Немає кращого вчителя, ніж
нещастя.
Бенджамін Дізраелі*

2

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОБЛІК НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ ВИРОБНИЧОГО ХАРАКТЕРУ

2.1. Розслідування нещасного випадку комісією підприємства

2.1.1. Організація та порядок розслідування нещасного випадку.

У разі настання нещасного випадку:

I. Потерпілий або працівник, який виявив нещасний випадок, чи інша особа (свідок нещасного випадку) повинні **негайно** повідомити керівника робіт, який безпосередньо здійснює контроль за станом охорони праці на робочому місці (далі – безпосередній керівник робіт), чи іншу уповноважену особу підприємства і вжити заходів до надання необхідної допомоги потерпілому.

II. Безпосередній керівник робіт (уповноважена особа підприємства) зобов'язаний:

- **терміново** організувати надання першої невідкладної допомоги потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу;

- **негайно** повідомити роботодавця про те, що сталося;

- **зберегти** до прибуття комісії з розслідування нещасного випадку обстановку на робочому місці та машини, механізми, обладнання, устаткування (далі – устаткування) у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю чи здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків та порушення виробничих процесів), а також вжити заходів до недопущення подібних нещасних випадків.

Під терміном «керівник робіт» розуміється уповноважена роботодавцем особа, яка виконує розпорядчі функції, тобто, керує процесом виконання робіт. Це може бути майстер, керівник цеху, бригадир, тобто, особа, яка видає завдання і контролює хід його виконання.

ІІІ. Лікувально-профілактичний заклад у разі звернення потерпілого повинен передати **протягом доби** з використанням засобів зв'язку та на паперовому носії екстрене повідомлення про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві за формою, наведеною на рис. 2.1:

1) підприємству, де працює потерпілий;

2) робочому органів виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань за місцезнаходженням підприємства, де працює потерпілий, або за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою – підприємцем або особою, що забезпечує себе роботою самостійно;

3) територіальному управлінню Держпраці за місцем настання нещасного випадку;

4) закладові Держсанепідслужби, який здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, де працює потерпілий, або такому закладові за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою – підприємцем або особою, що забезпечує себе роботою самостійно, у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння).

Лікувально-профілактичний заклад **обов'язково проводить** у порядку, встановленому МОЗ:

- необхідні дослідження і складає протокол про наявність в організмі потерпілого алкоголю (наркотичних засобів чи отруйних речовин) та визначає ступінь його сп'яніння;

- визначає ступінь тяжкості травми (із зазначенням коду діагнозу згідно з Міжнародною статистичною класифікацією хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10)

Відповідний висновок чи витяг з протоколу, а також висновок про ступінь тяжкості травми подаються на запит роботодавця, Фонду до утворення комісії з проведення розслідування нещасного випадку (далі – комісія) або голови комісії після її утворення **протягом однієї доби з моменту одержання запиту**.

_____

(найменування лікувально-

_____

профілактичного закладу,

_____

ініціали та прізвище керівника)

ЕКСТРЕНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ
про звернення потерпілого щодо настання
нещасного випадку на виробництві

1. Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого _____
2. Вік (повних років) _____
3. Місце проживання _____
4. Найменування і місцезнаходження підприємства, де працює потерпілий _____
5. Попередній діагноз _____
6. Дата: травмування (захворювання, отруєння) _____ 20__ р.
встановлення діагнозу _____ 20__ р.
госпіталізації _____ 20__ р.
7. Місце госпіталізації _____
(найменування лікувально-профілактичного закладу)
8. Небезпечний, шкідливий виробничий фактор, який спричинив травмування (захворювання, отруєння) _____
9. Дата і час передачі первинної інформації _____ 20__ р. ____ год. ____ хв.

_____ (посада особи, яка надіслала повідомлення) _____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище)

_____ (посада особи, яка надіслала повідомлення) _____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище)

Рис. 2.1. Зразок повідомлення про звернення потерпілого щодо настання нещасного випадку на виробництві

Якщо в територіальному управлінні Держпраці за місцезнаходженням підприємства відсутнє повідомлення від роботодавця про випадок (передбачений п. 37 Порядку) після закінчення *одного робочого дня* з часу надходження повідомлення від лікувально-профілактичного закладу, або не проведено розслідування комісією підприємства після закінчення *п'яти робочих днів*, то **нещасний випадок можна вважати прихованим.**

IV. Роботодавець, одержавши повідомлення про нещасний випадок (крім випадків, передбачених пунктом 37 Порядку, згідно

якому необхідно проводити спеціальне розслідування) зобов'язаний:

- **впродовж однієї години** передати з використанням засобів зв'язку та протягом доби на паперовому носії «Повідомлення про нещасний випадок» (рис. 2.3.).

- якщо особа, що постраждала, знаходиться на лікуванні у лікувально-профілактичному закладі, то **в строк до однієї доби** надіслати лікарсько-експертній комісії цього закладу «Запит про ступінь тяжкості виробничої травми» (рис. 2.2.) та отримати на нього медичний висновок.

- Після отримання медичного висновку про ступінь тяжкості виробничої травми **негайно передати** з використанням засобів зв'язку та *протягом однієї доби* на папері «Повідомлення про нещасний випадок».

Товариство з обмеженою відповідальністю «Медтех»

м. Київ, вул. Польова, 11 5, тел. 0 (44) 354-82-34

14.04.2013 № 03/18

Голові лікарсько-експертної комісії
Київської міської лікарні № 15
Романюку І.І.

Шановний Іван Іванович!

Відповідно до пункту 6 Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 4 липня 2007 р. № 370 прошу надати медичний висновок про ступінь тяжкості виробничої травми, отриманої 16 квітня 2012 року о 9 год. 25 хв. працівником Товариства з обмеженою відповідальністю «Медтех» Притулою Сергієм Івановичем, який перебуває на лікуванні у вашій лікарні.

Директор підприємства

О. С. Савенко

Рис. 2.2. Приклад оформлення запиту до лікарсько-експертної комісії про ступінь тяжкості виробничої травми

**ПОВІДОМЛЕННЯ
про нещасний випадок**

1. Дата і час настання нещасного випадку _____
  2. Найменування підприємства та органу виконавчої влади, до сфери управління якого воно належить _____
  3. Код підприємства згідно з:
ЄДРПОУ _____
КВЕД (класифікація видів економічної діяльності) _____
КОАТУУ (класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України) _____
КОПФГ (класифікація організаційно-правових форм господарювання) _____
КОДУ (класифікація органів державного управління) _____
  4. Місцезнаходження та телефон підприємства, працівником якого є потерпілий _____
  5. Місце, де стався нещасний випадок (виробництво, цех, дільниця, приміщення тощо), і його стисла характеристика _____
  6. Відомості про потерпілого (потерпілих):
прізвище, ім'я та по батькові _____
характер травм _____
дата смерті _____
місце роботи _____
професія _____
дата народження (число, місяць, рік) _____
загальний стаж роботи _____
стаж роботи за професією (посадою) _____
сімейний стан _____
прізвище, ім'я та по батькові дітей із зазначенням року їх народження _____
  7. Стислий опис обставин і ймовірні причини нещасного випадку (згідно з класифікатором, зазначеним у додатку 4 до Порядку проведення розслідувань та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві) _____
  8. Ініціали та прізвище державного інспектора з охорони праці, який здійснює державний нагляд на підприємстві, де стався нещасний випадок _____
  9. Ініціали та прізвище страхового експерта Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, закріпленого за підприємством, де стався нещасний випадок _____
  10. Дата і час передачі інформації _____
  11. Посада, ініціали та прізвище особи, яка передала інформацію _____
  12. Причина несвоєчасної передачі інформації _____
- _____
(керівник підприємства, установи, організації,
який надіслав повідомлення) (підпис) (ініціали та прізвище)
М.П.

Рис. 2.3. Зразок повідомлення про звернення потерпілого щодо настання нещасного випадку на виробництві

Повідомлення (рис. 2.3) розсилається:

- Фондові за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок;
- керівникові первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок – керівникові профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки – уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці);
- керівникові підприємства, де працює потерпілий, якщо потерпілий є працівником іншого підприємства;
- органів державного пожежного нагляду за місцезнаходженням підприємства у разі настання нещасного випадку внаслідок пожежі;
- закладові Держсанепідслужби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння);

2) наказом по підприємству (рис.2.4.) *впродовж доби* утворити комісію у складі **не менш як три особи** та організувати проведення розслідування.

Медичний висновок про ступінь тяжкості виробничої травми надається виключно лікарсько-експертною комісією лікувально-профілактичного закладу, де здійснюється лікування особи, що постраждала **в строк до однієї доби** з моменту надходження запиту роботодавця та/або голови комісії.

Для визначення необхідності призначення спеціального розслідування нещасного випадку достатньо повідомлення роботодавця, згідно з додатком 2 до Порядку (див. рис.2.3), де в пункті 6 зазначено характер травм.

Роботодавець зобов'язаний створити належні умови для роботи комісії (забезпечити приміщенням, засобами зв'язку, оргтехнікою, автотранспортом, канцелярським приладдям), компенсувати витрати, пов'язані з її діяльністю, а також залучених до роботи експертів, інших спеціалістів та сприяти роботі комісії з метою своєчасного і об'єктивного проведення розслідування нещасного випадку.

V. До складу комісії входять: керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці (голова комісії), представник Фонду за місцезнаходженням підприємства, представник первинної

профспілки (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок - представник профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки – уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці), а також представник підприємства, інші особи.

ТОВ «СТИРОЛ»

Наказ №15

від «19» 02 2015р

м. КРАСОВ

Про утворення комісії з розслідування нещасного випадку
на виробництві.

(Надається повний опис події, що сталася)

Для розслідування нещасного випадку, який стався «18» лютого 2015р о 10 год. 15 хв. із маляром-штукатуром Хромко Романом Петровичем

НАКАЗУЮ:

1. Утворити комісію в складі :
  - Хацкевича Роман Іванович - керівник служби охорони праці ТОВ «СТИРОЛ» (голова комісії),
  - Гнатенко Олег Антонович - страховий експерт з охорони праці виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві,
  - Никитюк Іван Іванович - голова первинної профспілкової організації ТОВ «СТИРОЛ».
2. Комісії, провести розслідування нещасного випадку відповідно до вимог Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою КМУ №1232 від 30.11.2012 .
3. Голові комісії письмово поінформувати потерпілого про його права і з початку роботи комісії запросити до співпраці.
4. Матеріали щодо результатів розслідування і акти за формою Н-5 і Н-1, якщо нещасний випадок пов'язаний з виробництвом, до 22.02.2015 року передати на затвердження директору ТОВ «СТИРОЛ».
5. Контроль за виконанням даного наказу покладаю на гол. інженера Михальчука М.М.

Директор

Чумаченко П.П.

ТОВ «СТИРОЛ»

**Рис. 2.4. Приклад наказу по підприємству про утворення комісії
з розслідування нещасного випадку на виробництві**

Уповноважена особа – це особа, яку повинен визначити потерпілий. Якщо потерпілий знаходиться у такому фізичному стані, коли не має змоги брати участь у роботі комісії з розслідування, бути присутнім на засіданнях і висловлювати думку, він уповноважує особу, яка представлятиме його інтереси. Ця процедура повинна бути з'ясована на початку розслідування через письмове запрошення до співпраці. Комісія повинна від потерпілого отримати підпис, саме потерпілий повинен визначити хто представлятиме його інтереси: чивін сам, чи уповноважена ним особа. В цьому й полягає процедура уповноваження.

У разі, якщо потерпілий знаходиться у такому важкому стані, що не може визначити уповноважену особу, складається протокол про неможливість пояснень з боку потерпілої сторони. В такому випадку комісія повинна звернутись до родичів потерпілого. Якщо родичів не має, складається протокол про те, що потерпіла сторона не в змозі надати пояснення. Даний протокол буде виправданням про невиконання даної процедури під час проведення розслідування.

Якщо потерпілий є працівником іншого підприємства, до складу комісії входять також представники такого підприємства та первинної організації профспілки, а у разі відсутності на підприємстві профспілки – уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці.

До складу комісії не може входити безпосередній керівник робіт, оскільки він є зацікавленою особою.

Потерпілий або уповноважена ним особа, яка представляє його інтереси, не входить до складу комісії, але має право брати участь у її засіданнях, вносити пропозиції, подавати документи щодо нещасного випадку, давати відповідні пояснення, в тому числі викладати в усній і письмовій формі особисту думку щодо обставин і причин настання нещасного випадку та одержувати від голови комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Для участі в роботі комісії з розслідування нещасних випадків на підприємстві повинні залучатися особи, які згідно з чинним законодавством пройшли навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Комісію з розслідування нещасного випадку має право очолювати керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони пра-

ці, які згідно з чинним законодавством пройшли навчання і перевірку знань з питань охорони праці. Це пов'язано з тим, що згідно з вимогами Закону «Про охорону праці» посадові особи, діяльність яких пов'язана з організацією безпечного ведення робіт, уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці під час прийняття на роботу і періодично, один раз на три роки, проходять за рахунок роботодавця навчання та перевірку знань з питань охорони праці, порядок якого регламентовано Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15 і зареєстрованим у Мін'юсті України 15.02.2005 за № 231/10511. До програм навчання з охорони праці в обов'язковому порядку включаються питання щодо вивчення основних вимог Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.

У п. 1.3 Типового положення зазначено, що його вимоги є обов'язковими для виконання усіма центральними, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, бюджетними установами та суб'єктами господарської діяльності незалежно від форми власності та видів діяльності.

Голова комісії зобов'язаний письмово поінформувати потерпілого або уповноважену ним особу, яка представляє його інтереси, про його або її права і з початку роботи комісії запросити до співпраці.

Члени комісії мають право одержувати усні чи письмові пояснення щодо нещасного випадку та проводити опитування роботодавця, посадових осіб, інших працівників підприємства, у тому числі потерпілого, та опитати осіб – свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб, робити необхідні запити, пов'язані з проведенням розслідування.

У разі настання нещасного випадку на виробництві у вихідний або святковий день роботодавець зобов'язаний в установленому порядку передати повідомлення про нещасний випадок черговим працівникам установ і організацій та організувати розслідування.

Комісія, що утворена згідно з наказом роботодавця, також ***проводить розслідування у вихідні та святкові дні***. Це пов'язано з необхідністю в найкоротші строки провести розслідування, виявити причини, що призвели до нещасного випадку, розробити заходи із запобігання подібним нещасним випадкам, а також своєчасно приз-

начити страхові виплати та послуги потерпілому.

Основною формою роботи комісії є засідання, які проводяться за необхідності, але не менше ніж двічі за час розслідування та проведення необхідних дій, визначених Порядком.

Перше засідання комісії з розслідування нещасного випадку на виробництві організовується її головою у найкоротший термін після видання наказу про утворення комісії, що пов'язано з необхідністю проведення розслідування у терміни, встановлені вимогами Порядку. Під час першого засідання комісії проводиться розподіл обов'язків між її членами. У засіданнях комісії повинні брати участь всі її члени. У разі відсутності більшості членів головою вирішується питання про перенесення дати засідання.

Інформація про дату, час та місце проведення засідання комісії доводиться до усіх членів комісії, а також осіб, які будуть брати у ньому участь, головою комісії з використанням засобів зв'язку або у письмовій формі (у разі потреби).

Щодо процедури прийняття рішення відносно класифікації нещасного випадку шляхом голосування членів комісії, то Порядком не визначено процедуру прийняття рішення. Крім того, у формах актів за формою Н-5 та Н-1, протоколів тощо, які містяться у додатках до Порядку, не передбачено оформлення процедури прийняття рішень шляхом голосування.

VI. Комісія зобов'язана впродовж *трьох робочих днів* з моменту її утворення провести розслідування нещасного випадку. У разі виникнення потреби у проведенні лабораторних досліджень, експертизи, випробувань для встановлення обставин і причин настання нещасного випадку строк розслідування може бути продовжений за письмовим погодженням з територіальним органом Державної служби України з питань праці за місцем знаходження підприємства.

Обставинами нещасного випадку можуть бути *супутні причини*, які сприяли настанню нещасного випадку (порушення правил експлуатації обладнання, технологічних процесів, відсутність належного контролю, інструкцій з охорони праці, засобів індивідуального захисту тощо). *Основною причиною* (причинами) нещасного випадку є безпосередня дія (вплив) небезпечного або шкідливого чинника, в результаті якого потерпілий отримав шкоду здоров'ю або насталася смерть.

Під час розслідування комісія зобов'язана:

1. Отримати пояснення у потерпілого. Залежно від стану його здоров'я це може бути пояснювальна записка (рис.2.5.) або протокол опитування (рис.2.6).

<p style="text-align: center;">ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА потерпілого (потерпілих), свідків та інших осіб, причетних до нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)</p> <p><u>13 квітня 2010 року о 9 год. 25 хв.</u> <u>з електрозварником ручного зварювання Недбайлом Іваном Івановичем</u> професія (посада), прізвище, ім'я та по батькові потерпілого) (або) _____ (категорія і характер аварії)</p> <p style="text-align: right;"><u>Карпов Іван Леонідович</u> (прізвище, ім'я та по батькові особи, <u>майстер ділянки виготовлення ліків цеху № 4</u> що дає пояснення, її професія (посада), місце роботи) Місце проживання <u>м. Рівне, вул. Яблунева, 10, кв. 4</u></p> <p>Наприкінці зміни 12 квітня 2013 року я побачив, що на трубопроводі автоклава з'явилася тріщина, що мало привести до витоків рідини, яка перероблялася в автоклаві. Я дав завдання працівнику ділянки Сергієнко А. А. спорозжити автоклав, щоб наступного дня можна було провести зварювальні роботи. Вранці 13 квітня 2013 року я доручив електрозварнику ручного зварювання Недбайлу І.І., підготуватися до проведення зварювальних робіт і почав оформлювати наряд-допуск на виконання тимчасових вогневих робіт. Але я не встиг оглянути місце виконання робіт і оформити наряд-допуск, тому що мені повідомили, що сталася пожежа і постраждав електрозварник ручного зварювання Недбайло І.І.</p> <p>Повторний інструктаж з охорони праці при виконанні вогневих робіт я проводив з Недбайлом І.І. 10 березня 2013 року, про що свідчить запис у журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці. (у довільній формі надаються пояснення відомих фактів, пов'язаних з подією, висловлюється думка щодо її обставин і причин. Зазначаються посадові особи, дії чи бездіяльність яких стали основною або супутньою причиною нещасного випадку (аварії), а також висловлюються пропозиції щодо запобігання подібним подіям)</p> <p>13.04.2013КарповІ.І. Карпов</p> <p style="text-align: center;">Рис. 2.5. Приклад оформлення пояснювальної записки особи, причетної до нещасного випадку</p>

ПРОТОКОЛ
опитування потерпілого (потерпілих), свідків та інших осіб,
причетних до нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)

13 квітня 2013 року о 9 год. 25 хв.

з електрозварником ручного зварювання Недбайлом Іваном Івановичем
(професія (посада), прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

(або) _____
(категорія і характер аварії)

Прізвище, ім'я та по батькові

опитуваної особи Недбайло Іван Іванович

Професія (посада) електрозварник ручного зварювання 2 розряду

Місце проживання м. Сарни, вул. Зимова 75, кв. 4

Про випадок (аварію) розповів:

13 квітня 2013 року о 9 годині я приступив до виконання доручення майстра Карпова І. Л. щодо ремонту трубопроводу автоклава, на якому з'явилася тріщина. Взяв електрозварювальний апарат, підключив його до мережі електроживлення і почав зварювати трубопровід. Але я не звернув уваги на калюжу, що була поруч зі мною. Під час зварювання калюжа раптом спалахнула. Я зняв куртку і почав тушити пожежу, на мені загорівся одяг і я отримав опіки обличчя та тіла.

Запитання: Ви знали що в автоклаві переробляються легкозаймисті речовини чи ні? _____

Відповідь: Знав _____

Запитання: Ви проходили інструктаж з охорони праці з питань виконання тимчасових вогневих робіт і коли? _____

Відповідь: Так, проходив під час проведення повторного інструктажу, що проводився у березні цього року _____

Запитання: Ви бачили калюжу і все ж таки проводили зварювальні роботи. Чому? _____

Відповідь: Я вважав що це вода _____

Запитання: Ви підписувалися у наряд-допуску на виконання тимчасових вогневих робіт щодо дотримання вимог безпеки?

Відповідь: Ні, наряд-допуску я не бачив і у ньому не розписувався _____

(Розповідь про подію, що розслідується, викладається у довільній формі).

Протокол прочитав(ла), записано з моїх слів правильно

Недбайло

І. І. Недбайло

Опитування провів і протокол склав

Інженер з охорони праці

Карпунець

О. О. Карпунець

13 квітня 2013 року

Рис. 2.6. Приклад оформлення протоколу опитування потерпілого від нещасного випадку

Крім того, особа, яка проводить опитування повинна за необхідності поставити запитання для уточнення:

- коли потерпілий проходив інструктаж з охорони праці?
- чи знав про небезпечні виробничі фактори?
- якими засобами індивідуального захисту був забезпечений?
- як почувався перед нещасним випадком?
- чи справні були інструменти та обладнання?

Якщо потерпілий не в змозі надавати пояснення через погіршення стану здоров'я, комісією складається протокол про неможливість опитування потерпілого і розслідування продовжується.

Якщо на час розслідування потерпілий знаходиться в іншому місці, то за рахунок роботодавця члени комісії повинні виїхати до потерпілого і провести відповідні дії згідно з Порядком №1232.

2. Визначити коло свідків та осіб, причетних до нещасного випадку, і відібрати від них пояснювальні записки. Під час опитування цих осіб з'ясовується:

- їхнє місцезнаходження на момент нещасного випадку;
- що бачили або чули?
- поведінка потерпілого до нещасного випадку, у момент події та після неї;
- думка кожного щодо причин нещасного випадку;
- з'ясовуються окремі протиріччя, які зазначені в пояснювальних записках.

3. Визначити коло керівників робіт, посадових осіб, причетних до нещасного випадку, які повинні забезпечувати безпечне виконання робіт на робочому місці (майстри, виконроби, начальники дільниць, керівники структурних підрозділів тощо).

Від них відбираються пояснювальні записки, в яких мають бути висвітлені, зокрема, такі питання:

- хто дав завдання на виконання робіт?
- коли, ким і як проводився інструктаж з питань охорони праці?
- хто і як контролював стан умов та безпеки праці у даному структурному підрозділі і на даному робочому місці?
- чи були забезпечені працівники засобами індивідуального та колективного захисту, необхідною технологічною документацією, інструкціями з охорони праці?
- власні припущення щодо можливих обставин та причин нещасного випадку.

У разі необхідності нез'ясовані питання уточнюються через протокол опитування.

4. Обстежити місце настання нещасного випадку.

При обстеженні місця, де стався нещасний випадок, оглядають:

- робоче місце та обладнання;
- інструмент, пристрої, інші предмети, якими було травмовано постраждалого;
- засоби індивідуального захисту, якими користувався постражданий;

- засоби колективного захисту, сигналізацію, блокуючі пристрої.

Після вивчення обставин та місця травмування потерпілого комісією складається «Протокол огляду місця, де стався нещасний випадок» (рис.2.7.) та (у разі необхідності) «Ескіз місця, де стався нещасний випадок» (рис.2.8.).

ПРОТОКОЛ	
огляду місця, де стався нещасний випадок (сталася аварія)	
_____ 20__ р. о ____ год. ____ хв.	
з _____	_____
(професія (посада), прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)	
на _____	_____
(найменування підприємства та органу, до сфери управління якого воно належить)	
Комісія у складі	
голови комісії _____	_____
(прізвище та ініціали) (посада, місце роботи)	
членів комісії _____	_____
(прізвище та ініціали) (посада, місце роботи)	
у період з ____ год. ____ хв. ____ 20__ р. до ____ год. ____ хв. ____ 20__ р.	
оглянула місце, де стався нещасний випадок (сталася аварія)	
_____	
(детально описується місце, де стався нещасний випадок,	
_____	
наявність обладнання, устаткування, інструментів, пристосовань, їх	
_____	
технічний стан і відповідність вимогам нормативно-правових актів	
_____	
щодо безпечної експлуатації)	
Голова комісії _____	_____
(підпис) (ініціали та прізвище)	
Члени комісії _____	_____
(підпис) (ініціали та прізвище)	

Рис.2.7. Зразок протоколу огляду місця, де стався нещасний випадок

<div style="border-bottom: 1px solid black; margin-bottom: 5px;"></div> (найменування підприємства)		
ЕСКІЗ місця, де стався нещасний випадок (сталася аварія) ____ 20__ р. о __ год. __ хв. з ____ (професія (посада), прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)		
До події	Після події	Прив'язка до території підприємства – копія генерального плану (плану гірничих робіт) з прив'язкою до запасних виходів
Окремі характерні місця, вузли, розрізи тощо	Окремі характерні місця, вузли, розрізи тощо	
Голова комісії _____ (підпис) (ініціали та прізвище)		
Члени комісії _____ (підпис) (ініціали та прізвище)		
Ескіз склав _____ (посада) (підпис) (ініціали та прізвище)		
Рис. 2.8. Зразок документа до оформлення ескізу місця, де стався нещасний випадок		

5. Вивчити та тимчасово вилучити документацію щодо організації безпечного використання робіт.

Комісія вивчає документи, що безпосередньо стосуються роботи, під час виконання якої стався нещасний випадок, зокрема:

- технічні паспорти та обладнання, акти технічного огляду та випробувань обладнання, журнали оглядів обладнання, журнали змінних робіт;

- технологічні регламенти, карти технологічного процесу;
- документацію на засоби колективного захисту, сигналізацію.

Комісія також тимчасово вилучає та вивчає документацію щодо організації безпечного виконання робіт, до якої, зокрема, належать:

- журнали інструктажів з питань охорони праці;
- інструкції з охорони праці;
- протоколи перевірки знань з охорони праці (при виконанні робіт з підвищеною небезпекою);
- наряди-допуски, маршрутні листи, накази, розпорядження на

виконання робіт;

- журнали контролю стану умов та безпеки праці;
- накази на призначення, проходження навчання і перевірку знань з охорони праці в комісії підприємства, навчальному закладі;
- посадові інструкції керівників робіт;
- особова картка потерпілої особи, в якій враховується видача і повернення працівником засобів індивідуального захисту.

Перелік документів, що їх вивчає та вилучає комісія, залежить від специфіки виробничого процесу, під час якого стався нещасний випадок.

6. Оцінити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці, що є одним із основних пунктів розслідування. З'ясувати які норми правил та інструкцій з охорони праці було порушено із занесенням у робочі протоколи засідань комісії. Для цього зручно скласти перелік усіх нормативно-правових актів (правил, інструкцій, стандартів, положень тощо), дія яких поширюється на виконання роботи, під час якої стався нещасний випадок.

7. З'ясувати обставини і причини настання нещасного випадку.

Визначаючи обставини нещасного випадку, необхідно отримати дані про:

- особу, яка доручила виконання цієї роботи;
- стан робочого місця та устаткування;
- наявність засобів колективного та індивідуального захисту;
- виробничий процес, під час якого стався нещасний випадок.

Для правильного визначення причини нещасного випадку, слід дотримуватися таких принципів:

- причина повинна впливати з обставин нещасного випадку;
- при визначенні причини має бути вказано конкретні порушення норм і правил охорони праці, відповідних інструкцій з охорони праці;
- визначити, які причини є основними і які супутніми.

8. За необхідності вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу, звернення потерпілого до медичного пункту або медико-санітарної частини підприємства, амбулаторну картку та історію хвороби потерпілого, документацію відділу кадрів, відділу (служби) охорони праці тощо);

9. Визначити осіб, які допустили порушення вимог законодавст-

ва про охорону праці. Для того, щоб визначити осіб, винних у даному нещасному випадку, комісія вивчає посадові інструкції керівників робіт, відповідальних за організацію безпечного виконання робіт, та інструкції з охорони праці. На підставі аналізу отриманої інформації встановлюються особи, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, та фіксуються пункти нормативно-правових актів, що їх було порушено керівником робіт, іншими посадовими особами, самим потерпілим;

10. Розробити організаційні і технічні заходи щодо усунення причин нещасного випадку та визначити конкретних виконавців, діяльність яких має бути спрямована на ліквідацію виявлених порушень правил і норм охорони праці та запобігання подібним нещасним випадкам на підприємстві. На розроблення заходів слід звернути особливу увагу, бо нещасний випадок, що стався, відбиває не лише основні недоліки в організації безпеки праці, але й певною мірою весь загальний стан охорони праці на підприємстві. У заходах необхідно передбачити ознайомлення працівників з матеріалами нещасного випадку, проведення з ними позапланового інструктажу, організацію навчання, визначити конкретні терміни та виконавців, діяльність яких має бути спрямована на ліквідацію виявлених порушень правил і норм охорони праці та запобігання подібним нещасним випадкам на підприємстві (рис. 2.9).

11. Визначити, чи пов'язаний або непов'язаний даний нещасний випадок з виробництвом.

12. На підставі відомостей, отриманих під час розслідування, скласти «Акт проведення розслідування нещасного випадку» за формою Н-5 (рис. 2.10) у 5-ти примірниках.

Якщо нещасний випадок пов'язаний з виробництвом, то скласти також у **5-ти примірниках** «Акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом» за формою **Н-1** (рис. 2.11).

VII. Питанню пов'язаний або непов'язаний даний нещасний випадок з виробництвом необхідно приділити значну увагу, оскільки від нього залежить право постраждалих або членів їх сімей на отримання з Фонду соціального страхування від нещасних випадків матеріального забезпечення та/або соціальних послуг.

А) У відповідності до п.15 Порядку №1232 обставинами, за яких нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний з виробництвом, і за яких настає страховий випадок державного со-

ціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, є:

12. Заходи щодо усунення причин настання нещасного випадку:				
№ з/п	Найменування заходу	Строк виконання	Виконавець	Відмітка про виконання
1.	Обставини і причини нещасного випадку довести до відома всіх працівників підприємства.	з отриманням акта	директор товариства	
2.	Провести у встановленому порядку первинний медичний огляд працівників товариства.	з отриманням акта	директор товариства	
3	Провести у встановленому порядку первинний інструктаж на робочому місці, стажування дублювання на робочому місці працівникам, що виконують роботу з підвищеною небезпекою.	з отриманням акта	директор товариства	
4.	Зі всіма працівниками провести позаплановий інструктаж з питань охорони праці.	з отриманням акта	директор товариства	
5.	Заборонити виконання робіт тракторами, які у встановленому порядку не зареєстровані та не пройшли технічний огляд (трактори «John Deer 3130» та «John Deer 510»).	з отриманням акта	директор товариства	
6	Відсторонити від управління транспортними засобами (тракторами, автомобілями) осіб, які у встановленому порядку не пройшли медичний огляд, навчання та перевірку знань з питань охорони праці.	з 25.08.2013	директор господарства	
7.	Провести позапланове навчання та перевірку знань у встановленому порядку директора, посадових осіб та працівників підприємства з нормативно-правових актів з охорони праці	з 25.08.2013	директор господарства	
8.	Розробити інструкцію з охорони праці під час безпечної експлуатації прес-підбирача «John Deere 550»	до 07.10.2013	керівник господарства	
9.	Переробити та затвердити положення, інструкції, інші акти з охорони праці, що діють у межах підприємства	до 25.09.2013	керівник господарства	
10.	По результатах розслідування видати наказ по підприємству.	до 25.08.2013	керівник господарства	

Рис. 2.9. Приклад заходів щодо усунення причин настання нещасного випадку (п.12 акту за формою Н-1 проведення розслідування нещасного випадку)

Форма Н-5
ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ (посада роботодавця або керівника органу,

який утворив комісію з розслідування

_____ (спеціального розслідування)

_____ нещасного випадку (аварії)

_____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище)

_____ 20__ р.

М.П.

АКТ

**проведення розслідування (спеціального розслідування)
нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)**

_____ 20__ р. о ____ год. ____ хв.

на _____

(найменування підприємства, код згідно з ЄДРПОУ,

_____ найменування органу, до сфери управління якого належить підприємство)

_____ (дата складення акта)

_____ (місце складення акта)

Комісія, утворена наказом від _____ 20__ р. № _____

_____ (найменування органу, який утворив комісію з розслідування (спеціального розслідування) нещасного випадку (аварії))

у складі голови _____

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

_____ (посада, місце роботи)

членів комісії _____

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

_____ (посада, місце роботи)

та за участю _____

_____ (прізвище, ім'я та по батькові)

_____ (посада, місце роботи)

провела з _____ 20__ р. по _____ 20__ р.

розслідування (спеціальне розслідування) нещасного випадку

(аварії), що стався (сталася) _____

(місце нещасного випадку (аварії), кількість потерпілих, у тому числі із смертельним наслідком)

Роботу комісії продовжено згідно з наказом від _____ 20__ р. № _____

у зв'язку з _____
(зазначаються підстави для продовження строку проведення розслідування)

1. Відомості про потерпілого (потерпілих)

_____ (прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, домашня адреса, професія (посада), загальний стаж роботи, у тому числі на підприємстві, за професією; дата проходження навчання, інструктажу, перевірки знань з охорони праці, попереднього та періодичного медичного огляду, професійного добору;

**Рис. 2.10. Зразок акту за формою Н-5 проведення розслідування
нещасного випадку**

наслідки нещасного випадку, діагноз, який встановив лікувально-профілактичний заклад)

(відомості про членів сім'ї, які перебувають на утриманні потерпілого, у разі нещасного випадку із смертельним наслідком - прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, ступінь родинного зв'язку, рід занять)

2. Характеристика підприємства, об'єкта, ділянки та місця, де стався нещасний випадок (сталася аварія)

(стисла характеристика підприємства, об'єкта, ділянки та місця, де стався нещасний випадок (сталася аварія), із зазначенням відомостей про затверджений та фактичний режим роботи підприємства, об'єкта (устаткування) до настання нещасного випадку (аварії) (стан об'єкта (ділянки), устаткування (конструкцій) і матеріалів перед нещасним випадком (аварією); висновок про їх відповідність нормативним вимогам) (відомості про аналогічні нещасні випадки (аварії), що сталися на підприємстві)

(опис організації роботи з охорони праці на підприємстві та її недоліків (зазначаються тільки у разі групового нещасного випадку та нещасного випадку із смертельним наслідком)

3. Обставини, за яких стався нещасний випадок (сталася аварія)

(опис подій, що сталися, робіт, що проводилися до настання нещасного випадку (аварії), їх процесу з початку зміни із зазначенням керівника робіт, його вказівок, дій потерпілого (потерпілих) та інших осіб, причетних до настання нещасного випадку (аварії) (последовательний виклад подій із зазначенням небезпечних та шкідливих виробничих факторів, які впливали на потерпілого (потерпілих), перелік машин, інструментів, устаткування, експлуатація яких призвела до нещасного випадку, небезпечних умов і дій потерпілого (потерпілих) або інших осіб, характеру аварії)

(перелік заходів, вжитих для ліквідації наслідків нещасного випадку (аварії), надзвичайної ситуації або плану локалізації аварійних ситуацій, висновки експертизи (якщо проводилась)

(відомості про осіб, що є свідками нещасного випадку, із зазначення їх прізвищ, імен та по батькові, постійного місця проживання)

4. Причини настання нещасного випадку (аварії)

(основні технічні, організаційні та психофізіологічні причини настання нещасного випадку (аварії), включаючи перевищення гранично допустимого рівня небезпечних і шкідливих виробничих факторів, невідповідність засобів колективного, індивідуального та медичного захисту встановленим вимогам та їх недостатність (якщо це вплинуло на подію)

(узагальнені результати проведеної органами державного нагляду за охороною праці та іншими органами перевірки стану охорони праці на підприємстві, які безпосередньо стосуються нещасного випадку (у разі настання групового нещасного випадку та нещасного випадку із смертельним наслідком)

Рис. 2.10 (продовження). Зразок акту за формою Н-5 проведення розслідування нещасного випадку

5. Заходи щодо усунення причин настання нещасного випадку (аварії)

(заходи щодо усунення безпосередніх причин настання нещасного випадку, запобігання подібним нещасним випадкам, а також ліквідації наслідків аварії (у разі потреби)

6. Висновок комісії

(нещасний випадок визнано (не визнано) таким, що пов'язаний з виробництвом, із зазначенням відповідного пункту Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві)

(складається акт за формою Н-1 (у разі, коли випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом), картка за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання чи отруєння)

(відомості про осіб, у тому числі потерпілого, працівників іншого підприємства або сторонніх осіб, дії або бездіяльність яких призвели до настання нещасного випадку (аварії), перелік порушень вимог законодавства про охорону праці, посадових інструкцій тощо (із зазначенням статей, розділів, пунктів)

(пропозиції щодо притягнення до відповідальності осіб, дії або бездіяльність яких призвели до настання нещасного випадку (аварії)

(дані про зустріч членів комісії з потерпілими або членами їх сімей чи уповноваженими особами, які представляють їх інтереси, з метою розгляду питань щодо розв'язання соціальних проблем, які виникли внаслідок нещасного випадку, пропозиції щодо їх розв'язання відповідними органами, роз'яснення потерпілим або членам їх сімей чи уповноваженим особам, які представляють їх інтереси, прав у зв'язку з настанням нещасного випадку)

7. Перелік матеріалів, що додаються

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Члени комісії _____

(підпис)

(ініціали та прізвище)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Рис. 2.10 (продовження). Зразок акту за формою Н-5 проведення розслідування нещасного випадку

Примітки до форми Н-5: 1. У п. 1 у разі настання групового нещасного випадку зазначаються відомості про кожного потерпілого. 2. Відомості про членів сім'ї, які перебувають на утриманні потерпілого, можуть бути викладені у формі таблиці. 3. У п. 2, якщо нещасний випадок стався внаслідок аварії, зазначаються категорія аварії, обсяги втрати продукції (у натуральному виразі та у гривнях), розмір матеріальних втрат, спричинених аварією (у гривнях). 4. У п. 4 після викладення кожної причини відзначається, які вимоги законодавства про охорону праці та захист населення і території від надзвичайних ситуацій, інструкцій з безпечного проведення робіт і посадових інструкцій порушено (із зазначенням статті, розділу, пункту тощо). 5. У п. 5 зазначаються заходи щодо усунення причин настання нещасного випадку (аварії), які можуть бути викладені у формі таблиці, із зазначенням строків і відповідальних за їх виконання.

1) Виконання потерпілим трудових (посадових) обов'язків за режимом роботи підприємства, у тому числі у відрядженні.

Приклад 1: На одному із заводів в результаті довготривалої експлуатації вибухнув водонагрівальний котел. Зруйнованими частинами споруди на сусідній території другої організації травмувало робітника К. На лікуванні знаходився 18 днів.

Нещасний випадок з робітником К другої організації слід **пов'язати з виробництвом**, оскільки він в цей час виконував трудові обов'язки на території свого підприємства.

Приклад 2: Бригада електролінійників механізованої колони електропідприємства, яка була у відрядженні, проводила у полі розкатку дротів високовольтної лінії 110 кВ, що будувалася в місці перетину з повітряною лінією зв'язку і автодоріг. Робота виконувалась без ПВР (технологічної карти). Представник організації, що експлуатував лінію зв'язку, на місці виконання робіт був відсутній. Розкатавши дроти до опори, бригадир, який стояв біля дороги, дав завдання електролінійнику перекинути мотузку через лінію зв'язку, щоб потім перетягнути розтягнуті дроти. Електролінійник замість того, щоб виконати завдання, самовільно піднявся на опору лінії зв'язку і обрізав один з дротів в місці перетину. Внаслідок одностороннього тяжіння іншим дротом опора зламалася і впала разом з електролінійником. При падінні він отримав тяжку травму.

Нещасний випадок необхідно **пов'язати з виробництвом**, оскільки електролінійник виконував свої трудові обов'язки.

Приклад 3: Робітники ділянки ізоляції ТОВ „Енергозахист» займалися укладанням настилу на раніше змонтованих підвісних риштуваннях. До самостійних робіт верхолазів був допущений ізолювальник, який не пройшов перевірку знань з правил охорони праці, із стажем роботи менше одного року. Для укладання настилу необхідно було змонтувати чотири ригелі. Ізолювальник змонтував три ригелі і поклав на них дошки. Замість четвертого ригеля він натягнув в три ряди дріт діаметром 1,6 мм. Робітники відмовилися працювати на таких риштуваннях. Стоячи на незакріплених дошках без запобіжного поясу, ізолювальник за допомогою кусачків перекусив дроти. В цей час струни підвісних риштувань розійшлися і дошки разом з ізолювальником обрушилися. При падінні монтажник отримав важку травму.

Незважаючи на те, що ізолювальник проводив роботи самостійно, нещасний випадок слід **пов'язати з виробництвом**, оскільки він діяв в інтересах підприємства.

Форма Н-1

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____

(посада роботодавця або керівника органу,

утворив комісію з розслідування нещасного випадку)

_____

(підпис) (ініціали та прізвище)

_____ 20__ р.
М.П.

АКТ № _____

про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом

(прізвище, ім'я та по батькові потерпілого, його місце проживання)

1. Дата і час настання нещасного випадку

_____

(число, місяць, рік,

_____

годин, хвилин)

2. Найменування підприємства, працівником якого
є потерпілий _____

Місцезнаходження підприємства, працівником якого
є потерпілий:

Автономна Республіка Крим, область, місто _____
район _____

населений пункт _____

Орган, до сфери управління

якого належить підприємство _____

Реєстраційні відомості про підприємство
(страхувальника) як платника єдиного
внеску на загальнообов'язкове державне
соціальне страхування:

реєстраційний номер страхувальника _____

дата реєстрації _____

найменування основного виду діяльності

та його код згідно з КВЕД _____

встановлений клас професійного

ризика виробництва _____

Найменування і місцезнаходження

підприємства, де стався нещасний випадок _____

Цех, дільниця, місце, де стався нещасний випадок

**Рис. 2.11. Зразок акту за формою Н-1 проведення
розслідування нещасного випадку**

3. Відомості про потерпілого:	
стать _____	
число, місяць, рік народження _____	
професія (посада) _____	
розряд (клас) _____	
загальний стаж роботи _____	
стаж роботи за професією _____	
(посадою) _____	
ідентифікаційний код _____	
4. Проведення навчання та інструктажу з питань охорона праці:	
навчання за професією чи роботою, під час виконання якої стався нещасний випадок _____	
_____ (число, місяць, рік)	
проведення інструктажу:	
вступного _____	
_____ (число, місяць, рік)	
первинного _____	
_____ (число, місяць, рік)	
повторного _____	
_____ (число, місяць, рік)	
цільового _____	
_____ (число, місяць, рік)	
перевірка знань за професією чи видом роботи, під час виконання якої стався нещасний випадок (для робіт підвищеної небезпеки) _____	
_____ (число, місяць, рік)	
Робота в умовах дії шкідливих або небезпечних факторів _____	
5. Проходження медичного огляду:	
попереднього _____	
_____ (число, місяць, рік)	
періодичного _____	
_____ (число, місяць, рік)	
6. Обставини, за яких стався нещасний випадок _____	
Вид події _____	
_____ (згідно з класифікатором, зазначеним у цьому додатку)	
Шкідливий або небезпечний фактор _____	
та його значення _____	
7. Причини настання нещасного випадку:	
основна _____	
супутні _____	

Рис. 2.11 (продовження). Зразок акту за формою Н-1 проведення розслідування нещасного випадку

8. Устаткування, машини, механізми, транспортні засоби, інструменти і пристосування, експлуатація яких призвела до настання нещасного випадку

_____ (найменування, тип, марка, рік випуску, підприємство-виробник,

_____ дата останнього випробування (якщо воно проводилося)

9. Діагноз згідно з листком непрацездатності або довідкою лікувально-профілактичного закладу _____

Перебування потерпілого в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння згідно з медичним висновком _____

_____ (так, ні або не визначалося)

10. Особи, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, або орган, який проводить розслідування _____

_____ (прізвище, ім'я та по батькові,

_____ професія, посада, підприємство, порушення вимог законодавства про

охорону праці із зазначенням статей, розділів, пунктів тощо, _____

_____ найменування відповідного органу, який проводить розслідування)

11. Свідки нещасного випадку _____

_____ (прізвище, ім'я та по батькові, постійне місце проживання)

12. Заходи щодо усунення причин настання нещасного випадку:

Порядковий номер	Найменування заходу	Строк виконання	Виконавець	Відмітка про виконання
------------------	---------------------	-----------------	------------	------------------------

Голова комісії з розслідування

нещасного випадку _____

_____ (посада) _____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище)

Члени комісії

_____ (посада) _____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище)

_____ (посада) _____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище)

_____ 20__ р.

Рис. 2.11 (продовження). Зразок акту за формою Н-1 проведення розслідування нещасного випадку

Примітки до форми Н-1: 1. Акт складається з текстової і кодової частин, які заповнюються відповідно до міжгалузевих та галузевих класифікаторів з використанням установлених термінів. Коди зазначаються в клітинках обов'язково.

2. У п. 1 у першому рядку число та місяць кодуються відповідно до їх порядкових номерів, а рік – двома останніми цифрами, у другому рядку зазначається і кодується час, коли стався нещасний випадок.

3. У пункті кодується: найменування підприємства відповідно до ЄДРПОУ; адреса підприємства - відповідно до КОАТУУ (класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України); найменування органу, до сфери управління якого належить підприємство, - відповідно до КОДУ (класифікації органів державного управління); найменування цеху, дільниці - відповідно до галузевого класифікатора, у разі його відсутності зазначається найменування цеху, дільниці відповідно до затвердженого переліку підрозділів підприємства.

4. У пункті статі кодується так: 1 - чоловіча, 2 - жіноча; зазначається число, місяць і рік народження, а кодується число повних років потерпілого на час настання нещасного випадку; професія (посада), розряд (клас) записуються і кодуються відповідно до Державного класифікатора професій (ДК-003:2010). Якщо назва професії потерпілого не відповідає Державному класифікаторові професій, в кодовій частині ставиться нуль. У разі коли потерпілий має кілька професій, зазначається та професія, під час виконання роботи за якою стався нещасний випадок; зазначається і кодується число повних років стажу роботи (загального, за основною професією (посадою), під час виконання якої стався нещасний випадок. Якщо стаж становить менш як рік, в текстовій частині зазначається кількість місяців і днів, а в кодовій частині ставиться нуль.

5. Пункт заповнюється відповідно до вимог Типового положення про навчання з питань охорони праці, затвердженого Держгірпромнаглядом. Дата проведення навчання та інструктажу з питань охорони праці кодується згідно з пунктом 1.

6. Пункт 5 акту Н-1 заповнюється відповідно до Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженого МОЗ. Дата проведення медичного огляду кодується згідно з пунктом 2.

7. У п. 6: дається стисла характеристика умов праці та дій потерпілого, викладається послідовність подій, що відбувалися перед настанням нещасного випадку, описується процес праці, а також зазначається, хто керував роботою або організував її; відомості про вид події зазначаються і кодуються відповідно до розділу 1 класифікатора, зазначеного у цьому додатку; відомості про шкідливий або небезпечний фактор та його значення наводяться відповідно до ГОСТ 12.0.003 "Небезпечні та шкідливі виробничі фактори. Класифікація"; шкідливий фактор кодується відповідно до класифікатора, затвердженого МОЗ.

8. У п. 7 зазначаються і кодуються основна та супутні причини нещасного випадку відповідно до розділу 2 класифікатора, зазначеного в цьому додатку. Основна причина нещасного випадку зазначається і кодується першою. Якщо причин нещасного випадку більш як три, інші причини зазначаються лише у текстовій частині.

9. У п. 8 устаткування кодується відповідно до розділу 3 класифікатора, зазначеного в цьому додатку.

10. У п. 9 діагноз зазначається згідно з листком непрацездатності або довідкою лікувально-профілактичного закладу і кодується відповідно до Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10). У разі перебування потерпілого в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння у кодовій частині відповідної графі ставиться цифра 1. Дані про ступінь сп'яніння визначаються на підставі медичного висновку лікувально-профілактичного закладу, в якому проводився огляд потерпілого.

11. У п. 10 акту Н-1 зазначаються відомості про порушення потерпілим

вимог законодавства про охорону праці, що стали причиною настання нещасного випадку, відповідно до пункту 7. Закони та інші нормативно-правові акти про охорону праці кодуються відповідно до Державного реєстру міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці.

12. У п. 12 акту Н-1 зазначається кожний захід окремо. Не потрібно зазначати заходи щодо накладення стягнень.

13. У тимчасовому акті пп. 7, 10 і 12 не заповнюються, а у пп. 6, 8 і 9 зазначається інформація, яка встановлена на час складення тимчасового акта.

Приклад 4: Для перевезення екскаватора-драглайна на іншу ділянку роботи до естакади був поданий трейлер і машиніст приступив до завантаження. Опустивши ківш драглайна на платформу, машиніст почав заїжджати на трейлер. При в'їзді на площадку трейлера, внаслідок різкої зміни кута нахилу екскаватора, ківш драглайна, з'єднаний зі стрілою тросами, підскочив угору, звалився з естакади, потягнув за собою стрілу і розвернув поворотну платформу на кут 90°. Поруч з трейлером стояв в якості глядача машиніст з іншого екскаватора. Він був вдарений рухомим ковшем екскаватора і отримав травму в області грудної клітки.

Незважаючи на те, що машиніст з іншого екскаватора був у якості глядача, нещасний випадок слід **пов'язати з виробництвом**, оскільки машиніст був на робочому місці.

2) Перебування на робочому місці, на території підприємства або в іншому місці для виконання потерпілим трудових (посадових) обов'язків чи завдань роботодавця з моменту прибуття потерпілого на підприємство до його відбуття, що фіксується відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, в тому числі протягом робочого та надурочного часу;

Під територією підприємства слід розуміти земельну ділянку, яка надана йому у користування, а також ділянка, яка віднесена до території підприємства згідно з рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради.

Переважно місце отримання працівником травми, яка може пов'язуватися з виробництвом, є підприємства, причому не лише в межах огорожі, а визначена генеральним планом, тобто та земля, що надана йому для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель і споруд, під'їзних доріг, інженерних мереж, адміністративно-побутових будівель тощо. Сюди ж належить і робоче місце та інше місце, пов'язане з виконанням роботи.

Слід застерегти проти підміни поняття «територія» поняттям «робоче місце» та в деяких випадках травмування за його межами і спроб не пов'язувати це з виробництвом.

***Приклад 5:** Бригада електромонтерів обстежувала стан лінії електропередачі на заводській території. Один із електромонтерів з метою обстеження зайшов на розташований там же будівельний майданчик, де його травмувала цегла, що впала з висоти.*

Спроба не пов'язати травму з виробництвом, тому що відвідини електромонтером будівельного майданчика не були пов'язані з його безпосередньою роботою, **неправомірна**, оскільки нещасний випадок стався з працівником у робочий час на території підприємства під час виконання своїх трудових обов'язків.

***Приклад 6:** Травмованого електрика знайшла охорона біля трансформаторної підстанції після закінчення його робочої зміни, причому на прохідній є відмітка, що він покидав територію підприємства. У ході розслідування встановлено, що електрик, згадавши про незамкнені двері підстанції, повернувся на підприємство через отвір в огорожі, де внаслідок необережності дістав травму.*

Нещасний випадок **пов'язується з виробництвом**, оскільки працівник виконував дії в інтересах виробництва - запобігти електротравмуванню інших людей, а також виконував службові обов'язки, хоч і в позаробочий час.

***Приклад 7:** Групі будівельників було доручено встановити шлакбаум на дорозі поза межами підприємства. Необхідні матеріали і механізми на місце роботи були доставлені вантажним автомобілем. Після розвантаження автомобіля вантажним краном, бригадир прийняв рішення завантажити його залізобетонними конструкціями, що знаходились на місці будівництва і доставити їх на склад підприємства. Зачепивши одну конструкцію за крюк крана він піднявся в кузов автомобіля і відчепив її. Другу конструкцію попросив зачепити іншого працівника. В момент виконання цієї операції стріла крана доторкнулась до проводу лінії електропередач 10 КВт, внаслідок чого було смертельно травмованого цього працівника.*

У даному випадку роботи виконувались в інтересах підприємства згідно розпорядження керівника підприємства, тому нещасний випадок **пов'язаний з виробництвом**.

***Приклад 8:** Нещасний випадок трапився з працівником ливарної ділянки. Працівник проходив повз навантажувач, який рухався з переповненим ковшем рідкого металу вантажопідйомністю 1 т в напрямку формувальної лінії №2. Під час руху ківш похитнувся, стався виплеск металу на працівника, який відскочив в сторону. Однак великі краплі металу відбившись від підлоги потрапили на його одяг та взуття, що і спричинило термічні опіки кінцівок обох ніг. Потерпілого було доставлено в обласну клінічну лікарню.*

Нещасний випадок **пов'язується з виробництвом**, оскільки він трапився на місці роботи працівника.

***Приклад 9:** Маляр М вирішила у робочий час покинути робоче місце і відвідати побутове приміщення, де знаходились її особисті речі. Оскільки двері згідно з наказом майстра були зачинені (вони відчинялись під час обідньої перерви), то маляр полізла через відкрите вікно, при цьому впала з висоти 0,8 м і ушкодила колінний суглоб. На лікуванні знаходилась 11 днів.*

Даний нещасний випадок **не пов'язується з виробництвом**, оскільки він стався не на робочому місці, а внаслідок дій з особистою метою працівника поза робочою зоною.

***Приклад 10:** Прибиральниця адміністративного корпусу підприємства поставила стільчик для миття вікон. Під час роботи вона послизнулася і, падаючи, вдарилася ногою о ребро стола, внаслідок чого отримала перелом.*

Незважаючи на те, що прибиральниця порушила вимоги інструкції з охорони праці «Для прибиральниці», де було вказано, що мити вікна можна тільки з підлоги спеціальною щіткою, даний нещасний випадок **пов'язується з виробництвом**, оскільки він стався на робочому місці.

3) Підготовка до роботи та приведення в порядок після закінчення роботи знарядь виробництва, засобів захисту, одягу, а також здійснення заходів щодо особистої гігієни, пересування по території підприємства перед початком роботи і після її закінчення.

***Приклад 11:** Після закінчення роботи слюсар К прийняв душ. Намагаючись переступити через калюжу води, що накопичилась на підлозі, він зробив широкий крок, підніжжя дерев'яна решітка зрушилась з місця, слюсар впав і травмував ліву руку. На лікуванні знаходився 21 день.*

***Приклад 12:** На території ремонтно-механічної майстерні, після роботи, проводилось прибирання яким керував технік С. Для переміщення з місця на місце важких деталей технік С вирішив використати кран КТ-2М, що стояв в дворі. Керування краном він довірив трактористу Л. Останній, переміщуючи одну з деталей, зачепив буфером крана раніше встановлену стрілу крана ЗТН-202, яка впала й нанесла смертельну травму техніку С.*

Обидва нещасні випадки **пов'язуються з виробництвом**, оскільки вони здійснювались для особистої гігієни працівника та приведення в порядок робочого місця після закінчення роботи.

Важливим критерієм кваліфікації нещасних випадків є часовий чинник. Зокрема, час перебування працівника на виробництві, починаючи від часу прибуття до відбуття, разом із надурочним часом; час виконання завдання роботодавця в неробочий час, під час відпустки, в святкові, вихідні та неробочі дні, що фіксується відповідно Правил внутрішнього трудового розпорядку (фотографії робочого дня тощо).

4) Виконання завдань відповідно до розпорядження роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні, святкові та неробочі дні.

5) Проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить підприємству, або іншому транспортному засобі, наданому роботодавцем відповідно до укладеного договору.

Зокрема, якщо на підприємстві немає транспортного засобу і працівник їде в таксі чи тролейбусі в робочий час, виконуючи свої службові обов'язки, і потрапляє в ДТП, то комісія уточнює обставини нещасного випадку. Якщо не має договору на використання даного транспортного засобу (таксі чи автобуса), то виходячи з роз'яснень Державної служби України з питань праці, до компетенції комісії з розслідування належать повноваження визначати чи пов'язувати конкретний нещасний випадок з виробництвом, чи не пов'язувати його з виробництвом, в залежності від конкретних обставин.

Тобто, треба ретельно вивчати маршрут руху та інші нюанси настання нещасного випадку. Якщо нещасний випадок стався до початку роботи, або після робочого часу, то рішення має бути однозначним про непов'язування нещасного випадку з виробництвом. Якщо робота виконувалась в робочий час, під час виконання трудових обов'язків і в інтересах підприємства, то нещасний випадок може бути пов'язаний з виробництвом. Адже, травму працівник отримав від незалежних від нього чи підприємства обставин, йшов працівник пішки, чи їхав тролейбусом, чи їхав в таксі, або на власному автомобілі.

***Приклад 13:** Група працівників направлялась на роботу транспортом організації. По дорозі водій зробив зупинку, щоб надати допомогу колесі водію, автомобіль якого вгруз в багно. Працівники вийшли з автомобіля і почали допомагати, підштовхуючи автомобіль та підкладаючи під колеса каміння та гілля дерев. Один із працівників послизнувся і потрапив під заднє колесо машини, внаслідок чого він був шпиталізований з вивихом правої руки.*

***Приклад 14:** При транспортуванні працівників-будівельників з роботи додому на орендованому у автотранспортного підприємства автомобілі водій зупинився на краю дороги, щоб долити воду у радіатор. Пасажири вийшли з автомобіля щоб розім'ятися і один із них при переході дороги потрапив під зустрічний самоскид. Був шпиталізований зі струсом мозку. На лікуванні перебував протягом 24 днів.*

В обох випадках нещасні випадків слід розглядати, як **пов'язані з ви-**

робництвом.

б) Використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства з дозволу або за письмовим дорученням роботодавця чи безпосереднього керівника робіт.

В цих випадках складається акт за формою Н-1. У випадку підтвердження факту використання автотранспортного засобу в інтересах підприємства на даний випадок поширюється дія Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невикробничого характеру, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 22.03.2001 № 270.

Приклад 15: Керівник підприємства повідомив підлеглим, що поїде до ділових партнерів в інше місто. В дорозі пізнього вечора, особисто керуючи власним автомобілем, він дістав травму під час ДТП, винуватцем якого сам же й став.

Нещасний випадок підлягає розслідуванню відповідно до Порядку № 1232, оскільки керівник виконував дії в інтересах підприємства, тобто їхав на переговори з партнерами. І хоч він не оформив свого відрядження згідно з Інструкцією про службове відрядження в межах України та за кордон, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 10 червня 1999 року № 146, проте його дії в інтересах підприємства підтверджено свідченнями партнерів та наявністю відповідних ділових паперів.

Коли ж нещасний випадок стався з працівником, який керував власним автомобілем, то для пов'язування цього нещасного випадку з виробництвом Порядок № 1232, як нормативно-правовий акт прямої дії, вимагає, щоб використання власного транспортного засобу в інтересах виробництва здійснювалося з дозволу чи за дорученням роботодавця в установленому роботодавцем порядку або безпосереднього керівника робіт.

7) Виконання дій в інтересах підприємства, на якому працює потерпілий, тобто дій, які не належать до його трудових (посадових) обов'язків, зокрема із запобігання виникненню аварій або рятування людей та майна підприємства, будь-які дії за дорученням роботодавця; участь у спортивних змаганнях, інших масових заходах та акціях, які проводяться підприємством самостійно або за рішенням органів управління за наявності відповідного розпорядження роботодавця.

Приклад 16: Інженер-будівельник перед закінченням зміни ходив по цехах і попереджав гравців баскетбольної команди, утвореної згідно розпорядження керівника свого підприємства, про майбутнє тренування. По необережності він оступившись вивихнув суглоб правої ноги.

Інженер-будівельник виконував дії в інтересах підприємства, тому не-

щасний випадок слід **пов'язати з виробництвом.**

8) Ліквідація наслідків аварії, надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що використовуються підприємством.

9) Надання підприємством шефської (благодійної) допомоги іншим підприємствам, установам, організаціям за наявності відповідного рішення роботодавця.

10) Перебування потерпілого у транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, у тому числі під час змінного відпочинку, якщо настання нещасного випадку пов'язане з виконанням потерпілим трудових (посадових) обов'язків або з впливом на нього небезпечних чи шкідливих виробничих факторів чи середовища.

11) Прямування потерпілого до об'єкта (між об'єктами), обслуговування за затвердженим маршрутом будь-якого об'єкта за дорученням роботодавця.

Приклад 17: Кур'єра дорогою до поштового відділення, куди він ніс для відправлення пошти організації, збив автомобіль, і він дістав травму.

Хоча нещасний випадок стався поза виробничою територією, але він розслідується згідно з Порядком № 1232 і **пов'язується** з виробництвом, тому що працівник у робочий час виконував службові обов'язки на встановленому йому маршруті пересування.

Приклад 18: Для супроводу вантажу, який доставлявся на об'єкт за межами підприємства, був призначений робітник Н. Водій Л. перед рейсом в 13 год. 30 хв. вживав спиртні напої. В дорозі водій грубо порушив правила дорожнього руху, в результаті чого машину занесло в кювет, вона перевернулась. Робітник, який супроводжував вантаж, і водій отримали тілесні ушкодження, в результаті яких вони знаходились на лікуванні відповідно 31 і 25 днів.

Даний нещасний випадок з двома працівниками підприємства **пов'язується** з виробництвом, оскільки водія, що вживав спиртні напої, не було відсторонено від роботи керівником відповідного підрозділу підприємства.

12) Прямування потерпілого до місця чи з місця відрядження згідно з установленим завданням, у тому числі на транспортному засобі будь-якого виду та форми власності;

Приклад 19: Менеджера, який у вечірній час направлявся на залізничний вокзал для прямування до місця відрядження, травмував на автобусній зупинці автомобіль, яким керував п'яний водій.

Випадок розслідується згідно з Порядком № 1232 і складається акт **фор-**

ми Н-1, оскільки менеджер, котрого з цієї дати відряджений до іншого міста, збирався маршрутним автобусом дістатися до залізничного вокзалу на нічний поїзд. Тобто працівник прямував за визначеним маршрутом до місця відрядження згідно з установленим йому завданням.

В даних випадках комісія повинна детально з'ясувати маршрут потерпілого і тільки після цього прийняти рішення про пов'язування нещасного випадку з виробництвом.

13) Раптова серцева смерть потерпілого внаслідок гострої серцево-судинної недостатності під час перебування на підземних роботах (видобування корисних копалин, будівництво, реконструкція, технічне переоснащення і капітальний ремонт шахт, рудників, копалень, метрополітенів, підземних каналів, тунелів та інших підземних споруд, проведення геологорозвідувальних робіт під землею) або після підйому потерпілого на поверхню з даною ознакою, що підтверджено медичним висновком.

14) Скоєння самогубства працівником плавскладу на суднах морського, річкового та рибпромислового флоту в разі перевищення обумовленого колективним договором строку перебування у рейсі або його смерті під час перебування у рейсі внаслідок впливу психофізіологічних, небезпечних чи шкідливих виробничих факторів.

15) Оголошення потерпілого померлим унаслідок його зникнення, пов'язаного з нещасним випадком під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків.

16) Заподіяння тілесних ушкоджень іншою особою або вбивство потерпілого під час виконання чи у зв'язку з виконанням ним трудових (посадових) обов'язків або дій в інтересах підприємства незалежно від порушення кримінальної справи, крім випадків з'ясування потерпілим та іншою особою особистих стосунків невиробничого характеру, що підтверджено висновком компетентних органів.

***Приклад 20:** Близько 17 години 30 хвилин працівник, звільнений з роботи з автотранспортного підприємства за систематичне вживання алкоголю і прогули, зайшов на його територію і «віддячив» за критику одному із працівників майстерні по ремонту автотранспортної техніки, нанісши йому ушкодження.*

Нещасний випадок однозначно **пов'язується з виробництвом**.

17) Одержання потерпілим травми або інших ушкоджень внаслідок погіршення стану його здоров'я, яке сталося під впливом не-

безпечного виробничого фактора чи середовища у процесі виконання ним трудових (посадових) обов'язків, що підтверджено медичним висновком.

***Приклад 21:** При приготуванні ґрунту для теплиці з використанням спеціальних домішок відбулось отруєння двох працівниць, які були на лікарняному майже 2 місяці.*

***Приклад 22:** В обідню перерву працівниці, що доглядали за садом сіли на березі каналу і приймали їжу, яку вони взяли з собою. В цей час літак сільськогосподарської авіації здійснював обприскування території гербіцидами. Внаслідок перевищеної концентрації шкідливих речовин відбулось отруєння працівниць цими гербіцидами.*

Обидва випадки повинні розглядатись, як **пов'язані з виробництвом**.

18) Раптове погіршення стану здоров'я потерпілого або його смерть під час виконання трудових (посадових) обов'язків внаслідок впливу небезпечних чи шкідливих виробничих факторів та/або факторів важкості чи напруженості трудового процесу, що підтверджено медичним висновком, або якщо потерпілий не пройшов обов'язкового медичного огляду відповідно до законодавства, а робота, що виконувалася, протипоказана потерпілому відповідно до медичного висновку.

***Приклад 23:** Працівник будівельної організації виконував роботи з монтажу металевих конструкцій. При виконанні роботи він впав з висоти 14,3 м на будівельне сміття, травмувався і через декілька днів помер. Даний працівник проходив обов'язковий медичний огляд. У довідці було записано, що він має серцеву недостатність і виконувати роботи на висоті з таким діагнозом він не мав права.*

Даний випадок **пов'язується з виробництвом**.

19) Перебування потерпілого на території підприємства або в іншому місці роботи під час перерви для відпочинку та харчування, яка встановлюється згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, технологічної перерви, а також під час перебування на території підприємства у зв'язку з проведенням виробничої наради, одержанням заробітної плати, проходженням обов'язкового медичного огляду тощо або проведенням з дозволу чи за ініціативою роботодавця професійних та кваліфікаційних конкурсів, спортивних змагань та тренувань чи заходів, передбачених колективним договором, якщо настання нещасного випадку пов'язано з впливом небезпечних чи шкідливих виробничих факторів, що підтверджено медичним висновком.

***Приклад 24:** Під час обідньої перерви робітник пішов у заводську їдаль-*

ню, що належить до санітарно-побутового комплексу заводу, послизнувся на мокрій підлозі обідньої зали і, падаючи, вивихнув ногу.

Цей випадок підлягає розслідуванню згідно з Порядком № 1232 з оформленням акта про нещасний випадок, **пов'язаний з виробництвом**. Причиною став незадовільний стан підлоги побутового приміщення.

Приклад 25: *Оператор ЕОМ скористався додатковою перервою для відпочинку та особистих потреб, що встановлюється згідно з Державними санітарними правилами і нормами роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин ДСаНПіН 3.3.2.007-98. Під час прогулянки в дворі установи оператор дістав травму.*

Нещасний випадок слід **пов'язати з виробництвом**, склавши акт за формою Н-1, оскільки така перерва включається в робочий час.

Приклад 26: *Педагогічний працівник навчального закладу, проходячи медичний огляд у медичному закладі згідно наказу директора, дістав там травму.*

Нещасний випадок підлягає розслідуванню згідно з Порядком № 1232. Посада працівника міститься в Переліку професій, виробництв і організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 року № 559, а роботодавець – директор цього закладу уклав з медичним закладом договір на проведення медичних оглядів своїх працівників, оскільки він згідно зі статтею 17 Закону «Про охорону праці», зобов'язаний своїм коштом фінансувати й організовувати проведення медоглядів певних категорій працівників. В описуваному прикладі комісію з розслідування повинен утворити керівник медичного закладу з участю представника навчального закладу, а нещасний випадок береться на облік НЗ.

Б) Якщо нещасні випадки не визнаються пов'язаними з виробництвом, то Акт за формою Н-1 не складається і до матеріалів розслідування прикладається тільки акт за формою Н-5.

Обставинами, за яких нещасні випадки не визнаються такими, що пов'язані з виробництвом, і потерпілий не має права на отримання від Фонду соціального страхування від нещасних випадків матеріального забезпечення та/або соціальних послуг, відповідно до п.16 Порядку № 1232, є:

1) Перебування за місцем постійного проживання на території польових і вахтових селищ;

2) Використання в особистих цілях без відома роботодавця транспортних засобів, устаткування, інструментів, матеріалів тощо, які належать або використовуються підприємством (крім випадків, що сталися внаслідок їх несправності, що підтверджено відповідни-

ими висновками).

Приклад 27: Перед початком роботи шофер підприємства відвіз дружину і сусідку в лісосмугу, де вони збиралися нарвати черешні. В обід замість того, щоб їхати на обід в їдальню, шофер приїхав в лісосмугу і став допомагати збирати черешню. Деревя росли біля лінії електропередачі 10 кВ. Коли шофер нагнув одну з гілок, вона торкнулася фазового дроту ЛЕП, і він був смертельно уражений електричним струмом.

Приклад 28: По закінченню роботи двоє робітників вирішили на автомашині підприємства під'їхати додому, при цьому взявши із собою дві дошки з метою їх викрадення. Дошки вони завантажили в автомашину і сіли в кузов, впевнені в тому, що перевіряти їх не будуть. Однак на прохідній в цей день перевіряли виїзд автомашин. Робітники, налякавшись, вистрибнули з кузова. Один з них зламав ногу. На лікуванні знаходився 69 днів.

Приклад 29: Робітник П. зайшов в майстерню і побачив, що свердлильний верстат вільний, вирішив виконати роботу для себе. Для прискорення роботи робітник зупиняв шпиндель станка гальмуванням рукою, на якій була одягнена рукавичка. Під час гальмування шпиндель намотав рукавичку, внаслідок чого робітник отримав травму кисті. На лікуванні знаходився 28 днів.

Приклад 30: Робітник Н. зайшов в майстерню і побачивши, що верстат вільний, вирішив виконати роботу для себе. Майстер заборонив роботу на цьому верстаті, при цьому вивісив на ньому відповідну табличку. Виготовляючи предмет, робітник отримав травму в результаті розриву наждачного круга. На лікуванні знаходився 18 днів.

Дані нещасні випадки **не пов'язуються з виробництвом**, оскільки працівники використовували транспорт та обладнання підприємства у власних цілях. Складається тільки акт форми Н-5.

Приклад 31: Робітник Р. зайшов в майстерню і побачивши, що верстат вільний, вирішив виконати роботу для себе. Виготовляючи предмет робітник отримав травму в результаті розриву наждачного круга. На лікуванні знаходився 18 днів. Обстеження верстата виявило, що він був несправний.

Даний нещасний випадок **пов'язується з виробництвом**, оскільки працівник хоча і використовував верстат у власних цілях, отримав травму внаслідок його несправності, що було підтверджено актом обстеження. Складаються акти за формами Н-1 і Н-5.

Приклад 32: По завданню майстра дільниці тесляр С. виготовляв підніжні решітки. О 13 годині 30 хвилин до нього підійшла маляр дільниці і попросила застругати дошку розміром 250 x 740 x 40 мм для застосування її під час роботи. При обробці цієї дошки тесляр С. опустил рухомий стіл максимально до низу фугувального верстата, взяв велику стружку, в ре-

зультаті чого дошку вибило ножами на сучку і рука попала під ніж фугувального верстата. На лікуванні знаходився 65 днів.

Даний нещасний випадок **пов'язується з виробництвом**, оскільки працівник хоча і виконував іншу роботу, однак діяв в інтересах виробництва, тобто з метою забезпечення якості роботи на своїй дільниці.

3) Погіршення стану здоров'я внаслідок отруєння алкоголем, наркотичними засобами, токсичними чи отруйними речовинами, а також їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо), що підтверджено відповідним медичним висновком, якщо це не пов'язано із застосуванням таких речовин у виробничому процесі чи порушенням вимог щодо їх зберігання і транспортування, або якщо потерпілий, який перебував у стані алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння, до настання нещасного випадку був відсторонений від роботи відповідно до вимог правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства або колективного договору.

4) Алкогольне, токсичне чи наркотичне сп'яніння, не зумовлене виробничим процесом, що стало основною причиною нещасного випадку за відсутності технічних та організаційних причин його настання, що підтверджено відповідним медичним висновком.

***Приклад 33:** Водій автомобіля, що належав підприємству, відвіз вантаж на об'єкт, який знаходився за межами населеного пункту. До закінчення робочої зміни він не повернувся на підприємство. Вранці його знайшли у лісосмузі мертвим. Медична експертиза виявила, що він помер внаслідок споживання великої дози неякісного алкоголю.*

Даний нещасний випадок **не пов'язується з виробництвом**, оскільки алкогольне сп'яніння стало причиною нещасного випадку поза межами території підприємства і маршруту руху між об'єктами.

***Приклад 34:** О першій годині ночі бурильник П. зупинив роботу бурового обладнання. Після цього помічник бурильника, пішов до села, приніс горілку, яку він та ще два працівники бурової, в тому числі робітник М., зразу ж випили. Через деякий час бурильник П. побачивши, що робітник М. в нетверезому стані, відсторонив його від роботи, а сам продовжував чистити прийомний чан. Закінчивши роботу П. пішов займатися іншою роботою. Робітник М. відпочиваючи на вулиці, замерз та вирішив погрітися біля дизеля електростанції, який забезпечував освітлення бурової установки. Опершись на вихлопний колектор працюючого дизеля, він заснув. Оскільки одяг у нього був промаслений, то він загорівся і робітник М. отримав опіки грудей, обличчя і рук. На лікуванні був 45 днів.*

Даний випадок **пов'язується з виробництвом**, оскільки робітник М. хоча і був у нетверезому стані, однак був відсторонений від роботи тільки за зауваженням бурильника без оформлення відповідного акту і отримав

травми безпосередньо на робочому місці.

5) Скоєння злочину, що встановлено обвинувальним вироком суду або відповідною постановою слідчих органів.

6) Природна смерть, смерть від загального захворювання або самогубство (крім випадків, зазначених у пункті 15 цього Порядку), що підтверджено висновками судово-медичної експертизи та/або слідчих органів.

***Приклад 35:** Водій мікроавтобуса «Мерседес-609» виїхав у напрямку м. Київ. Об 11 год. 15 хв. він прибув на автостанцію м.Житомир. Висадивши частину пасажирів, він відніс необхідні документи диспетчеру автостанції. Після цього він вийшов до кіоску, щоб випити чаю. У цей час стан водія різко погіршився і він впав поряд з кіоском. Медичні працівники швидкої допомоги, яку викликали працівники автостанції, надали йому першу допомогу і повезли до лікарняного закладу. Однак в дорозі стан водія різко погіршився і лікарі констатували смерть. Медична експертиза прийшла до висновку, що смерть настала внаслідок ішемічної хвороби серця.*

***Приклад 36:** Токар К. одержав завдання від начальника енерго-механічного відділу С. на токарну обробку шестерні верстата, який знаходився у ремонті. Токар К. пішов на робоче місце до свого токарного верстата для виконання завдання. Поряд з ним знаходились ще два робітники. Раптом токар К. присів і впав на спину. До нього підбігли робітники і побачили токаря К. у непритомному стані. Потерпілого винесли на свіже повітря і почали надавати йому невідкладну допомогу. За 15 хв. на місце події прибула бригада швидкої допомоги, яка констатувала смерть. Медична експертиза прийшла до висновку, що причиною смерті була гостра серцево-судинна недостатність внаслідок хронічної ішемічної хвороби серця у вигляді коронаркардіосклерозу.*

Дані випадки **не пов'язуються** з виробництвом, оскільки водій та токар померли на робочому місці природною смертю внаслідок хвороби серця.

Пов'язаний чи непов'язаний нещасний випадок з виробництвом – тільки одне із завдань розслідування. За результатами цього мають бути розроблені дієві заходи щодо запобігання нещасним випадкам.

Аналіз якості матеріалів розслідувань нещасних випадків на виробництві щодо їх відповідності вимогам Порядку №1232, зокрема, щодо правильності встановлення обставин та причин виникнення нещасних випадків, осіб, які допустили порушення, а також повноти і якості розроблення заходів щодо усереднення причин нещасних випадків свідчить про те, що від загальної кількості не пов'язаних з

виробництвом нещасних випадків майже 10% слід було визнати пов'язаними з виробництвом.

***Приклад 37:** На одному з підприємств залізниці стався нещасний випадок зі складачем поїздів під час виконання маневрової роботи. Перебуваючи під час руху на підніжці переднього вагона, він не звернув уваги на наближення до негабаритного місця і не зіійшов з підніжки. Потерпілий внаслідок затиснення обох ніг отримав тяжку травму.*

Випадок не було пов'язано з виробництвом на підставі того, що в крові і сечі потерпілого було виявлено алкоголь (у крові 1,3⁰/₀₀). При цьому на порушення вимог п. 18 Порядку розслідування не було враховано, що потерпілий не був відсторонений від роботи диспетчером, який проводив з ним цільовий інструктаж перед початком роботи. Тобто, в наявності мали місце організаційні причини нещасного випадку і його **слід пов'язати з виробництвом.**

Взагалі, розглядаючи це питання, в багатьох випадках складається враження, що це не матеріали розслідування нещасного випадку, а матеріали для захисту роботодавця від відповідальності. У таких випадках робиться все можливе, щоб зібрати максимум інформації про потерпілого, навіть не надто значущої, з метою доказу відсутності зв'язку нещасного випадку з виробництвом. При цьому не дотримуються навіть вимоги Порядку розслідування №1232.

Зокрема, якщо працівник застрахований в іншому підприємстві, але він виконує роботу на підприємстві, де він не застрахований, то таке явище називається *аутстафінг*. При нещасному випадку з таким працівником під час розслідування потрібно з'ясувати, яка робоча зона працівника. Якщо він поліз туди, куди не треба, тобто, в робочу зону іншого підприємства, то комісія з розслідування може зробити висновок про непов'язування нещасного випадку з виробництвом.

Якщо всі ознаки будуть вказувати на те, що працівник виконував роботу в інтересах підприємства, в належній робочій зоні то-що, то комісія з розслідування може пов'язати нещасний випадок з виробництвом.

***Приклад 38:** У ТзОВ «Спецмонтаж» стався нещасний випадок зі смертельним наслідком з монтажником систем вентиляції, який з іншими працівниками виконував роботи з ремонту будівлі цеху з виробництва вапна на заводі залізобетонних виробів. За висновком обласного бюро судмедекспертизи, смерть потерпілого настала від травматичного шоку, що розвинувся внаслідок отриманої тяжкої травми при падінні з висоти.*

Проте комісія не пов'язала цей випадок з виробництвом, мотивуючи тим,

що потерпілий був відсторонений від роботи до настання випадку.

Стосовно відсторонення потерпілого від роботи комісія посилається на акт, складений заступником директора з виробництва, начальником дільниці та начальником відділу кадрів. Насправді в згаданому акті на підставі зовнішнього вигляду потерпілого лише зафіксовано, що він перебував у нетверезому стані і був виведений за підприємства. Про відсторонення його від роботи в акті не йдеться. У Правилах внутрішнього трудового розпорядку підприємства, на підставі якого складено зазначений акт, декларуються лише наміри підприємства не допускати та відсторонювати від роботи працівників у стані алкогольного або токсичного сп'яніння, водночас процедура такого відсторонення не передбачена. Більше того, вищезазначений акт підписав начальник відділу кадрів, проте копію документа щодо його уповноваження здійснювати такі дії стосовно найманих працівників до матеріалів надано не було.

Грубим порушенням є ведення Журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці. У ньому зафіксовано, що потерпілий пройшов стажування на робочому місці з 12 по 16 липня 2011 р., що підтверджено підписом потерпілого та заступником директора з виробництва 16.07.2011р., хоча потерпілий загинув на виробництві за три місяці до цього (!). Звертає на себе увагу й те, що підписи потерпілого про проходження стажування та отримання ним інструктажів у 2010-2011 рр. суттєво відрізняються між собою. Це наводить на думку, що вищезгадані матеріали сфальсифіковані.

У переліку матеріалів, які додаються до акта за формою Н-5, навіть не згадується про акт щодо відсторонення потерпілого від роботи та про витяг з Правил внутрішнього трудового розпорядку, на які у висновках комісії є посилання. Таким чином цей нещасний випадок потрібно віднести до категорії **пов'язаних з виробництвом**.

Нечітке описання обставин може стати причиною прийняття помилкових рішень щодо винних у нещасному випадку, а також розроблення неефективних заходів щодо профілактики травматизму.

***Приклад 39:** В комунальному підприємстві стався груповий нещасний випадок з двома слюсарями, які в складі бригади виконували тампонаж та відновлення оглядових каналізаційних колодязів на території підприємства. Працівники застосовували фільтруючі респіратори газопило-захисного типу РУ-60М. Під час виконання цієї роботи в колодязі раптово з'явився шкідливий газ, внаслідок чого і сталося отруєння потерпілих.*

У матеріалах розслідування цього нещасного випадку не відзначено, що під час роботи в колодязях було порушено вимоги п. 9 Інструкції № И-04 з охорони праці під час виконання ремонтів на підземних комунікаціях, яка вимагає використовувати не фільтруючі газозахисні респіратори, а шлангові або кисневі ізолюючі протигази, тому що є ризик виникнення у

повітрі концентрації шкідливих речовин, які витісняють кисень. У той же час протигазу з коробками марок «В» і «К», а також РУ-60М використовуються на складах реагентів, хлордозаторних і дозаторних приміщень при концентрації шкідливих речовин до 15 ГДК і вмістом кисню 18% (ГОСТ 12.4.011-89).

Таким чином, це важливе питання не було відображене у запропонованих комісією заходах і не знайшло відображення у рекомендаціях щодо профілактики подібних нещасних випадків. Цей нещасний випадок **слід пов'язати з виробництвом.**

Відсутність між роботодавцями та найманими працівниками належно оформлених трудових відносин не є підставою для того, аби не брати на облік нещасний випадок, що стався на виробництві. Сьогодні є чимало перевірених практикою способів довести факт виробничої травми, навіть якщо трудові відносини мали прихований характер.

Приклад 40: До територіального управління Держгірпромнагляду звернулася жителька одного з райцентрів, повідомивши, що її чоловік В. загинув у ДТП при виконанні трудових обов'язків, однак нещасний випадок було приховано приватним підприємцем К., у якого він працював водієм. Перевіряючи факти викладені у зверненні, державний інспектор встановив, що письмовий трудовий договір між роботодавцем та працівником було розірвано майже за місяць до настання нещасного випадку. Проте, як пояснили свідки, після цього В. фактично продовжував працювати на автомобілі, який належав підприємцю.

Враховуючи, що, за вимогами ст. 24 Кодексу законів про працю, трудовий договір вважається укладеним і тоді, коли наказ чи розпорядження не були видані, але працівника фактично допущено до роботи, керівництво управління Держгірпромнагляду було готове призначити спеціальне розслідування нещасного випадку. Але приватний підприємець категорично відмовився направляти повідомлення про нещасний випадок, яке могло стати підставою для створення відповідної комісії. Для вирішення цієї проблеми було організовано направлення скарги дружини потерпілого до прокуратури, яка офіційно доручила наглядовому органу провести спеціальне розслідування, що й було зроблено.

За результатами спеціального розслідування були складені акти за формою Н-5 та Н-1, нещасний випадок кваліфіковано **як пов'язаний з виробництвом.** На підставі результатів розслідування робочим органом Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань було призначено страхові виплати утриманням потерпілого. Той факт, що роботодавець не сплачував за потерпілого страхових внесків до Фонду, не став перепорою для цього.

Виконання робіт без оформлення трудових відносин між роботодавцем і робітником – основна причина відсутності розслідування травмувань, вона позбавляє травмованих на виробництві соціального захисту. Звичайно, відсутність трудового договору великою мірою провокує роботодавця на те, аби не брати на облік виробничу травму, якої зазнав нелегальний працівник, оскільки керівник підприємства усвідомлює, що інакше факт наявності прихованих трудових стосунків, як мовиться, вилізе йому боком. Але такі маніпуляції в разі каліцтва чи загибелі потерпілого рано чи пізно спливають на поверхню, і тоді роботодавцю доводиться нести відповідальність за все одразу, як це описано вище.

Серед застрахованих у Фонді працівників є певна кількість таких, які не знають, що при настанні нещасного випадку його необхідно розслідувати. Якщо постраждалий вимагає розслідування нещасного випадку значно пізніше встановленого строку, то таке розслідування повинно проводитись. Тим більше, що Порядком №1232 не обмежено термін подачі звернення потерпілого чи його сім'ї щодо призначення розслідування або спеціального розслідування прихованого нещасного випадку.

Стосовно працівників, які, знаючи про свої права, не наполягають на розслідуванні нещасного випадку, боячись втратити роботу, то більшість з них активно порушують дане питання після звільнення з роботи, навіть якщо з часу настання нещасного випадку минув не один рік.

Передбачено також встановлення факту нещасного випадку, в тому числі трудового каліцтва в судовому порядку у разі ліквідації суб'єкта підприємницької діяльності, де працював потерпілий. Якщо в Державну службу України з питань праці надійшло судове рішення, то місцевий наглядовий орган зобов'язаний призначити комісію зі спеціального розслідування та скласти акт за формою Н -1 у зв'язку з нещасними випадками, які трапилися на виробництві у минулих роках і не були розслідувані.

Якщо нещасний випадок стався внаслідок раптового погіршення стану здоров'я працівника під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків, то може кваліфікуватися комісією з розслідування, як не пов'язаний з виробництвом. Але в таких випадках членами відповідних комісій детально перевіряється наявність на робочому місці працівника небезпечних чи шкідливих виробничих факторів.

Якщо вони є, то у лікувально-профілактичних закладах з'ясовується, чи могли ці фактори спричинити погіршення стану здоров'я. Крім того, з'ясовується, чи проходив працівник медичний огляд, чи не протипоказана йому за станом здоров'я виконувана робота. І лише після цього члени комісії вирішують, чи пов'язана травма з виробництвом.

Перебування працівника в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння теж не може бути однозначним приводом для того, аби не брати на облік нещасний випадок, що з ним стався, навіть якщо внаслідок негативного впливу алкоголю чи наркотичних засобів потерпілий отримав отруєння, що підтверджено відповідним медичним висновком. Досить часто трапляються випадки, коли працівник травмується, знаходячись в стані алкогольного сп'яніння, і саме воно є основною причиною травмування. Але однозначно вважати, що такі випадки не пов'язані з виробництвом, не можна.

Порядок №1232 передбачає, що такий висновок можна робити лише тоді, коли потерпілий, який перебував у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, ще до нещасного випадку був відсторонений від роботи в установленому порядку, а також за відсутності технічних та організаційних причин його настання. Якщо технічні причини можуть бути відсутні, то, як показує практика, організаційні причини, у переважній більшості випадків, є, оскільки дуже рідко працівники в неадекватному стані відсторонюються від роботи.

Отже, об'єктивність розслідування означає: однозначність та системність нормативних документів з цих питань, фахову підготовку та персональну відповідальність учасників розслідування та експертних організацій, а також зведення до мінімуму формалізму (бюрократичної складової) під час розслідування.

Як свідчить практичний досвід, однією з причин настання нещасних випадків є особиста необережність потерпілого. Статтею 14 Закону «Про охорону праці» визначено, що працівник зобов'язаний дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території підприємства.

У разі якщо під час розслідування нещасного випадку комісією не було встановлено впливу шкідливих та небезпечних виробничих факторів на потерпілого, не встановлено технічних та організацій-

них причин настання нещасного випадку, а також якщо потерпілим не було допущено порушень вимог інструкцій (правил тощо), в такому випадку можна вважати, що даний *нешасний випадок стався внаслідок особистої необережності потерпілого* – пункт 2 «Причини настання нещасного випадку» Класифікатора (додаток 4 до Порядку №1232, код 32).

Згідно з вимогами Порядку № 1232 особиста необережність працівника у жодному разі не є підставою для того, аби випадок кваліфікувати як не пов'язаний з виробництвом.

VIII. Після складання актів за формою Н-5 та формою Н-1 їх підписує голова і всі члени комісії з розслідування нещасного випадку. У разі незгоди із змістом акте за формою Н-5 член комісії письмово викладає окрему думку, яка додається до акте Н-5 і є його невід'ємною частиною, про що робиться відмітка у цьому акті.

Підписані членами комісії примірники актів передаються керівнику підприємства, який *впродовж доби* після надходження матеріалів щодо результатів розслідування нещасного випадку повинен розглянути і затвердити примірники актів за формою Н-5, а також, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом, примірник актів за формою Н-1.

Матеріалами розслідування є:

- акти за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом);
- наказ про утворення комісії;
- картка за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння);
- пояснення потерпілого, осіб – свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб (у разі їх наявності);
- копії документів про кваліфікацію працівника, проведення відповідних інструктажів та медичних оглядів, а також отримання завдання на виконання роботи, під час якої стався нещасний випадок (за наявності), а також у разі потреби витяги з експлуатаційної документації, схеми, фотографії, інші документи, що характеризують стан робочого місця (устаткування, апаратури, матеріалів тощо);
- висновок лікувально-профілактичного закладу про стан сп'яніння, наявність в організмі потерпілого алкоголю, наркотичних чи отруйних речовин.

На вимогу потерпілого або уповноваженої ним особи, яка предс-

тавляє його інтереси, голова комісії зобов'язаний ознайомити їх з матеріалами розслідування.

IX. Нещасні випадки ресструються у журналі (рис.2.12) роботодавцем, а у разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою - підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно та застрахована у Фонді, робочим органом виконавчої дирекції Фонду, в якому зареєстровано таку особу.

Х. Примірники затверджених актів за формою Н-5, а також Н-1, якщо нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом, протягом однієї доби надсилаються роботодавцем:

1. Керівникові (спеціалісту) служби охорони праці підприємства, працівником якого є потерпілий.

2. Потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси.

3. Фондові соціального страхування від нещасних випадків на виробництві за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок.

4. Територіальному управлінню Держпраці за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок.

5. Первинній організації профспілки, представник якої брав участь у роботі комісії, або уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці, якщо профспілка на підприємстві відсутня.

Копії актів за формою Н-5 і Н-1 надсилаються органів управління підприємства, а у разі його відсутності – місцевій держадміністрації.

XI. За результатами розслідування нещасного випадку керівник підприємства згідно заходів щодо попередження подібних нещасних випадків, розроблених комісією з розслідування нещасних випадків, повинен видати наказ по підприємству, в якому в залежності від виду нещасного випадку рекомендується висвітлити такі питання (рис. 2.13):

ЖУРНАЛ

реєстрації осіб, що потерпіли від нещасних випадків на виробництві (найменування підприємства, робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань)

Порядковий номер	Дата і час події	Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого	Професія (посада)	Місце події (цех, дільниця, об'єкт тощо)	Обставини і причини настання нещасного випадку	Наслідки нещасного випадку, діагноз захворювання (отруєння), пов'язаний з умовами праці	Заходи щодо запобігання нещасним випадкам	Відмітка про виконання заходів	Дата видачі актів за формою Н-5 і Н-1, прізвище, ім'я та по батькові, підпис особи, яка їх отримала	Прізвище, ім'я та по батькові, підпис особи, яка зареєструвала нещасний випадок
------------------	------------------	---	-------------------	--	--	---	---	--------------------------------	---	---

Примітка: журнал зберігається на підприємстві протягом 45 років

Рис. 2.12. Зразок журналу реєстрації осіб, що потерпіли від нещасних випадків на виробництві

**ВАТ «Запоріжтранс»
НАКАЗ**

25 березня 2011 р.

№ 25

м. Нікітино

Про результати
спеціального розслідування
нещасного випадку
зі смертельним наслідком

12 березня 2011 року о 15 год. 50 хв. під час технічного обслуговування автобуса Ік-260 в приміщенні боксу ремонтної майстерні стався тяжкий нещасний випадок з водієм автобуса ВАТ «Запоріжтранс» Шустиком Павлом Петровичем (*Опис події має бути повним*).

Наказом № 70 від 14.03.2011 р. по територіальному Управлінню Держгірпромнагляду області була створена комісія, яка провела спеціальне розслідування нещасного випадку.

Виходячи з матеріалів та результатів спеціального розслідування нещасного випадку

Н А К А З У Ю:

1. Обставини і причини нещасного випадку довести до відома всіх працюючих на підприємстві.

Термін - з отриманням акта

Відповідальні - керівники підрозділів.

2. Провести позаплановий інструктаж з питань охорони праці, під час проведення якого особливу увагу зосередити на загальні правила поведінки працівників на території підприємства та виконання вимог "Правил внутрішнього трудового розпорядку".

Термін - з отриманням акта

Відповідальний - керівники підрозділів.

3. З працівниками, зайнятими на роботах, де є потреба у професійному доборі, провести спеціальне навчання та перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці.

Термін - до 29.04.2011.

Відповідальні – керівник підприємства.

4. За допущення нещасного випадку, недостатній контроль за дотриманням технологічної, трудової і виробничої дисципліни працівниками директору ВАТ «Запоріжтранс» Петрову О.М. оголосити догану.

5. Про виконання наказу директору ВАТ «Запоріжтранс» доповісти до 26.05.2011 р.

1. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Голова правління

ВАТ «Запоріжтранс»

Марчук Р.Л.

Рис. 2.13. Приклад наказу по підприємству за результатами розслідування нещасного випадку

- описати обставини і причини нещасного випадку та довести їх до відома всіх працівників на підприємстві;
- вирішити завдання щодо покращення умов праці і безпечної експлуатації технології, устаткування тощо;
- розробити інструкції щодо безпечної експлуатації конкретного обладнання;
- відсторонити від роботи осіб, які не пройшли навчання та перевірку знань з питань охорони праці або медичний огляд;
- при необхідності провести у встановленому порядку медичний огляд працівників;
- провести позаплановий інструктаж з питань охорони праці працівникам виробництва, де стався нещасний випадок, або працівникам всього підприємства;
- провести позапланове (спеціальне) навчання та перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці працівників, зайнятих на роботах, де є потреба у професійному доборі;
- провести позачергове навчання та перевірку знань нормативно-правових актів з охорони праці посадових та інших осіб, що допустили порушення вимог з охорони праці;
- провести з працівниками позапланове навчання по наданню домедичної допомоги в разі нещасних випадків;
- розробити та затвердити положення, інструкції, інші акти з охорони праці, що діють на конкретних ділянках роботи у межах підприємства;
- за результатами розслідування вжити заходів щодо відповідальності осіб, винних у нещасному випадку.

Наказ розробляє служба охорони праці підприємства.

ХІІ. Після закінчення періоду тимчасової непрацездатності або у разі смерті потерпілого внаслідок травми, одержаної під час нещасного випадку, роботодавець, який бере на облік нещасний випадок, або робочий орган виконавчої дирекції Фонду (у разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою – підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно) складає повідомлення про наслідки нещасного випадку за формою Н-2 (рис. 2.14, далі - повідомлення за формою Н-2) згідно з додатком 8 і надсилає його в 10-денний строк організаціям і особам, яким надсилалися акти за формою Н-5 і Н-1, а у разі смерті потерпілого внаслідок раніше отриманих травм або інших ушкоджень терміново подає письмове

Форма Н-2

_____ (найменування підприємства, _____ (найменування організації,
 _____ код згідно з ЄДРПОУ, _____ прізвище, ім'я та по батькові
 _____ реєстраційні відомості _____ її керівника чи особи,
 _____ про підприємство як платника _____ яким надсилається повідомлення,
 _____ єдиного внеску на _____ соціальне страхування)
 _____ загальнообов'язкове державне _____ адреса)

ПОВІДОМЛЕННЯ

про наслідки нещасного випадку,
 що стався _____ 20__ р.

з _____
 (професія (посада), прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)
 (акти за формою Н-5 і Н-1 (у разі наявності) про нещасний випадок
 від _____ 20__ р. № _____)
 1. Діагноз згідно з листком непрацездатності або
 довідкою лікувально-профілактичного закладу _____
 2. Найменування лікувально-профілактичного закладу, що вст _____
 3. Наслідок нещасного випадку _____
 (потерпілий одужав, переведений на легшу роботу, встановлено інвалідність I, II, III гру-
 пи, помер)
 4. Тривалість виконання потерпілим легшої роботи, _____
 робочих днів _____
 5. Звільнено (згідно з листком непрацездатності) від роботи _____
 з _____ 20__ р. по _____ 20__ р., _____
 тривалість тимчасової непрацездатності, робочих днів _____
 6. Витрати підприємства, зумовлені нещасним випадком _____
 (усього), гривень _____
 у тому числі за рахунок коштів Фонду соціального страхування
 від нещасних випадків та професійного _____
 захворювання (далі - Фонд) _____
 а саме:
 1) сума відшкодування витрат згідно з листком _____
 непрацездатності, усього _____
 у тому числі за рахунок коштів Фонду _____

Рис. 2.14. Зразок повідомлення про наслідки нещасного випадку

2) сума витрат на поховання потерпілого, усього _____ у тому числі за рахунок коштів Фонду _____		<input type="text"/>
3) сума відшкодування втрат потерпілому в разі його переведення на легшу роботу, усього _____ у тому числі за рахунок коштів Фонду _____		<input type="text"/>
4) сума штрафів, що сплачена посадовими особами підприємства за порушення вимог законодавства про охорону праці, пов'язаних з нещасним випадком, у тому числі за його приховування _____		<input type="text"/>
5) вартість зіпсованого у зв'язку з нещасним випадком (аварією) устаткування, інструменту, зруйнованих будівель, споруд _____		<input type="text"/>
6) інші витрати _____ у тому числі за рахунок коштів Фонду _____		<input type="text"/>
Роботодавець _____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище)		
Головний бухгалтер _____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище)		
М.П.		

Рис. 2.14 (продовження). Зразок повідомлення про наслідки нещасного випадку

Примітки до форми Н-2: 1. Кодування повідомлення є обов'язковим. 2. Пункт 1 кодується згідно з Міжнародною статистичною класифікацією хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10). 3. У пунктах 4 і 5 тривалість тимчасової непрацездатності кодується за кількістю робочих днів. 4. У пункті 6 зазначається загальна сума усіх витрат, у тому числі за рахунок коштів Фонду. 5. Сума виплат потерпілому зазначається згідно з листком непрацездатності. 6. Сума усіх витрат підприємства та сума виплат потерпілому визначається у гривнях.

повідомлення про нещасний випадок (див. рис. 2.3) згідно з додатком 2 установам, організаціям, яким надсилалися акти за формою Н-5 і Н-1.

Примірники актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом), разом з матеріалами розслідування **зберігаються** на підприємстві або у робочому органі виконавчої дирекції Фонду **впродовж 45 років**.

У разі реорганізації підприємства передаються його правонаступникові, який бере на облік нещасний випадок, а у разі ліквідації підприємства – до державного архіву.

Повідомлення за формою Н-2 обов'язково додається до акта за формою Н-1 і зберігається разом з ним упродовж 45 років.

2.1.2. Деякі особливості розслідування та взяття на облік нещасних випадків на виробництві.

Нещасний випадок, про який своєчасно не повідомлено керівника підприємства чи роботодавця потерпілого або внаслідок якого втра- та працездатності настала не одразу, розслідується і береться на облік згідно з Порядком № 1232 протягом місяця після надходження заяви потерпілого чи уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси (незалежно від строку настання нещасного випадку).

У разі реорганізації підприємства, на якому стався такий нещасний випадок, розслідування проводиться його правонаступником, а у разі ліквідації підприємства встановлення факту настання нещасного випадку розглядається у судовому порядку.

Якщо факт настання нещасного випадку встановлено рішенням суду, розслідування організовує територіальне управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку та утворює комісію у складі не менш як чотири особи.

До складу комісії входять представник територіального управління Держпраці (голова комісії) за місцем настання нещасного випадку та представники Фонду і місцевої держадміністрації за місцем настання нещасного випадку та первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий, або представник територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку, якщо потерпілий не є членом профспілки.

У разі встановлення факту виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) до складу комісії також входить представник закладу Держсанепідслужби за місцем настання нещасного випадку.

Облік таких нещасних випадків ведеться місцевими держадміністраціями за місцезнаходженням підприємства.

Нещасний випадок, що стався на підприємстві з працівником іншого підприємства під час виконання ним завдання в інтересах свого підприємства, розслідується комісією, утвореною підприємством, на якому стався нещасний випадок, за участю представників підприємства, працівником якого є потерпілий. Такий нещасний

випадок береться на облік підприємством, працівником якого є потерпілий.

Підприємство, на якому стався нещасний випадок, зберігає примірник акту за формою Н-5 протягом періоду, необхідного для здійснення передбачених актом заходів щодо усунення причин настання нещасного випадку, але не менше, як один рік.

Нещасний випадок, що стався з працівником, який тимчасово переведений в установленому порядку на інше підприємство або виконував роботу за сумісництвом, розслідується і береться на облік підприємством, на яке працівника переведено або на якому він виконував роботу за сумісництвом.

Нещасний випадок, що стався з працівником під час виконання роботи під керівництвом посадових осіб підприємства, на якому він працює, на виділеній території, об'єкті, ділянці іншого підприємства, розслідується і береться на облік підприємством, працівником якого є потерпілий. У розслідуванні такого нещасного випадку бере участь представник підприємства, на якому стався нещасний випадок.

Нещасний випадок, що стався з працівником особового складу аварійно-рятувальної служби, залученим до роботи на об'єктах підприємства за договором (угодою) під керівництвом посадових осіб підприємства, розслідується і береться на облік зазначеним підприємством. У розслідуванні такого нещасного випадку бере участь представник аварійно-рятувальної служби.

Нещасний випадок, що стався з працівником Державної служби охорони чи іншим суб'єктом господарювання, який має ліцензію на надання послуг з охорони власності та громадян, під час виконання трудових (посадових) обов'язків, розслідується і береться на облік Державною службою охорони або суб'єктом господарювання. У розслідуванні такого нещасного випадку бере участь представник підприємства, на якому стався нещасний випадок.

Нещасний випадок, що стався з водієм транспортного засобу, який виконував роботи у складі зведеної транспортної колони, сформованої підприємством, розслідується зазначеним підприємством за участю представника підприємства, яке направило водія на роботи у складі зведеної транспортної колони. Такий нещасний випадок береться на облік підприємством, яке сформувало транспортну колону.

Нещасний випадок, що стався з учнем, студентом, курсантом, слухачем, аспірантом навчального закладу під час проходження виробничої практики або виконання робіт на підприємстві, в установі, організації під керівництвом їх посадових осіб, розслідується і береться ними на облік. У розслідуванні такого нещасного випадку бере участь представник навчального закладу.

Контроль за своєчасністю та об'єктивністю проведення розслідування нещасного випадку, підготовкою матеріалів розслідування, веденням обліку нещасних випадків, вжиттям заходів до усунення причин нещасних випадків здійснюють відповідно до їх компетенції:

1. Органи державного управління:
  - Кабінет Міністрів України;
  - міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;
  - Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.
2. Органи державного нагляду за охороною праці:
  - центральний орган виконавчої влади за нагляду за охороною праці;
  - спеціально уповноважений державний орган з питань радіаційної безпеки;
  - спеціально уповноважений державний орган з питань пожежної безпеки;
  - спеціально уповноважений державний орган з питань гігієни праці.
  - Виконавча дирекція Фонду соціального страхування від нещасних випадків та її робочі органи

Громадський контроль здійснюють профспілки через свої виборні органи і представників, а також уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці у разі відсутності на підприємстві профспілки.

Зазначені органи та особи мають право вимагати відповідно до компетенції від роботодавця проведення повторного (додаткового) розслідування нещасного випадку, затвердження чи перегляду затвердженого акту за формою Н-5 або Н-1, визнання нещасного випадку таким, що пов'язаний виробництвом, і складення акту за формою Н-1 у разі, коли виявлено порушення вимог Порядку №1232.

Посадова особа територіального управління Держпраці в разі відмови роботодавця скласти або затвердити акт за формою Н-5 або Н-1 чи незгоди потерпілого або уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси, із змістом зазначеного акта, надходження скарги або незгоди з висновками про обставини і причини настання нещасного випадку чи приховування факту настання нещасного випадку **має право видавати обов'язкові для виконання** роботодавцем або робочим органом виконавчої дирекції Фонду (у разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою - підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно) **приписи за формою Н-9** (рис.2.15) щодо необхідності проведення розслідування (повторного розслідування) нещасного випадку, затвердження чи перегляду затвердженого акту за формою Н-5 або Н-1, визнання чи невизнання нещасного випадку таким, що пов'язаний з виробництвом, складення акту за формою Н-5 або Н-1.

На виконання вимог зазначеного припису комісія з розслідування нещасного випадку складає нові акти, до яких вносяться необхідні зміни та уточнення, які після затвердження надсилаються роботодавцем особам та органам, визначеним у Порядку № 1232. При цьому на раніше складених актах робиться запис про підставу втрати їх чинності та зазначається номер і дата нових актів. Відповідні зміни вносяться також до журналу реєстрації осіб, що потерпіли від нещасних випадків (додаток 7 до Порядку).

Роботодавець зобов'язаний у п'ятиденний строк після одержання припису за формою Н-9 видати наказ про вжиття зазначених у приписі заходів, а також притягти до відповідальності працівників, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці. Про виконання заходів роботодавець письмово повідомляє територіальне управління Держпраці в установленний ним строк.

Рішення посадової особи територіального управління Держпраці може бути оскаржено у судовому порядку. *На час розгляду справи у суді дія припису за формою Н-9 зупиняється.*

У випадку невиконання роботодавцем обов'язкового до виконання припису за формою Н-9 у визначений Порядком строк до нього застосовуються адміністративні санкції, передбачені ст. 188-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а у разі повторного невиконання матеріали передаються органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законодавством.

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ГІРНИЧОГО НАГЛЯДУ
ТА ПРОМИСЛОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

(найменування територіального органу Держгірпромнагляду)

_____ 20__ р.
(місце складення припису)

ПРИПИС №__

(посада, найменування підприємства, ініціали та прізвище

роботодавця або посадової особи робочого органу

Фонду соціального страхування від нещасних випадків

на виробництві та професійних захворювань)

Мною

(посада, ініціали та прізвище посадової особи

територіального органу Держгірпромнагляду)

під час розгляду матеріалів щодо нещасного випадку, який стався

_____ 20__ р. о _____ год. _____ хв.

з

(професія (посада), прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

у

(найменування підприємства, установи, організації)

встановлено, що нещасний випадок

(стислий опис місця події)

стався за таких обставин

(послідовність подій, дії потерпілого

та інших осіб, причетних до нещасного випадку)

На підставі статей 22 і 39 Закону України "Про охорону праці"

_____, а також у зв'язку з

(незгодою з висновками

розслідування,

надходженням скарги, дорученням Держгірпромнагляду, вимогою органів прокуратури, відмови роботодавця скласти або затвердити акти за формою Н-5 і Н-1, приховуванням нещасного випадку тощо)

**Рис. 2.15. Зразок припису посадової особи Држпраці за
результатами розгляду матеріалів щодо нещасного випадку**

одержаних _____ 20__ р. відповідно до вимог пункту 34 Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві,

ПРОПОНУЮ:

провести повторне (додаткове) розслідування нещасного випадку, визнати чи не визнати нещасний випадок таким, що пов'язаний з виробництвом, скласти акт за формою Н-5 (у разі визнання його таким, що пов'язаний з виробництвом), затвердити (переглянути) акт за формою Н-1, встановити причини нещасного випадку, осіб, дії або бездіяльність яких призвели до нещасного випадку, розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам, усунути порушення в оформленні актів, привести їх у відповідність з вимогами зазначеного Порядку (у разі уточнення діагнозу, встановлення нових обставин або отримання уточнених висновків чи свідчень щодо обставин нещасного випадку (необхідне підкреслити).

_____	_____	_____
(посада)	(підпис)	(ініціали та прізвище)
М.П.		
Припис одержав		
_____	_____	_____
(посада)	(підпис)	(ініціали та прізвище)
_____ 20__ р.		

Рис. 2.15 (продовження). Зразок припису посадової особи Держпраці за результатами розгляду матеріалів щодо нещасного випадку

Факт перебування потерпілого у трудових відносинах з роботодавцем (пункт 38 Порядку), якщо відповідні документи не оформлені роботодавцем, але потерпілий фактично допущений до роботи, підтверджується в установленому порядку територіальним управлінням Держпраці на запит голови спеціальної комісії або у судовому порядку.

Статтею 24 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) передбачено, що укладення трудового договору оформлюється наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу про зарахування працівника на роботу. ***Трудовий договір вважається укладеним і тоді, коли наказ чи розпорядження не були видані, але працівника фактично було допущено до роботи.*** Відповідно до ст. 21 КЗпП трудовим договором є угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженими

ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку.

Працівник повинен виконувати доручену йому роботу особисто (ст. 30 КЗпП), а власник або уповноважений ним орган не має права вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором (ст. 31 КЗпП). Час початку і закінчення щоденної роботи передбачається правилами внутрішнього трудового розпорядку (ст. 57 КЗпП), при цьому за угодою між працівником і власником або уповноваженим ним органом може встановлюватись як при прийнятті на роботу, так і згодом, неповний робочий день або неповний робочий тиждень.

У разі відмови роботодавця привести фактичні відносини з таким громадянином у відповідність до вимог трудового законодавства факт трудових відносин як факт, що має юридичне значення, може бути встановлений лише у судовому порядку відповідно до вимог частини другої ст. 256 Цивільного процесуального кодексу України.

Крім того, з метою усунення недоліків при розгляді трудових справ постановою Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 № 9 «Про практику розгляду судами трудових спорів» визначено, що згідно зі ст. 24 КЗпП укладення трудового договору оформляється наказом чи розпорядженням власника підприємства, установи, організації чи уповноваженого ним органу. Фактичний допуск до роботи вважається укладенням трудового договору незалежно від того, чи було прийняття на роботу належним чином оформлене, якщо робота провадилась за розпорядженням чи з відома власника або уповноваженого ним органу.

Комісія під час розслідування повинна взяти пояснення з власника або уповноваженого ним органу про наявність такої домовленості або отримати пояснення свідків, які підтвердять факт такої домовленості.

2.1.3. Розслідування нещасного випадку, який стався з фізичною особою – підприємцем.

У разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою, що забезпечує себе роботою самостійно та *добровільно застрахована у*

Пенсійному фонді України і за умови сплати нею внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, розслідування організовує Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань за місцем настання нещасного випадку, який утворює комісію у складі не менше як три особи.

Під терміном «самозайнята особа», відповідно до підпункту 14.1.226 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України мається на увазі платник податку який є фізичною особою – підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником у межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності. Тобто відповідно до законодавства фізична особа – підприємець, що зареєстрована з установленому законодавством порядку, є самозайнятою особою.

Крім того, відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» застрахована особа – фізична особа, яка відповідно до законодавства підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачується чи сплачувався у встановленому законом порядку єдиний внесок.

Платниками єдиного внеску, зазначеними у п.п. 2-14 частини першої ст. 4 цього Закону, є застраховані особи відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, зокрема:

- працівники – громадяни України, іноземці (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та особи без громадянства, які працюють, зокрема, у фізичних осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, та в інших фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту);

- фізичні особи, які виконують роботи (надають послуги) на підприємствах, в установах та організаціях, в інших юридичних осіб, зазначених в абзаці другому п. 1 цієї частини, чи у фізичних осіб – підприємців або осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, за цивільно-правовими договорами (крім фізичних осіб-підприємців, якщо виконувані ними роботи (надані послуги) відповідають видам діяльності, зазначеним у витягу з Єдиного державного реєстру

юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців).

До складу комісії з розслідування входять:

1. Представник Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань за місцем настання нещасного випадку (голова комісії).

2. Представник місцевої держадміністрації за місцем настання нещасного випадку.

3. Представник первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий, або територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку.

Проведення розслідування нещасного випадку, який стався з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно і *не застрахована* у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, *організовує* територіальне управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку, який утворює комісію у складі не менш як три особи.

До комісії входять:

1. Представник територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку(голова комісії).

2. Представник місцевої держадміністрації за місцем настання нещасного випадку.

3. Представник первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий, або територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку.

Комісія визначає причини настання нещасного випадку. Можливо, це будуть якісь житлово-комунальні причини, або виникнуть якісь претензії до місцевих органів виконавчої влади (адміністрації).

Комісія зобов'язана протягом трьох робочих днів з моменту її утворення провести розслідування нещасного випадку і скласти у п'яти примірниках акт за формою Н-5,а також акт за формою Н-1, якщо нещасний випадок пов'язаний з виробництвом.

Керівник організації, який утворив комісію (робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків чи, відповідно, територіальне управління Держпраці) повинен протягом доби після надходження матеріалів щодо результатів розслідування розглянути і затвердити примірник акту за формою Н-5, а також Н-1, якщо нещасний випадок визнано таким, що пов'я-

заний з виробництвом.

Робочий орган виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві у день затвердження актів розслідування реєструє їх у Журналі реєстрації осіб, що потерпіли від нещасних випадків на виробництві, і надсилає примірники затверджених актів за формою Н-5, а також Н-1, якщо нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом:

1. Потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси.

2. Фондові соціального страхування від нещасних випадків на виробництві, в якому зареєстровано фізичну особу – підприємця чи особу, що забезпечує себе роботою самостійно, разом з матеріалами розслідування.

3. Місцевій держадміністрації для здійснення заходів щодо запобігання подібним випадкам.

4. Територіальному управлінню Держпраці за місцем настання нещасного випадку.

5. Профспілковій організації, представник якої брав участь у роботі комісії.

У робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві примірники актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) зберігаються впродовж 45 років.

Після закінчення періоду тимчасової непрацездатності або у разі смерті потерпілого внаслідок травми, одержаної під час нещасного випадку, робочий орган виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві складає повідомлення про наслідки нещасного випадку за формою Н-2 і надсилає його в 10-денний строк організаціям і особам, яким надсилалися акти за формою Н-5 і Н-1, а у разі смерті потерпілого внаслідок раніше отриманих травм або інших ушкоджень – терміново подає письмове Повідомлення про нещасний випадок установам, яким надсилалися акти за формою Н-5 і Н-1.

Акти складаються для того, щоб особа, або зацікавлена сторона, в будь-якому випадку, змогла звернутись до органів суду. Випадок розслідується для того, щоб виявити обставини і причини, які до нього призвели і не допустити у подальшому повторення подібного випадку. Обліковує подібні випадки місцева держадміністрація за

місцем настання нещасного випадку.

Таким чином, особи, які в певних випадках, передбачених пп. 2-14 частини першої ст. 4 зазначеного Закону, не підпадають під дію цього Закону, відповідно є суб'єктами, на яких поширюється дія п. 13 Порядку, затвердженого Постановою № 1232. Тобто, рішення щодо визнання нещасного випадку пов'язаним з виробництвом і складання відповідних актів приймається виключно комісією з розслідування, яку утворює територіальне управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку.

Якщо підприємець використовує найману працю тільки одного працівника, з яким трапився нещасний випадок, то у комісії з розслідування повинні приймати участь представники райдержадміністративної та територіального підрозділу профспілки.

Враховуючи зазначене вище, у разі, коли на підприємстві стався нещасний випадок з фізичною особою – підприємцем чи особою, яка працювала за цивільно-правовим договором, то такий нещасний випадок власником підприємства або уповноваженим ним органом *не розслідується*.

Такі нещасні випадки розслідуються Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань за місцем настання нещасного випадку (за умови, що потерпілий *був зареєстрований* у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування), або територіальним управлінням Держпраці за місцем настання нещасного випадку (за умови, що потерпілий *не був зареєстрований* у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування).

2.2. Спеціальне розслідування нещасних випадків на виробництві

2.2.1. Загальні положення.

Спеціальне розслідування нещасних випадків проводять, якщо:

- стався нещасний випадок зі смертельними наслідками;
- стався нещасний випадок одночасно з двома і більше працівниками незалежно від ступеня тяжкості їхніх травм (груповий нещасний випадок);

- працівник помер на робочому місці;
- працівник зник під час виконання трудових (посадових) обов'язків;
- нещасний випадок спричинив тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого;

Спеціальне розслідування нещасних випадків, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого, проводиться за рішенням Державної служба з питань праці або його територіальних органів залежно від характеру і ступеня тяжкості травми.

Якщо територіальним управлінням Держпраці впродовж доби не прийнято рішення про проведення спеціального розслідування такого нещасного випадку, розслідування проводиться роботодавцем або Фондом за місцем настання нещасного випадку згідно з пунктами 3-32 Порядку №1232 (див. 2.3).

Віднесення нещасних випадків до таких, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого, здійснюється відповідно до Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості, затвердженого МОЗ (далі - Класифікатор) від 04.07.2007 р. № 370.

2.2.2. Організація та порядок спеціального розслідування нещасного випадку на виробництві.

I. Потерпілий або працівник, який виявив нещасний випадок, чи інша особа (свідок нещасного випадку) повинні **негайно** повідомити керівника робіт, який безпосередньо здійснює контроль за станом охорони праці на робочому місці (далі – безпосередній керівник робіт), чи іншу уповноважену особу підприємства і вжити заходів до надання необхідної допомоги потерпілому.

II. Безпосередній керівник робіт (уповноважена особа підприємства) зобов'язаний:

- **терміново** організувати надання першої невідкладної допомоги потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу;
- **негайно** повідомити роботодавця про те, що сталося;
- **зберегти** до прибуття комісії з розслідування нещасного випадку

ку обстановку на робочому місці та машини, механізми, обладнання, устаткування (далі – устаткування) у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю чи здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків та порушення виробничих процесів), а також вжити заходів до недопущення подібних нещасних випадків.

Під терміном «керівник робіт» розуміється уповноважена роботодавцем особа, яка виконує розпорядчі функції, тобто, керує процесом виконання робіт. Це може бути майстер, керівник цеху, бригадир, тобто, особа, яка видає завдання і контролює хід його виконання.

III. Лікувально-профілактичний заклад у разі звернення потерпілого повинен передати *впродовж доби* з використанням засобів зв'язку та на паперовому носії екстрене повідомлення про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві за формою, наведеною на рис. 2.1:

1) підприємству, де працює потерпілий;

2) робочому органів виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (далі – Фонд) за місцезнаходженням підприємства, де працює потерпілий, або за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою – підприємцем або особою, що забезпечує себе роботою самостійно;

3) територіальному управлінню Держпраці за місцем настання нещасного випадку;

4) закладові Держсанепідслужби, який здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, де працює потерпілий, або такому закладові за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою-підприємцем або особою, що забезпечує себе роботою самостійно, у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння).

Лікувально-профілактичний заклад *обов'язково проводить* у порядку, встановленому МОЗ:

- необхідні дослідження і складає протокол про наявність в організмі потерпілого алкоголю (наркотичних засобів чи отруйних речовин) та визначає ступінь його сп'яніння;

- *визначає ступінь тяжкості травми відповідно до Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості, затвердженого*

МОЗ від 04.07.2007 р. № 370 (із зазначенням коду діагнозу згідно з Міжнародною статистичною класифікацією хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10).

IV. Роботодавець зобов'язаний про груповий нещасний випадок, нещасний випадок із смертельним наслідком, нещасний випадок, що спричинив тяжкі наслідки, випадок смерті або зникнення працівника під час виконання трудових (посадових) обов'язків, протягом однієї години повідомити з використанням засобів зв'язку та протягом трьох годин подати на паперовому носії «Повідомлення про нещасний випадок» (див. рис. 2.3):

- територіальному управлінню Держпраці за місцезнаходження підприємства;

- органів прокуратури за місцем настання нещасного випадку (з 1 грудня 2012 р. органи внутрішніх справ згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України, затвердженим Законом №4651-VI від 13-04.2012 р., із змінами, внесеними згідно із Законом №5076-VI від 05.07.2012 р), **який проводить досудове слідство щодо виявлення обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;**

- Фондові за місцезнаходження підприємства;
- органів управління підприємства (у разі його відсутності - місцевій держадміністрації);

- закладові Держсанепідслужби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством (у разі виявлення гострих професійних захворювань (отруєнь);

- первинній організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок - профспілці, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки - уповноваженій найманими працівниками особою з питань охорони праці);

- органів галузевої профспілки вищого рівня, а у разі його відсутності – територіальному профоб'єднанню за місцем настання нещасного випадку;

- органів з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій за місцем настання нещасного випадку (у разі необхідності).

V. Спеціальне розслідування нещасного випадку проводиться комісією із спеціального розслідування нещасного випадку (далі –

спеціальна комісія), *утвореною* територіальним управлінням Держпраці за місцезнаходженням підприємства або за місцем настання нещасного випадку, у разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою – підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, або внаслідок дорожньо-транспортної пригоди (події) за погодженням з органами, представники яких входять до її складу.

До складу спеціальної комісії входять:

- посадова особа територіального управління Держпраці (голова комісії);
- представник Фонду за місцезнаходженням підприємства або за місцем настання нещасного випадку в разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою – підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, або внаслідок дорожньо-транспортної пригоди;
- представник органу управління підприємства або місцевої держадміністрації у разі, коли зазначений орган відсутній або нещасний випадок стався з фізичною особою – підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, або внаслідок дорожньо-транспортної пригоди;
- представник роботодавця або роботодавець (у виняткових випадках);
- представник первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок – представник профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки – уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці);
- представник профспілкового органу вищого рівня або територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку;
- представник закладу Держсанепідслужби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, або такого закладу за місцем настання нещасного випадку, якщо він стався з фізичною особою – підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, у разі розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння);
- представник Держінспекції сільського господарства України у разі, коли нещасний випадок стався під час експлуатації зареєстрованих в ній сільськогосподарських машин (тракторів, самохідних

шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, тракторних причепів, обладнання тваринницьких ферм, посівних та збиральних машин). У винятковому випадку до складу спеціальної комісії може входити роботодавець, у якого працює лише одна особа, і саме з нею стався нещасний випадок.

Оскільки у переліку представників, які входять до складу спеціальної комісії, визначеному в п. 38 Порядку, Інспекція державного технічного нагляду відсутня, то, відповідно, немає підстав включати їх представників до складу комісії. Однак у разі необхідності та відповідно до вимог п. 44 Порядку №1232 зазначений орган на запит голови спеціальної комісії зобов'язаний безоплатно надавати матеріали та висновки, що стосуються нещасного випадку. Крім того, відповідно до п. 43 Порядку №1232, їхні представники можуть бути залучені до роботи експертної комісії.

Основною формою роботи комісії є її засідання, які проводяться за необхідності, але не менше ніж двічі за час розслідування та проведення необхідних дій, визначених Порядком.

Перше засідання комісії з розслідування нещасного випадку на виробництві організовується її головою у найкоротший термін після видання наказу про утворення комісії, що пов'язано з необхідністю проведення розслідування у терміни, встановлені вимогами Порядку №1232. Під час першого засідання комісії проводиться розподіл обов'язків між її членами.

У засіданнях комісії повинні брати участь всі її члени. У разі відсутності більшості членів головою вирішується питання про перенесення дати засідання.

Інформація про дату, час та місце проведення засідання комісії доводиться до усіх членів комісії, а також осіб, які будуть брати у ньому участь, головою комісії з використанням засобів зв'язку або у письмовій формі (у разі потреби).

Потерпілий, члени його сім'ї або уповноважена особа, яка представляє його інтереси, не входять до складу спеціальної комісії, але мають право брати участь у засіданнях спеціальної комісії, висловлювати свої пропозиції, додавати до матеріалів розслідування документи, що стосуються нещасного випадку, викладати особисту думку щодо обставин і причин нещасного випадку та одержувати від голови спеціальної комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Порядком №1232 передбачено процедуру проведення розслідування нещасних випадків на виробництві, оформлення та затвердження актів, складених за його результатами, а також визначено порядок оскарження рішення комісії з розслідування.

Однак чинним законодавством не визначено процедуру прийняття рішення щодо класифікації нещасного випадку шляхом голосування членів комісії.

Голова спеціальної комісії зобов'язаний письмово поінформувати потерпілого, членів його сім'ї або уповноважену особу, яка представляє його інтереси, про їх права і запросити до співпраці.

Факт перебування потерпілого у трудових відносинах з роботодавцем, якщо відповідні документи не оформлені роботодавцем, але потерпілий фактично допущений до роботи, підтверджується в установленому порядку територіальним управлінням Держпраці на запит голови спеціальної комісії або у судовому порядку.

Роботодавець (у разі, коли постраждав роботодавець, орган, до сфери управління якого належить підприємство, а у разі його відсутності – місцева держадміністрація або виконавчий орган місцевого самоврядування) зобов'язаний створити належні умови (надати приміщення, засоби зв'язку, автотранспорт тощо) і сприяти роботі спеціальної комісії з метою своєчасного і об'єктивного спеціального розслідування нещасного випадку.

Спеціальне розслідування групового нещасного випадку, під час якого загинуло від двох до чотирьох осіб, проводиться спеціальною комісією, яка утворюється Державною службою України з питань праці або за дорученням його територіальним органом і до складу якої входять представники органів, зазначених у п.V цього розділу, за погодженням з ними.

Спеціальне розслідування групового нещасного випадку, під час якого загинуло п'ять і більше осіб або травмовано десять і більше осіб, проводиться спеціальною комісією, яка утворюється Державною службою України з питань праці. До складу такої комісії входять керівники Державної служби України з питань праці, органу управління підприємства, місцевого органу виконавчої влади, виконавчої дирекції Фонду, галузевого або територіального об'єднання профспілок, представники роботодавця, відповідних первинних організацій профспілок, уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці (у разі відсутності на підпри-

ємстві профспілки), а також представники відповідного органу з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, закладів та установ охорони здоров'я та інших органів (у разі необхідності).

Спеціальне розслідування нещасних випадків, що сталися на ядерних установках, підконтрольних Державній інспекції ядерного регулювання, проводиться комісією, яка утворюється наказом цієї інспекції.

Стосовно досудового слідства (розслідування) необхідно зазначити наступне. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (далі – КПК) набрав чинності 20.11.2012, крім деяких його положень. До органів досудового розслідування належать слідчі управління Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової служби України, органи державного бюро розслідувань. Досудове розслідування може бути дистанційним.

Постановою КМУ від 19.09.2012 № 868 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» (далі – Постанова № 868) було внесено зміни до Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1232 (далі – Порядок).

Так, у пп. 15, 31, 40 Порядку словосполучення «**незалежно від порушення кримінальної справи**» замінено на «**незалежно від початку досудового розслідування**». Певних змін зазнав і п. 16, у якому підп. 5 та 6 викладено в новій редакції. В абзаці 16 Додатку 6 до Порядку словосполучення «*незалежно від порушення кримінальної справи*» також було замінено на «*незалежно від початку досудового розслідування*» [32].

Вказані зміни відбулися у зв'язку з набранням чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК). Так, згідно зі ст. 3 КПК під терміном «**досудове розслідування**» розуміється стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду об-

винувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Згідно з цією ж статтею **досудове слідство** – це форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів. Таким чином, законодавством визначається, що **першою стадією кримінального процесу є досудове розслідування**.

Положення КПК від 28.12.1960 «V» 1001-05 передбачали, що кримінальний процес розпочинається зі стадії порушення кримінальної справи. Так, згідно зі ст. 4 цього КПК суд, прокурор, слідчий і орган дізнання були зобов'язані в межах своєї компетенції порушити кримінальну справу в кожному випадку виявлення ознак злочину та вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події злочину, осіб, винних у вчиненні злочину, і до їх покарання. Отримуючи інформацію про вчинений злочин, слідчий, орган дізнання повинні були її зареєструвати та перевірити, а потім прийняти одне з таких рішень: про порушення чи відмову в порушенні справи або надіслати заяву чи повідомлення за належністю.

Ст. 214 чинного КПК передбачає, що досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР. Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР.

Отже, незалежно від початку досудового розслідування, а це внесення відомостей до ЄРДР, до обставин, за яких нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний з виробництвом, і складається акт за формою Н-1, належить заподіяння тілесних ушкоджень іншою особою або вбивство потерпілого під час виконання чи у зв'язку з виконанням ним трудових (посадових) обов'язків або дій в інтересах підприємства, крім випадків з'ясування потерпілим та іншою особою особистих стосунків невиробничого характеру, що підтверджено висновком компетентних органів.

Зазначене свідчить лише про одне – нормами Порядку встановлення обставин заподіяння тілесних ушкоджень іншою особою або вбивство потерпілого під час виконання чи у зв'язку з виконанням ним трудових (посадових) обов'язків або дій в інтересах підприємс-

тва, окрім випадків з'ясування потерпілим та іншою особою особистих стосунків невинуваченого характеру, що підтверджено висновком компетентних органів, **покладається на комісію з розслідування нещасного випадку незалежно від внесення відомостей до ЄСДР.**

Далі, відповідно, виникає запитання, хто ж у Порядку мається на увазі під поняттям **«компетентні органи»**. Оскільки положення згаданого документа не дають визначення цього терміна, а сфера дії нормативно-правових актів, у яких його тлумачення наведено, не розповсюджується на процедуру проведення розслідування нещасних випадків, візьмомо за основу загальноприйняте його розуміння. Так, під поняттям **«компетентний орган»**, як правило, мається на увазі орган, призначений або уповноважений на виконання певних дій або прийняття рішень. Але ж окремого органу, який би встановлював з'ясування потерпілим та іншою особою особистих стосунків невинуваченого характеру, на сьогодні не існує. Отже, враховуючи, що згідно з **положеннями Порядку встановлення обставин, за яких стався нещасний випадок, належить до виключної компетенції комісії з розслідування, відповідно і встановлення випадків з'ясування потерпілим та іншою особою особистих стосунків невинуваченого характеру належить до компетенції комісії, і саме її висновки можуть вважатися висновками компетентного органу.**

Таким чином, відповідно до статті 214 КПК досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, у якому одразу фіксується дата обліку інформації та присвоюється номер кримінального провадження [34]. Здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджено наказом Генерального прокурора України від 17.08.2012 № 69 (далі – Положення № 69).

Відповідно до пункту 1 розділу III Положення № 69 право доступу до відомостей, які внесені до Реєстру (крім держателя, керівників прокуратур та прирівняних до них структур, слідчих та керівників органів досудового розслідування) також мають користувачі – у межах наданих адміністратором прав доступу для отримання ін-

формації про розпочаті досудові розслідування та прийняті під час досудового розслідування рішення, забезпечення ведення спеціальних обліків.

Статтею 93 КПК передбачено, що сторони кримінального провадження (зокрема, органи досудового розслідування) здійснюють збирання доказів, у т. ч. шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених КПК.

Під час розслідування нещасних випадків, що сталися внаслідок правопорушень, які можуть призвести до кримінальної відповідальності, наприклад у разі спеціального розслідування, може бути отримана відмова у видачі інформації (наприклад, висновків судово-медичної експертизи) без погодження з органами досудового розслідування та надання відомостей про внесення нещасного випадку до Єдиного реєстру досудових розслідувань (присвоєння номера кримінального провадження), а організація розслідування без відповідного погодження може бути приводом до притягнення до відповідальності, встановленої законом (як передбачено ч. 3 ст. 214 КПК).

Отже початком досудового розслідування є внесення відомостей в ЄРДР [34]. Закінченням такого розслідування буде прийняття прокурором одного з рішень, передбачених ч. 2 ст. 283 КПК: закриття кримінального провадження; звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків – у формі дізнання в порядку, передбаченому КПК, для якого характерно проведення слідчих (розшукових) дій, які є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні.

Ст. 219 КПК визначено, що досудове розслідування повинно бути закінчено:

- 1) впродовж одного місяця з дня повідомлення особі про підоз-

ру у вчиненні кримінального проступку;

2) впродовж двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину.

Строк досудового розслідування може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 КПК. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати:

1) двох місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;

2) шести місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості;

3) дванадцяти місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Незалежно від настання події та початку досудового розслідування визначені в п. 40 Порядку відомості повинні бути передані голові спеціальної комісії в 10-денний строк після завершення досудового розслідування.

Що стосується нової редакції підп. 5 п. 16 Порядку, згідно з якою до обставин, за яких нещасні випадки не визнаються такими, що пов'язані з виробництвом, належить вчинення кримінального правопорушення, що встановлено обвинувальним вироком суду або постановою (ухвалою) про закриття кримінального провадження за nereабілітуючими підставами, необхідно зазначити таке.

Відповідна норма кореспондується з положеннями ст. 62 Конституції України, згідно з якою особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Положення ж КПК уточнюють зазначене в цій статті, а саме: особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

Згідно зі ст. 373 КПК, якщо обвинувачений визнається винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, суд ухвалює обвинувальний вирок і призначає покарання, звільняє від покарання чи від його відбування у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, або застосовує інші заходи, передба-

чені законом України про кримінальну відповідальність.

Суттєве доповнення міститься у КПКв частині, що стосується набрання законної сили обвинувальним вироком, адже останній набирає сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, встановленого цим Кодексом, якщо таку скаргу не було подано.

У разі подання апеляційної скарги судові рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після ухвалення рішення судом апеляційної інстанції. Якщо строк апеляційного оскарження буде поновлено, вважається, що вирок чи ухвала суду, ухвала слідчого судді не набрала законної сили. Судові рішення суду апеляційної та касаційної інстанцій, Верховного Суду України набирають законної сили з моменту їх проголошення.

Комісія з розслідування нещасного випадку може посилається на обставину як таку, що не пов'язує нещасний випадок з виробництвом, виключно після отримання обвинувального вироку суду, який набрав законної сили. Як свідчить практика розгляду кримінальних справ у суді, середній строк набрання законної сили вироків може становити 1-2,5 роки [34].

VI. Спеціальне розслідування нещасного випадку *проводиться впродовж 10 робочих днів*. У разі потреби зазначений строк може бути продовжений органом, який утворив спеціальну комісію.

Спеціальна комісія зобов'язана:

1) обстежити місце, де стався нещасний випадок, одержати письмові чи усні пояснення від роботодавця і його представників, посадових осіб, працівників підприємства, потерпілого (якщо це можливо), опитати осіб – свідків нещасного випадку та осіб, причетних до нещасного випадку;

2) визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;

3) визначити необхідність проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи для встановлення причин нещасного випадку і розроблення плану заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

4) вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу, звернення потерпілого до медичного пункту або медико-санітарної частини підприємства, амбулаторну картку та історію хвороби, документацію відділу кадрів, відділу (служби) охорони праці тощо);

5) з'ясувати обставини і причини настання нещасного випадку;

6) визначити, пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок з виробництвом;

7) установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

8) зустрітися з потерпілим (якщо це можливо) або членами його сім'ї чи уповноваженою особою, яка представляє його інтереси, щодо роз'яснення їх прав у зв'язку з настанням нещасного випадку.

За рішенням спеціальної комісії у разі необхідності проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи, у тому числі судово-медичної експертизи, для встановлення причин нещасного випадку і розроблення плану заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам органом, який утворив спеціальну комісію, утворюється експертна комісія із залученням до її роботи спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських, експертних та інших організацій, органів виконавчої влади, а також незалежних експертів.

Підприємство відшкодовує витрати, пов'язані з діяльністю експертної комісії та залучених до її роботи експертів.

Порядок утворення та роботи експертної комісії визначається відповідно до законодавства.

Після ознайомлення з необхідними матеріалами, обстеження місця, де стався нещасний випадок, та проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи експертна комісія складає висновок, в якому стисло викладає обставини, зазначає причини нещасного випадку, допущені порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці, а також заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

Лікувально-профілактичні установи, заклади судово-медичної експертизи, органи внутрішніх справ та інші органи зобов'язані безоплатно надавати на запит голови спеціальної комісії матеріали та висновки щодо нещасного випадку у визначені Порядком №1232 строки, а у разі, коли необхідні висновки судово-гістологічної та судово-токсикологічної експертизи, – після проведення відповідних досліджень.

Під час спеціального розслідування *роботодавця зобов'язаний:*

1) зробити за рішенням спеціальної комісії фотознімки місця, де

стався нещасний випадок, пошкоджених об'єктів, устаткування, інструментів, а також надати спеціальній комісії технічну документацію та інші необхідні матеріали;

2) створити належні умови для роботи спеціальної комісії (забезпечити приміщенням, засобами зв'язку, оргтехнікою, автотранспортом, канцелярським приладдям);

3) організувати у разі проведення розслідування випадків гострого професійного захворювання (отруєння) медичне обстеження інших працівників відповідної дільниці підприємства;

4) забезпечити проведення необхідних лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи тощо;

5) організувати друкування, тиражування і оформлення в необхідній кількості матеріалів спеціального розслідування, зазначених у пунктах 50 і 51 Порядку №1232;

6) організувати доставку тіла загиблого працівника, його ідентифікацію та відшкодувати пов'язані з цим витрати.

Роботодавець, працівником якого є потерпілий, компенсує витрати, пов'язані з діяльністю спеціальної комісії та залучених до її роботи експертів, інших спеціалістів. Відшкодування витрат, пов'язаних з відрядженням працівників, які є членами спеціальної комісії або залучені до її роботи, здійснюється роботодавцем у розмірах, передбачених нормами відшкодування витрат на відрядження за рахунок валових витрат шляхом переказу відповідної суми на реєстраційні рахунки бюджетних установ в органах Державної казначейської служби та поточні рахунки суб'єктів господарювання у банківських установах України.

VII. За результатами спеціального розслідування складаються акти за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом), картка за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) стосовно кожного потерпілого, а також оформляються інші матеріали спеціального розслідування, зазначені у пунктах 50 і 51 Порядку №1232 .

Кількість примірників актів за формою Н-5 і Н-1, карток за формою П-5 визначається залежно від кількості потерпілих та органів, яким вони надсилаються.

В акті за формою Н-5 зазначається категорія аварії, внаслідок якої стався нещасний випадок.

Акти за формою Н-5 і Н-1 підписуються головою і всіма членами спеціальної комісії впродовж п'яти днів після оформлення матеріалів спеціального розслідування. У разі незгоди із змістом акту (актів) член спеціальної комісії підписує його (їх) з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово. Окрема думка додається до акту за формою Н-5 і є його невід'ємною частиною.

Однак це не позбавляє члена комісії обов'язку щодо підписання акту. Це пояснюється тим, що відповідно до Конституції України Постанова №1232 є обов'язковою до виконання. Участь у складі спеціальної комісії відповідних представників визначено Порядком №1232. Таким чином, нормативно-правовими актами посадову особу уповноважено на виконання певних дій – її службових обов'язків.

Отже, слід зазначити, що члени комісії є представниками певних підприємств, установ та організацій, на яких розповсюджуються вимоги трудового законодавства, зокрема трудового розпорядку, на яких покладаються певні обов'язки. Оскільки працівників делеговано для участі у роботі комісії із розслідування нещасного випадку, то на цей період до їхніх функціональних обов'язків, як членів комісії, належить виконання усіх заходів, що передбачені Порядком №1232.

Крім того, відповідно до ст. 39 Закону «Про охорону праці», посадові особи Держгірпромнагляду мають право у такому випадку надсилати роботодавцям подання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді, передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законом.

Якщо більшість членів комісії зафіксували окремі думки, то начальник територіального управління Держпраці має право призначити нову комісію з розслідування даного нещасного випадку. Остаточне рішення приймає керівник органу, який створив комісію, тому що він затверджує акт з розслідування. Юридичної сили акт з розслідування набирає тільки тоді, коли його затвердить керівник територіального управління Держпраці. Якщо він не згоден з рішенням комісії, тому йому надається одна доба для того, щоб узгодити всі питання і прийняти остаточне рішення.

На вимогу потерпілого або членів його сім'ї чи уповноваженої особи, яка представляє його інтереси, голова спеціальної комісії зо-

бов'язаний ознайомити їх з матеріалами спеціального розслідування.

У разі настання групового нещасного випадку із смертельними наслідками, який стався внаслідок аварії, за умови визнання спеціальною комісією нещасного випадку таким, що пов'язаний з виробництвом, складаються, підписуються і затверджуються протягом десяти робочих днів з моменту її утворення тимчасові акти за формою Н-1 на кожного потерпілого для здійснення страхових виплат. Після завершення спеціального розслідування такі акти замінюються на постійні.

У разі коли спеціальна комісія з розслідування випадку зникнення потерпілого під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків зробить висновок, що зникнення зумовлено настанням нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом, акт за формою Н-5 з таким висновком видається сім'ї потерпілого або уповноваженій особі, яка представляє її інтереси, для звернення до суду із заявою про оголошення потерпілого померлим.

Після оголошення судом потерпілого померлим територіальне управління Держпраці, яке утворило дану комісію, відповідно до акту за формою Н-5 складає акт за формою Н-1, а роботодавець бере такий нещасний випадок на облік.

VIII. Керівник органу, який утворив спеціальну комісію, повинен розглянути і затвердити примірники актів за формою Н-5 і Н-1 протягом доби після надходження матеріалів спеціального розслідування.

До матеріалів спеціального розслідування (крім смертельних) належать:

- копія рішення Кабінету Міністрів України про утворення спеціальної комісії з розслідування групового нещасного випадку (аварії з наявністю потерпілих), якщо таке рішення приймалося;
- копія наказу про утворення спеціальної комісії;
- примірник акту за формою Н-5;
- примірник акту за формою Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) стосовно кожного потерпілого;
- протокол огляду місця, де стався нещасний випадок;
- ескіз місця, де стався нещасний випадок, необхідні плани, схеми, фотознімки такого місця, пошкоджених об'єктів, устаткування,

інструментів тощо;

- висновок експертної комісії у разі її утворення та висновок експертизи (науково-технічної, медичної тощо), якщо вона проводилася;

- медичний висновок про причини смерті або характер і ступінь тяжкості травми потерпілого відповідно до Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості, затвердженого МОЗ, а також про стан алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння потерпілого;

- інформація про проходження потерпілим первинного та періодичного медичного огляду;

- висновок лікувально-профілактичного закладу про встановлення гострого професійного захворювання (отруєння);

- результати додаткових санітарно-гігієнічних досліджень факторів виробничого середовища і трудового процесу, проведених установами, організаціями, лабораторіями, яким надано право проводити такі дослідження (у разі їх проведення);

- протоколи рішень спеціальної комісії про розподіл функцій між членами комісії та про утворення експертної комісії;

- протоколи опитування та пояснювальні записки потерпілих, свідків нещасного випадку та інших осіб, причетних до нещасного випадку;

- копії документів про проходження потерпілим навчання та інструктажів з питань охорони праці;

- витяги із законів та інших нормативно-правових актів з питань охорони праці, вимоги яких порушені;

- копії приписів, розпоряджень, протоколів про адміністративні правопорушення, що стосуються нещасного випадку, виданих роботодавцеві посадовими особами органів державного нагляду за охороною праці до настання нещасного випадку і під час його розслідування;

- протокол зустрічі членів спеціальної комісії з членами сім'ї потерпілого чи уповноваженою особою, яка представляє його інтереси;

- довідка про матеріальну шкоду, заподіяну внаслідок настання нещасного випадку, та надання потерпілому чи членам його сім'ї матеріальної допомоги.

У разі проведення спеціального розслідування випадку смерті

працівника під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків матеріали розслідування повинні містити:

- копію наказу про утворення спеціальної комісії;
- примірник акту за формою Н-5;
- примірник акту за формою Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом);
- примірник картки за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння);
- медичний висновок про причини смерті, а також стан алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння;
- протокол огляду місця, де стався нещасний випадок, за встановленою формою;
- протокол зустрічі членів спеціальної комісії з членами сім'ї потерпілого чи уповноваженою особою, яка представляє його інтереси;
- інші документи залежно від обставин і причин настання нещасного випадку.

ІХ. Роботодавець зобов'язаний у п'ятиденний строк після затвердження акту за формою Н-5:

- видати наказ про вжиття запропонованих спеціальною комісією заходів щодо запобігання виникненню подібних нещасних випадків, який обов'язково додається до матеріалів спеціального розслідування, а також притягти згідно із законодавством до відповідальності працівників, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, посадових інструкцій та інших актів підприємства з цих питань.

- про вжиття запропонованих заходів повідомити у письмовій формі органи, які брали участь у проведенні розслідування;

- надіслати за рахунок підприємства копії матеріалів спеціального розслідування органам прокуратури, іншим органам, представники яких брали участь у проведенні спеціального розслідування, територіальному управлінню Держпраці, Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) надсилаються:

- потерпілому, членам його сім'ї або уповноваженій особі, яка за довіреністю представляє його інтереси;

- Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань за місцезнаходження підприємства;
- територіальному управлінню Держпраці за місцезнаходження підприємства.

Примірники затверджених актів Н-5 і Н-1 (у разі коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) разом з іншими матеріалами спеціального розслідування зберігаються на підприємстві впродовж 45 років, у разі реорганізації підприємства передаються його правонаступникові, який бере на облік нещасний випадок, а у разі ліквідації підприємства – до державного архіву.

У разі надходження у територіальне управління Держпраці від роботодавця, робочого органу Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань, представника профспілки, потерпілого або члена його сім'ї чи уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси, скарги або їх незгоди з висновками спеціальної комісії щодо обставин і причин настання нещасного випадку керівник територіального управління Держпраці або його територіального органу з метою забезпечення об'єктивності проведення спеціального розслідування має право призначити повторне (додаткове) спеціальне розслідування нещасного випадку спеціальною комісією в іншому складі, за результатами її роботи скасувати акти за формою Н-5 і Н-1, притягти до відповідальності посадових осіб підприємства та територіального управління Держпраці, які порушили вимоги Порядку №1232.

Рішення спеціальної комісії в іншому складі щодо результатів повторного (додаткового) спеціального розслідування обставин і причин настання нещасного випадку може бути оскаржено лише у судовому порядку.

Орган управління підприємства, а у разі його відсутності – місцева держадміністрація після одержання матеріалів спеціального розслідування повинні розглянути питання щодо обставин і причин настання нещасного випадку та розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

За зверненням Державна служба України з питань праці або його територіальних органів органи прокуратури подають інформацію про рішення, яке прийняте за результатами розгляду матеріалів спеціального розслідування.

Приклад 41: На 152-й колії завантажувально-розвантажувальної ділянки залізничної станції громадянин В., не перебуваючи в трудових відносинах з підприємством, був залучений та фактично виконував роботи з підвищеною небезпекою (НПАОП 0.00-1.15-07, НПАОП 0.00-2.01-05) по навантаженню піломатеріалів на напіввагон, який був поданий під завантаження. Під час завантаження напіввагону на висоті 4,2 м громадянин В. впав на колію з торця вагона, після чого був доставлений у центральну районну лікарню, де помер від отриманих тілесних ушкоджень.

Спеціальне розслідування нещасного випадку показало, що основною причиною нещасного випадку з громадянином В. є падіння потерпілого з висоти, в результаті якого він отримав черезвертельний перелом правого стегна із зміщенням, що спричинило ускладнення у вигляді жирової емболії та смерть.

Обставинами, які сприяли настанню вказаного випадку (супутні причини) є:

- відсутність відповідального керівника робіт з підвищеною небезпекою з числа посадових осіб, який би забезпечував вирішення конкретних питань з охорони праці.
- залучення до роботи працівників не за спеціальністю (стропальників) при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт за допомогою автомобільного крана.
- відсутність проведення інструктажу та допуск до роботи без навчання та перевірки знань з питань охорони праці.
- відсутність належного контролю з боку роботодавця за додержанням працівниками технологічних процесів, правил поводження з машинами, механізмами, устаткуванням, виконанням робіт відповідно до вимог з охорони праці.

При виконанні вищезазначених робіт були допущені наступні порушення нормативно-правових актів та типових інструкцій з охорони праці: до виконання робіт були допущені особи, які не пройшли професійний добір (наказ МОЗ та Держохоронпраці №263/121 від 23.09.94 р.), медичний огляд (наказ МОЗ 21.05.2007 № 246), спеціальне навчання, інструктажі та перевірку знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05); працівники не були забезпечені необхідними засобами захисту (НПАОП 0.00-1.15-07); допуск до проведення робіт без розробленої і затвердженої підприємством технологічної карти (НПАОП 0.00-1.01-07); не забезпечення роботодавцем належного контролю за роботами (ст. 13 Закону України «Про охорону праці»).

Із службових осіб відповідальним за порушення правил з охорони праці є директор, який, у відповідності до ст. 13 Закону України «Про охорону праці», як роботодавець несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог.

Крім того, службовими особами підприємства про даний нещасний випадок з робітником В. **не було повідомлено** у встановленому порядку відповідно до п. 41 Порядку №1232 відповідні органи, нещасний випадок на виробництві був **фактично прихований** роботодавцем від розслідування.

Приклад 42: Під час виконання вручну вантажно-розвантажувальних робіт в не пристосованому для цього місці, а саме поза межами спеціального акумуляторного приміщення при підйманні акумулятора з металевого ящика електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування С. ТОВ «Ремтехбуд» зачепився лівою кишенею куртки спецодягу за алюмінієвий шинопровід, після чого втратив рівновагу і випустив з рук акумулятор. При падінні акумулятора залишки електроліту потрапили через заливний отвір на ліву частину обличчя та ліве око електромонтера С., внаслідок чого він отримав тяжкі тілесні ушкодження.

Спеціальне розслідування нещасного випадку показало, що **основною причиною** нещасного випадку є дія шкідливих і токсичних речовин (лугу з акумуляторної батареї), в результаті якої потерпілий С. отримав хімічний опік IIIa-IIIb ступенів рогівки і кон'юнктиви лівого ока.

Обставинами, які обумовили настання нещасного випадку (супутні причини) є:

- залучення до роботи з акумуляторними батареями працівника не за спеціальністю (електромонтера з ремонту та обслуговування електрообладнання замість акумуляторника).
- перенесення вручну акумуляторних батарей без використання спеціальних пристроїв (захватів).
- зберігання акумуляторних батарей в непристосованому для цього місці, поза межами спеціального акумуляторного приміщення.

У причинному зв'язку з настанням нещасного випадку перебувають **порушення** наступних вимог нормативно-правових актів та типових інструкцій з охорони праці і безпеки життєдіяльності: до виконання робіт допущений електромонтер С., який не пройшов навчання за професією акумуляторника (порушено п.1.3. ПП 1.3.10-470-2006, п.6.6.12 НПАОП 40.1-1.21-98); проведення робіт з акумуляторними батареями без застосування необхідних засобів індивідуального захисту (п.6.6.10 НПАОП 40.1-1.21-98); виконання робіт по перенесенню вручну малогабаритних батарей без застосування спеціальних пристроїв (захватів) і без додержання заходів щодо уникнення попадання електроліту на незахищені ділянки тіла (п.3.3.3 ПП 1.3.10-470-2006 та п.13.11.5 НПАОП 0.00-1.62-12); зберігання акумуляторних батарей за межами спеціально обладнаного та пристосованого для цього приміщення (п.13.11.14); відсутність належного контролю з боку роботодавця за дотриманням працівником технологічних процесів (ст.13. Закон України «Про охорону праці»).

Із службових осіб ТОВ «Ремтехбуд» допустив порушення вимог нормативно-правових актів з питань охорони праці, які призвели до травмування електромонтера С., **заступник начальника цеху Б.**, який допустив до виконання робіт з акумуляторними батареями електромонтера, що не пройшов навчання за професією акумуляторника, не забезпечив належне зберігання акумуляторів, допустив перенесення вручну малогабаритних акумуляторних батарей без захватів, не забезпечив працівника необхідними засобами індивідуального захисту.

Приклад 43: *Вантажник К. м'ясокомбінату, на виконання завдання начальника забійного цеху М., був направлений на рампу приймання птиці. Під час підтягування вантажником К. пластикового ящика з птицею за допомогою металевого гака з приймальної рампи в приміщення цеху, за свідченням очевидців, з ящика зірвався металевий гак, внаслідок чого вантажник К. не втримав рівновагу і впав з рампи висотою 0,4 м на асфальтну площадку, вдарившись головою. Внаслідок падіння вантажник К. отримав тілесні ушкодження у вигляді важкої відкритої черепно-мозкової травми, перелому основи черепа. При подальшому обстеженні вантажника К. було встановлено, що останній перебував у стані алкогольного сп'яніння (0,5 проміле).*

Спеціальне розслідування нещасного випадку показало, що основною причиною нещасного випадку є падіння потерпілого К. з висоти (з рампи висотою 0,4 м) на асфальтову площадку перед рампою, вдарившись об неї головою.

Обставинами, які обумовили настання нещасного випадку (супутні причини) є:

- порушення технологічного процесу по переміщенню вантажів масою понад 20 кг (партії ящиків з курами, які стояли на бетонній рампі один на одному в кількості 4-5 штук з загальною вагою біля 80-90 кг);
- відсутність належного контролю за дотриманням правил безпеки при навантажувально-розвантажувальних роботах;
- проведення вантажно-розвантажувальних робіт потерпілим К. в стані алкогольного сп'яніння (0,5 проміле).

У причинному зв'язку з настанням нещасного випадку перебувають порушення наступних вимог нормативно-правових актів та типових інструкцій з охорони праці: виконання робіт щодо переміщення вантажів масою понад 20 кг без використання підйомно-транспортних пристроїв або засобів механізації. (п. 3.3.2 ГОСТ 12.3.020-80); відсутність належного контролю з боку посадових осіб за дотриманням працюючими правил і норм охорони праці (п. 78 частина 8. Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників); допущення до виконання робіт вантажника К., який перебував у стані алкогольного сп'яніння (частина 3 розділу 5 «Правил внутрішнього трудового розпорядку для робітників і службовців»

БАТ «Чуднівське птахопідприємство»)

Із службових осіб м'ясокомбінату відповідальними за порушення правил охорони праці, що призвели до нещасного випадку з працівником К. є голова правління і начальник цеху забою живої птиці, які допустили порушення нормативно-правових актів та типових інструкцій з охорони праці.

Приклад 44: Старший майстер дав завдання штампувальнику В. займатися штампунком металевих решіток на пресі штампувальної дільниці цеху, інших вказівок не давав. Дану роботу штампувальник В. виконував до обідньої перерви. Після обідньої перерви штампувальник В. підійшов до водія автотранспорту Л. і попросив, щоб той перевіз металеві листи із приміщення складу в ливарний цех до гільйотини для підготовки заготовок. Прибувши на склад штампувальник В. та водій автотранспорту Л. завантажили на вилу автотранспорту листи в кількості 19 штук, які знаходилися на дерев'яному піддоні, та повезли в ливарний цех. Приїхавши в ливарний цех до гільйотини водій автотранспорту Л. почав піднімати вилу для вивантаження металевих листів на металевий стіл, що знаходився перед гільйотиною. В цей момент штампувальник В. підклав два дерев'яні бруси на стіл під дерев'яний піддон, на якому були металеві листи. Один із брусів був зміщений до центру піддону. Листи на піддоні були розташовані таким чином, що центр ваги пакету листів (розміри 125×250 см) був зміщений відносно центру піддону приблизно на 20 см в протилежну сторону від навантажувача. Після вивантаження листів водій автотранспорту Л. почав від'їжджати назад. В цей момент він почув тріск піддону, що знаходився під металевими листами на столі і озирнувшись побачив, що металеві листи почали зсовуватись з піддону в сторону протилежну автотранспорту. Штампувальник В. на той момент стояв між столом і стіною цеху, обличчям до столу, металеві листи зсунулися і притиснули йому ноги та живіт до стіни, внаслідок чого він отримав смертельну травму.

Спеціальне розслідування нещасного випадку показало, що основною причиною нещасного випадку є травмування потерпілого В. металевими листами, що зсунулися з дерев'яного піддону, встановлюваного на столі висотою 84 см під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (п. 101 НПАОП 0.00-2.01-05).

Обставинами, які обумовили настання нещасного випадку (супутні причини) є:

1. Незадовільна організація проведення робіт, а саме: не розроблені технологічні карти організації і проведення технологічних процесів, в т. ч. вантажно-розвантажувальних робіт з використанням автотранспорту.

2. Допуск штампувальника В. до виконання робіт з підвищеною небезпекою без проведення первинного і цільового інструктажів з питань охо-

рони праці.

3. Перебування потерпілого В. у стані алкогольного сп'яніння.

4. Відсутність належного контролю з боку посадових осіб за дотриманням працівниками вимог трудової та виробничої дисципліни.

У причинному зв'язку з настанням нещасного випадку перебувають **порушення** наступних вимог нормативно-правових актів: виконання вантажно-розвантажувальних робіт без технологічної документації та цільового інструктажу виконавців (НПАОП 0.00-2.01-05; п. 6.4, п. 6.7 НПАОП 0.00-4.12-05 Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці; п.п. 2.2.20; 2.2.21; 2.2.22; 2.2.24; 2.2.26 Посадової інструкції старшого майстра виробничої дільниці; п. 2.9; 2.13 Посадової інструкції заступника директора по виробництву).

Із службових осіб підприємства відповідальним за порушення правил охорони праці, що призвели до нещасного випадку з працівником В., є старший майстер ливарного цеху, який повинен був керувати роботами підвищеної небезпеки за розпорядженням або за нарядами-допусками і не допускати виконання цих робіт без оформлення відповідних документів.

Приклад 45: Згідно заяви начальника Д. приймального пункту ПП «Металресурс» на ім'я начальника філії «Ракурс» головний механік Р. філії «Ракурс» видав наряд машиністу навантажувача З. про направлення навантажувача марки ZL-50G, на територію ДП «Будмонтаж» в розпорядження ПП «Металресурс» з метою прибирання будівельного сміття. Біля 09 год. 30 хв. машиніст З. навантажувача приступив до прибирання будівельного сміття на території ПП «Металресурс» біля бетонозмішувального вузла. За півгодини він виконав поставлене завдання, після чого підійшов до начальника Д. приймального пункту ПП «Металресурс» і запитав його, які роботи він на даному об'єкті виконує. Начальник Д. відповів, що «ріже метал від конструкції, яка називається бетонозмішувальний вузол», при цьому повідомив, що в понеділок повинен приїхати кран з метою прибрати бетонну плиту, яка заважає далі проводити роботи щодо різки вказаної конструкції. Бетонна плита була складовою частиною першого нижнього поясу стінової обв'язки металоконструкцій бетонозмішувального вузла і знаходилась на торцевій стороні. Машиніст З. запропонував Д., що за додаткову оплату, він за допомогою навантажувача «висмикне» її. З пропозицією З. начальник Д. погодився. Машиніст З. за допомогою тросу зачепив плиту споруди бетонозмішувального вузла до контрвантажувача навантажувача. Під час спроби видалення плити споруди бетонозмішувального вузла завалилась. Після падіння споруди навантажувач знаходився по осі падіння споруди на відстані біля 15 м від торця стіни і був завалений стіновими фрагментами і металоконструкціями верхніх поверхів бетонозмішувального вузла. Машиніст З. в момент падіння споруди знаходився в кабіні навантажувача і отримав поєднану ту-

пу травму, масивну травму тіла з чисельними переломами кісток скелету та помер на місці події.

Спеціальне розслідування нещасного випадку показало, що основною причиною нещасного випадку є смертельне травмування машиніста навантажувача 3 стіновими фрагментами і металоконструкціями верхніх поверхів під час спроби видалення бетонної плити, яка була складовою частиною першого нижнього поясу стінової обв'язки металоконструкцій бетонозмішувального вузла і знаходилась на торцевій стороні в напрямку подальшого падіння споруди.

Обставинами, які обумовили настання нещасного випадку (супутні причини) є:

1. Допуск до роботи машиніста навантажувача 3. (відрядженого працівника філії «Ракурс»), який мав брати безпосередню участь у виробничому процесі при виконанні робіт ПП «Металресурс», без вступного та первинного інструктажів з питань охорони праці.

2. Організація та проведення робіт з демонтажу несучих металоконструкцій бетонозмішувального вузла без проекту виконання робіт, в якому необхідно передбачити спосіб розбирання споруди та заходи безпеки при виконанні даних робіт.

3. Недостатній контроль зі сторони роботодавця ПП «Металресурс» за додержанням посадовими особами підприємства покладених на них функціональних обов'язків з питань охорони праці.

У причинному зв'язку з настанням нещасного випадку перебувають порушення наступних вимог нормативно-правових актів: допуск до роботи машиніста навантажувача 3. без проведення вступного та первинного інструктажів з питань охорони праці (п. 6.2; п. 6.4; п. 6.8; п. 6.9; п. 6.10 НПАОП 0.00-4.12-05); організація та проведення робіт з демонтажу несучих металоконструкцій бетонозмішувального вузла без проекту виконання робіт (п. 2; п. 4.1.6; п. 4.17; п. 5.1; п. 5.2; п. 5.3; п. 5.6; п. 5.7 НПАОП 45.2-1.12-01); недотримання послідовності демонтажу несучих конструкцій бетонозмішувального вузла (п. 7.2.1.8 НПАОП 45.2-1.12-01); недотримання безпечної відстані при встановленні навантажувача, якого використовували при розбиранні споруди бетонозмішувального вузла (п. 7.2.1.6; п. 7.2.4.6; НПАОП 45.2-1.12-01).

Із службових осіб відповідальним за порушення правил охорони праці, що призвели до нещасного випадку, є начальник приймального пункту ПП «Металресурс» Д., який, згідно наказу №6 по ПП «Металресурс», призначений відповідальним за технічний стан, навантаження та розвантаження, збір та постачання металобрухту на території ДП «Будмонтаж», керував роботами з демонтажу несучих металоконструкцій бетонозмішувального вузла та при цьому допустив зазначені порушення.

2.2.3. Спеціальне розслідування нещасного випадку, який стався з фізичною особою-підприємцем.

У разі коли стався нещасний випадок, що спричинив тяжкі наслідки, а також випадок смерті або зникнення під час виконання трудових (посадових) обов'язків фізичної особи-підприємця чи особи, що забезпечує себе роботою самостійно, працівник, який його виявив, або інша особа – свідок нещасного випадку, повинні негайно вжити заходів до надання необхідної допомоги потерпілому і забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу.

Лікувально-профілактичний заклад повинен передати впродовж 1 доби з використанням засобів зв'язку та на паперовому носії «Екстрене повідомлення про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві» (див. рис. 2.3):

- робочому органів виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою-підприємцем або особою, що забезпечує себе роботою самостійно;
- територіальному управлінню Держпраці за місцем настання нещасного випадку.

Робочий орган виконавчої дирекції Фонду СНВ зобов'язаний негайно передати з використанням засобів зв'язку «Повідомлення про нещасний випадок» (див. рис. 2.1):

- територіальному управлінню Держпраці за місцем настання нещасного випадку;
- органів прокуратури за місцем настання нещасного випадку;
- місцевій держадміністрації;
- територіальному профоб'єднанню за місцем настання нещасного випадку;
- органів з питань захисту населення і території від надзвичайних ситуацій (у разі необхідності).

Зазначені органи та організації негайно повідомляють про нещасний випадок органи та організації вищого порядку.

Спеціальне розслідування нещасного випадку з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, проводиться спеціальною комісією територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку.

До складу комісії входять:

- посадова особа територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку (голова комісії);
- представник Фонду СНВ за місцем настання нещасного випадку;
- представник місцевої держадміністрації;
- представник територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку;
- представник Держсанепідслужби за місцем настання нещасного випадку, у разі розслідування у випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

Спеціальне розслідування нещасного випадку проводиться впродовж 10 робочих днів. У разі потреби зазначений строк може бути продовжений органом, який утворив спеціальну комісію.

Спеціальна комісія під час розслідування нещасного випадку, що спричинив тяжкі наслідки, смерть або зникнення під час виконання трудових обов'язків фізичної особи-підприємця чи особи, що забезпечує себе роботою самостійно, зобов'язана:

- обстежити місце, де стався нещасний випадок;
- одержати письмові чи усні пояснення потерпілого (якщо це можливо);
- опитати осіб – свідків нещасного випадку, та осіб, причетних до нещасного випадку;
- визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;
- визначити необхідність проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи для встановлення причин нещасного випадку і розроблення плану заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;
- вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу, амбулаторну картку та історію хвороби тощо);
- з'ясувати обставини і причини настання нещасного випадку;
- визначити пов'язаний чи не пов'язаний випадок з виробництвом;
- установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

- зустрітися з потерпілим (якщо це можливо) або членами його сім'ї щодо роз'яснення їх прав у зв'язку з настанням нещасного випадку;

За рішенням спеціальної комісії у разі необхідності проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи, у тому числі судово-медичної експертизи, для встановлення причин нещасного випадку і розроблення плану заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам органом, який утворив спеціальну комісію, утворюється експертна комісія із залученням до її роботи спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських, експертних та інших організацій, органів виконавчої влади, а також незалежних експертів.

Порядок утворення та роботи експертної комісії визначається відповідно до законодавства.

Після ознайомлення з необхідними матеріалами, обстеження місця, де стався нещасний випадок, та проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи експертна комісія складає висновок, в якому стисло викладає обставини, зазначає причини нещасного випадку, допущені порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці, а також заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

За результатами спеціального розслідування нещасного випадку з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, складаються акти за формою Н-5 і Н-1 (у разі коли нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний з виробництвом) і оформляються наступні матеріали спеціального розслідування:

- копія наказу територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку про утворення спеціальної комісії;
- примірник «Акту проведення спеціального розслідування нещасного випадку» (форма Н-5);
- примірник «Акту про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом» (форма Н-1);
- протокол огляду місця, де стався нещасний випадок;
- ескіз місця, де стався нещасний випадок, необхідні плани, схеми, фотознімки такого місця, пошкоджених об'єктів, устаткування, інструментів тощо;
- висновок експертної комісії (у разі її утворення) та висновок

експертизи (науково-технічної, медичної тощо), якщо вона проводилась;

- медичний висновок про причини смерті або характер і ступінь тяжкості травми потерпілого, а також стан алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння потерпілого;
- інформація про проходження потерпілим первинного та періодичного медичного огляду;
- результати додаткових санітарно-гігієнічних досліджень факторів виробничого середовища і трудового процесу (у разі їх проведення установами, організаціями, лабораторіями, яким надано право проводити такі дослідження);
- протоколи рішень спеціальної комісії про розподіл функцій між членами комісії та про утворення експертної комісії;
- протоколи опитування та пояснювальна записка потерпілого, свідків нещасного випадку та інших осіб, причетних до нещасного випадку;
- копії документів про проходження потерпілим навчання з питань охорони праці;
- витяги із законів та інших нормативно-правових актів з питань охорони праці, вимоги яких порушено;
- протокол зустрічі членів спеціальної комісії з членами сім'ї потерпілого;
- довідка про матеріальну шкоду, заподіяну в наслідок настання нещасного випадку, та надання потерпілому чи членам його сім'ї матеріальної допомоги.

Акти за формою Н-5 і Н-1 підписуються головою і всіма членами спеціальної комісії протягом 5-ти днів після оформлення матеріалів спеціального розслідування.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) надсилаються у 5-денний строк з моменту затвердження акту за формою Н-5:

- потерпілому, членам його сім'ї або особі, яка за довіреністю представляє його інтереси;
- фондові соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, в якому зареєстровано фізичну особу підприємця чи особу, що забезпечує себе роботою самостійно, як платника єдиного податку, разом з матеріалами спеці-

ального розслідування, де вони зберігаються впродовж 45-ти років;

- копії матеріалів спеціального розслідування надсилаються органам прокуратури, територіальному управлінню Держпраці, місцевій держадміністрації, іншим органам, представники яких брали участь у проведенні спеціального розслідування.

Місцева держадміністрація після одержання копії матеріалів спеціального розслідування повинна розглянути питання щодо обставин і причин настання нещасного випадку та розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

Облік нещасних випадків, які сталися з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно і не застрахована у пенсійному фонді України, як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, здійснює місцева держадміністрація за місцем настання нещасного випадку. Матеріали розслідування зберігаються в архіві місцевої держадміністрації впродовж 45 років.

2.2.4. Розслідування нещасних випадків з працівниками, які працюють за цивільно-правовим договором

Стосовно визначення осіб, які працюють на умовах цивільно-правового договору, Державним комітетом України з питань регуляторної політики та підприємництва листом від 03.02.2011 № 999 надано відповідні роз'яснення. У межах своєї підприємницької діяльності фізична особа укладає цивільно-правовий договір відповідно до Цивільного кодексу України. При укладанні зазначеного договору виконавець не є найманим працівником.

Правомірність застосування цивільно-правового договору, одним із видів якого є договір підряду, регламентовано Цивільним кодексом України та Господарським кодексом України. Особа, з якою укладено договір підряду, є не працівником, а підрядником, і на цю особу не поширюються вимоги трудового законодавства та законодавства про соціальне страхування. Тобто відносини, що виникають між сторонами договору, носять цивільно-правовий характер.

Крім того, частиною 17 статті 8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» сума єдиного внеску з винагород фізичним особам за виконання робіт (надавання послуг) за цивільно-правовими договора-

ми розподіляється лише на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (до солідарної системи).

За договором підряду одна із сторін (підрядник) зобов'язується на свій ризик (своїми силами і засобами) на замовлення іншої сторони (замовника) виконати та здати йому в установлений договором підряду строк закінчені роботи. Замовник зобов'язується надати підряднику фронт робіт, передати необхідну для виконання документацію, наприклад, дозвілну, проектну, кошторисну (у разі, коли цей обов'язок повністю або частково не покладено на підрядника), припинити від підрядника закінчені роботи та оплатити їх.

Згідно зі статтею 203 Цивільного кодексу України єдине обмеження стосовно особи, з якою укладається цивільно-правовий договір, полягає у тому, що вона повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності (наприклад, бути повнолітнім).

Якщо з громадянином, залученим до роботи за цивільно-правовим договором, станеться нещасний випадок, він як потерпілий або його сім'я не матимуть право на отримання страхових виплат від Фонду ССНВ, оскільки за умовами цивільно-правового договору громадянин виконує роботи на свій страх і ризик.

Крім того, договір підряду передбачає контроль за ходом і якістю виконаних робіт; але за результати виробництва несе відповідальність лише замовник. Замовник мі може вимагати від підрядника усунення претензій щодо якості виконаних робіт або відшкодування нанесених збитків, але ці питання відповідно до законодавства вирішуються лише у судовому порядку.

Враховуючи вищезазначене, у разі коли на підприємстві стався нещасний випадок з фізичною особою – підприємцем чи особою, що працювала за цивільно-правовим договором, то такий нещасний випадок ***власником підприємства або уповноваженим ним органом не розслідується.***

Такі нещасні випадки розслідуються або *Фондом соціального страхування* від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань за місцем настання нещасного випадку (за умови, що потерпілий був застрахований у Пенсійному фонді України як платник Єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування), або територіальним органом *Держпраці* за місцем настання нещасного випадку (за умови, що потерпілий не був заст-

рахований у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування).

2.3. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин

Роботодавець на підставі актів за формою Н-5 і Н-1 подає державну статистичну звітність про потерпілих за формою, затвердженою Державною службою статистики, та несе відповідальність за її достовірність.

Роботодавець зобов'язаний провести аналіз причин настання нещасних випадків за підсумками кварталу, півріччя і року та розробити і виконати план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

Органи управління підприємств, місцеві держадміністрації зобов'язані на підставі актів за формою Н-5 і Н-1 провести аналіз обставин і причин настання нещасних випадків за підсумками півріччя і року, довести його результати до відома підприємств, що належать до сфери їх управління, а також розробити і виконати план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

Органи державного управління охороною праці, органи державного нагляду за охороною праці, виконавча дирекція Фонду та її робочі органи, профспілки перевіряють відповідно до компетенції ефективність роботи з профілактики нещасних випадків і вживають заходів до усунення виявлених порушень вимог Порядку №1232 згідно з законодавством.

Облік ведуть:

- підприємства та їх органи управління – усіх нещасних випадків;
- робочі органи виконавчої дирекції Фонду СНВ – страхових нещасних випадків;
- органи державного пожежного нагляду – осіб, які постраждали під час пожежі;
- заклади Держсанепідслужби та робочі органи виконавчої дирекції Фонду СНВ – облік осіб, які постраждали від гострих професійних захворювань (отруень);
- територіальне управління Держпраці, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві держадміністрації – оперативний облік

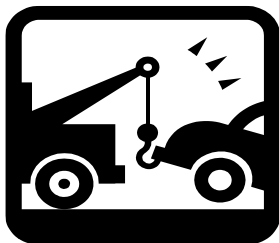

нещасних випадків, які підлягають спеціальному розслідуванню.

Збирання статистичних даних та розроблення форм державної статистичної звітності про осіб, які постраждали внаслідок нещасних випадків на підприємствах, здійснюють органи державної статистики.

Контрольні запитання

1. Яким є порядок організації розслідування нещасних випадків комісією підприємства?
2. Охарактеризуйте склад спеціальної комісії та комісії підприємства з розслідування нещасних випадків.
3. Яким є порядок роботи комісії з розслідування нещасних випадків?
4. Розробка заходів за наслідками розслідування нещасних випадків.
5. Яким чином проводиться облік нещасних випадків?
6. У яких випадках вважається, що нещасний випадок пов'язаний з виробництвом?
7. У яких випадках вважається, що нещасний випадок не пов'язаний з виробництвом?
8. Яким є порядок проведення спеціального розслідування нещасних випадків на виробництві?

*Не можна досягти
мобільності ціною здоров'я і
життя людей...
Резолюція Ген. Асамблеї
ООН 58/289 від 14.04.2004 р.*

3

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОБЛІК НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИМИ ПРИГОДАМИ

3.1. Загальні положення

Згідно з пунктом 2 Порядку обліку дорожньо-транспортних пригод, затвердженого постановою Кабінетів Міністрів України від 30 червня 2005 року №538:

- **дорожньо-транспортна пригода (ДТП)** – подія (небезпечний випадок), що сталася під час руху дорожнього транспортного засобу (далі – транспортний засіб), унаслідок якої загинули або травмовані люди чи завдані матеріальні збитки;

- **загиблі** – люди, які померли внаслідок дорожньо-транспортної пригоди на місці її скоєння чи від одержаних травм упродовж 30 діб;

- **матеріальні збитки** – втрати, яких юридична та/або фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням або пошкодженням її речей, а також витрати, які особа здійснила або повинна здійснити для відновлення свого порушеного права. Розмір матеріальних збитків визначається у порядку, встановленому законодавством;

- **первинний облік** дорожньо-транспортної пригоди – оформлення відомостей про пригоду підрозділом Державтоінспекції після надходження відповідної інформації за встановленою формою - картою обліку дорожньо-транспортних пригод;

- **потерпілі** – юридичні та фізичні особи, життя, здоров'ю та/або майну яких внаслідок дорожньо-транспортної пригоди заподіяна шкода, цивільно-правову відповідальність за яку несе власник транспортного засобу;

- **травмовані** – люди, які внаслідок дорожньо-транспортної пригоди одержали тілесні ушкодження будь-якого ступеня тяжкості і протягом трьох діб звернулися за медичною допомогою до лікувально-профілактичного закладу.

Розслідування нещасного випадку, що стався з водієм, машиністом, пілотом, а також членами екіпажу (бригади) транспортного засобу (автомобіля, поїзда, літака, морського та річкового судна тощо) під час перебування в рейсі внаслідок катастрофи, аварії чи пригоди (події) на транспорті проводиться згідно з вимогами п.31 Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві (Порядок №1232).

Розслідування нещасних випадків, що сталися внаслідок дорожньо-транспортної пригоди на автомобільних дорогах загального користування здійснюють з обов'язковим використанням матеріалів розслідування події відповідними компетентними органами, які контролюють безпеку руху (Державтоінспекції, Міністерства внутрішніх справ).

3.2. Облік дорожньо-транспортних пригод

3.2.1. Облік дорожньо-транспортних пригод в органах Міністерства внутрішніх справ.

Облік дорожньо-транспортних пригод проводиться у відповідності до «Порядку обліку дорожньо-транспортних пригод», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2005 р. №538.

Облік дорожньо-транспортних пригод ведеться з метою одержання об'єктивних статистичних даних для оцінки стану аварійності на дорогах України, аналізу причин виникнення цих пригод і вжиття заходів до їх запобігання.

Відомості про дорожньо-транспортні пригоди вносяться підрозділами Державтоінспекції до єдиної централізованої бази даних із зазначенням обставин пригоди, даних про транспортні засоби, загиблих і потерпілих.

Оператором єдиної централізованої бази даних є Державтоінспекція МВС. Облік дорожньо-транспортних пригод поділяється на за-

гальнодержавний і відомчий.

Відомчий облік дорожньо-транспортних пригод ведеться центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форми власності (далі – підприємства) **у такому порядку:**

1) підприємства беруть на облік усі дорожньо-транспортні пригоди, що сталися за участю транспортних засобів, власниками яких вони є;

2) у дорожньому листі, що видається на транспортний засіб юридичної особи, обов'язково зазначається реєстраційний номер підприємства в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України;

3) облік дорожньо-транспортних пригод на підприємствах ведеться працівниками служби безпеки руху або посадовими особами, на яких покладено ці обов'язки наказом керівника підприємства;

4) керівник підприємства, власник транспортного засобу або уповноважена ним особа зобов'язані негайно повідомити орган внутрішніх справ або місцевий підрозділ Державтоінспекції про повернення до місця стоянки транспортного засобу із зовнішніми пошкодженнями, що можуть бути наслідком дорожньо-транспортної пригоди, у разі відсутності довідки про пригоду, виданої підрозділом Державтоінспекції.

Комунальні та дорожні організації, крім обліку дорожньо-транспортних пригод за участю транспортних засобів, які їм належать, ведуть облік усіх дорожньо-транспортних пригод, скоєних на ділянках доріг і вулиць, що обслуговуються цими організаціями, і вживають невідкладних заходів до усунення причин виникнення таких пригод.

Порядок дії працівника підрозділу дорожньо-патрульної служби підчас отримання інформації про ДТП визначає розділ 21 Інструкції з питань діяльності підрозділів дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції МВС, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27.03.2009 р. №111. Форма та порядок заповнення Картки обліку дорожньо-транспортних пригод, порядок збирання (передачі) інформації для автоматизованої системи обліку та аналізу зазначених пригод визначається відомчими документами МВС України. Нормативні документи допускають оформлення відповідних матеріалів представником страхової організації без участі

працівника підрозділу Державтоінспекції (за згодою учасників пригоди) у разі, якщо під час ДТП пошкоджено лише застраховані транспортні засоби та немає загиблих і травмованих.

Не підлягають обліку пригоди (небезпечні випадки), що сталися:

- внаслідок порушення водіями техніки безпеки і правил експлуатації транспортних засобів у процесі зчеплення-розчеплення з причепами або встановлення на них спеціального обладнання чи механізмів, запуску двигуна за допомогою пускової рукоятки, проведення ремонту транспортного засобу тощо;

- за участю тракторів, інших самохідних машин і механізмів, що сталися внаслідок порушення техніки безпеки під час виконання ними основних виробничих операцій (польові роботи, прокладання траншей, лісозаготівля, робота в кар'єрах, вантажно-розвантажувальні роботи, що виконуються за допомогою автокранів чи методом самоскиду, встановлення щогл, опор тощо);

- під час тренувань і змагань з автомобільних чи мотоциклетних видів спорту, якщо постраждали водії-спортсмени, судді чи інший персонал, що обслуговує спортивні заходи, або глядачі;

- внаслідок стихійного лиха.

3.2.2. Облік дорожньо-транспортних пригод у лікувально-профілактичних закладах.

Лікувально-профілактичні заклади ведуть облік усіх осіб, які звернулися чи були доставлені для надання медичної допомоги внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

Медичні працівники лікувально-профілактичних закладів зобов'язані негайно повідомити відповідний орган внутрішніх справ про осіб, які:

- звернулися до них за допомогою з приводу тілесних ушкоджень, одержаних під час дорожньо-транспортної пригоди;

- померли від травм, одержаних внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, впродовж 30 діб.

У разі доставки осіб, які загинули внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, до моргів та закладів, що проводять судово-медичну експертизу, керівники цих підрозділів зобов'язані негайно повідомити про такий факт відповідний орган внутрішніх справ.

Лікувально-профілактичні заклади зобов'язані видавати працівни-

кам органів внутрішніх справ та представникам страхових організацій довідки про госпіталізацію осіб, травмованих внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, втрату ними працездатності з призначенням амбулаторного лікування або наданням першої медичної допомоги, при цьому використовувати форму медичної документації «Довідка на випадок травматизму на транспорті» (форма 136/0).

Облікові дані про дорожньо-транспортні пригоди і потерпілих надаються підприємствам та страховим організаціям підрозділами Державтоінспекції на їх запити або на підставі договорів.

3.2.3. Облік дорожньо-транспортних пригод у дорожньо-експлуатаційних підрозділах Укравтодору.

Згідно з пп. 2.1, 2.3 Порядку обліку, реєстрації та оперативної передачі інформації про дорожньо-транспортні пригоди, що скоїлись на автомобільних дорогах загального користування, затвердженого наказом Державної служби автомобільних доріг України від 28.03.2006 р. № 110 (далі – Порядок № 110), джерелом отримання виробничими підрозділами дорожньо-експлуатаційних організацій Укравтодору повідомлень про ДТП на обслуговуваних дорогах є інформація від чергових частин районних органів внутрішніх справ, стаціонарних постів або екіпажів патрульних машин Державтоінспекції.

Спеціаліст служби організації дорожнього руху підрозділу у робочий час, черговий по підрозділу у неробочий час отримав інформацію про ДТП заносить до журналу обліку дорожньо-транспортних пригод, що були скоєні на автомобільних дорогах загального користування (за формою додатка 1 до Порядку № 110). До цього журналу заносять також записи про щоденні запити до чергових частин районного органу внутрішніх справ стосовно скоєних ДТП на обслуговуваних дорогах.

Якщо в одержаному повідомленні про ДТП зазначено недолік в експлуатаційному утриманні ділянки дороги (претензії до дорожньої служби), то інформація про таку ДТП заноситься до журналу обліку дорожньо-транспортних пригод із виявленими недоліками в експлуатаційному утриманні доріг, що були скоєні на автомобільних дорогах загального користування (за формою додатка 2 до Порядку № 110), та негайно передається вищій організації.

Негайно, але не пізніше трьох годин, вищій організації передають інформацію про ДТП за наявності недоліків в експлуатаційному утриманні доріг, коли загинула одна або травмовано три і більше осіб, а також ДТП з тяжкими наслідками, під час яких загинуло і поранено чотири і більше осіб, ДТП з рейсовими автобусами, маршрутками, транспортом іноземних громадян та посадових осіб держави незалежно від наявності претензій до дорожньої служби.

У разі проведення відповідальними працівниками дорожньої організації огляду місця скоєння ДТП при оформленні акта огляду місця скоєння ДТП зазначаються недоліки в експлуатаційному утриманні ділянки дороги у цьому місці, які визначені Переліком недоліків (основних) в експлуатаційному утриманні автомобільної дороги, що зазначаються при огляді місця скоєння ДТП (додаток 4 до Порядку № 110) та в журнал обліку пригод вноситься запис - доповнення до раніше наведеної інформації про цю дорожньо-транспортну пригоду.

У разі виникнення розбіжностей з Державтоінспекцією при визначенні недоліків в утриманні ділянки дороги під час огляду посадова особа дорожньої організації підписує акт огляду місця скоєння ДТП з припискою, що обґрунтовує її точку зору (з посиланням на відповідний чинний нормативний документ).

3.2.4. Облік дорожньо-транспортних пригод на міському електротранспорті.

Порядок інформування, проведення та оформлення службового розслідування ДТП за участю трамвайних вагонів і тролейбусів визначає Положення про порядок службового розслідування дорожньо-транспортних пригод на міському електротранспорті, затверджене наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 06.07.2004 р. № 129 (далі Положення №129).

Службове розслідування ДТП проводить комісія, персональний склад якої встановлює керівник підприємства електротранспорту і до складу якої можуть залучати представників Державної технічної інспекції міського електротранспорту, фахівців з охорони праці, експертів інших установ і організацій.

У ході розслідування комісія може використовувати матеріали,

отримані в установленому порядку (за запитом) від Державтоінспекції. Основними джерелами інформації про ДТП є повідомлення водіїв транспортних засобів, працівників підприємства електротранспорту, Державтоінспекції, а також осіб, які були очевидцями пригоди. Облік ДТП здійснюється в журналі реєстрації дорожньо-транспортних пригод за формою додатка 2 до зазначеного вище Положення № 129.

Відомості від відповідних компетентних органів про обставини і причини катастрофи, аварії чи пригоди (події) на транспорті, що призвела до нещасного випадку, а також про осіб, які допустили порушення вимог законодавства (незалежного від порушення кримінальної справи) передаються у 10-денний строк після закінчення розслідування:

- підприємству (роботодавцю), працівником якого є потерпілий;
- робочому органу виконавчої дирекції Фонду СНВ, коли нещасний випадок стався з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно.

Серед нещасних випадків, пов'язаних з автомобільним транспортом, згідно з пунктом 15 Порядку №1232 визнаються пов'язаними з виробництвом нещасні випадки, що сталися з працівниками при виконанні ними трудових обов'язків, у тому числі у відрядженні, а також ті, що сталися у період:

- проїзду на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить підприємству або наданому роботодавцем відповідно до укладеного договору;
- використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства з дозволу або за письмовим дорученням роботодавця чи безпосереднього керівника робіт;
- ліквідації наслідків аварії, надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що використовуються підприємством;
- перебування потерпілого у транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, у тому числі під час змінного відпочинку, якщо настання нещасного випадку пов'язане з виконанням потерпілим трудових (посадових) обов'язків або з впливом на нього небезпечних чи шкідливих виробничих факторів чи середовища;

- прямування потерпілого до місця чи з місця відрядження згідно з установленим завданням, у тому числі на транспортному засобі будь-якого виду та форми власності.

3.3. Розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою

3.3.1. Порядок розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою.

Після отримання роботодавцем відомості про обставини і причини катастрофи, аварії та пригоди (події) на транспорті, а також осіб, які допустили порушення вимог законодавства, він зобов'язаний:

1. *Впродовж однієї години* з використанням засобів зв'язку та *протягом однієї доби* на паперовому носії передати « Повідомлення про нещасний випадок »:

- Фондові СНВ за місцезнаходженням підприємства-власника транспортного засобу;
- керівникові первинної організації профспілки на підприємстві-власникові транспортного засобу, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки – уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці;

2. *Протягом однієї доби* утворити комісію у складі не менше як три особи та організувати проведення розслідування.

До складу комісії входять:

- керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці (голова комісії);
- представник Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства-власника транспортного засобу;
- представник первинної профспілки (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок – представник профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки – уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці).

*Комісія зобов'язана впродовж **трьох робочих днів*** з моменту її утворення, з урахуванням матеріалів, отриманих за запитом, від слідчих органів міських (районних) відділів міліції та лікувально-

профілактичного закладу, до якого звернулася (чи була доставлена) потерпіла особа за допомогою з приводу тілесних ушкоджень, одержаних під час дорожньо-транспортної пригоди, провести розслідування нещасного випадку, в ході якого з'ясувати:

- відповідність дій водія вимогам Правил дорожнього руху;
- стан здоров'я водія – тверезий, хворий, стомлений (за медичним висновком);
- проходження державного технічного огляду транспортного засобу;
- час проходження водієм виробничих інструктажів з безпеки руху і охорони праці, стажування на маршруті, навчання щодо поведінки в екстремальних ситуаціях;
- режим праці та відпочинку водія до настання дорожньо-транспортної пригоди;
- технічний стан вузлів і агрегатів рухомого складу, несправність яких могла стати причиною дорожньо-транспортної пригоди (за необхідністю із залученням експертів);
- види технічного обслуговування і ремонту, які проводилися на рухомому складі до дорожньо-транспортної пригоди;
- характер заявок водія на несправності рухомого складу до дорожньо-транспортної пригоди та виконання робіт з їх усунення;
- перелік працівників та посадових осіб, що забезпечували випуск рухомого складу на лінію;
- порушення, якого припустилися посадові особи підприємства, на яких покладені обов'язки щодо забезпечення експлуатації рухомого складу та контролю за безпекою руху;
- пов'язаний чи непов'язаний нещасний випадок з виробництвом.

Після завершення роботи комісія зобов'язана скласти у 5-ти примірниках « Акт проведення розслідування нещасного випадку» за *формою Н-5* та "Акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом" за *формою Н-1* у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом.

Акти за *формою Н-5* і *Н-1* підписуються головою та всіма членами комісії. У разі незгоди із змістом акту член комісії підписує його з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово і додає до акту за *формою Н-5* як його невід'ємну частину.

У разі виникнення потреби у проведенні лабораторних досліджень, експертизи, випробувань для встановлення обставин і при-

чин настання нещасного випадку строк розслідування може бути продовженим за письмовим погодженням з територіальним управлінням Держпраці за місцезнаходженням підприємства-власника транспортного засобу. У разі отримання письмового погодження роботодавець приймає рішення про продовження строку проведення розслідування.

У разі коли нещасний випадок визнаний комісією, що не пов'язаний з виробництвом, складається тільки акт за формою Н-5.

Якщо роботодавець не отримав від відповідних органів зазначених відомостей протягом місяця з моменту дорожньо-транспортної пригоди, комісія при складанні актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) у пункті 10 акту за формою Н-1 зазначає найменування органу, який безпосередньо проводить розслідування, безпосередніх учасників дорожнього руху та осіб, які користувалися транспортним засобом, але не причетні до керування.

Затвердженні акти за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) надсилаються протягом *однієї доби* роботодавцем:

- керівникові (спеціалістові) служби охорони праці або посадовій особі (спеціалістові), на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці підприємства, працівником якого є потерпілий;

- потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси;

- Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства – власника транспортного засобу;

- територіальному управлінню Держпраці за місцезнаходженням підприємства – власника транспортного засобу;

- первинній організації профспілки представник якої брав участь у роботі комісії, або уповноваженій найманими працівниками особи з питань охорони праці, якщо профспілка на підприємстві відсутня.

Копії актів за формою Н-5 і Н-1 надсилаються органів управління підприємства, а у разі його відсутності – місцевій держадміністрації.

Після отримання роботодавцем відомостей про обставини і причини дорожньо-транспортної пригоди, а також осіб, які допустили порушення вимог законодавства, зазначених у акті за формою Н-1,

ним *складається висновок за формою Т-1* (рис. 3.1).

Висновок за формою Т-1 **погоджується**:

- з територіальним управлінням Держпраці,
- з робочим органом виконавчої дирекції Фонду СНВ і в *3-денний строк* після погодження надсилається представникам органів та установ, яким надіслано акти за формою Н-5 і Н-1.

Матеріали розслідування дорожньо-транспортної пригоди, підготовлені відповідними органами, разом з актами за формою Н-5 і Н-1 та матеріалами розслідування, підготовленими комісією підприємства, *зберігаються на підприємстві 45 років*, у разі реорганізації підприємства передаються його правонаступникові, який бере на облік нещасний випадок, а у разі ліквідації підприємства передаються до державного архіву.

Контроль за своєчасністю та об'єктивністю проведення розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою, підготовкою матеріалів розслідування, веденням обліку нещасних випадків, вжиттям заходів до усунення причин нещасного випадку здійснюють органи державного управління, органи державного нагляду за охороною праці, виконавча дирекція Фонду СНВ та її робочі органи відповідно до їх компетенції.

Громадський контроль здійснюють профспілки через свої виборні органи і представників, а також уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці у разі відсутності на підприємстві профспілки.

У разі, коли виявлено порушення порядку №1232, зазначені органи та особи мають право вимагати відповідно до їх компетенції від роботодавця проведення повторного (додаткового) розслідування нещасного випадку, затвердження чи перегляду затвердженого акту за формою Н-5 або Н-1, визнання нещасного випадку таким, що пов'язаний з виробництвом, і складення відповідного акту за формою Н-1.

У разі відмови роботодавця скласти або затвердити акт за формою Н-5 або Н-1 чи незгоди потерпілого або уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси, із змістом зазначеного акту, надходження скарги або незгоди з висновками про обставини і причини настання нещасного випадку чи приховування факту настання нещасного випадку посадова особа територіального управління Держпраці, за місцезнаходженням підприємства-власника транспо-

ПОГОДЖЕНО

ПОГОДЖЕНО

(територіальний орган
Держгірпромнагляду)

(робочий орган виконавчої
дирекції Фонду соціального
страхування від нещасних
випадків)

ВИСНОВОК

про аварію, катастрофу,
пригоду (подію) на транспорті, що сталася
_____ 20__ р. о _____ год. _____ хв.
з працівником (працівниками)

(найменування підприємства)

(прізвище, ім'я та по батькові потерпілого (потерпілих))

Спеціальне розслідування проводилося у період з _____
_____ 20__ р. по _____ 20__ р. згідно з наказом

(посада роботодавця або керівника органу,

який утворив комісію)

від _____ 20__ р. № _____

комісією у складі:

голови _____

(прізвище, ім'я (посада,
та по батькові) місце роботи)

членів комісії _____

(прізвище, ім'я (посада,
та по батькові) місце роботи)

За результатами спеціального розслідування нещасний випадок ви-
знано таким, що пов'язаний з виробництвом, складено акти за фор-
мою Н-5 і Н-1, які затверджені _____ 20__ р.

Відповідно до матеріалів, які надійшли _____ 20__ р. від

(найменування органу, що проводив розслідування аварії,
катастрофи, пригоди (події) на транспорті, або рішення суду)
та додаються до висновку, встановлено такі обставини _____

Рис. 3.1. Зразок висновку про дорожньо-транспортну пригоду

_____
Причини настання аварії, катастрофи, пригоди (події) на транспорті

_____
Особи, які допустили порушення вимог правил безпеки руху ____

_____
(прізвище, ім'я та по батькові, домашня адреса,

_____
професія (посада), найменування підприємства)

_____
(порушення вимог законодавства із зазначенням статей,

_____
розділів, пунктів тощо)

Керівник підприємства _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

М.П.

Висновок складений _____ 20__ р.

Висновок надісланий рекомендованим листом від _____ 20__ р.

№ _____

Висновок отриманий _____ 20__ р.

_____
(посада)

_____
(підпис)

_____
(ініціали та прізвище)

*Примітка. До висновку обов'язково додається витяг з
нормативно-правових актів, вимоги яких порушено.*

**Рис. 3.1 (продовження). Зразок висновку про дорожньо-транспортну
пригоду**

ртного засобу має право видавати обов'язкові до виконання роботодавцем *приписи за формою Н-9* (див. рис. 2.13) щодо необхідності проведення розслідування (повторного розслідування) нещасного випадку, затвердження чи перегляду затвердженого акту за формою Н-5 або Н-1, визнання чи невизнання нещасного випадку таким, що пов'язаний з виробництвом, і складення відповідного акту за формою Н-5 та Н-1.

Рішення посадової особи територіального управління Держпраці, може бути оскарженою у судовому порядку. На час розгляду справи у суді дія припису за формою Н-9 зупиняється.

Роботодавець зобов'язаний у *5-денний строк* після оскарження припису за формою Н-9 видати наказ про вжиття зазначених у приписі заходів, а також притягти до відповідальності працівників, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці. Про виконання заходів роботодавець письмово повідомляє територіальне управління Держпраці в установлений ним строк.

3.3.2. Розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою, що сталася з фізичною особою-підприємцем.

У разі, коли дорожньо-транспортна пригода сталася з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно та *добровільно застрахована у Пенсійному фонді України* за умови сплати нею внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання (крім смертельних випадків), розслідування організовує *Фонд СНВ* за місцем настання нещасного випадку, який утворює комісію у складі *не менш як три особи*, до якої входять:

- представник Фонду СНВ за місцем настання дорожньо-транспортної пригоди (голова комісії);
- представник місцевої держадміністрації за місцем настання дорожньо-транспортної пригоди;
- представник первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий, або територіального профоб'єднання за місцем настання дорожньо-транспортної пригоди, якщо потерпілий не є членом профспілки.

Проведення розслідування дорожньо-транспортної пригоди, яка сталася з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно і *не застрахована у Пенсійному фонді України* як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, організовує територіальне управління Держпраці, за місцем настання нещасного випадку, який утворює комісію у складі не менш як три особи, до якої входять:

- представник територіального управління Держпраці, за місцем реєстрації фізичної особи-підприємця (голова комісії);
- представник місцевої держадміністрації за місцем настання дорожньо-транспортної пригоди;

- представник первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий, або територіального профоб'єднання за місцем настання дорожньо-транспортної пригоди, якщо потерпілий не є членом профспілки.

Комісія зобов'язана:

- впродовж *3-х робочих днів* з моменту її утворення, з урахуванням матеріалів, отриманих за запитом від слідчих органів міських (районних) відділів міліції, лікувально-профілактичного закладу, до якого звернулася (чи була доставлена) потерпіла особа-підприємець за допомогою з приводу тілесних ушкоджень, отриманих під час дорожньо-транспортної пригоди, провести розслідування нещасного випадку;

- після завершення розслідування скласти у *5 примірниках* «Акт проведення розслідування нещасного випадку» за формою Н-5 та «Акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом» за формою Н-1 у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом.

Акти за формою Н-5 та Н-1 підписуються головою та всіма членами комісії. У разі незгоди із змістом акту член комісії підписує його з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово і додає до акту за формою Н-5, як його невід'ємну частину.

Керівник робочого органу виконавчої дирекції Фонду СНВ, який утворив комісію по розслідуванню нещасного випадку, що стався з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно та добровільно застрахована у Пенсійному фонді України за умови сплати нею внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, та *керівник територіального органу Держгірпромнагляду* за місцем настання дорожньо-транспортної пригоди, який утворив комісію по розслідуванню нещасного випадку, що стався з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно і не застрахована у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, **повинен** упродовж *однієї доби* після надходження матеріалів щодо результатів розслідування розглянути і затвердити примірники актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом).

На вимогу потерпілого або уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси, голова комісії зобов'язаний ознайомити їх з матеріалами розслідування.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 *у день затвердження надсилаються:*

- потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси;
- Фонду СНВ, у якому зареєстровано фізичну особу-підприємця (разом з матеріалами розслідування);
- територіальному управлінню Держпраці за місцем настання нещасного випадку;
- місцевій держадміністрації за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою-підприємцем, яка не застрахована у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (разом з матеріалами розслідування) для здійснення заходів щодо запобігання подібним випадкам;
- профспілковій організації, представник якої брав участь у роботі комісії.

Примірники актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) разом з матеріалами розслідування *зберігаються* у робочому органі виконавчої дирекції Фонду СНВ чи (відповідно до страхування фізичної особи-підприємця) у *місцевій держадміністрації* упродовж 45 років.

Нещасні випадки *реєструються* у «Журналі осіб, що потерпіли від нещасних випадків на виробництві» (див. рис. 2.11) *робочим органом виконавчої дирекції Фонду СНВ*, у якому зареєстровано фізичну особу-підприємця, чи *місцевою держадміністрацією* за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою-підприємцем, яка не застрахована у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Після закінчення періоду тимчасової непрацездатності фізичної особи-підприємця, яка зареєстрована у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, орган виконавчої дирекції Фонду СНВ (чи відповідно до страхування – місцева держадміністрація), який бере на облік нещасний випадок, складає повідомлення про наслідки неща-

сного випадку за формою Н-2 (див. рис. 2.12) і надсилає його в 10-денний строк:

- потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси;
- місцевій держадміністрації за місцем настання нещасного випадку;
- профспілковій організації, представник якої брав участь у роботі комісії.

У разі смерті потерпілого (фізичної особи-підприємця) внаслідок раніше отриманих травм або інших ушкоджень орган виконавчої дирекції Фонду СНВ (чи відповідно до страхування – місцева держадміністрація), який бере на облік нещасний випадок, **терміново** подає письмове «Повідомлення про нещасний випадок» (див. рис. 2.1) установам, організаціям, яким надсилалися акти за формою Н-5 та Н-1.

Повідомлення за формою Н-2 обов’язково додається до акту за формою Н-1 і зберігається разом з матеріалами розслідування протягом 45 років.

3.4. Спеціальне розслідування нещасних випадків, пов’язаних з дорожньо-транспортною пригодою

3.4.1. Порядок спеціального розслідування нещасних випадків, пов’язаних з дорожньо-транспортною пригодою.

Спеціальному розслідуванню нещасних випадків, що сталися з водієм, машиністом, пілотом, а також членами екіпажу (бригади) транспортного засобу під час перебування в рейсі, внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, підлягають:

- нещасні випадки зі смертельними наслідками;
- групові нещасні випадки, які сталися одночасно з двома і більше працівниками, незалежно від ступеня отриманих ними травм;
- нещасні випадки, що спричинили тяжкі наслідки, в тому числі, з можливою інвалідністю потерпілого (у відповідності до Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості, затвердженого МОЗ).

Спеціальне розслідування нещасних випадків, пов’язаних з дорожньо-транспортною пригодою, проводиться, за рішенням терито-

ріального управління Держпраці за місцезнаходженням підприємства – власника транспортного засобу, з обов’язковим використанням матеріалів розслідування, підготовлених відповідними (слідчими) органами міських (районних) відділів міліції, лікувально-профілактичних закладів) в установленому порядку.

До складу спеціальної комісії входять:

- посадова особа територіального управління Держпраці за місцезнаходженням підприємства – власника транспортного засобу (голова комісії);
- представник Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства – власника транспортного засобу;
- представник органу управління підприємства - власника транспортного засобу;
- представник роботодавця або роботодавець (у виняткових випадках);
- представник первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві декількох профспілок – представник профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки, уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці);
- представник профспілкового органу вищого рівня або територіального профоб’єднання за місцем настання нещасного випадку;

Потерпілий, члени його сім’ї або уповноважена особа, яка представляє його інтереси, не входять до складу спеціальної комісії, але мають право:

- брати участь у засіданнях спеціальної комісії, висловлювати свої пропозиції;
- додавати до матеріалів розслідування документи, що стосуються нещасного випадку;
- викладати особисту думку щодо обставин і причин нещасного випадку;
- одержувати від голови спеціальної комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Голова спеціальної комісії зобов’язаний письмово поінформувати потерпілого, членів його сім’ї або уповноважену особу, яка представляє його інтереси, про їх права і запросити до співпраці.

Факт перебування потерпілого у трудових відносинах з роботодавцем, якщо відповідні документи не оформлені роботодавцем, але

потерпілий фактично допущений до роботи, підтверджується в установленому порядку територіальним управлінням Держпраці на запит голови спеціальної комісії або у судовому порядку.

Роботодавець зобов'язаний створити належні умови (надати приміщення, засоби зв'язку, автотранспорт тощо) і сприяти роботі спеціальної комісії з метою своєчасного і об'єктивного спеціального розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою.

Відомості про обставини і причини дорожньо-транспортної пригоди, що призвели до нещасного випадку, а також осіб, які допустили порушення вимог законодавства, незалежно від порушення кримінальної справи, передаються відповідними органами, які в установленому порядку проводили розслідування, у *10-денний строк* після його закінчення голові спеціальної комісії, утвореної територіальним управлінням Держпраці за місцезнаходженням підприємства – власника транспортного засобу.

Якщо голова спеціальної комісії не отримав упродовж 1 місяця з моменту дорожньо-транспортної пригоди від зазначених органів таких відомостей, спеціальна комісія складає акти за формою Н-5 і Н-1 (у разі коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) і в пункті 10 акту за формою Н-1 зазначає найменування органу, який проводить розслідування, безпосереднього учасника дорожнього руху та осіб, які користувалися транспортним засобом, але не причетні до керування, а також оформляються інші матеріали спеціального розслідування.

Особливо уважним при розслідуванні необхідно бути у випадках, коли водій використав транспортний засіб підприємства у власних цілях, для того, щоб визначити чи пов'язаний нещасний випадок з виробництвом [35]. Водій може, наприклад, після аварії завдати шкоду транспортному засобу, ДАІ приїжджає, виявляє несправність автотранспорту, з випадок потрібно пов'язувати з виробництвом. Та ж ситуація стосується й виробництва, наприклад при нещасному випадку під час використання працівником верстата у власних цілях. Верстат можна умисно пошкодити після використання у власних цілях, а комісія повинна пов'язувати випадок з виробництвом.

До матеріалів спеціального розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою, належать:

- копія наказу територіального управління Держпраці про утворення спеціальної комісії;

- примірник акту за формою Н-5;
- примірник акту за формою Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) стосовно кожного потерпілого члена екіпажу (бригади) транспортного засобу;
- протокол огляду місця, де стався нещасний випадок;
- ескіз місця, де стався нещасний випадок, необхідні плани, схеми, фотознімки такого місця, пошкоджених об'єктів, транспортних засобів тощо.
- висновок експертної комісії у разі її утворення та висновок експертизи (науково-технічної, медичної тощо), якщо вона проводилася;
- медичний висновок про причини смерті або характер і ступінь тяжкості травми потерпілого відповідно до Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості, а також про стан алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння потерпілого;
- інформація про проходження потерпілим первинного та періодичного медичного огляду;
- протоколи рішень спеціальної комісії про розподіл функцій між членами комісії та про утворення експертної комісії;
- протоколи опитування та пояснювальні записки потерпілих, свідків нещасного випадку та інших осіб, причетних до нещасного випадку;
- копії документів про проходження потерпілим навчання та інструктажів з питань безпеки руху;
- витяги із законів та інших нормативно-правових актів з питань охорони праці та безпеки руху, вимоги яких порушені;
- копії приписів, розпоряджень, протоколів про адміністративні правопорушення, що стосуються нещасного випадку, виданих роботодавцеві посадовими особами органів державного нагляду за охороною праці до настання нещасного випадку і під час його розслідування;
- протокол зустрічі членів спеціальної комісії з членами сім'ї потерпілого чи уповноваженою особою, яка представляє його інтереси;
- довідка про матеріальну шкоду, заподіяну внаслідок настання нещасного випадку та надання потерпілому чи членам його сім'ї матеріальної допомоги.

За результатами спеціального розслідування складаються Акти

за формою Н-5 і Н-1 стосовно кожного потерпілого і підписуються головою і всіма членами спеціальної комісії упродовж 5 днів після оформлення матеріалів спеціального розслідування. У разі незгоди із змістом акту член спеціальної комісії підписує його з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово. Окрема думка додається до акту за формою Н-5 і є його невід'ємною частиною.

Керівник територіального органу Держпраці, який утворив спеціальну комісію, повинен упродовж 1 доби після надходження матеріалів спеціального розслідування, розглянути і затвердити примірники актів за формою Н-5 і Н-1.

Кількість примірників актів за формою Н-5 і Н-1 визначається в залежності від кількості потерпілих та представників органів, яким вони надсилаються.

У разі настання групового нещасного випадку зі смертельними наслідками, який стався внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, за умови визнання спеціальною комісією нещасного випадку таким, що пов'язаний з виробництвом, складаються, підписуються і затверджуються *впродовж 10 робочих днів* з моменту її утворення тимчасові акти за формою Н-1 на кожного потерпілого для здійснення страхових виплат. Після завершення спеціального розслідування такі акти замінюються на постійні.

У разі коли спеціальна комісія з розслідування випадку зникнення потерпілого під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків зробить висновок, що зникнення зумовлено настанням нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом, акт за формою Н-5 з таким висновком видається сім'ї потерпілого або уповноваженій особі, яка представляє її інтереси, для звернення до суду із заявою про оголошення потерпілого померлим.

Після оголошення судом потерпілого померлим територіальний орган Держгірпромнагляду, який утворив дану комісію, відповідно до акту за формою Н-5 складає акт за формою Н-1.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) *впродовж однієї доби* надсилаються роботодавцем:

- потерпілому, членам його сім'ї або уповноваженій особі, яка за довіреністю представляє його інтереси;
- Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства-власника транспортного засобу (роботодавця);

- територіальному управлінню Держпраці за місцезнаходженням підприємства-власника транспортного засобу (роботодавця);
- органу управління підприємства-власника транспортного засобу (роботодавцю).

Роботодавець зобов'язаний у 5-денний строк після затвердження акту за формою Н-5:

- видати наказ про вжиття запропонованих спеціальною комісією заходів щодо запобігання виникненню подібних нещасних випадків, який обов'язково додається до матеріалів спеціального розслідування;
- притягти згідно із законодавством до відповідальності працівників, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, посадових інструкцій та інших актів підприємства з цих питань;
- надіслати копії матеріалів спеціального розслідування органам прокуратури, територіальному управлінню Держпраці, Фонду СНВ.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) беруться на облік службою охорони праці підприємства-власника транспортного засобу (роботодавця) і реєструються у Журналі реєстрації осіб, що потерпіли від нещасних випадків на виробництві (див рис. 2.12). і разом з іншими матеріалами спеціального розслідування зберігаються на підприємстві впродовж 45 років. У разі реорганізації підприємства передаються його правонаступникові, який бере на облік нещасний випадок, а у разі ліквідації підприємства – до державного архіву.

*Після закінчення спеціального розслідування нещасного випадку та отримання відомостей про обставини і причини дорожньо-транспортної пригоди, а також осіб, які допустили порушення вимог законодавства, голова спеціальної комісії чи за його дорученням роботодавець складає **Висновок про дорожньо-транспортну пригоду за формою Т-1**, який у 3-денний строк після його погодження з територіальним управлінням Держпраці та робочим органом виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків за місцем настання нещасного випадку надсилається представникам органів та установ, яким надіслано акти за формою Н-5 та Н-1.*

У разі надходження від роботодавця, робочого органу Фонду СНВ, представника профспілки, потерпілого або члена його сім'ї чи уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси, скарги або їх незгоди з висновками спеціальної комісії щодо обставин і причин настання нещасного випадку керівник територіального управління Держпраці з метою забезпечення об'єктивності проведення спеціального розслідування має право призначити повторне (додаткове) спеціальне розслідування нещасного випадку спеціальною комісією в іншому складі, за результатами її роботи скасувати акти за формою Н-5 і Н-1, притягти до відповідальності посадових осіб підприємства та територіального органу Держгірпромнагляду, які допустили порушення вимог Порядку №1232.

Рішення спеціальної комісії в іншому складі щодо результатів повторного (додаткового) спеціального розслідування обставин і причин нещасного випадку може бути оскаржено лише у судовому порядку.

Органи прокуратури за зверненням територіального управління Держпраці надають інформацію про рішення, яке прийняте за результатами розгляду матеріалів спеціального розслідування, про притягнення причетних осіб до кримінальної відповідальності.

3.4.2. Спеціальне розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою, що сталася з фізичною особою – підприємцем.

Спеціальне розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою, яка сталася з фізичною особою – підприємцем, проводиться спеціальною комісією, утвореною *територіальним управлінням Держпраці* за місцем настання нещасного випадку за погодженням з органами, представники яких входять до її складу.

До складу спеціальної комісії входять:

- посадова особа територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку (голова комісії);
- представник Фонду СНВ за місцем настання дорожньо-транспортної пригоди;
- представник місцевої держадміністрації за місцем настання дорожньо-транспортної пригоди;

- представник територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку;

Місцева держадміністрація або виконавчий орган місцевого самоврядування за місцем настання дорожньо-транспортної пригоди, що сталася з фізичною особою-підприємцем, зобов'язаний створити належні умови (надати приміщення, засоби зв'язку, автотransпорт тощо) і сприяти роботі спеціальної комісії з метою своєчасного і об'єктивного спеціального розслідування нещасного випадку.

Спеціальне розслідування нещасного випадку, що стався з фізичною особою-підприємцем під час дорожньо-транспортної пригоди, проводиться з обов'язковим використанням матеріалів розслідування дорожньо-транспортної пригоди, підготовлених відповідними органами (слідчими органами міських (районних) відділів міліції, лікувально-профілактичними закладами) в установленому порядку.

Відомості про обставини і причини дорожньо-транспортної пригоди з фізичною особою-підприємцем, що призвели до нещасного випадку, а також осіб, які допустили порушення вимог законодавства, незалежно від порушення кримінальної справи, передаються органами, які в установленому порядку проводили розслідування дорожньо-транспортної пригоди (*Державтоінспекцією, слідчо-оперативною групою УМВС, лікувально-профілактичним закладом*), у 10-денний строк після його закінчення голові спеціальної комісії, утвореної територіальним управлінням Держпраці за місцем настання нещасного випадку.

Спеціальне розслідування нещасного випадку проводиться *впродовж 10 робочих днів*. У разі потреби зазначений строк може бути продовжений територіальним управлінням Держпраці, який утворив комісію.

Спеціальна комісія зобов'язана:

- обстежити місце, де стався нещасний випадок, одержати письмові чи усні пояснення від потерпілого (якщо це можливо), опитати осіб - свідків нещасного випадку та осіб, причетних до нещасного випадку;
- визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;
- визначити необхідність проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи для встановлення причини нещасного випадку і розроблення заходів щодо запобігання

подібним нещасним випадкам;

- вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу, амбулаторну картку та історію хвороби тощо);

- з'ясувати обставини і причини настання нещасного випадку;

- визначити пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок з виробництвом;

- установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

- зустрітися з потерпілим (якщо це можливо) або членами його сім'ї чи уповноваженою особою, яка представляє його інтереси, щодо роз'яснення їх прав у зв'язку з настанням нещасного випадку.

Лікувально-профілактичні установи, заклади судово-медичної експертизи, органи внутрішніх справ та інші органи зобов'язані безоплатно надавати на запит голови спеціальної комісії, утвореної територіальним управлінням Держпраці, матеріали та висновки щодо нещасного випадку, а у разі, коли необхідні висновки судово-гістологічної та судово-токсикологічної експертизи, – після проведення відповідних досліджень.

За результатами спеціального розслідування складаються *акти за формою Н-5 і Н-1* (у разі коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом), а також оформляються інші матеріали спеціального розслідування.

Акти за формою Н-5 і Н-1 підписуються головою і всіма членами спеціальної комісії протягом 5 днів після оформлення матеріалів спеціального розслідування. У разі незгоди із змістом акту член спеціальної комісії підписує його з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово. Окрема думка додається до акту за формою Н-5 і є його невід'ємною частиною.

На вимогу потерпілого або членів його сім'ї чи уповноваженої особи, яка представляє його інтереси, голова спеціальної комісії зобов'язаний ознайомити їх з матеріалами спецрозслідування.

У разі коли спеціальна комісія з розслідування випадку зникнення потерпілого під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків зробить висновок, що зникнення зумовлено настанням нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом, акт за формою Н-5 з таким висновком видається сім'ї потерпілого або уповноваженій

особі, яка представляє його інтереси, для звернення до суду із заявою про оголошення потерпілого померлим.

Після оголошення судом потерпілого померлим територіальний орган Держпраці, який утворив дану комісію, відповідно до акту за формою Н-5 складає акт за формою Н-1.

Керівник територіального управління Держпраці, який утворив спеціальну комісію, повинен розглянути і затвердити примірники актів за формою Н-5 і Н-1 *впродовж однієї доби* після надходження матеріалів спеціального розслідування.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) надсилаються у *5 денний строк* з моменту затвердження акта за формою Н-5:

- потерпілому, членам його сім'ї або особі, яка за довіреністю представляє його інтереси;

- Фонду СНВ, в якому зареєстровано фізичну особу-підприємця чи відповідно до страхування місцевою держадміністрацією (разом з матеріалами спеціального розслідування).

Копії матеріалів спеціального розслідування надсилаються:

- органам прокуратури;
- територіальному управлінню Держпраці за місцем реєстрації фізичної особи-підприємця;
- місцевій держадміністрації;
- іншим органам, представники яких брали участь у проведенні спеціального розслідування.

Після отримання затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) голова спеціальної комісії чи за його дорученням робочий орган Фонду СНВ, в якому зареєстровано фізичну особу-підприємця, складає Висновок про дорожньо-транспортну пригоду за формою Т-1.

Висновок за формою Т-1 надсилається у *3-денний строк* після погодження з територіальним органом Держгірпромнагляду та Фондом соціального страхування за місцем настання нещасного випадку, органами, представники яких брали участь у спеціальному розслідуванні, всім особам, яким надіслано акти за формою Н-5 і Н-1.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом)

разом з іншими матеріалами спеціального розслідування беруться на облік і *зберігаються* у робочому органі виконавчої дирекції *Фонду СНВ*, в якому зареєстровано фізичну особу-підприємця (чи відповідно до страхування у *місцевій держадміністрації*), впродовж 45 років. У разі реорганізації робочого органу передаються його правонаступникові, який бере на облік нещасний випадок, а у разі ліквідації робочого органу – до державного архіву.

У разі надходження від робочого органу Фонду СНВ, потерпілого або члена його сім'ї чи уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси, скарги або їх незгоди з висновками спеціальної комісії щодо обставин і причин настання нещасного випадку, керівник територіального управління Держпраці, який утворив спеціальну комісію, з метою забезпечення об'єктивності проведення спеціального розслідування має право призначити повторне (додаткове) спеціальне розслідування нещасного випадку спеціальною комісією в іншому складі. За результатами її роботи керівник має право скасувати акти за формою Н-5 і Н-1, притягти до відповідальності осіб, які порушили вимоги Порядку №1232.

Рішення спеціальної комісії в іншому складі щодо результатів повторного (додаткового) спеціального розслідування обставин і причин настання нещасного випадку може бути *оскаржено лише у судовому порядку*.

Робочий орган Фонду СНВ чи відповідно до страхування або місцева держадміністрація або виконавчий орган місцевого самоврядування після одержання матеріалів спеціального розслідування повинні розглянути питання щодо обставин і причин настання нещасного випадку та розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

Контрольні запитання

1. Яким є порядок розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою?
2. Як проводиться розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою, що сталася з фізичною особою-підприємцем?
3. Яким є порядок спеціального розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою.

4. Яким є порядок спеціального розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою, що сталася з фізичною особою – підприємцем?

*Досвід – вчитель, який дорого
бере за уроки, та зате ніхто
краще за нього не навчить.*
Томас Карлейль

4

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОБЛІК НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НЕВИРОБНИЧОГО ХАРАКТЕРУ ТА З УЧАСНИКАМИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

4.1. Розслідування нещасних випадків невинробничого характеру

4.1.1. Загальні положення.

Під нещасними випадками невинробничого характеру слід розуміти не пов'язані з виконанням трудових обов'язків травми, у тому числі отримані внаслідок заподіяних тілесних ушкоджень іншою особою, отруєння, самогубства, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавою, травми, отримані внаслідок стихійного лиха, контакту з тваринами тощо, які призвели до ушкодження здоров'я або смерті потерпілих.

Механізм розслідування та ведення обліку нещасних випадків невинробничого характеру, які сталися з громадянами України, іноземцями та особами без громадянства на території України, визначений у «Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невинробничого характеру», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 року №270, із змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 року №1356, від 19 серпня 2009 року №885, від 26 грудня 2011 року №1400, від 19.09.2012 року №868 (далі Порядок №270).

Розслідуванню згідно з цим Порядком підлягають нещасні випадки, що сталися під час:

1) прямування на роботу чи з роботи пішки, на громадському, власному або іншому транспортному засобі, що не належить підп-

риємству, установі або організації (далі – організації) і не використовувався в інтересах цієї організації;

2) переміщення повітряним, залізничним, морським, внутрішнім водним, автомобільним транспортом, в електротранспорті, метрополітені, на – канатній дорозі, фунікулері та на інших видах транспортних засобів;

3) виконання громадських обов'язків (рятування людей, захист власності, правопорядку тощо, якщо це не входить до службових обов'язків;

4) виконання донорських функцій;

5) участі в громадських акціях (мітингах, демонстраціях, агітаційно-пропагандистській діяльності тощо);

6) участі у культурно-масових заходах, спортивних змаганнях;

7) проведення культурних, спортивних та оздоровчих заходів, не пов'язаних з навчально-виховним процесом у навчальних закладах;

8) використання газу у побуті;

9) вчинення протиправних дій проти особи, її майна;

10) користування або контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами;

11) виконання робіт у домашньому господарстві, використання побутової техніки;

12) стихійного лиха;

13) перебування в громадських місцях, на об'єктах торгівлі та побутового обслуговування, у закладах лікувально-оздоровчого, культурно-освітнього та спортивно-розважального призначення, в інших організаціях, а також у рекреаційних зонах;

14) контакту з тваринами (у тому числі птахами, плазунами, комахами тощо) та рослинами (у тому числі грибами, водоростями тощо), що призвело до ушкодження здоров'я або смерті потерпілих;

15) споживання (використання) нехарчової продукції.

У процесі розслідування беруться до уваги листок непрацездатності чи довідка лікувально-профілактичного закладу, а також пояснення потерпілого та свідчення очевидців, а у разі потреби – керівника органу (організації), на території чи об'єкті якого стався нещасний випадок.

Нещасні випадки розслідуються незалежно від того, чи був потерпілий у стані психічного розладу, алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Приклад 1: Працівниця підприємства, будучи вдома, протирає стіни на кухні стоячи на стільці. Під час пересування стільця вдарилася коліном об край стола і отримала травму колінного суглобу.

Приклад 2: Під час прямування з роботи робітник підприємства послизнувся на мокрій дорозі і отримав травму голеностопного суглобу.

Приклад 3: Працівник підприємства у своєму гаражі ремонтував особистий автомобіль. Під час зняття двигуна отримав травму лівої кисті.

Приклад 4: Робітницю М. під час прогулянки у вихідний день вкусила невідома комаха, внаслідок чого працівниця звернулася у лікарню по допомогу.

Приклад 5: Працівник К. грав із друзями у футбол. Під час гри внаслідок зіткнення з іншим гравцем отримав травму щелепи.

Приклад 6: По дорозі на роботу робітника С. вкусив за ногу сусідський собака.

Приклад 7: Працівниця В. каталась на катку, послизнулася і отримала травму руки.

Приклад 8: Інженер підприємства, спізнюючись на роботу, зупинив таксі. По дорозі таксист здійснив ДТП, внаслідок чого інженер отримав травму.

Приклад 9: Працівник А. підприємства, відпочиваючи на озері разом з друзями, врятував потопачу дитину. Однак під час витягування дитини з води послизнувся і отримав травму руки.

Приклад 10: Робітник К. збирав гриби у лісі. Під час грози сховався під дерево на галявині, в яке вдарилася блискавка. Внаслідок цього отримав опік руки.

Приклад 11: Під час обідньої перерви працівниця Л. вирішила сходити в магазин для покупки взуття. Вийшовши з підприємства працівниця Л. під час переходу вулиці попала в ДТП, внаслідок чого отримала травму лівого стегна.

Всі наведені вище випадки відносяться до нещасних випадків невинного характеру і на них **складається акт за формою НТ**.

4.1.2. Порядок розслідування нещасних випадків невинного характеру.

Розслідування нещасних випадків проводиться з метою визначення їх обставин та причин. На підставі результатів розслідування розробляються заходи щодо запобігання подібним випадкам, а також щодо вирішення питань соціального захисту потерпілих.

Лікувально-профілактичний заклад, до якого звернулися або були доставлені потерпілі внаслідок нещасного випадку, *впродовж*

однієї доби повинен надіслати «Повідомлення про нещасний випадок невиробничого характеру» (рис. 4.1):

ПОВІДОМЛЕННЯ про нещасний випадок невиробничого характеру		
«__» _____ 20__ р.		
Лікувально-профілактичний заклад, куди звернувся або доставлений потерпілий _____		
Повідомлення надіслано _____ (найменування районної держадміністрації або виконавчого органу _____ міської, районної у місті ради, органу внутрішніх справ, органу прокуратури)		
Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого _____		
Дата народження _____		
Рід занять _____		
Адреса потерпілого _____ (область, район, населений пункт, вулиця, будинок, квартира)		
Місце, де стався нещасний випадок, та обставини, за яких стався нещасний випадок _____		
Дата і час травмування _____ (число, місяць, рік, година)		
Дата і час звернення до лікувально-профілактичного закладу _____ (число, місяць, рік, година)		
Діагноз _____		
Вид травми згідно з кодами міжнародної класифікації хвороб (МКХ-10) _____		
Подія, що призвела до нещасного випадку _____		
Висновок про наявність алкогольного чи наркотичного сп'яніння _____		
Посада медичного працівника	підпис	ініціали та прізвище

Рис. 4.1. Зразок Повідомлення про нещасний випадок невиробничого характеру

1. **Про кожний нещасний випадок** – до місцевої держадміністрації (виконавчого органу міської, районної у місті ради) за місцем настання нещасного випадку.

2. **Про кожний нещасний випадок**, що стався внаслідок спожи-

вання (користування) нехарчової продукції – до органу державного ринкового нагляду у відповідній сфері відповідальності.

3. Про нещасний випадок із смертельним наслідком, пов'язаний із заподіянням тілесних ушкоджень іншою особою, а також нещасний випадок, що стався внаслідок контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами або під час дорожньо-транспортної пригоди, – прокурору та органу досудового розслідування.

Лікувально-профілактичні заклади, до яких звернулися або були доставлені потерпілі, *ведуть реєстрацію* нещасних випадків в окремому «Журналі реєстрації нещасних випадків невиробничого характеру» (рис. 4.2).

Документом, який підтверджує ушкодження здоров'я особи, є листок непрацездатності чи довідка лікувально-профілактичного закладу.

Розслідування нещасних випадків із смертельним наслідком, групових нещасних випадків у разі смерті хоча б одного з потерпілих, нещасних випадків, пов'язаних із заподіянням тілесних ушкоджень іншою особою, а також нещасних випадків, які сталися внаслідок контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами або дорожньо-транспортної пригоди, проводиться органом досудового розслідування.

Виконавчий орган місцевої держадміністрації, на території якої стався нещасний випадок, протягом однієї доби з часу надходження від лікувально-профілактичного закладу «Повідомлення про нещасний випадок невиробничого характеру» приймає рішення щодо необхідності проведення розслідування і визначення організації, яка повинна проводити розслідування, та направляє копію рішення:

- у разі настання нещасного випадку невиробничого характеру з непрацюючою особою – *керівнику місцевої держадміністрації*;
- у разі настання нещасного випадку невиробничого характеру з працюючою особою – *керівнику організації де працює чи навчається потерпілий*;
- про нещасний випадок із смертельним наслідком, пов'язаний із заподіянням тілесних ушкоджень іншою особою, а також нещасний випадок, що стався внаслідок контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами або під час дорожньо-транспортної пригоди, - *прокурору та органу досудового розслідування.*

Районна держадміністрація (виконавчий орган міської, районної

у місті ради) приймає рішення щодо утворення комісії з розслідування нещасного випадку у складі не менш як трьох осіб.

До роботи комісії з розслідування нещасного випадку можуть залучатися представники районної держадміністрації (виконавчого органу міської, районної у місті ради), Фонду СНВ, організації, де працюють або навчаються потерпілі, організації, на території чи об'єкті якої стався нещасний випадок, а також представники органів охорони здоров'я, освіти, захисту прав споживачів, експерти страхової компанії (якщо потерпілий був застрахований).

До розслідування нещасних випадків, які сталися під час прямоування на роботу чи з роботи, залучаються представники відповідного профспілкового органу або уповноважені трудового колективу, якщо потерпілий не є членом профспілки.

У разі звернення потерпілого або особи, яка представляє його інтереси (якщо не надходило повідомлення від лікувально-профілактичного закладу про нещасний випадок), районна держадміністрація (виконавчий орган міської, районної у місті ради) приймає рішення щодо необхідності проведення розслідування і визначення організації, яка повинна проводити розслідування, та направляє її керівнику копію рішення.

Керівник організації впродовж однієї доби з часу надходження рішення від місцевої держадміністрації про уповноваження його на проведення розслідування призначає комісію у складі не менше трьох осіб, зокрема:

- голова комісії-посадова особа, яку визначає керівник організації;
- керівник відповідного структурного підрозділу;
- представник Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (за згодою);
- представник профспілкової організації, членом якої є потерпілий, *або* уповноважений трудового колективу, якщо потерпілий не є членом профспілки, *або* представник організації, де працює чи навчається потерпілий, *або* представник організації, на території чи об'єкті якої стався нещасний випадок.

Рішення щодо розслідування нещасного випадку може прийняти керівник організації на підставі звернення потерпілого або особи, яка представляє його інтереси, листка непрацездатності або довідки лікувально-профілактичного закладу.

У разі відмови організації провести розслідування нещасного випадку потерпілий або особа, яка представляє його інтереси, може звернутися до районної держадміністрації (виконавчого органу міської, районної у місті ради), яка вирішує питання щодо проведення цього розслідування.

ЖУРНАЛ реєстрації нещасних випадків не виробничого характеру (найменування лікувально-профілактичного закладу)										
№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого, рік народження	Професія (посада) або рід занять	Адреса потерпілого	Місце, де стався нещасний випадок	Дата і час травмування	Дата і час звернення до лікувально-профілактичного	Подія, що призвела до нещасного випадку	Діагноз	Вид травми згідно з кодами міжнародної класифікації хвороб (МКХ-10)	Висновок про наявність алкогольного чи наркотичного сп'яніння

Рис. 4.2. Зразок Журналу реєстрації нещасних випадків не виробничого характеру

Технічне розслідування причин виникнення аварії, пов'язаної з використанням газу в побуті, проводиться територіальним управлінням Держпраці з участю представника експертно-технічного центру, який забезпечує науково-технічну підтримку державного нагляду у сфері промислової безпеки та охорони праці.

Розслідування нещасного випадку проводиться впродовж 10 календарних днів після утворення комісії. У разі потреба цей термін може бути продовжений керівником органу (організації), який призначив розслідування.

Комісія під час розслідування зобов'язана :

- обстежити місце настання нещасного випадку, одержати письмові пояснення потерпілого, якщо це можливо, опитати осіб –

свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб;

- визначити відповідність умов праці, безпеки та діяльності потерпілого вимогам законодавства;
- з'ясувати обставини і причини настання нещасного випадку;
- вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу, амбулаторну картку та історію хвороби потерпілого тощо);
- установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

За результатами розслідування нещасного випадку невиробничого характеру або технічного розслідування причин виникнення аварії, пов'язаної з використанням газу в побуті, **складається акт за формою НТ (невиробничий травматизм)**, який затверджується керівником органу (організації), що проводив розслідування (рис. 4.3).

Член комісії, незгодний із змістом складеного акту, письмово викладає свою окрему думку, яка додається до акту, складеного за формою НТ.

Під час складання акту за формою НТ визначається наступне:

- адреса потерпілого заповнюється відповідно до Класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України;
- місце, де стався нещасний випадок, вказується у відповідності до Класифікатора місця подій невиробничого характеру (рис. 4.4);
- подія, що призвела до нещасного випадку, вказується у відповідності до Класифікатора нещасних випадків невиробничого характеру (рис. 4.5);
- причини нещасного випадку вказуються у відповідності до Класифікатора причин нещасного випадку невиробничого характеру (рис. 4.6);
- перебування потерпілого в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння вноситься на підставі висновку, що складається лікарем, який проводив огляд потерпілого.

За результатами розслідування нещасного випадку або технічного розслідування причин виникнення аварії, пов'язаної з використанням газу в побуті, складається акт за формою НТ (невиробничий травматизм), який затверджується керівником органу (організації), що проводив розслідування.

Форма НТ
ЗАТВЕРДЖУЮ

_____

(посада, ініціали та прізвище)

_____

(підпис)

«__» _____ 200_ р.

М. П.

АКТ № _____

про нещасний випадок невиробничого характеру

1. _____

(прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

2. Дата народження _____

(число, місяць, рік)

3. Стать _____

4. Рід занять: працюючий, непрацюючий, дитина дошкільного віку, учень, студент _____

5. Дата і час нещасного випадку _____

число	місяць	рік			

годин	хвилин			

6. Адреса потерпілого _____

Автономна Республіка Крим, область _____

Район _____

населений пункт _____

вулиця, будинок, квартири _____

7. Місце, де стався нещасний випадок _____

8. Стислий виклад обставин нещасного випадку _____

9. Подія, що призвела до нещасного випадку _____

10. Причини нещасного випадку _____

11. Наслідки нещасного випадку _____

(смертельний, не смертельний)

12. Перебування потерпілого в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, тверезий _____

13. Заходи, які необхідно здійснити для усунення причин травмування:

№ п/п	Зміст заходу	Виконавець — посада, місце роботи, ініціали та прізвище	Термін виконання

Рис. 4.3. Зразок Акту (форма НТ) про нещасний випадок невиробничого характеру

14. Висновок комісії _____ (зміст порушення нормативно-правових актів із зазначенням винних осіб)		
15. Назва організації, яка проводила розслідування ____ 		
Голова комісії _____	_____	_____
(посада)	(підпис)	(ініціали та прізвище)
Члени комісії _____	_____	_____
(посада)	(підпис)	(ініціали та прізвище)
_____	_____	_____
(посада)	(підпис)	(ініціали та прізвище)
« ____ » _____ 20__ р.		
Рис. 4.3 (продовження). Зразок Акту (форма НТ) про нещасний випадок невиробничого характеру		

Необхідна кількість примірників акту за формою НТ визначається в кожному окремому випадку, а під час розслідування групових нещасних випадків – на кожного потерпілого окремо.

Після затвердження акт за формою НТ надсилається головою комісії:

- потерпілому або особі, яка представляє його інтереси;
- районній держадміністрації (виконавчому органу міської, районної у місті ради, на території якої стався нещасний випадок);
- організації, де працює або навчається потерпілий;
- організації, яка відповідальна за безпечний стан території чи об'єкта де стався нещасний випадок.

Копія акту надсилається прокурору, органу досудового розслідування та іншим організаціям на їх запит.

Акти за формою НТ, які складаються за результатами розслідування нещасних випадків з *працюючими особами*, реєструються у спеціальному журналі (рис. 4.7) та зберігаються в організації, де працює потерпіла особа, разом з матеріалами розслідування впродовж 45 років.

Акти за формою НТ та матеріали розслідування нещасних випадків з *непрацюючими особами* реєструються у спеціальному журналі (рис. 4.7) і зберігаються у архіві районної держадміністрації (виконавчих органів міських, районних у містах, на території якої стався

нешасний випадок, упродовж 3 років.

КЛАСИФІКАТОР місця подій	
Код	
10	Навчально-виховний заклад (дитячий садок, школа, інтернат, коледж, інститут тощо)
11	Адміністративний будинок тощо
12	Лікувально-профілактичний заклад або донорський пункт
13	Видовищний або спортивний заклад (кінотеатр, театр, стадіон, плавальний басейн, зоопарк тощо)
14	Місце організованого відпочинку (санаторій, профілакторій, будинок та база відпочинку, атракціон, парк, організований пляж, спортивний та оздоровчий табір, туристична база та база відпочинку тощо)
15	Місце для занять спортом (стадіон, спортивний зал, футбольне поле, ковзанка, кінно-спортивна база, спортивний майданчик тощо)
16	Торговельний об'єкт (ринок, магазин) або об'єкт громадського харчування (ресторан, кафе, їдальня тощо)
17	Місце неорганізованого відпочинку та туризму (ліс, річка, неорганізований пляж, гори, печери тощо)
18	Місце проживання (квартира, житловий будинок, дача, домашні та господарські приміщення тощо)
19	Спеціальне місце перебування (гуртожиток, лікарня, госпіталь, дитячий будинок, будинок для престарілих, притулок тощо)
20	Дача, садова та присадибна ділянки, город, гараж
21	Дорога, вулиця, тротуар, стежка, сходи
22	Транспортні засоби (автобус, трамвай, метрополітен тощо)
23	Ліфт будинку
24	Інші місця

Рис. 4.4. Класифікатор місця подій

КЛАСИФІКАТОР

нещасних випадків невинного характеру

Код згідно з Міжнародною статистичною класифікацією хвороб і споріднених проблем охорони здоров'я десятого перегляду	Найменування
Y01-Y99	Транспортні нещасні випадки
W00-W19	Падіння
W20-W49	Випадкова дія неживих механічних сил
W50-W64	Вплив живих механічних сил
W65-W74	Випадкове утеплення та занурення у воду
W75-W84	Інші нещасні випадки із загрозою диханню
W85-W99	Нещасні випадки, спричинені електричним струмом, випромінюванням, температурою або тиском
X00-X 00	Нещасні випадки, спричинені дією диму, вогню та полум'я
X10-X19	Нещасні випадки, спричинені жаром та гарячими речовинами (предметами)
X20-X29	Отруєння, спричинені отруйними тваринами та рослинами
X30-X39	Нещасні випадки, пов'язані з дією природних факторів
X40-X49	Випадкові отруєння та дія отруйних речовин
X45	Випадкове отруєння та дія алкоголю
X50-X57	Вплив перенапруження, подорожування та нестатків
X58-X59	Нещасні випадки внаслідок дії інших та не уточнених факторів
X60-X84	Навмисне самоушкодження
X85-Y09	Напад з метою вбивства чи нанесення ушкодження
Y10-Y34	Ушкодження з невизначеними намірами
Y35-Y36	Дії, передбачені законом та військовими операціями
Y40-Y84	Ускладнення внаслідок терапевтичного та хірургічного втручання
Y85-Y89	Віддалені наслідки зовнішніх причин захворюваності та смертності

Рис. 4.5. Класифікатор нещасних випадків невинного характеру

КЛАСИФІКАТОР
причин нещасного випадку

Код	
100	Конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність, у тому числі:
101	побутової техніки та приладів
102	транспортних засобів
110	Незадовільний технічний стан, у тому числі:
111	транспортних засобів
112	побутової техніки та побутових приладів
113	споруд, будинків, конструкцій
114	доріг, проїздів, проходів тощо
120	Відсутність або недоліки документації з експлуатації чи користування юними приладами, устаткуванням, предметами, речовинами тощо
130	Порушення або недотримання норм і правил безпеки, у тому числі:
131	правил дорожнього руху
132	правил пожежної безпеки
133	вимог безпеки під час експлуатації будівель, споруд, технічних засобів, устаткування, побутових приладів
140	Порушення або недотримання санітарно-гігієнічних норм і вимог, особистої гігієни, у тому числі:
141	реалізація неякісних, небезпечних та фальсифікованих товарів
142	споживання неякісних харчових продуктів, напоїв, грибів
150	Відсутність систем сигналізації, оповіщення, вентиляції, захисних пристроїв, огорожень
160	Недостатня інформованість населення
170	Особиста необережність
180	Незадовільний психофізіологічний стан, перебування в стані алкогольного, наркотичного сп'яніння, токсикологічного отруєння
190	Протиправні дії інших осіб
200	Інші

Рис. 4.6. Класифікатор причин нещасного випадку

Організація, яка відповідальна за безпечну життєдіяльність населення на території чи об'єкті, стався нещасний випадок, здійснює

запропоновані комісією, що проводила розслідування, заходи щодо усунення причин подібних випадків. Про здійснення зазначених заходів керівник організації у письмовій формі повідомляє виконавчий орган місцевої держадміністрації у термін, зазначений в акті за формою НТ.

4.1.3. Облік і аналіз нещасних випадків невиробничого характеру.

Облік нещасних випадків невиробничого характеру та аналіз причин їх виникнення проводять виконавчі органи місцевих держадміністрацій на підставі Звітів (рис. 4.8) про нещасні випадки невиробничого характеру, які щомісяця до 10 числа наступного періоду надсилаються лікувально-профілактичними закладами.

Узагальнений звіт про нещасні випадки районні держадміністрації (виконавчі органи міських, районних у містах рад) надсилають до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій щокварталу до 15 числа місяця, що настає за звітним періодом, а також за рік – до 31 січня наступного за звітним року.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації проводять аналіз одержаних звітів, узагальнюють їх та подають ДСНС відповідно до 25 числа наступного за звітним кварталом місяця та до 10 лютого наступного за звітним року.

4.2. Розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу

4.2.1. Організація та порядок розслідування нещасного випадку.

Пізнавальна діяльність, як одна із форм активності людини, потребує створення безпечних і нешкідливих умов для взаємодії суб'єкта і об'єкта діяльності. Згідно ст. 30 Закону «Про охорону праці» (№2694-ХІІ, редакція від 05.04.2015), такі умови досягаються шляхом поширення дії нормативно-правових актів з охорони праці на

ЖУРНАЛ реєстрації нещасних випадків невиробничого характеру

(найменування організації)											
№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого, рік народження	Професія (посада) або рід занять	Адреса потерпілого	Місце, де стався нещасний випадок	Дата і час травми	Дата і час звернення до лікувально-профілактичного закладу	Дата складення акта за формою НТ	Подія, що призвела до нещасного випадку	Причини травми	Діагноз	Дата видачі акта за формою НТ та підпис особи, яка його отримала

Рис. 4.7. Зразок Журналу реєстрації нещасних випадків невиробничого характеру

ЗВІТ про нещасні випадки невиробничого характеру за _____ 201__ р.

(найменування лікувально-профілактичного закладу, місцевого органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування)

Код згідно з Міжнародною статистичною класифікацією хвороб і споріднених проблем охорони здоров'я десятого перегляду	Найменування	Усього нещасних випадків	Потерпілі		Групові нещасні випадки			Нещасні випадки з дітьми віком до 14 років		
			усього	у тому числі із смертельним наслідком	усього	усього потерпілих	у тому числі із смертельним наслідком	усього	усього потерпілих	у тому числі із смертельним наслідком

Рис. 4.8. Зразок звіту про нещасний випадок невиробничого характеру

V01-V99	Транспортні нещасні випадки									
W00-W19	Падіння									
W20-W49	Випадкова дія неживих механічних сил									
W50-W64	Вплив живих механічних сил									
W65-W74	Випадкове утоплення та занурення у воду									
W75-W84	Інші нещасні випадки із загрозою диханню									
W85-W99	Нещасні випадки, спричинені електричним струмом, випромінюванням, температурою або тиском									
X00-X09	Нещасні випадки, спричинені дією диму, вогню та полум'я									
X10-X19	Нещасні випадки, спричинені жаром та гарячими речовинами (предметами)									
X20-X29	Отруєння, спричинені отруйними тваринами та рослинами									
X30-X39	Нещасні випадки, пов'язані з дією природних факторів									
X40-X49	Випадкові отруєння та дія отруйних речовин									

Рис. 4.8 (продовження). Зразок звіту про нещасний випадок невиробничого характеру

X45	Випадкове отруєння та дія алкоголю									
X50-X57	Вплив перенапруження, подорожування та нестатків									
X58-X59	Нещасні випадки внаслідок дії інших та неуточнених факторів									
X60-X84	Навмисне самоушкодження									
X85-Y09	Напад з метою вбивства чи нанесення ушкодження									
X85-Y09	Напад з метою вбивства чи нанесення ушкодження									
Y10-Y34	Ушкодження з невизначеними намірами									
Y35-Y36	Дії, передбачені законом та військовими операціями									
Y40-Y84	Ускладнення внаслідок терапевтичного та хірургічного втручання									
Y85-Y89	Віддалені наслідки зовнішніх причин захворюваності та смертності									

Рис. 4.8 (продовження). Зразок звіту про нещасний випадок невиробничого характеру

сферу трудового і професійного навчання у будь-яких навчальних закладах. Окрім цього, всі учасники навчально-виховного процесу мають гарантоване державою право на безпечні і нешкідливі умови навчання, праці та побуту (ч. 1 ст. 51 Закону «Про освіту» (№1060-XII, редакція від 04.05.2015) та ч. 2 ст. 62 Закону «Про вищу освіту» (№1556-VII, редакція від 04.05.2015)).

Однак, не зважаючи на законодавче та нормативно-правове забезпечення безпеки учасників навчально-виховного процесу створюються умови, коли небезпечні чинники ініціюють події, що призводять до нещасного випадку.

Розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу під час трудового та професійного навчання в навчальних закладах на території України здійснюється згідно "Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах" затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України за №1365 від 07.10.2013 р. Дане Положення поширюється на дошкільні, загальноосвітні, професійно-технічні, позашкільні, вищі навчальні заклади, заклади післядипломної освіти незалежно від форм власності й підпорядкування.

Згідно Положення, до учасників навчально-виховного процесу відносять:

- вихованців;
- учнів;
- студентів;
- курсантів;
- слухачів;
- стажистів;
- клінічних ординаторів;
- аспірантів;
- докторантів.

Розслідуванню підлягають нещасні випадки, що трапилися з учасниками навчально-виховного процесу і призвели до тимчасового (більш як на один робочий (навчальний) день залежно від типу та організації роботи навчального закладу) або стійкого погіршення стану здоров'я чи їх смерті внаслідок:

- травм через нанесення тілесних ушкоджень різного походження, у тому числі нанесених іншою особою;

- травм через нанесення ушкоджень різними предметами;
- отруєння;
- теплового удару;
- опіку;
- обмороження;
- утоплення;
- ураження електричним струмом, блискавкою;
- інших ушкодження, отриманих внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха (землетруси, зсуви, повені, урагани, інші надзвичайні події), контакту з представниками тваринного та рослинного світу.

Розслідуванню підлягають нещасні випадки, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу під час:

- проведення навчальних занять (лекцій, уроків, практичних, лабораторних занять, інших занять та в перервах між ними) відповідно до навчальних, виробничих і наукових планів та розкладу занять;

- прямування на заняття з одного корпусу навчального закладу до іншого пішки чи на транспорті, якщо це визначено навчальними, виробничими і науковими планами та розкладом занять;

- проведення позакласних, позашкільних та інших заходів у вихідні, святкові та канікулярні дні, якщо ці заходи здійснюються під безпосереднім керівництвом працівника навчального закладу (викладача, вчителя, вихователя, класного керівника, майстра виробничого навчання тощо) або іншої особи, яка призначена наказом керівника навчального закладу за його згодою;

- занять з трудового і професійного навчання, проведення професійних, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, виробничої та навчальної практики, які проводяться відповідно до навчальних планів у навчальних закладах або на ділянках (територіях), що їм належать;

- роботи у шкільних лісництвах, на навчально-дослідних ділянках навчального закладу;

- роботи у трудових студентських загонах, учнівських об'єднаннях (таборах праці і відпочинку);

- проведення спортивних змагань, тренувань, оздоровчих заходів, екскурсій, походів, експедицій, організованих навчальним закладом у встановленому порядку;

- перевезень учасників навчально-виховного процесу до місця

проведення навчання, інших заходів і назад у разі організованого прямування їх на запланований захід на транспорті або пішки;

- або внаслідок вживання алкоголю, наркотичних або інших психотропних речовин, а також унаслідок їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо) за наявності медичного висновку, якщо нещасні випадки сталися під час проведення занять, інших заходів та робіт.

***Приклад 1:** Під час перерви у школі учні забігли на розташований поряд будівельний майданчик, який не був повністю огорожений. Один з учнів заліз на купу сміття, де спотикнувся і отримав перелом кисті.*

За результатами розслідування складається акт за формою Н-Н.

Погіршення стану здоров'я (втрата працездатності) унаслідок нещасного випадку вставляює і засвідчує лікувально-профілактичний заклад.

Нещасні випадки, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу у випадках, не зазначених у вище наведеному переліку, а також ті, що трапилися з учасниками навчально-виховного процесу, які мешкають у гуртожитках навчальних закладів, і пов'язані з порушенням правил перебування у гуртожитках, затверджених в установленому порядку, а також у побуті розслідуються і беруться на облік відповідно до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України за № 270 (редакція від 19.11.2012 р.).

Нещасні випадки, що сталися з працівниками, які працюють на умовах трудового договору (контракту) або фактично допущені до роботи у навчальних закладах, а також з учнями і студентами, які проходять трудове і професійне навчання (виробничу практику) на підприємствах, в установах, організаціях під керівництвом їх персоналу, підлягають розслідуванню і обліку відповідно до Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1232.

Про кожний нещасний випадок, що трапився під час навчально-виховного процесу з його учасником, потерпілий або свідок нещасного випадку повинен повідомити безпосереднього керівника (учителя, вихователя, викладача, іншу особу, яка була присутня під час

проведення заходів навчально-виховного процесу в навчальному закладі чи за його межами).

При надходженні інформації про нещасний випадок безпосередній керівник зобов'язаний:

- терміново організувати надання домедичної допомоги потерпілому, а у разі необхідності – його доставку до лікувально-профілактичного закладу;
- зберегти обстановку на місці нещасного випадку в тому стані, в якому вона була на момент події (якщо це не загрожує життю і здоров'ю тих, хто там перебуває, і не призведе до більш тяжких наслідків);
- повідомити про те, що сталося, керівника навчального закладу та особу, на яку покладено відповідальність за охорону праці, безпеку життєдіяльності у навчальному закладі.

За умов, якщо нещасний випадок трапився під час походів, екскурсій або інших заходів поза територією району (міста), де розташовано навчальний заклад, особа, відповідальна за проведення заходу, негайно повідомляє також орган управління освітою за місцем події.

Одержавши повідомлення про нещасний випадок керівник навчального закладу зобов'язаний негайно:

- ужити заходів щодо усунення причин, що викликали нещасний випадок;
- повідомити батьків потерпілого (особу, яка представляє його інтереси);
- направити письмовий запит до лікувально-профілактичного закладу, куди доставлено потерпілого внаслідок нещасного випадку, що стався під час навчально-виховного процесу, для отримання медичного висновку про характер і тяжкість ушкодження потерпілого;
- проінформувати правоохоронні органи, якщо нещасний випадок з учасником навчально-виховного процесу стався через нанесення тілесних ушкоджень внаслідок бійок, скоєння правопорушень під час навчально-виховного процесу;
- впродовж однієї доби утворити наказом комісію з розслідування нещасного випадку у складі не менше ніж три особи та організувати розслідування нещасного випадку.

До складу комісії з розслідування нещасних випадків включаю-

ться:

1) *голова комісії* – заступник керівника навчального закладу, на якого покладено відповідальність за охорону праці, безпеку життєдіяльності навчального закладу;

2) *члени комісії* – керівник служби охорони праці навчального закладу або особа, на яку наказом керівника покладено ці обов'язки; член комітету профспілкової організації або уповноважений трудового колективу навчального закладу з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності.

До складу комісії не включається працівник навчального закладу, який безпосередньо відповідає за стан охорони праці, безпеки життєдіяльності у структурному підрозділі навчального закладу, де стався нещасний випадок, а також потерпілий, його батьки, особи, які представляють інтереси потерпілого. Останні мають право брати участь у роботі комісії, надавати свої пояснення та пропозиції, додавати до матеріалів розслідування документи, що пояснюють причини та обставини нещасного випадку, викладати в письмовій чи усній формі свою особисту думку щодо нещасного випадку та отримувати від комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Комісія з розслідування нещасного випадку впродовж 3 робочих днів з дати її утворення, зобов'язана:

- з'ясувати обставини і причини нещасного випадку;
- отримати пояснення у потерпілого;
- виявити і опитати свідків та осіб, які допустили порушення нормативно-правових актів з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- розробити заходи щодо усунення причин нещасного випадку, визначити відповідальних за це осіб;
- скласти у 5 примірниках акт про нещасний випадок за формою Н-Н (рис. 4.9), який затверджується керівником навчального закладу у продовж одного дня з моменту його отримання.

До акту додаються пояснення свідків, потерпілого та інші документи щодо обставин нещасного випадку, наявності шкідливих і небезпечних чинників та медичний висновок про стан здоров'я потерпілого в результаті нещасного випадку. Всі примірники акту підписуються головою та всіма членами комісії з розслідування нещасного випадку. У разі незгоди зі змістом зазначеного акту член

Форма Н-Н

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____

(посада керівника навчального закладу)

_____

(підпис) (ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

АКТ

про нещасний випадок № _____

що стався з учасником навчально-виховного процесу (вихованцем, учнем,
студентом, курсантом, слухачем, стажистом, клінічним ординатором,
аспірантом, докторантом навчального закладу)
(складається у п'яти примірниках)

1. Прізвище, ім'я, по батькові потерпілого _____
2. Стать: чоловіча, жіноча (потрібне підкреслити)
3. Вік (дата народження) _____
4. Повне найменування навчального закладу, де навчається, виховується потерпілий _____
5. Місцезнаходження навчального закладу _____
6. Підпорядкування (належність) навчального закладу _____
(орган управління освітою, засновник (власник), якому підпорядкований навчальний заклад)
7. Дата і час нещасного випадку _____
(число, місяць, рік, час доби)
8. Місце, де стався нещасний випадок (навчальний заклад, клас, кабінет, кафедра, майстерня тощо) _____
9. Вихователь (учитель, викладач), у групі (класі) якого стався нещасний випадок _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
10. Проведення інструктажу з охорони праці з вихованцем (учнем, студентом, курсантом, слухачем, стажистом, клінічним ординатором, аспірантом, докторантом), якщо нещасний випадок трапився під час трудового та професійного навчання, виробничої практики:
вступний інструктаж _____;
(число, місяць, рік)
первинний інструктаж _____
(число, місяць, рік)
11. Проведення інструктажу з безпеки життєдіяльності з учнем (студентом, курсантом, слухачем, стажистом, клінічним ординатором, аспірантом, докторантом), якщо нещасний випадок трапився під час навчання:
вступний інструктаж _____;
(число, місяць, рік)
первинний інструктаж _____
(число, місяць, рік)

(для дошкільних навчальних закладів зазначається дата проведення інструктажу з безпеки життєдіяльності з педагогічним працівником, у групі якого стався нещасний випадок).

Рис. 4.9. Зразок акту форми Н-Н

12. Обставини, за яких стався нещасний випадок _____

13. Вид нещасного випадку та подія, що призвела до нещасного випадку _____

(нанесення тілесних ушкоджень, у тому числі нанесених іншою особою, отруєння,

теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом,

блискавкою та інші ушкодження, отримані внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха

(землетруси, зсуви, повені, урагани, інші надзвичайні події), ушкодження внаслідок контакту

з представниками тваринного та рослинного світу, дорожньо-транспортна подія, падіння з

висоти, нервово-психічні навантаження тощо)

14. Причини нещасного випадку _____

(порушення правил безпеки і охорони праці, пожежної безпеки під час проведення занять, недоліки організації робочих навчальних місць, незадовільний технічний стан будівель, споруд, території, порушення дисципліни, протиправні дії інших осіб, порушення правил дорожнього руху тощо) _____

15. Особи, які допустили порушення правил і норм, вимог нормативно-правових актів з охорони праці _____

(прізвище, ініціали, посада, статті, пункти

нормативно-правових актів, які були порушені ними)

16. Свідки нещасного випадку _____

(прізвище, ініціали, клас (група), де навчається,

місце роботи, якщо свідок працює, та місце проживання)

17. Заходи щодо усунення наслідків нещасного випадку _____

№ з/п	Зміст заходу	Строк виконання	Виконавець (посада, прізвище, ініціали)	Відмітка про виконання

18. Висновок комісії про наслідки нещасного випадку _____

Цей акт складено о ____ год. ____ числа ____ місяця ____ року

До акта додається _____

(у разі незгоди зі змістом або висновком акта окрема думка члена комісії)

Голова комісії _____

(посада)

(підпис, ініціали, прізвище)

Члени комісії:

(посада)

(підпис, ініціали, прізвище)

(посада)

(підпис, ініціали, прізвище)

(посада)

(підпис, ініціали, прізвище)

Рис. 4.9 (продовження). Зразок акту форми Н-Н

комісії має право письмово викласти свою думку, яка додається до акту і є його невід'ємною частиною.

У разі необхідності проведення експертиз, лабораторних досліджень, випробувань, надання інших документів для встановлення обставин та причин нещасного випадку строк розслідування може бути продовжено за погодженням з органом управління освітою вищого рівня, але не більше ніж на місяць. Рішення про таке продовження приймає комісія з розслідування нещасного випадку, яке підтверджується наказом керівника навчального закладу, який затвердив склад комісії.

Нещасні випадки розслідуються незалежно від того, чи був потерпілий у стані психічного розладу, алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Впродовж 3 робочих днів примірники затвердженого акту Н-Н надсилаються керівником навчального закладу:

- потерпілому, батькам або особі, яка представляє інтереси потерпілого;
- керівнику структурного підрозділу навчального закладу, де стався нещасний випадок;
- начальнику служби охорони праці навчального закладу або особі, на яку покладено ці обов'язки (відповідальному);
- органу управління освітою за місцезнаходженням навчального закладу;
- архіву навчального закладу.

Примірник акту разом з матеріалами розслідування зберігається в архіві навчального закладу і органу управління освітою впродовж 60 років.

Відповідальність та контроль за правильним і своєчасним розслідуванням і обліком нещасних випадків та виконанням заходів щодо усунення причин, які викликали нещасний випадок, несе керівник навчального закладу. Громадський контроль здійснюють професійні спілки у навчальному закладі, а також уповноважені трудового колективу з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності.

За відмови керівника навчального закладу від розслідування нещасного випадку, а також у разі незгоди потерпілого, його батьків або особи, яка представляє інтереси потерпілого, зі змістом або висновками акту, питання щодо розслідування нещасного випадку розглядають орган управління освітою вищого рівня, у строк не

більше 10 робочих днів з дня подання до них письмової заяви потерпілого, його батьків або особи, яка представляє інтереси потерпілого.

Також, упродовж календарного місяця з дня одержання письмової заяви потерпілого (його батьків або особи, яка представляє інтереси потерпілого), розслідується нещасний випадок, про який потерпілий не повідомив керівника навчального закладу, або наслідки якого проявилися не відразу. В такому випадку питання про складання акту Н-Н вирішується комісією з розслідування навчального закладу, яка утворюється наказом керівника навчального закладу, після всебічної перевірки заяви про нещасний випадок з урахуванням усіх обставин, медичного висновку про характер травми, можливої причини її походження, свідчень учасників та інших доказів. Якщо погіршення стану здоров'я потерпілого сталося внаслідок загального захворювання, хвороби, що підтверджено відповідним медичним висновком лікувально-профілактичного закладу за місцем проживання потерпілого, то нещасний випадок розслідується за первинним діагнозом.

Нещасні випадки, що сталися на підприємстві з учасниками навчально-виховного процесу навчальних закладів, які проходять виробниче навчання, практику або виконують роботу під керівництвом учителя, викладача, майстра виробничого навчання навчального закладу, але на дільниці, виділеній підприємством для цієї мети (тобто зараховані на роботу на період практики), розслідуються органом управління освітою за місцезнаходженням навчального закладу або керівником навчального закладу спільно з представником підприємства у відповідності з Порядком №1232. Такі нещасні випадки беруться на облік органом управління освітою, навчальним закладом та підприємством. Один примірник затвердженого акту про нещасний випадок надсилається керівнику навчального закладу за місцем навчання потерпілого, другий - до органу управління освітою, якому підпорядкований навчальний заклад.

Нещасний випадок, що стався під час проведення походів, екскурсій, експедицій з навчальною метою поза територією району (міста), де розташовано навчальний заклад, розслідується комісією органу управління освітою, на території якого стався нещасний випадок, а матеріали розслідування надсилаються до органу управління освітою за місцезнаходженням навчального закладу та керівнику

навчального закладу.

Відповідно до довідки лікувально-профілактичної закладу (результат лікування або настання смерті потерпілого від нещасного випадку) керівник навчального закладу в десятиденний строк складає та надсилає повідомлення до органу управління освітою та всім особам і організаціям, яким надсилалися акти Н-Н (рис. 4.10).

<div style="margin-bottom: 5px;">_____ (найменування органу управління освітою, іншого органу (організації))</div> <div style="margin-bottom: 5px;">_____ (прізвище особи, якій надсилається повідомлення, її місцезнаходження)</div> <p style="text-align: center;">ПОВІДОМЛЕННЯ про наслідки нещасного випадку</p> <div style="margin-bottom: 5px;">_____ (прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)</div> <p>який (яка) навчається (виховується) _____ (найменування навчального закладу, клас, група)</p> <div style="margin-bottom: 5px;">_____ за актом про нещасний випадок за формою Н-Н № _____ від "___" _____ 20__ р.</div> <p>Наслідки нещасного випадку: потерпілий одужав, установлена інвалідність I, II, III групи, помер (потрібне підкреслити)</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"><tr><th style="width: 33%;">Діагноз за довідкою лікувально-профілактичного закладу</th><th style="width: 33%;">Звільнений від навчання (відвідування) у навчальному закладі</th><th style="width: 33%;">Кількість днів невідвідування навчального закладу</th></tr><tr><td style="height: 20px;"> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td style="height: 20px;"> </td><td> </td><td> </td></tr></table> <div style="margin-top: 10px; display: flex; justify-content: space-between;"><div>Керівник навчального закладу</div><div style="text-align: right;">_____ (підпис) (ініціали, прізвище) "___" _____ 20__ р.</div></div>			Діагноз за довідкою лікувально-профілактичного закладу	Звільнений від навчання (відвідування) у навчальному закладі	Кількість днів невідвідування навчального закладу						
Діагноз за довідкою лікувально-профілактичного закладу	Звільнений від навчання (відвідування) у навчальному закладі	Кількість днів невідвідування навчального закладу									

Рис. 4.10. Форма повідомлення про наслідки нещасного випадку

Усі нещасні випадки, що оформлені актами Н-Н та ті, що сталися у разі самогубства учасників навчально-виховного процесу під час навчально-виховного процесу, беруться на облік і реєструються навчальним закладом, органом управління освітою у журналі реєстрації нещасних випадків (рис. 4.11).

4.2.2. Організація та порядок спеціального розслідування.

Спеціальному розслідуванню підлягають нещасні випадки:

- групі, що трапилися одночасно з двома і більше потерпілими, незалежно від тяжкості тілесних ушкоджень;

ЖУРНАЛ реєстрації нещасних випадків, що сталися у

(найменування навчального закладу, органу управління освітою)

з учасниками навчально-виховного процесу

№ з/п	Дата, час події	Прізвище, ім'я, по батькові потерпілого, рік народження	Клас (група)	Місце події (аудиторія, клас, кабінет, підприємство, місце проведення заходу тощо)	Обставини і причини нещасного випадку	Дата складання, номер акта Н-Н	Діагноз та наслідки нещасного випадку	Підпис потерпілого (особи, що представляє його інтереси) в отриманні акта Н-Н
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Рис. 4.11. Форма обліку нещасних випадків

- що спричинили тяжкі наслідки (у тому числі інвалідність потерпілого);
- із смертельним наслідком;
- випадки смерті учасників навчально-виховного процесу під час навчально-виховного процесу.

У випадку настання вище згаданих нещасних випадків керівник навчального закладу зобов'язаний негайно повідомити:

- батьків потерпілого або особу, яка представляє його інтереси;
- лікувально-профілактичний заклад за місцем, де стався нещасний випадок (у разі виявлення отруєнь – відповідний територіальний орган Державної санітарно-епідеміологічної служби);
- орган управління освітою, інший центральний орган виконавчої влади, якому підпорядкований навчальний заклад;
- органи прокуратури та внутрішніх справ за місцем, де стався нещасний випадок.

Про кожний нещасний випадок, що підлягає спеціальному розслідуванню орган управління освітою за місцезнаходженням навча-

льного закладу протягом доби повідомляє МОН України, а також надсилає матеріали розслідування у триденний строк після закінчення розслідування. Такі самі повідомлення надсилаються, якщо смерть потерпілого настала внаслідок нещасного випадку через деякий час, під час тимчасового звільнення від занять у навчальному закладі.

Повідомлення про нещасний випадок (груповий/із смертельним наслідком) (рис. 4.12) надсилається за допомогою засобів оперативного зв'язку (телефон, телеграф, факс тощо).

<div style="margin-bottom: 5px;">_____</div> <div style="margin-bottom: 5px;">(найменування органу управління освітою,</div> <div style="margin-bottom: 5px;">_____</div> <div style="margin-bottom: 5px;">іншого органу (організації))</div> <div style="margin-bottom: 5px;">_____</div> <div style="margin-bottom: 5px;">(прізвище особи, якій надсилається повідомлення,</div> <div style="margin-bottom: 5px;">її місцезнаходження)</div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;"> ПОВІДОМЛЕННЯ про нещасний випадок (груповий / із смертельним наслідком) </div> <div style="margin-top: 10px;">Дата і час, коли стався нещасний випадок _____</div> <div style="margin-top: 10px;"> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 33%;">Найменування</td> <td style="width: 33%;">навчального</td> <td style="width: 33%;">закладу,</td> <td style="width: 33%;">Його</td> <td style="width: 33%;">засновник</td> <td style="width: 33%;">(власник)</td> </tr> </table> </div> <div style="margin-top: 10px;"> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">Місце, де стався нещасний випадок _____</td> <td style="width: 50%;">_____</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">(аудиторія, лабораторія, клас, кабінет,</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">_____</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">майстерня, підприємство, позашкільний навчальний заклад, місце проведення заходу тощо,</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">_____</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">коротка характеристика)</td> </tr> </table> </div> <div style="margin-top: 10px;">Дані про потерпілого (потерпілих):</div> <div style="margin-top: 10px;"> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 100%;">_____</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">(прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, клас, група)</td> </tr> <tr> <td style="width: 100%;">_____</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">(у разі групових нещасних випадків - характер травм у потерпілих)</td> </tr> <tr> <td style="width: 100%;">_____</td> </tr> </table> </div> <div style="margin-top: 10px;">Обставини та можливі причини нещасного випадку</div> <div style="margin-top: 10px;"> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 100%;">_____</td> </tr> <tr> <td style="width: 100%;">_____</td> </tr> </table> </div> <div style="margin-top: 10px;">Дата, час передачі інформації та прізвище особи, яка передала її</div> <div style="margin-top: 10px;"> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 100%;">_____</td> </tr> </table> </div>	Найменування	навчального	закладу,	Його	засновник	(власник)	Місце, де стався нещасний випадок _____	_____	(аудиторія, лабораторія, клас, кабінет,		_____		майстерня, підприємство, позашкільний навчальний заклад, місце проведення заходу тощо,		_____		коротка характеристика)		_____	(прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, клас, група)	_____	(у разі групових нещасних випадків - характер травм у потерпілих)	_____	_____	_____	_____
Найменування	навчального	закладу,	Його	засновник	(власник)																					
Місце, де стався нещасний випадок _____	_____																									
(аудиторія, лабораторія, клас, кабінет,																										
_____																										
майстерня, підприємство, позашкільний навчальний заклад, місце проведення заходу тощо,																										
_____																										
коротка характеристика)																										
_____																										
(прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, клас, група)																										
_____																										
(у разі групових нещасних випадків - характер травм у потерпілих)																										
_____																										
_____																										
_____																										
_____																										

Рис. 4.12. Повідомлення про нещасний випадок

До складу комісії зі спеціального розслідування, яка утворюється органом управління освітою, якому підпорядковано навчальний заклад, входять:

- 1) *голова* – керівник (заступник керівника) органу управління

освітою за місцезнаходженням навчального закладу;

2) члени:

- керівник (заступник керівника) навчального закладу;
- керівник служби охорони праці навчального закладу або особа, на яку наказом керівника покладено ці обов'язки;
- член комітету профспілкової організації або уповноважений трудового колективу навчального закладу з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності;
- представник МОН України (нещасний випадок, під час якого загинуло від 1 до 4 осіб або травмовано до 10 осіб).

У випадку розслідування нещасного випадку з особливо тяжкими наслідками, під час якого загинуло 5 і більше осіб або травмовано більше 10 осіб, комісія з спеціального розслідування призначається наказом МОН України.

До складу такої комісії (за згодою) можуть бути включені представники правоохоронних органів, органів державного нагляду за охороною праці, державної служби з надзвичайних ситуацій, органів охорони здоров'я, залежно від конкретних умов (кількості загиблих, причин і можливих наслідків нещасного випадку тощо).

***Приклад 2.** Згідно наказу МОН України у сільській місцевості був організований фізкультурно-патріотичний фестиваль школярів України. Під час його проведення внаслідок різкого погіршення погодних умов проведення заходу було зупинене, а учасники направлені до наметового містечка. У подальшому, внаслідок сильного штормового вітру, відбулося падіння дерев на намети, де перебували учасники фестивалю. В результаті падіння дерев отримали тілесні ушкодження 3 учениці колегіуму і загальноосвітньої школи.*

Даний нещасний випадок стався з учасниками навчально-виховного процесу (ученицями) під час проведення спортивних змагань та оздоровчих заходів і підлягає розслідуванню згідно Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах. Згідно даного Положення нещасний випадок є груповим і підлягає спеціальному розслідуванню комісією, яка створюється наказом керівника органу управління освітою на території якого стався нещасний. До складу комісії зі спеціального розслідування входить представник МОН України (травмовано до 10 осіб), яка у 10 денний термін складає акт спеціального розслідування (рис. 4.13) та акт форми Н-Н на кожного потерпілого окремо.

Комісія зі спеціального розслідування зобов'язана:

- з'ясувати обставини і причини нещасних випадків, отримати пояснення у потерпілого (потерпілих);
- виявити і опитати свідків та осіб, які допустили порушення нормативно-правових актів з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- розробити заходи щодо усунення причин нещасного випадку, визначити відповідальних за це осіб.

На початку розслідування члени комісії повинні зустрітися з потерпілими або членами їх сімей, розглянути і вирішити на місці соціальні питання або надати пропозиції про їх вирішення відповідним органам, а також дати роз'яснення потерпілим (сім'ям) щодо їх прав відповідно до законодавства України.

Навчальний заклад, де стався нещасний випадок, компенсує витрати, пов'язані з діяльністю комісії зі спеціального розслідування та залученням до її роботи спеціалістів.

Комісія зі спеціального розслідування впродовж 10 робочих днів з дня її утворення повинна провести розслідування нещасного випадку, скласти акт спеціального розслідування та акт Н-Н на кожного потерпілого, оформити інші необхідні документи і матеріали. Акт спеціального розслідування затверджується органом управління освітою, який призначив комісію зі спеціального розслідування нещасного випадку.

За потреби встановлений строк розслідування може бути продовжений органом управління освітою, який утворив комісію зі спеціального розслідування, але не більш як на 30 календарних днів.

До матеріалів спеціального розслідування належать:

- копія наказу про утворення комісії із спеціального розслідування;
- акт спеціального розслідування (див. рис. 4.13);
- копія акта Н-Н на кожного потерпілого окремо;
- плани, схеми і фотознімки місця події;
- протоколи опитувань, пояснення свідків нещасного випадку та інших причетних осіб, а також посадових осіб, відповідальних за дотримання вимог норм і правил з охорони праці;
- витяг з журналу реєстрації інструктажів з охорони праці, безпеки життєдіяльності з потерпілим, у тому числі копія сторінки журналу обліку навчальних занять про реєстрацію інструктажу з безпеки

ЗАТВЕРДЖЕНО

(керівник органу управління освітою,
якому підпорядковано навчальний заклад)

(підпис) (ініціали, прізвище)
«__» _____ 20__ р.

АКТ
спеціального розслідування групового нещасного випадку
(нещасного випадку із смертельним наслідком)

(повне найменування навчального закладу, його засновник (власник),
найменування органу, до сфери управління якого належить навчальний заклад)

(дата складання акта)

(місце складання акта:
село, район, місто, область)

Комісія, призначена

(найменування органу, яким утворена комісія)

наказом від _____ № _____,

у складі:

голови комісії

(прізвище, ім'я, по батькові)

(посада, місце роботи)

членів комісії:

(прізвище, ім'я, по батькові)

(посада, місце роботи)

(прізвище, ім'я, по батькові)

(посада, місце роботи)

(прізвище, ім'я, по батькові)

(посада, місце роботи)

провела за період з "____" _____ до "____" _____ р. спеціальне
розслідування нещасного випадку, який стався _____

(зазначаються місце події та кількість потерпілих, у тому числі зі смертельним

наслідком)

1. Відомості про потерпілого (потерпілих) _____

(прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, клас, група, навчальний заклад, час проходження навчання,
інструктажу, перевірки знань з охорони праці, безпеки життєдіяльності)

(якщо розслідується груповий нещасний випадок, то у розділі 1 цього акта зазначаються відомості на
кожного потерпілого окремо)

2. Обставини нещасного випадку _____

(нещасний випадок стався під час навчання, роботи, заходу, що проводився)

Рис. 4.13. Форма акту спеціального розслідування

(описуються всі події, що відбувалися, та роботи, що проводилися до настання нещасного випадку.

Зазначається, як проходив навчально-виховний процес, хто керував цим процесом, стан потерпілого.

Викладається послідовність подій, наводяться небезпечні і шкідливі фактори, які могли вплинути на потерпілого, описуються його дії та дії інших осіб, причетних до нещасного випадку. Зазначаються характер травми, ступінь її важкості, попередній діагноз і заходи, вжиті для надання першої домедичної допомоги потерпілому)

3. Причини нещасного випадку _____

(наводяться основні технічні та організаційні причини нещасного випадку, у тому числі перевищення граничнодопустимих норм небезпечних і шкідливих факторів, якщо вони вплинули на подію (допуск до роботи ненавчених або непроінструктованих осіб, несправність обладнання, машин, механізмів, відсутність керівництва, нагляду за проведенням навчально-виховного процесу). Після кожної причини зазначають, які конкретно вимоги законодавчих і нормативно-правових актів з охорони праці, інструкцій з безпеки під час проведення навчально-виховного процесу були порушені (з посиланням на відповідні статті, розділи, пункти).

Зазначаються узагальнені результати перевірки стану охорони праці, безпеки життєдіяльності в навчальному закладі, проведеної органом управління освітою, до сфери управління якого належить навчальний заклад)

4. Заходи щодо усунення причин нещасного випадку _____

(повинні складатися із заходів щодо ліквідації наслідків події (у разі потреби), заходів щодо усунення безпосередніх причин травмування і запобігання надалі подібним випадкам, що наведені у вигляді таблиці або перелічені в тексті із зазначенням змісту заходів, термінів їх виконання і посадових осіб, відповідальних за їх реалізацію)

5. Висновок комісії щодо осіб, які допустили порушення законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони праці, і запропоновані заходи щодо притягнення їх до відповідальності _____

(зазначаються особи, у тому числі й потерпілий, чії дії або бездіяльність призвели до нещасного випадку. Після викладення змісту порушення зазначаються статті, розділи, пункти законодавчих і нормативно-правових актів з охорони праці, інструкцій з безпеки під час проведення навчально-виховного процесу, які були порушені. Пропонуються заходи щодо притягнення до відповідальності осіб, з вини яких стався нещасний випадок)

6. Зазначається, що комісія мала зустрічі з потерпілими або батьками (особами, які представляють їх інтереси), розглянула на місці питання надання соціальної і матеріальної допомоги, роз'яснила їхні права відповідно до законодавства.

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Роботу комісії продовжено згідно з наказом _____ від _____
№ _____ у зв'язку з _____.

На окремій сторінці подається перелік матеріалів, що додаються до цього акта.

Рис. 4.13. (продовження). Форма акту спеціального розслідування

життєдіяльності з потерпілим;

- витяг з журналу реєстрації інструктажів з охорони праці, безпеки життєдіяльності з педагогічними працівниками, якщо потерпілий - вихованець дошкільного навчального закладу;

- копії документів про проходження навчання і перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності безпосередніх керівників (учителів, вихователів, викладачів, майстрів трудового навчання тощо) під час навчально-виховного процесу;

- медичний висновок про характер і тяжкість ушкоджень, що заподіяні потерпілому, або причини його смерті;

- висновок експертної комісії (якщо така була створена) про причини нещасного випадку, результати лабораторних та інших досліджень, експериментів, аналізів тощо.

На вимогу комісії зі спеціального розслідування керівник навчального закладу зобов'язаний:

- запросити для участі в розслідуванні нещасного випадку спеціалістів-експертів, які можуть утворювати експертну комісію;

- організувати фотознімки пошкодженого об'єкта, місця нещасного випадку та надати інші необхідні документи;

- організувати проведення лабораторних досліджень, випробувань та інших робіт;

- надати транспортні засоби та засоби зв'язку, необхідні для роботи комісії з розслідування нещасного випадку;

- забезпечити друкування, розмноження у необхідній кількості матеріалів спеціального розслідування.

Копії актів спеціального розслідування і акта Н-Н (на кожного потерпілого окремо) та наказ керівника навчального закладу за результатами розслідування нещасного випадку надсилаються до органу управління освітою, який зобов'язаний надіслати по одному примірнику до МОН України, іншого центрального органу виконавчої влади, якому підпорядкований навчальний заклад, засновнику (власнику) навчального закладу.

Не складаються акти за формою Н-Н і не беруться на облік випадки смерті учасників навчально-виховного процесу під час навчально-виховного процесу від загального захворювання та хвороби за наявності медичного висновку лікувально-профілактичного закладу за місцезнаходженням навчального закладу.

За умови групового нещасного випадку або із смертельним наслід-

ком, орган управління освітою, який утворив комісію зі спеціального розслідування, впродовж 5 робочих днів після закінчення розслідування направляє матеріали до органів прокуратури за місцем настання нещасного випадку.

Керівник навчального закладу зобов'язаний упродовж 5 робочих днів розглянути матеріали спеціального розслідування нещасного випадку і видати наказ про вжиття запропонованих комісією заходів щодо запобігання подібним випадкам, а також розглянути пропозиції комісії щодо притягнення осіб, які допустили порушення нормативно-правових актів про охорону праці, вимог безпеки проведення навчально-виховного процесу, до відповідальності згідно із законодавством України. Про виконання зазначених заходів керівник навчального закладу письмово повідомляє орган управління освітою за місцезнаходженням. Також, за результатами розгляду обставин і причин групового нещасного випадку (нещасного випадку із смертельним наслідком) МОН України після одержання матеріалів спеціального розслідування розглядає і вживає відповідних заходів щодо запобігання нещасним випадкам та здійснює оперативний облік загальної кількості потерпілих, у тому числі в групових нещасних випадках та нещасних випадках із смертельним наслідком.

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте область застосування порядку розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру.
2. Яким є порядок розслідування нещасних випадків не виробничого характеру?
3. Як проводиться облік нещасних випадків не виробничого характеру?
4. Охарактеризуйте обставини, за яких проводиться розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу?
5. Які види травм підлягають розслідуванню?
6. Склад комісії з розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу. Порядок роботи комісії та її повноваження.
7. Охарактеризуйте обставини, за яких проводиться спеціальне розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу?

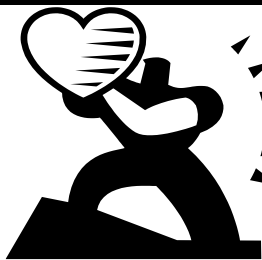

8. Яким є порядок спеціального розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу?

10. Склад, права і повноваження комісії з спеціального розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу.

11. Види актів розслідування та спеціального розслідування нещасних випадків.

12. Склад матеріалів з розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу.

*Небезпека швидше приходить,
коли нею легковажать.
Латинське прислів'я*

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОБЛІК ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ І ОТРУЄНЬ НА ВИРОБНИЦТВІ

5.1. Загальні положення

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я близько 50% всіх чинників, що впливають на здоров'я населення, перебувають у сфері способу життя, до 20 - 25% – у сфері стану навколишнього (в. т.ч. виробничого) середовища, до 15 - 20% – у сфері спадковості і приблизно до 10% – у сфері діяльності органів та установ охорони здоров'я.

Сучасні виробничі підприємства являють собою комплекс виробництв, кожне з яких відрізняється своїм специфічним "спектром" шкідливостей. Окремі виробництва, цехи та ділянки, які розташовані на одному промисловому майданчику, навіть за дотримання його зонування та необхідної відстані між заводськими спорудами, своїм спектром шкідливості перекривають (накладаються) на шкідливості сусідніх виробництв (ділянок, цехів), через що працівники даного виробництва в тій чи іншій мірі можуть наражатися на дію сукупності техногенних факторів як власного, так і сусіднього виробництв.

Особливо це стосується осіб, які обслуговують виробниче устаткування, що розташоване просто неба. Їх організм зазнає дії не лише всього комплексу професійних шкідливостей, але й метеорологічних умов, що змінюються. Однак у кожному конкретному випадку в цілому можна говорити про переважаючий вплив окремих чинників виробничого середовища та умов праці на стан здоров'я працюючих.

Найбільш чітко цей вплив реалізується у формі *професійних захворювань* – патологічних станів людини, які обумовлені роботою, і

пов'язані з надмірним напруженням організму чи несприятливим впливом виробничих чинників.

Діагноз професійного захворювання ставиться у кожному випадку з урахуванням характеристики умов праці, тривалості роботи працюючого за даною професією, професійного «маршруту» робітника, даних попередніх періодичних медичних оглядів, результатів клініко-лабораторних та діагностичних досліджень. Цей діагноз встановлюється тільки тоді, коли саме умови праці зумовили розвиток даного захворювання, тобто є його безумовною причиною.

Перелік професійних захворювань складається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади і затверджується Кабінетом Міністрів України.

Цей перелік включає в себе сім основних груп чинників, вплив яких може спричинити професійне захворювання:

1. Захворювання, що виникають внаслідок дії хімічних чинників.
2. Захворювання, що виникають від впливу промислових аерозолей.
3. Захворювання, що виникають внаслідок дії фізичних чинників.
4. Захворювання, пов'язані з фізичним перевантаженням окремих органів та систем.
5. Захворювання, що виникають внаслідок дії біологічних чинників.
6. Алергічні захворювання.
7. Злоякісні новоутворення (професійний рак).

В залежності від тривалості дії на організм працюючого шкідливих чинників професійні захворювання поділяють на гострі та хронічні.

До гострого професійного захворювання належить захворювання, що виникає після *однократного (протягом однієї зміни) впливу шкідливих чинників фізичного, біологічного та хімічного характеру.*

До хронічного професійного захворювання належить захворювання, що виникає внаслідок проведення професійної діяльності працівника та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих чинників виробничого середовища і трудового процесу, пов'язаних з роботою. До хронічного професійного захворювання

належить також захворювання, що виникає після багатократного та/або тривалого впливу шкідливих виробничих чинників. Хронічне професійне захворювання не завжди супроводжується втратою працездатності.

У разі, коли працівник відчув погіршення самопочуття, він повинен звернутися до свого дільничного лікаря або в будь-який найближчий медичний заклад і пояснити лікарю, в яких умовах він працює.

Діагноз гострого професійного захворювання, чи отруєння може бути поставлений лікарем лише після консультації спеціаліста по профпатології і лікаря з гігієни праці територіального відділення Держсанепідслужби. Зв'язок гострого захворювання інфекційного характеру з професійною діяльністю потерпілого у випадку необхідності уточнюється спеціалізованим відділенням лікарень, клініками науково-дослідних інститутів гігієни праці і профзахворювань після обов'язкової консультації з лікарем з гігієни праці і епідеміологом територіального відділення Держсанепідслужби.

Діагноз хронічного професійного захворювання мають право поставити тільки спеціалізовані лікарсько-профілактичні заклади перелік яких через кожні 5 років переглядається та затверджується МОЗ/ На даний час перелік закладів, що встановлюють остаточний діагноз щодо професійних захворювань, встановлено згідно наказу МОЗ України № 133 [37]:

1. Клініка Інституту медицини праці АМН України (м.Київ);
2. Клініка державного підприємства «НДІ медико-екологічних проблем Донбасу та вугільної промисловості» (м. Донецьк);
3. Клініка державного підприємства «Український НДІ промислової медицини» (м. Кривий Ріг);
4. Клініка державного підприємства «Харківський НДІ інститут гігієни праці та профзахворювань»;
5. Клініка державного підприємства «Інститут екогігієни та токсикології імені Л.І.Медведя» (м. Київ);
6. Клініка державного підприємства «Український НДІ медицини транспорту» (м. Одеса);
7. Клініка Інституту медичної радіології АМН України (м. Харків);
8. Донецька обласна клінічна лікарня професійних захворювань;
9. Відділення профпатології Луганської обласної клінічної лікар-

ні;

10. Відділення профпатології Львівської обласної клінічної лікарні.

5.2. Розслідування гострих професійних захворювань і отруєнь на виробництві

Розслідування проводиться у разі виникнення нещасного випадку, а саме обмеженої у часі події або раптового впливу на працівника небезпечного виробничого чинника чи середовища, що сталось у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких зафіксовано шкоду здоров'ю від гострого професійного та інших отруєнь, які призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності переведення його на іншу (легшу) роботу не менше як на один робочий день.

Процедура проведення розслідування та ведення обліку професійних захворювань і отруєнь, що сталися з працівниками на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності або їх філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах визначена у Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року №1232.

5.2.1. Порядок розслідування гострого професійного захворювання та гострого професійного отруєння.

Про кожний випадок гострого професійного захворювання (отруєння) потерпілий або працівник, який його виявив, чи інша особа - свідок нещасного випадку повинен негайно повідомити керівника робіт, який безпосередньо здійснює контроль за станом безпеки праці на робочому місці, чи іншу уповноважену особу підприємства і вжити заходів до надання необхідної допомоги потерпілому.

Безпосередній керівник робіт зобов'язаний:

- терміново організувати надання першої невідкладної допомоги потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу;
- негайно повідомити роботодавця про те, що сталося;

- вжити заходів до недопущення подібних нещасних випадків.

У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) лікувально-профілактичний заклад повинен передати впродовж 1 доби з використанням засобів зв'язку та на паперовому носії «Екстрене повідомлення про звернення потерпілого щодо настання нещасного випадку на виробництві» (див. рис. 2.3):

- роботодавцю, на підприємстві якого сталося гостре професійне захворювання (отруєння);

- робочому органів виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства, на якому стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння) ;

- територіальному управлінню Держпраці за місцем настання нещасного випадку;

- закладові Держсанепідслужби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, де стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

Роботодавець, одержавши від лікувально-профілактичного закладу «Екстрене повідомлення про гостре професійне захворювання (отруєння)» зобов'язаний впродовж 1 години передати з використанням засобів зв'язку та впродовж 1 доби на паперовому носії «Повідомлення про нещасний випадок» (див. рис. 2.3):

- Фондові СНВ за місцезнаходженням підприємства на якому стався нещасний випадок ;

- керівникові первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок - керівникові профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки - уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці) підприємства, де стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння);

- керівникові підприємства, де працює потерпілий, якщо потерпілий є працівником іншого підприємства;

- закладові Держсанепідслужби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, де стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

Роботодавець, впродовж 1 доби з моменту отримання «Екстреного повідомлення про гостре професійне захворювання (отруєння)» від лікувально-профілактичного закладу, зобов'язаний утворити комісію та організувати розслідування.

До складу комісії входять:

1. Керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці (голова комісії) підприємства, де стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

1. Представник Фонду СНВ за місцем знаходження підприємства, де стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

2. Представник закладу Держсанепідслужби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, де стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

3. Представник первинної профспілки підприємства, де стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

Якщо потерпілий є працівником іншого підприємства, до складу комісії входять також:

4. Представник підприємства, працівником якого є потерпілий.

5. Представник первинної профспілки (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок – представник профспілки, членом якого є потерпілий, а у разі відсутності профспілки – уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці) підприємства, працівником якого є потерпілий.

Комісія зобов'язана впродовж 3-ох робочих днів:

- обстежити місце настання гострого професійного захворювання (отруєння);

- одержати письмові пояснення потерпілого, якщо це можливо, опитати осіб - свідків гострого професійного захворювання (отруєння) та причетних до нього осіб;

- визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;

- з'ясувати обставини і причини настання гострого професійного захворювання (отруєння);

- вивчити первинну медичну документацію (звернення потерпілого до медичного пункту або медико-санітарної частини підприємства, амбулаторну картку та історію хвороби потерпілого тощо);

- визначити, пов'язане чи не пов'язане гостре професійне захворювання (отруєння) з виробництвом ;

- установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці;

- розробити план заходів щодо запобігання подібним гострим професійним захворюванням (отруєнням).

За результатами розслідування гострого професійного захворювання (отруєння) скласти:

1. Акт проведення розслідування за формою Н-5 у 5-ти примірниках.

2. У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом, також акт за формою Н-1 у 5-ти примірниках.

3. У 6-ти примірниках Карту обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5 (рис. 5.1).

Акти за формою Н-5 і Н-1 підписуються головою та всіма членами комісії і разом з матеріалами розслідування передаються роботодавцю, який повинен упродовж *однієї доби* розглянути і затвердити їх.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 упродовж 1 доби надсилаються роботодавцем:

- територіальному управлінню Держпраці;
- керівникові служби охорони праці підприємства, працівником якого є потерпілий;
- потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси;
- Фондові СНВ за місцезнаходженням підприємства, на якому сталося гостре професійне захворювання (отруєння);
- первинній організації профспілки, представник якої брав участь у роботі комісії, або уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці, якщо профспілка на підприємстві, працівником якого є потерпілий, відсутня.

Копії актів за формою Н-5 і Н-1 надсилаються органам управління підприємства, працівником якого є потерпілий, а у разі його відсутності - місцевій держадміністрації, а також копія акта за формою Н-1 - закладові Держсанепідслужби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, на якому стався випадок з потерпілим.

Цей заклад веде облік випадків гострих професійних захворювань (отруєнь) у спеціальному «Журналі обліку професійних захворювань (отруєнь)» (рис. 5.2).

КАРТКА ОБЛІКУ професійного захворювання (отруєння)

Дата заповнення Реєстраційний номер

	Порядко- вий номер	Код
Автономна Республіка Крим, область _____	1	<input type="text"/>
Район, місто, село _____	2	<input type="text"/>
Орган, до сфери управління якого належить підприємство _____	3	<input type="text"/>
Основний вид економічної діяльності підприємства, код згідно з КВЕД _____	4	<input type="text"/>
Найменування підприємства, код згідно з ЄДРПОУ _____	5	<input type="text"/>
Цех, дільниця _____	6	<input type="text"/>
Дата отримання повідомлення про професійне захворювання (отруєння) _____	7	<input type="text"/>
Кількість одночасно потерпілих (з урахуванням даного потерпілого) _____	8	<input type="text"/>
Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого _____	9	<input type="text"/>
Стать:		
чоловіча – 1		☐
жіноча – 2	10	☐
Вік (повних років) _____	11	<input type="text"/>
Професія (посада) _____	12	<input type="text"/>
Стаж роботи за посадою (професією) _____	13	<input type="text"/>
Стаж роботи в умовах дії шкідливого виробничого фактора, що спричинив професійне захворювання (отруєння) _____	14	<input type="text"/>
Шкідливі виробничі фактори, що спричинили професійне захворювання (отруєння) згідно з Гігієнічною класифікацією праці:		
Основний _____	15	<input type="text"/>
(найменування згідно з Гігієнічною класифікацією праці)		
Супутний _____	16	<input type="text"/>
(найменування згідно з Гігієнічною класифікацією праці)		
Параметри факторів _____		
У тому числі:		
Основного _____	17	<input type="text"/>
Супутнього _____	18	<input type="text"/>

Рис. 5.1. Зразок Картки обліку професійного захворювання (отруєння)

Обставини виникнення професійного захворювання (отруєння)	
_____	19 ☐
_____	20 ☐
Вид професійного захворювання:	
захворювання - 1	21 ☐
отруєння - 2	
Форма професійного захворювання:	
гостре – 1	22 ☐
хронічне - 2	
Діагноз:	
основний _____	23 ☐
супутній – виробничо обумовлений (пов'язаний з роботою)	24 ☐
Стадії захворювання (1,2,3):	
основного	25 ☐
супутнього	26 ☐
Професійне захворювання (отруєння) виявлено: під час медичного огляду - 1. під час звернення до лікувально-профілактичного закладу – 2	
Діагноз встановлено:	27 ☐
лікувально-профілактичним закладом – 1	28 ☐
відділенням професійної патології – 2	
установою медичного профілю - 3	
спеціалізованим профпатологічним лікувально-профілактичним закладом – 4	
Тяжкість захворювання:	29 ☐
без втрати працездатності – 1	
з втратою працездатності – 2	
смерть – 3	
Пенсіонер:	30 ☐
не працює – 1	
працює – 2	
Заходи, вжиті закладом державної санітарно-епідеміологічної служби _____	31 ☐
_____	
_____ (підпис санітарного лікаря)	_____ (ініціали та прізвище)
МП	

Рис. 5.1 (продовження). Зразок Картки обліку професійного захворювання (отруєння)

ЖУРНАЛ
обліку професійних захворювань (отруєнь)

Розпочато _____ 20__ р.

Закінчно _____ 20__ р.

Порядковий номер	Прізвище, ім'я по батькові хворого	Стать	Вік (повних років)	Найменування підприємства	Найменування органу управління підприємства	Найменування цеху, ділянки	Стаж роботи	
							загальний	В умовах дії шкідливих виробничих факторів
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Найменування професії (посада)	Найменування шкідливих факторів згідно з Гігієнічною класифікацією праці, які сприяти виникненню професійного захворювання (отруєння)	Вид професійного захворювання (отруєння), гостре або хронічне	Діагноз		Захворювання встановлено	
			основний	супутній	під час медичного огляду	лікувально-профілактичним закладом
10	11	12	13	14	15	16

Найменування спеціалізованого профпатологічного лікувально-профілактичного закладу, що встановив остаточний діагноз	Наслідки професійного захворювання					
	тимчасова втрата працездатності	тимчасове переведення па іншу роботу	здатний працювати за професією	стійка втрата працездатності	група інвалідності	смерть
17	18	19	20	21	22	23

Рис. 5.2. Зразок Журналу обліку професійних захворювань (отруєнь)

Примірники актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли гостре професійне захворювання визнане таким, що пов'язане з виробництвом), а також примірник Картки за формою П-5 разом з матеріалами розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння), який стався на підприємстві, працівником якого є потерпілий, беруться на облік та зберігаються на цьому підприємстві впродовж 45 років.

У інших випадках гострого професійного захворювання (отруєння) облік цих випадків та зберігання впродовж 45 років примірників актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли гостре професійне захворювання визнано таким, що пов'язане з виробництвом), а також примірник Картки обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5 разом з матеріалами розслідування проводиться:

1. Якщо гостре професійне захворювання (отруєння) сталося у роботодавця з працівником іншого підприємства під час виконання ним завдання в інтересах свого підприємства – на підприємстві, працівником якого є потерпілий.

Роботодавець, у якого стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння) цього працівника, зберігає примірник акту за формою Н-5 впродовж періоду, необхідного для здійснення передбачених актом заходів щодо усунення причин настання гострого професійного захворювання (отруєння), але не менше як 1 рік.

2. Якщо гостре професійне захворювання (отруєння) сталося з працівником який тимчасово переведений в установленому порядку на інше підприємство або виконував роботу за сумісництвом – на підприємстві, на яке працівника переведено або на якому він виконував роботу за сумісництвом.

3. Якщо гостре професійне захворювання (отруєння) сталося з працівником під час виконання роботи під керівництвом посадових осіб підприємства, на якому він працює, на виділеній території, об'єкті, ділянці іншого підприємства – на підприємстві, працівником якого є потерпілий.

4. Якщо гостре професійне захворювання (отруєння) сталося з працівником особового складу аварійно-рятувальної служби, який залучений до роботи на об'єктах підприємства за договором (угодою) під керівництвом посадових осіб підприємства - на зазначеному підприємстві.

5. Якщо гостре професійне захворювання (отруєння) сталося з

працівником Державної служби охорони чи іншим суб'єктом господарювання, який має ліцензію на надання послуг з охорони власності та громадян, під час виконання трудових (посадових) обов'язків – у Державній службі охорони або у суб'єкта господарювання.

6. Якщо гостре професійне захворювання (отруєння) сталося з водієм транспортного засобу, який виконував роботи у складі зведеної транспортної колони, сформованої підприємством, працівником якого не є вказаний водій, - на підприємстві, яке сформувало транспортну колону.

7. Якщо гостре професійне захворювання (отруєння) сталося з учнем, студентом, курсантом, слухачем, аспірантом навчального закладу під час проходження виробничої практики або виконання робіт на підприємстві, в установі, організації під керівництвом їх посадових осіб – на підприємстві, на якому виконувались роботи.

5.2.2. Порядок розслідування гострого професійного захворювання (отруєння) фізичної особи–підприємця.

У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) фізичної особи-підприємця лікувально-профілактичний заклад, до якого звернувся чи був доставлений потерпілий, повинен упродовж однієї доби з використанням засобів зв'язку та на паперовому носії передати «Екстрене повідомлення про звернення потерпілого щодо настання нещасного випадку на виробництві»:

- роботодавцеві, в якого працює фізична особа;
- робочому органу виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння) з фізичною особою-підприємцем;
- територіальному управлінню Держпраці за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).
- закладові державної санітарно-епідеміологічної служби за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння) з фізичною особою-підприємцем.

Роботодавець, в якого працює фізична особа-підприємець зобов'язаний, після отримання «Екстреного повідомлення про звернення потерпілого щодо настання нещасного випадку на виробництві»

тві» від лікувального-профілактичного закладу, впродовж однієї години передати з використанням засобів зв'язку та впродовж однієї доби на паперовому носії «Повідомлення про нещасний випадок» пов'язаний з гострим професійним захворюванням;

- Фондові СНВ за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння);
- закладові державної санітарно-епідеміологічної служби за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння);
- місцевій держадміністрації чи виконавчому органу місцевого самоврядування.

У разі коли випадок гострого професійного захворювання (отруєння) стався з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно та добровільно застрахована у Пенсійному фонді України за умови сплати нею внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, розслідування організовує Фонд СНВ, який утворює, впродовж однієї доби з моменту отримання «Екстреного повідомлення про звернення потерпілого щодо настання нещасного випадку на виробництві» від лікувального-профілактичного закладу, комісію у складі:

1. Представник Фонду СНВ за місцем настання гострого професійного захворювання (голова комісії).
2. Представник місцевої держадміністрації за місцем настання гострого професійного захворювання (отруєння).
3. Представник закладу державної санітарно-епідеміологічної служби за місцем настання гострого професійного захворювання (отруєння).
4. Представник первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий, або представник територіального профоб'єднання за місцем настання гострого професійного захворювання (отруєння), якщо потерпілий не є членом профспілки.

У разі коли гостре професійне захворювання (отруєння) сталося з фізичною особою-підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно, яка не застрахована у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, розслідування організовує територіальне управління Держпраці за місцем настання гострого професійного захво-

рювання (отруєння), який утворює комісію у складі:

1. Представник територіального управління Держпраці за місцем настання гострого професійного захворювання (отруєння) – голова комісії.

2. Представник місцевої держадміністрації за місцем настання гострого професійного захворювання (отруєння).

3. Представник закладу державної санітарно-епідеміологічної служби.

4. Представник первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий, або представник територіального профоб'єднання за місцем настання гострого професійного захворювання (отруєння), якщо потерпілий не є членом профспілки.

Комісія зобов'язана впродовж трьох робочих днів провести розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння) з фізичною особою-підприємцем і за результатами розслідування:

1. Скласти у 5-ти примірниках акт проведення розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння) за формою Н-5.

2. У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом, скласти також у 5-ти примірниках акт за формою Н-1.

3. Скласти у 6-ти примірниках карту обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5.

Акти за формою Н-5 і Н-1 підписуються головою та всіма членами комісії і разом з матеріалами розслідування передаються керівнику, що утворив комісію (Фонду СНВ за місцем настання випадку гострого професійного захворювання чи відповідно, територіальному управлінню Держпраці), який повинен упродовж однієї доби розглянути і затвердити їх.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 та картки обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5 у день затвердження надсилаються:

1. Потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси.

2. територіальному управлінню Держпраці за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

3. Місцевій держадміністрації за місцем настання гострого про-

фесійного захворювання (отруєння), що сталося з фізичною особою, не зареєстрованою у Пенсійному фонді (разом із матеріалами розслідування), для здійснення заходів щодо запобігання подібним випадкам

4. Профспілковій організації, представник якої брав участь у роботі комісії.

5. Разом з матеріалами розслідування Фондові СНВ за місцем реєстрації фізичної особи-підприємця, як платника єдиного податку у Пенсійний фонд України.

У робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань примірники актів за формою Н-5 і Н-1 та картки обліку професійних захворювань за формою П-5 зберігаються протягом 45 років.

5.2.3. Спеціальне розслідування гострих професійних захворювань (отруєнь).

Спеціальному розслідуванню підлягають:

- випадки гострого професійного захворювання (отруєння), що спричинили смерть потерпілого;
- групові випадки гострого професійного захворювання (отруєння), які сталися одночасно з двома і більше працівниками;
- випадки гострого професійного захворювання, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого.

Спеціальне розслідування вищезазначених випадків гострого професійного захворювання (отруєння) проводиться за рішенням Державної служби України з питань праці або його територіальних органів, залежно від характеру і ступеня тяжкості захворювання (отруєння).

Про випадок гострого професійного захворювання (отруєння), який підлягає спеціальному розслідуванню, роботодавець зобов'язаний **упродовж однієї години** повідомити з використанням засобів зв'язку та **впродовж трьох годин** подати на паперовому носії повідомлення про нещасний випадок (гостре професійне захворювання) за формою (див. рис. 2.1):

1. Територіальному управлінню Держпраці за місцезнаходженням підприємства, на якому стався випадок гострого професійного

захворювання (отруєння).

2. Органові прокуратури за місцем настання гострого професійного захворювання (отруєння).

3. Фондові СНВ за місцезнаходженням підприємства на якому стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

4. Органові управління підприємства, на якому стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння) чи у разі відсутності такого органу – місцевій держадміністрації за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

5. Закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, на якому стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

6. Первинній організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці) у разі наявності на підприємстві, на якому стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння), кількох профспілок – профспілці, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки – уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці.

7. Органові галузевої профспілки вищого рівня, а у разі відсутності – територіальному профоб'єднанню за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

Спеціальне розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння) проводиться спеціальною комісією, утвореною територіальним управлінням Держпраці за місцем знаходження підприємства, на якому стався випадок гострого професійного захворювання з тяжкими наслідками.

До складу спеціальної комісії входять:

1. Посадова особа територіального управління Держпраці за місцезнаходженням підприємства на якому стався випадок гострого професійного захворювання (голова комісії).

2. Представник Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства, на якому стався випадок захворювання.

3. Представник органу управління підприємства, на якому стався випадок захворювання, чи представник місцевої держадміністрації, у разі коли зазначений орган відсутній.

4. Представник роботодавця або (у виняткових випадках) роботодавець.

5. Представник первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок – представник профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки – уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці).

6. Представник профспілкового органу вищого рівня або територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку.

7. Представник закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, на якому стався випадок захворювання.

Спеціальне розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння) з тяжкими наслідками проводиться **впродовж десяти робочих днів**. У разі потреби зазначений строк може бути продовжений органом, який утворив спеціальну комісію.

Під час спеціального розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння) з тяжкими наслідками роботодавець зобов'язаний:

1. Створити належні умови для роботи спеціальної комісії (забезпечити приміщенням, засобами зв'язку, оргтехнікою, автотранспортом, канцелярським приладдям).

2. Зробити за рішенням спеціальної комісії фотознімки місця, де стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння), а також надати спеціальній комісії технічну документацію та інші необхідні матеріали.

3. Організувати медичне обстеження інших працівників відповідної дільниці підприємства, де сталося гостре професійне захворювання (отруєння).

4. Забезпечити проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертиз, у тому числі судово-медичної експертизи, експертною комісією із залученням до її роботи спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських, експертних та інших організацій для встановлення причин гострого професійного захворювання (отруєння) і розроблення плану заходів щодо запобігання подібним випадкам.

5. Організувати доставку тіла загиблого працівника, його ідентифікацію та відшкодувати пов'язані з цим витрати.

6. Організувати друкування, тиражування і оформлення в необхідній кількості матеріалів спеціального розслідування.

За результатами спеціального розслідування гострого професійного захворювання (отруєння) з тяжкими наслідками складаються акти за формою Н-5 а також Н-1 (у разі коли гостре професійне захворювання визнано таким, що пов'язане з виробництвом) і картка обліку професійного захворювання за формою П-5 стосовного кожного потерпілого і оформляються інші матеріали спеціального розслідування.

Кількість примірників актів за формою Н-5 і Н-1 та карток обліку за формою П-5 визначається залежно від кількості потерпілих та органів, яким вони надсилаються.

Акти за формою Н-5 і Н-1 підписуються головою і всіма членами спеціальної комісії упродовж 5 днів після оформлення матеріалів спеціального розслідування.

Керівник територіального управління Держпраці, який утворив спеціальну комісію, повинен розглянути і затвердити примірники актів за формою Н-5 і Н-1 упродовж однієї доби після надходження матеріалів спеціально розслідування. До матеріалів спеціального розслідування випадків гострого професійного захворювання (отруєння) з тяжкими наслідками належать:

1. Копія наказу територіального управління Держпраці про утворення спеціальної комісії.
2. Примірник акту за формою Н-5 стосовно кожного потерпілого.
3. Примірник акту за формою Н-1 (у разі коли гостре професійне захворювання визнано таким, що пов'язане з виробництвом).
4. Картка обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5 стосовно кожного потерпілого.
5. Протокол огляду місця, де стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння) з тяжкими наслідками.
6. Висновок експертної комісії, у разі її утворення.
7. Висновок науково-технічної, медичної експертизи, якщо вона проводилась.
8. Медичний висновок про причини смерті або ступінь тяжкості гострого професійного захворювання (отруєння), а також про стан алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння потерпілого.
9. Інформація про проходження потерпілим первинного чи періодичного медичного огляду.
10. Висновок лікувально-профілактичного закладу про встанов-

лення гострого професійного захворювання (отруєння).

11. Результати додаткових санітарно-гігієнічних досліджень чинників виробничого середовища і трудового процесу, проведених установами, організаціями, лабораторіями, яким надано право проводити такі дослідження (у разі їх проведення).

12. Протоколи рішень спеціальної комісії про розподіл функцій між членами комісії та про утворення експертної комісії.

13. Протоколи опитувань та пояснювальні записки потерпілих, свідків випадку гострого професійного захворювання (отруєння), та осіб, причетних до цього випадку.

14. Копії документів про проходження потерпілим навчання та інструктажів з питань охорони праці.

15. Витяги із законів та інших нормативно-правових актів з питань охорони праці, виробничої санітарії, безпеки життєдіяльності, вимоги яких порушені.

16. Копії приписів, розпоряджень, протоколів про адміністративні порушення, що стосуються випадку гострого професійного захворювання (отруєння), виданих роботодавцеві посадовими особами територіального управління Держпраці до настання нещасного випадку і під час його розслідування.

17. Протокол зустрічі членів спеціальної комісії з членами сім'ї потерпілого чи уповноваженою особою, яка представляє його інтереси.

18. Довідка про матеріальну шкоду, заподіяну внаслідок настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння), та надання потерпілому чи членам його сім'ї матеріальної допомоги.

Роботодавець зобов'язаний у 5-ти денний строк після затвердження акту за формою Н-5:

1. Видати наказ про вжиття запропонованих спеціальною комісією заходів для запобігання виникненню подібних випадків гострого професійного захворювання (отруєння), який обов'язково додається до матеріалів спеціального розслідування.

2. Притягти, згідно із законодавством, до відповідальності працівників, які допустили порушення законодавства про охорону праці, виробничу санітарію, посадових інструкцій та інших актів підприємства з цих питань.

3. Про вжиття запропонованих заходів повідомити у письмовій формі органи, які брали участь у проведенні спеціального розсліду-

вання.

4. Надіслати копії матеріалів спеціального розслідування:

- органам прокуратури;
- територіальному управлінню Держпраці за місцезнаходженням підприємства, на якому стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння);
- Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства, на якому стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння);
- установі державної санітарно-епідеміологічної служби, яка здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, де працює потерпілий;
- іншим органам, представники яких брали участь у проведенні спеціального розслідування.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 і картки обліку професійних захворювань за формою П-5 надсилаються:

- потерпілому, членам його сім'ї або уповноваженій особі, яка за довіреністю представляє його інтереси;
- Фондові СНВ за місцезнаходженням підприємства, на якому стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння);
- територіальному управлінню Держпраці за місцезнаходженням підприємства, на якому стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння);
- керівникові підприємства, на яких стався випадок гострого професійного захворювання.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1, а також картки обліку за формою П-5 разом з іншими матеріалами спеціального розслідування зберігаються на підприємстві впродовж 45 років.

5.2.4. Спеціальне розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння), що стався з фізичною особою-підприємцем.

У разі коли стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння), що спричинили смерть чи тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю, фізичної особи – підприємця чи особи, що забезпечує себе роботою самостійно, робочий орган виконавчої дирекції Фонду СНВ зобов'язаний негайно передати з використанням

засобів зв'язку повідомлення про нещасний випадок (гостре професійне захворювання) за формою (див. рис. 2.1):

1. Територіальному управлінню Держпраці за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

2. Органові прокуратури за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

3. Місцевій держадміністрації, на території якої стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

4. Територіальному профоб'єднанню за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

5. Закладові державної санітарно-епідеміологічної служби за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

Спеціальне розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння) з тяжкими наслідками, що стався з фізичною особою – підприємцем чи особою, яка забезпечує себе роботою самостійно, проводиться спеціальною комісією утвореною територіальним управлінням Держпраці за місцем настання випадку захворювання (отруєння).

До складу спеціальної комісії входять:

1. Посадова особа територіального управління Держпраці за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (голова комісії).

2. Представник Фонду СНВ за місцем настання випадку захворювання.

3. Представник місцевої держадміністрації на території якої стався випадок гострого професійного захворювання (отруєння).

4. Представник роботодавця.

5. Представник первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці.

6. Представник територіального профоб'єднання за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

7. Представник закладу державної санітарно-епідеміологічної служби за місцем настання випадку гострого професійного захворювання (отруєння).

Спеціальне розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння) з тяжкими наслідками проводиться **впродовж десяти робочих днів**. У разі потреби зазначений строк може

бути продовжений органом, який утворив спеціальну комісію.

За результатами спеціального розслідування складаються акти за формою Н-5 і Н-1 (у разі коли гостре професійне захворювання визнано таким, що пов'язане з виробництвом), картка обліку професійних захворювань за формою П-5, а також оформляються матеріали спеціального розслідування гострого професійного захворювання з фізичною особою – підприємцем.

Акти за формою Н-5 і Н-1 підписуються головою і всіма членами спеціальної комісії упродовж 5 днів після оформлення матеріалів спеціального розслідування. У разі незгоди із змістом акта член спеціальної комісії підписує його з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово. Окрема думка додається до акта за формою Н-5 і є його невід'ємною частиною.

Керівник територіального управління Держпраці, який утворив спеціальну комісію, повинен розглянути і затвердити примірники актів за формою Н-5 і Н-1 упродовж 1 доби після надходження матеріалів спеціального розслідування гострого професійного захворювання.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 і примірник картки за формою П-5 надсилаються у 5-ти денний строк з моменту затвердження:

1. Потерпілому, членам його сім'ї, або особі, яка за довіреністю представляє його інтереси.

2. Разом з матеріалами спеціального розслідування Фондові СНВ, в якому зареєстровано фізичну особу-підприємця, як платника єдиного податку, у Пенсійний Фонд України, чи місцевій держадміністрації, якщо потерпіла фізична особа не зареєстрована у Пенсійному фонді.

Копії матеріалів спеціального розслідування надсилаються органам прокуратури, територіальному управлінню Держпраці, іншим органам, представники яких брали участь у проведенні спеціального розслідування.

Копія акту спеціального розслідування випадку гострого професійного захворювання пов'язаного з виробництвом, за формою Н-1 разом з примірником картки обліку професійних захворювань за формою П-5 надсилаються закладові державної санітарно-епідеміологічної служби за місцем настання випадку захворювання, який веде облік випадків гострих професійних захворювань.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 і картки обліку за формою П-5 разом з іншими матеріалами спеціального розслідування зберігаються у робочому органі виконавчої дирекції Фонду СНВ чи, відповідно, у місцевій держадміністрації упродовж 45 років.

Виконавчий орган місцевої держадміністрації після одержання копії матеріалів спеціального розслідування повинен розглянути питання щодо обставин і причин настання випадку гострого професійного захворювання та розробити план заходів щодо запобігання подібним випадкам.

За зверненням територіального управління Держпраці органи прокуратури подають інформацію про рішення, яке прийняте за результатами розгляду матеріалів спеціального розслідування.

5.3. Розслідування та облік випадків хронічних та інфекційних професійних захворювань і інтоксикацій

До хронічного професійного захворювання належить захворювання, що виникло внаслідок провадження професійної діяльності працівника та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих чинників виробничого середовища і трудового процесу, пов'язаних з роботою. До хронічного професійного захворювання належить також захворювання, що виникло після багатократного та/або тривалого впливу шкідливих виробничих чинників.

Хронічне професійне захворювання не завжди супроводжується втратою працездатності. Практично кожна професія має більший чи менший професійний ризик. На сьогодні в Україні зафіксовано близько 200 професій, що мають небезпеку формування професійної патології, і понад 100 шкідливих професійних чинників, що її обумовлюють. Щоб «отримати» традиційну професійну хворобу вистачить близько 10-15 років.

У постанові Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення виявлення, обліку та профілактики професійних захворювань в Україні» від 17.07.2006 року №28 зазначено, що лише 27,1 % підприємств відповідають вимогам санітарного законодавства. Найбільш небезпечні умови праці на підприємствах вугільної промисловості (52,4 %), машинобудівної галузі (25,7 %), гірничої промисловості (50,0 %).

В Європі через кожні 3,5 хвилин помирає одна людина від причин пов'язаних з виконанням службових обов'язків. В цілому в країнах ЄС помирає 142400 працівників з діагнозами, що зазначені в переліку професійних захворювань. В 30% випадків хвороби, що спричинили смертельні наслідки, викликані хімічними речовинами, з якими контактували потерпілі. 30% всіх працюючих в Європі (понад 60 млн. чоловік) піддаються впливу підвищеного шуму понад одну четверту періоду перебування на робочому місці. Кожний четвертий в Євросоюзі під час професійної діяльності піддається впливу психічним стресам.

Відповідно до статті 5 Закону України «Про охорону праці» роботодавець під час укладання трудового договору повинен проінформувати працівника під підпис про умови праці та про наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих чинників, які ще не усунуто, можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про права працівника на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору.

З цією метою роботодавець згідно зі статтею 13 Закону про охорону праці організовує проведення лабораторних досліджень умов праці та атестації робочих місць та за їх підсумками вживає заходів для усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я виробничих чинників. У свою чергу, кожен працівник повинен виконувати всі вимоги щодо безпеки праці на робочому місці, вести здоровий образ життя, а при погіршенні стану здоров'я - негайно звертатися до лікувально-профілактичного закладу.

5.3.1. Порядок визначення хронічного професійного захворювання.

1. Лікувально-профілактичний заклад отримує інформацію про підозру на наявність у працівника профзахворювання.

Первинним джерелом інформації про підозру на наявність у працівника профзахворювання можуть бути:

- результати медичних оглядів працівників, Порядок проведення яких затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21 травня 2007 р. № 246 (далі – Порядок № 246);
- результати обстеження працівника при самостійному зверненні до лікувально-профілактичного закладу (ЛПЗ).

При проведенні медичних оглядів або зверненні працівника до ЛПЗ у зв'язку з підозрою на професійне захворювання слід керуватися вимогами, встановленими нормативно-правовими актами.

Безумовно, ранні прояви порушення здоров'я працівника, пов'язані з роботою, можуть бути встановлені при проведенні планових медичних оглядів працівників. Порядком № 246 визначено, що обов'язкові попередній (під час прийняття на роботу) і періодичні (протягом трудової діяльності) медичні огляди проводяться для працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, та щорічно для осіб віком до 21 року.

Попередній медичний огляд проводиться під час прийняття на роботу з метою:

- визначення стану здоров'я працівника і реєстрації вихідних об'єктивних показників здоров'я та можливості виконання без погіршення стану здоров'я професійних обов'язків в умовах дії конкретних шкідливих та небезпечних чинників виробничого середовища і трудового процесу;
- виявлення професійних захворювань (отруєнь), що виникли раніше при роботі на попередніх виробництвах, та попередження виробничо зумовлених і професійних захворювань (отруєнь).

Періодичні медичні огляди проводяться протягом трудової діяльності з метою:

- своєчасного виявлення ранніх ознак гострих і хронічних професійних захворювань (отруєнь), загальних та виробничо зумовлених захворювань у працівників;
- забезпечення динамічного спостереження за станом здоров'я працівників в умовах дії шкідливих та небезпечних виробничих чинників і трудового процесу;
- вирішення питання щодо можливості працівника продовжувати роботу в умовах дії конкретних шкідливих та небезпечних виробничих чинників і трудового процесу;
- розроблення індивідуальних та групових лікувально-профілактичних та реабілітаційних заходів для працівників, що віднесені за результатами медичного огляду до групи ризику;
- проведення відповідних оздоровчих заходів.

Виявлення підозри на профзахворювання, а також визначення придатності до роботи конкретного працівника під час обов'язкових

медичних оглядів здійснює комісія з проведення медичних оглядів ЛПЗ (далі – Комісія ЛПЗ). У кожному окремому випадку питання придатності до роботи вирішується індивідуально з урахуванням особливостей функціонального стану організму (характеру, ступеня прояву патологічного процесу, наявності хронічних захворювань), умов праці та результатів додаткових обстежень.

Клінічний діагноз встановлюють на підставі загальновизнаних критеріїв, що використовують у медичній практиці на підставі Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10).

Результати попереднього та періодичних медичних оглядів та висновок Комісії ЛПЗ про стан здоров'я працівника заносять до Картки працівника, який підлягає попередньому та періодичним медичним оглядам і до Медичної картки амбулаторного хворого (за формою 025/о).

Проведення повноцінних та якісних медичних оглядів дає можливість роботодавцю уникнути можливих ризиків, що загрожують здоров'ю працівників, та вжити відповідних заходів.

Сьогодні, на жаль, більшість хворих з професійними захворюваннями, виявленими вперше, складають особи, які самостійно звертаються до ЛПЗ, а не хворі, профзахворювання яких виявлено під час проведення обов'язкових медичних оглядів.

Якщо у працівника погіршився стан здоров'я, він повинен звернутися до ЛПЗ. Однак, як свідчить практика, працівники, які звертаються до ЛПЗ самостійно, вже мають прояви та ознаки профзахворювання, що створює значні труднощі при виконанні ними роботи та призводить до непрацездатності, а іноді до інвалідності.

2. Лікувально-профілактичний заклад надсилає Запит на складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці заінтересованим особам.

Після того, як ЛПЗ отримав інформацію про наявність підозри на профзахворювання працівника, **не пізніше трьох робочих днів** після цього, ЛПЗ надсилає Запит на складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці працівника при підозрі у нього професійного захворювання (отруєння) (рис. 5.3) державному санітарному лікарю за місцезнаходженням підприємства відповідно до Порядку складання та вимог до санітарно-гігієнічних характеристик умов праці, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я

(оформлюється на бланку лікувально-профілактичного закладу з реквізитами.

18 лютого 2012 р. № 112   Головному державному санітарному лікарю
(дата)

Петровського району м. Києва

(району, міста, області)

Савицькому О.М.

ЗАПИТ

на складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці працівника при підозрі у нього професійного захворювання (отруєння)

Прошу скласти санітарно-гігієнічну характеристику умов праці на

Гнатченко Петра Олександровича,

(прізвище, ім. 'я, по батькові повністю)

що працює (працював) товаристві з обмеженою відповідальністю «Завод Спецконструкція» _____.

(назва підприємства повністю)

У працівника *Гнатченко Петра Олександровича* встановлено:

(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

діагноз *полінейропатія верхніх кінцівок*

(назва діагнозу повністю;

та є підозра на захворювання *вібраційна хвороба*

(перелічити всі захворювання)

що можуть бути пов'язані з його роботою за професією, спеціальністю в умовах впливу шкідливих факторів *локальна вібрація. низька температура повітря*

Головний лікар

Бондаренко

В.П. Бондаренко

МП

Рис. 5.3. Зразок Запиту на складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці працівника при підозрі у нього професійного захворювання (отруєння)

України від 13 грудня 2004 р. № 614 (далі – Порядок № 614) та Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1232.

Згідно з пунктом 1.7 Порядку № 614 копія Запиту надсилається:

- робочому органу виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства, на якому працює (працював) працівник;
- роботодавцю.

Таким чином, виключається ймовірність подання Запиту на

складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці до ЛПЗ за місцем проживання працівника, а на підприємстві про підозру на профзахворювання дізнаються вже після вирішення питання про професійний характер захворювання і отримання повідомлення про професійне захворювання.

3. Складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці.

Відповідно до пункту 64 Порядку №1232 професійне захворювання за умовами праці працівника визначається на підставі клінічних даних і санітарно-гігієнічної характеристики умов праці, участь у складанні якої беруть:

- установа державної санітарно-епідеміологічної служби, яка обслуговує підприємство, де працює хворий;
- спеціалісти (представники) підприємства, первинної організації профспілки, членом якої є хворий, або уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці, якщо хворий не є членом профспілки;
- представники робочого органу виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства.

Особи, які склали характеристику, несуть відповідальність згідно із законодавством за достовірність інформації щодо умов праці та трудового процесу, викладеної у ній.

На непрацюючих пенсіонерів та осіб, що не працюють, складається Інформаційна довідка про умови праці працівника при підозрі в нього професійного захворювання на підставі даних про умови праці на їх робочих місцях, при збереженні останніх на підприємстві, де вони раніше працювали, отриманих на підставі даних закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, наукових досліджень (розробок), характеристики виробничих факторів на аналогічних виробництвах. Обстеження підприємства для складання такої Інформаційної довідки, у разі необхідності, проводиться за участю представника робочого органу виконавчої дирекції Фонду СНВ.

3.1. Санітарно-епідеміологічна служба, отримавши Запит від лікувально-профілактичного закладу, надсилає Припис (рис. 5.4) роботодавцю.

Головний державний санітарний лікар територіальної Держсанепідслужби, отримавши запит від ЛПЗ, надсилає роботодавцю Припис на надання роботодавцем (особою) документів, що необхідні для

(оформлюється на бланку закладу державної санітарно-епідеміологічної служби з реквізитами)

Керівнику підприємства, установи, організації
ТОВ «Технобудпроект»
Шепалюку В. В.
(прізвище, ініціали)

ПРИПИС

на надання роботодавцем (особою) документів, що необхідні для складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці (Інформаційної довідки) працівника при підозрі в нього професійного захворювання (отруєння)

Відповідно до Законів України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (статей 7, 22, 26, 33, 39), «Про охорону праці» (статей 13, 17, 22, 26), «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (статей 21, 22), постанов Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1112 «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», від 22.06.99 № 1109 «Про затвердження Положення про державний санітарно епідеміологічний нагляд в Україні», від 24.09.2004 № 1272 «Про затвердження Положення про Державну санітарно-епідеміологічну службу», від 24.09.2004 № 1273 «Про внесення змін до Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу України» Вам необхідно подати в термін до 4 березня 2011 року інформацію (документи) про умови праці працівника *Гнатченко Петра Олександровича, 1964 о. н., шліфувальника* (П. І. Б., рік народження, професія)

Інформацію подати за схемою:

1. Перелік робіт, що виконує (виконував) працівник згідно з посадовими інструкціями, функціональними обов'язками, трудовою книжкою за кожною професією окремо (за державним класифікатором). Копію трудової книжки.

2. Перелік і характеристику факторів виробничого середовища та трудового процесу згідно з вищезазначеними документами:

- виробничий шум (джерело, параметри, тривалість дії за зміну);
- виробнича вібрація (джерело, параметри, тривалість дії за зміну);

Рис. 5.4. Приклад Припису на надання роботодавцем (особою) документів, що необхідні для складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці працівника при підозрі у нього професійного захворювання (отруєння)

- наявність шкідливих хімічних речовин у повітрі робочої зони (максимально разова та середньозмінна, при нормуванні згідно з діючими санітарними нормами, концентрація, тривалість роботи з хімічними речовинами тощо);
- показники неіонізуючого випромінювання (параметри, тривалість дії за зміну);
- наявність та параметри іонізуючого випромінювання;
- показники мікроклімату;
- показники важкості та напруженості трудового процесу.

3. Перелік машин та обладнання, на якому працював працівник, характеристика технологічного процесу (механізований, ручний тощо), ступінь механізації та автоматизації виробничих процесів, у яких брав участь працівник.

4. Хронометраж робочого часу, відповідність його вимогам технологічного процесу.

5. Копії протоколів та карт умов праці (за результатами вимірювань, досліджень), складені санітарними лабораторіями підприємств, установ, організацій, закладів, що атестовані установами МОЗ України в порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.92 № 442 «Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці» (зазначити назву лабораторії).

6. Дані попереднього при прийнятті на роботу та періодичних медичних оглядів у динаміці за останні 5 років роботи працівника на підприємстві, у цеху, на дільниці.

7. Довідку про професійну захворюваність на підприємстві, у цеху, на дільниці, де працює (працював) робітник.

8. Забезпеченість санітарно-побутовими приміщеннями, спецодягом, спецвзуттям, засобами індивідуального і колективного захисту, їх використання працівником.

9. Довідку про залучення працівника до виконання робіт, не пов'язаних з його професією, які зазначені в трудовій книжці.

Подана інформація повинна мати документальне підтвердження.

Зазначені документи повинні бути узгоджені з робочим органом виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України і профспілковою організацією підприємства.

Рис. 5.4 (продовження). Приклад Припису на надання роботодавцем (особою) документів, що необхідні для складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці працівника при підозрі у нього професійного захворювання (отруєння)

Відповідальність за повноту, своєчасність і достовірність поданої інформації несе роботодавець (керівник підприємства) згідно з чинним законодавством.

Головний державний
санітарний лікар

Савицький

О.П. Савицький

Рис. 5.4 (продовження). Приклад Припису на надання роботодавцем (особою) документів, що необхідні для складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці працівника при підозрі у нього професійного захворювання (отруєння)

складання санітарно-гігієнічної характеристики умов праці (Інформаційної довідки) працівника при підозрі в нього професійного захворювання (отруєння).

У цьому Приписі зазначається прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, професія працівника, перелік документів про його умови (запиленість повітря робочої зони, концентрація, тривалість дії, характеристика пилу) праці, які необхідні для складання Характеристики, із зазначенням терміну, в який ці документи подаються.

3.2. На підставі Припису на підприємстві готують відповідні документи, погоджують їх з Фондом та профспілкою та передають до санітарно-епідеміологічної служби

Згідно і Приписом, отриманим від Держсанепідслужби, на підприємстві готують документи про умови праці працівника, необхідні для складання Характеристики.

Пунктом 1.14 Порядку № 614 передбачено, що строк надання документів не повинен перевищувати 15 робочих днів з часу отримання офіційного запиту.

Цей строк може бути подовжено за згодою головного державного санітарного лікаря у разі необхідності проведення роботодавцем додаткових лабораторних досліджень умов праці, необхідних для підготовки Характеристики. Роботодавець подає документи до Держсанепідслужби із Супровідним листом (рис. 5.5) а копії документів завіряють у встановленому порядку.

Санітарно-гігієнічна характеристика умов праці складається у разі підозри у працівника професійного захворювання (отруєння), та є одним з документів, з урахуванням якого вирішується питання про зв'язок хронічного захворювання (отруєння) з впливом виробничих факторів і трудового процесу з метою встановлення діагнозу

хронічного професійного захворювання (отруєння).

Товариство з обмеженою відповідальністю «Технобудпроект»

Головному державному санітарному лі-
карю районної санітарно-
епідеміологічної станції м. Києва

Савицькому О. П.

Відповідно до Запиту на складання санітарно-гігієнічної характери-
стики умов праці працівника при підозрі у нього професійного захво-
рювання (отруєння) від 18 лютого 2011 р. № 112 направляємо докуме-
нти на працівника Гнатченко Петра Олександровича, шліфувальника,
1964 р. н., для складання санітарно-гігієнічної характеристики умов
праці.

Додаток: документи на 18 сторінках.

Директор

Шепалюк

В. В. Шепалюк

**Рис. 5.5. Приклад оформлення супровідного листа до закладу держав-
ної санітарно-епідеміологічної служби про надання роботодавцем докуме-
нтів, необхідних для складання санітарно-гігієнічної характеристики умов
праці, зазначених у Приписі (рекомендована форма)**

*(Зокрема, нозологічні форми – конкретні хвороби з типовим для них поєднан-
ням симптомів і функціонально морфологічних змін, а також певної етіології й
патогенезу).*

Роботодавець несе відповідальність за повноту, своєчасність та
достовірність поданих документів. При зміні форм власності та ви-
дів діяльності підприємства документи подає його правонаступник.

Відповідно до Порядку № 614 всі підготовлені роботодавцем до-
кументи погоджуються з робочим органом виконавчої дирекції Фо-
нду та профспілковою організацією, а потім передаються до Держ-
санепідслужби.

Роботодавець повинен надати достовірну інформацію про харак-
тер та умови праці, період зайнятості у шкідливих та небезпечних
умовах праці на виробництві, забезпеченість засобами індивідуаль-
ного та колективного захисту, проходження медичних оглядів тощо.

*Пунктом 1.21 Порядку № 614 передбачено, що у Характеристиці
відображають ті шкідливі виробничі фактори на робочому місці
працівника, які могли спричинити виникнення і розвиток профза-*

хворювання. Як правило, представники роботодавця розуміють цей пункт як необхідність подання інформації лише про умови праці у зв'язку з підозрою на конкретну нозологічну форму захворювання.

Однак необхідно надавати повну інформацію згідно з переліком документів, наведених у Приписі, оскільки деякі виробничі фактори можуть прискорити розвиток захворювання від іншого чинника і під час обстеження хворого у клініці може виникнути підозра на інші захворювання професійної етіології.

3.3. Держсанепідслужба вивчає документи, проводить обстеження умов праці працівника та за результатами цього обстеження складає Акт санітарно-епідеміологічного обстеження об'єкта.

Отримавши документи від роботодавця, комісія Держсанепідслужби у 15-денний строк вивчає та аналізує ці документи та проводить обстеження умов праці працівника у його присутності, а також за участю представника роботодавця, робочого органу виконавчої дирекції Фонду, профспілкової організації або уповноваженої найманими працівниками особи з питань охорони праці, якщо хворий не є членом профспілки.

За необхідності за кошти роботодавця проводяться вимірювання (дослідження) виробничих факторів і трудового процесу.

У 5-денний строк комісія, яка здійснювала обстеження умов праці, складає Акт санітарно-епідеміологічного обстеження об'єкта (за формою 315/о; далі - Акт), який підписують усі члени комісії, у трьох примірниках: перший примірник зберігається в Держсанепідслужбі; другий - надсилається роботодавцю, де працює (працював) працівник; третій - робочому органу виконавчої дирекції Фонду.

Якщо працівник відмовляється від підпису, то Акт замість нього підписують свідки. Особи, які підписали Акт, несуть відповідальність за достовірність інформації щодо умов праці та трудового процесу. Строк зберігання Акту в усіх зазначених організаціях — 45 років.

3.4. На підставі складеного Акту та інших документів санітарно-епідеміологічна служба складає санітарно-гігієнічну характеристику умов праці

На підставі вищезазначених документів, а також Акту санітарно-епідеміологічного обстеження об'єкта фахівці Держсанепідслужби готують санітарно-гігієнічну характеристику умов праці у чотирьох примірниках: перший примірник зберігається у Держсанепідслуж-

би, де ведеться їх облік; другий – надається до ЛПЗ, який подавав Запит на Характеристику; третій – робочому органу виконавчої дирекції Фонду СНВ; четвертий – роботодавцю.

Строк складання Характеристики **не повинен перевищувати 45 днів**. Характеристика оформлюється на бланку закладу Держсанепідслужби, підписується лікарем з гігієни праці, а також іншими лікарями Держсанепідслужби, які залучалися до її складання, затверджується головним державним санітарним лікарем району (міста, області, АР Крим) та завіряється гербовою печаткою. Строк зберігання Характеристики – 45 років.

У Характеристиці відображають усі фактори умов виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу згідно з Гігієнічною класифікацією праці.

Характеристика може бути використана впродовж 5 років, якщо умови праці працівника за цей час не змінилися, що підтверджується довідкою роботодавця і відповідного закладу Держсанепідслужби.

У разі необхідності уточнення інформації, наведеної у Характеристиці, лише ЛПЗ, яким надано право встановлювати остаточний діагноз щодо профзахворювань, мають право надсилати запит до закладів Держсанепідслужби щодо необхідності підготовки відповідних доповнень.

Характеристика подається на запит керівника ЛПЗ, що обслуговує підприємство, або спеціаліста з професійної патології району (міста, області, АР Крим), завідуючого відділенням професійної патології міської (обласної) лікарні.

4. Встановлення зв'язку захворювання з умовами праці працівника.

Рішення про зв'язок захворювання з умовами праці приймається комісією спеціалізованого ЛПЗ на підставі клінічних, функціональних досліджень (амбулаторних або стаціонарних) з урахуванням переліку наданих документів.

Віднесення захворювання до професійного здійснюється відповідно до процедури здійснення зв'язку захворювання з умовами праці та Переліку професійних захворювань, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2000 р. № 1662 (Офіційний вісник України, 2000 р., № 45, ст. 1940).

Перелік установ і закладів, які мають право встановлювати оста-

точний діагноз професійних захворювань, переглядається кожні п'ять років та затверджується МОЗ.

4.1. Лікувально-профілактичний заклад направляє працівника з підозрою на профзахворювання на консультацію до головного спеціаліста профпатології.

Пунктом 65 Порядку № 1232 передбачено, що у разі підозри на професійне захворювання лікувально-профілактичний заклад направляє працівника на консультацію до лікаря-профпатолога Автономної Республіки Крим, області або міста з наступними документами:

1. Копією трудової книжки – для визначення стажу роботи в умовах дії виробничих факторів;
2. Випискою з амбулаторної картки (форма 025/у);
3. Історією захворювання за весь період спостереження;
4. Направлення хворого на комісію з медичним висновком лікаря-профпатолога;
5. Санітарно-гігієнічною характеристикою умов праці;
6. Інформаційною довідкою про умови праці працівника, що складена фахівцями установи державної санітарно-епідеміологічної служби, яка здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством;
7. Висновком фтизіатра, нарколога та інших фахівців (у разі потреби).

Встановлення професійного захворювання в осіб, які працювали за межами України на підприємствах колишнього СРСР, проводиться на підставі нотаріально завіреної копії трудової книжки.

4.2. У разі підтвердження підозри на профзахворювання, профпатолог направляє працівника до спеціалізованого лікувально-профілактичного закладу

Якщо головний спеціаліст з профпатології підтверджує підозру на профзахворювання працівника, то відповідно до пункту 66 Порядку №1232 для встановлення остаточного діагнозу і зв'язку захворювання з шкідливими виробничими факторами і трудовим процесом, він направляє хворого до спеціалізованого ЛПЗ, який проводить амбулаторне та стаціонарне обстеження працівника за відповідним направленням. До такого закладу направляється для встановлення діагнозу також хворий, який проходив обстеження в іншому науково-дослідному інституті медичного профілю.

Інститут медицині праці АМН України як головний інститут з проблеми «Гігієна праці та профзахворювання» має право поряд з іншими інститутами здійснювати консультативну, діагностичну, лікувально-профілактичну та надавати медичну допомогу працівникам незалежно від адміністративної території їх проживання.

У працівника, направленого до спеціалізованого ЛПЗ, мають бути документи:

- направлення з медичним висновком головного спеціаліста з профпатології району (міста, області, АР Крим);
- копія трудової книжки для визначення стажу роботи в умовах дії виробничих чинників (за період від початку трудової діяльності і до направлення на консультацію, завіреного печаткою підприємства, із зазначенням дати її видачі);
- витяг з Медичної картки амбулаторного хворого (за формою 025/о) за весь період спостереження з історії хвороби, де відображено початок та динаміку розвитку не лише основного, а й інших захворювань, які зазначено у хронологічному порядку; результати медичних оглядів, частоти загострень і тривалості перебування на лікарняному; вказівки про працевлаштування у зв'язку з хворобою (переведення на іншу роботу та ін.), результати амбулаторного, стаціонарного і санаторно-курортного лікування. Для осіб, що припинили роботу, ці дані мають відображати стан здоров'я не лише у період роботи у шкідливих умовах праці, але й після її припинення і до моменту направлення до комісії ЛПЗ. Витяг має бути завірений у встановленому порядку;
- санітарно-гігієнічна характеристика умов праці;
- акт за формою Н-5 та формою Н-1 (у разі гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом);
- висновки фтизіатра, нарколога та інші документи (за потреби).

Під час розгляду в спеціалізованому ЛПЗ наданих працівником документів залежно від характеру патології може виникнути необхідність в отриманні висновків таких фахівців як хірург, ортопед, онколог, гінеколог, інфекціоніст, паразитолог тощо.

4.3. *Спеціалізований лікувально-профілактичний заклад* проводить амбулаторне та стаціонарне обстеження працівника та встановлює діагноз профзахворювання

Спеціалізовані ЛПЗ проводять амбулаторне та стаціонарне обс-

теження працівників за відповідним направленням, а також надають обґрунтований висновок щодо встановлення заключного основного діагнозу (або декількох діагнозів) професійного захворювання. Відповідальність за встановлення діагнозу щодо хронічних професійних захворювань покладається на керівників цих закладів.

Професійний характер захворювання визначає лікарсько-експертна комісія за участю спеціалістів спеціалізованого ЛПЗ, склад якої затверджує керівник цього закладу. За необхідності до роботи експертної комісії залучаються спеціалісти (представники) підприємства, робочого органу виконавчої дирекції Фонду, профспілкової організації, членом якої є потерпілий, або уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці, якщо хворий не є членом профспілки.

Діагноз професійного захворювання базується на наявності відповідної клінічної симптоматики захворювання, яка має бути підтверджена сучасними методами лабораторної та клініко-фізіологічної діагностики на підставі анамнестичних даних (про які повідомляють хворого), за відсутності інших причин, які могли б спричинити такі зміни в організмі, а також з урахуванням об'єктивно оцінених даних про умови праці, зазначених у Характеристиці.

При встановленні діагнозу професійного захворювання використовують Перелік професійних захворювань, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2000 р. № 1662, а також Інструкцію про застосування переліку професійних захворювань, затверджену наказом Міністерства охорони здоров'я України, Академії медичних наук України, Міністерства праці та соціальної політики України від 29 грудня 2000 р. № 374/68/338 (далі – Інструкція № 374).

Інструкцією № 374 передбачено, що перелік небезпечних та шкідливих речовин і виробничих чинників, вплив яких може викликати профзахворювання, робіт та виробництв, на яких можливе виникнення профзахворювання, *не є вичерпним*. Такий підхід дозволяє більш індивідуально підходити до встановлення зв'язку між впливом шкідливих чинників, які не включено до Переліку профзахворювань, а також у постекспозиційному періоді, та станом здоров'я працівника. Якщо етіологія захворювання має змішаний характер (професійний і непрофесійний), захворювання слід розглядати як професійне з урахуванням відповідних даних, наведених у Характе-

ристиці.

Експертна комісія визначає нозологічну форму виявленої патології відповідно до Переліку профзахворювань, характер функціональних порушень, пов'язаних з цією патологією, а також ступінь їх вираженості. Також зазначають категорію захворювання – «захворювання професійне» і дату його встановлення. Після цього перераховують фактори, що призвели до розвитку професійної патології та найменування підприємства. Якщо робота проводилася у несприятливих умовах на декількох підприємствах, які є причетними до розвитку профзахворювання, враховують те з них, на якому рівень шкідливих виробничих чинників перевищує допустимі норми.

Лікувально-профілактичний заклад за місцем роботи або проживання хворого здійснює встановлення попереднього основного діагнозу захворювання, гострого або хронічного, його диференціальну діагностику, строки й обсяги її проведення, облік результатів специфічних інструментальних і лабораторних методів дослідження, анамнестичних даних про наявність шкідливих чинників виробничого середовища, уражень органів і систем, характерних для цих шкідливих чинників, висновку профільних лікарів, обґрунтування попереднього основного діагнозу щодо підозри на профзахворювання, супутніх діагнозів працівника, та направлення хворого до міського, районного, обласного профпатолога, який організує його направлення до спеціалізованого ЛПЗ у разі підозри на професійне захворювання.

За наявності у працівника раніше встановленого професійного захворювання, новий встановлений діагноз зазначають першим, разом із датою його встановлення, а вже потім – діагноз раніше встановленого захворювання із зазначенням дати встановлення та установи, в якій воно було діагностовано, та підтверджують професійну категорію цих захворювань. Порядок винесення діагнозу вказаних захворювань може бути змінений, при цьому на перше місце виносять більш виражену патологію.

За відсутності підстав для зв'язку захворювань з умовами праці виносять висновок про те, що захворювання не є професійним. Супутні (не професійні) захворювання зазначають після професійного.

У рекомендаціях експертної комісії зазначають протипоказання до виконання певних видів робіт, а також пропозиції щодо диспансеризації.

У спірних випадках для остаточного вирішення питання про наявність професійного захворювання особу направляють до Інституту медицини праці Академії медичних наук. У разі незгоди хворого або роботодавця з рішенням Інституту щодо встановлення діагнозу та зв'язку захворювання із впливом шкідливих виробничих факторів і трудового процесу, воно може бути оскаржено у судовому порядку.

Інструкцією № 374 передбачено кодування діагнозів профзахворювань на підставі МКХ-10, де клас XX дає змогу класифікувати події, умови та обставини як причину травми, отруєння та ін. Якщо етіологію професійного захворювання не передбачено МКХ-10, застосовують код V96 (фактори, пов'язані з умовами праці).

Медичний висновок лікарсько-експертної комісії спеціалізованого профпатологічного лікувально-профілактичного закладу про наявність (відсутність) професійного захворювання (рис. 5.6) *видається працівникові під розписку*. Цей медичний висновок також надсилається профпатологу за місцем роботи працівника або проживання (якщо він не працює), який направляв його до спеціалізованого профпатологічного ЛПЗ.

5. Складання Повідомлення про професійне захворювання працівника.

Відповідно до пункту 70 Порядку № 1232 спеціалізованими ЛПЗ стосовно кожного хворого складається Повідомлення про професійне захворювання (отруєння) за формою П-3 (рис. 5.7).

Впродовж 3 діб після встановлення діагнозу Повідомлення надсилається:

- роботодавцю (керівнику підприємства), шкідливі виробничі чинники на якому призвели до виникнення професійного захворювання;
- Держсанепідслужбі, яка обслуговує це підприємство;
- робочому органу виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства.

У разі реорганізації підприємства, шкідливі виробничі фактори на якому призвели до настання професійного захворювання, Повідомлення надсилається правонаступнику.

(найменування спеціалізованого профпатологічного лікувально-профілактичного закладу)

МЕДИЧНИЙ ВИСНОВОК

лікарсько-експертної комісії спеціалізованого профпатологічного лікувально-профілактичного закладу про наявність (вісутність) професійного характеру захворювання
від _____ 201_ р. № _____

_____ (прізвище, ім'я та по батькові хворого)

Дата народження _____ Стать _____

Місце проживання _____

Місце останньої роботи _____
(найменування підприємства)

Висновок _____
(діагноз вперше виявленого професійного захворювання)

Встановлення (невстановлення) професійного характеру захворювання _____

Обґрунтування діагнозу професійного захворювання _____

Повідомлення про наявність вперше виявленого професійного захворювання або рішення про підтвердження (відміну) раніше встановленого діагнозу професійного захворювання від _____ 201_р.№ _____

Висновок видано на підставі протоколу засідання лікарсько-експертної комісії від _____ 201_ р. № ____.

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

МП

Рис. 5.6. Зразок медичного висновку лікарсько-експертної комісії спеціалізованого профілактичного закладу про наявність (відсутність) професійного характеру захворювання

ПОВІДОМЛЕННЯ

про професійне захворювання (отруєння)

Прізвище, ім'я та по батькові Гнатченко Петро Олександрович
 Стать *чоловіча* Вік *47* (повних років)
 Найменування підприємства, код згідно з ЄДРПОУ, реєстраційний номер підприємства, у Фонді соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань *Товариство з обмеженою відповідальністю «Технобудпроект», код ЄДРПОУ 33334455, реєстраційний номер 123456*
 Орган, до сфери управління якого належить підприємство *Державне агентство України з управління державними корпоративними правами над майном*
 Діагноз: основний *вібраційна хвороба (вегето-сенсорна полінейропатія рук з трофічними порушеннями) II ступеня*
 супутній *ішемічна хвороба серця (стенокардія напруженості, 2-й функціональний клас, міокардіопатія), артеріальна гіпертонія II ступеня, СН I*
 Виробничий фактор, шкідлива речовина, найменування трудового процесу, що спричинив захворювання *Локальна вібрація, несприятливий мікроклімат (низька температура повітря)*
 Дата встановлення остаточного діагнозу *22.04.2011 р.*
 Найменування закладу, що встановив діагноз *ДУ «Інститут медицини праці АМН України»*
 Реєстраційний номер повідомлення *123 від 26 квітня 2011 р.*

Головний лікар *Вакуленко* А.Д. Вакуленко
 Дата відправлення повідомлення *26 квітня 2011 р.*
 Лікар клініки профзахворювань *Стефанов* Н.О. Стефанов
 (посада особи, як надіслала повідомлення)
 Дата одержання повідомлення *26 квітня 2011 р.*
 Інженер з охорони праці *Турбота* В.О. Турбота
 (посада, прізвище та підпис особи, яка одержала повідомлення)

Рис. 5.7. Приклад оформлення Повідомлення про професійне захворювання (отруєння)

5.3.2. Порядок розслідування обставин і причин виникнення професійного захворювання.

Усі випадки хронічних професійних захворювань незалежно від строку їх настання підлягають розслідуванню. Випадки професійних інфекційних захворювань та хронічних професійних інтоксикацій розслідуються як професійні хронічні захворювання.

Головний державний санітарний лікар Автономної Республіки Крим, області або міста утворює впродовж трьох днів після отримання повідомлення за формою П-3 комісію з проведення розслідування причин виникнення професійного захворювання, до складу якої входять: представник закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством (голова комісії), представники лікувально-профілактичного закладу, роботодавця, первинної організації відповідної профспілки або уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці (у разі коли профспілка на підприємстві відсутня), вищого органу профспілки, робочого органу виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства, а також у разі потреби представники інших органів.

Зазначені заклади, органи та організації упродовж однієї доби з моменту одержання повідомлення за формою П-3 повинні надіслати закладові державної санітарно-епідеміологічної служби письмову інформацію про прізвище, ім'я, по батькові та посаду представника (представників), який пропонується до складу комісії з розслідування.

У разі ліквідації підприємства без правонаступника до складу комісії з розслідування входить представник місцевої держадміністрації за місцем реєстрації підприємства, шкідливі виробничі фактори на якому призвели до професійного захворювання.

Розслідування випадку професійного захворювання проводиться впродовж десяти робочих днів після утворення комісії з розслідування.

Якщо з об'єктивних причин розслідування не може бути проведене у зазначений строк, він може бути продовжений керівником закладу, що утворив комісію, але не більш як на один місяць. Копія відповідного наказу надсилається всім членам комісії з розслідування.

У розслідуванні причин виникнення професійного захворювання інфекційної та паразитарної етіології обов'язково беруть участь фахівці з епідеміології та паразитології закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством.

Розслідування причин виникнення двох та більше професійних захворювань, на які страждає одна особа, проводиться у міру встановлення професійного характеру таких захворювань за наявності повідомлення за формою П-3. В акті розслідування зазначається, чи було раніше у такої особи виявлено професійне захворювання, діагноз, рік його виявлення, а також усі супутні захворювання загально-го профілю.

Роботодавець зобов'язаний в установленний для проведення розслідування строк подати комісії з розслідування:

- відомості про професійні обов'язки працівника;
- документи і матеріали, які характеризують умови праці на робочому місці (дільниці, цеху);
- необхідні результати експертизи, лабораторних досліджень для проведення оцінки умов праці;
- матеріали, що підтверджують проведення інструктажів з охорони праці;
- копії документів, що підтверджують видачу працівникові засобів індивідуального захисту;
- приписи або інші документи, які раніше видані закладами державної санітарно-епідеміологічної служби і стосуються даного професійного захворювання;
- результати медичних оглядів працівника (працівників);
- інші матеріали.

Роботодавець повинен забезпечити комісію з розслідування приміщенням, транспортними засобами і засобами зв'язку, організувати друкування, тиражування і оформлення в необхідній кількості матеріалів розслідування, у тому числі акту розслідування хронічного професійного захворювання.

Комісія з розслідування зобов'язана:

- розробити програму розслідування причин виникнення професійного захворювання;
- розподілити функції між членами комісії;
- розглянути питання щодо необхідності залучення до її роботи

експертів;

- провести розслідування обставин і причин виникнення професійного захворювання;
- скласти акт розслідування хронічного професійного захворювання.

Комісія з розслідування проводить оцінку умов праці працівника за матеріалами раніше проведеної атестації робочих місць, результатів обстежень і досліджень, проведених відповідними закладами державної санітарно-епідеміологічної служби або санітарними лабораторіями, атестованими МОЗ в установленому порядку, вивчає приписи органів державного нагляду за охороною праці, подання посадових осіб робочих органів виконавчої дирекції Фонду СНВ і представників профспілок, інструкції з охорони праці працівників, заключні акти періодичних медичних оглядів, накази та розпорядження адміністрації підприємства про порушення працівником вимог правил та інструкцій з охорони праці, строків проходження періодичних медичних оглядів, картки обліку індивідуальних доз опромінення на робочому місці джерелами радіаційного випромінювання, одержує письмові пояснення посадових осіб, інших працівників з питань, пов'язаних з розслідуванням причин виникнення професійного захворювання, а у разі потреби вимагає проведення додаткових досліджень на робочому місці та бере участь у них, вивчає первинну медичну документацію щодо хворого.

Розслідування причин виникнення професійних захворювань у працівників, направлених на роботу за межі підприємства, проводиться комісією з розслідування, головою якої є представник закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, що здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, шкідливі виробничі фактори на якому призвели до виникнення професійного захворювання. Підприємство, де виявлено професійне захворювання, повинно повідомити про це підприємство, працівником якого є хворий, та робочий орган виконавчої дирекції Фонду СНВ.

У роботі комісії з розслідування такого випадку обов'язково беруть участь представники підприємства, працівником якого є хворий, первинної організації відповідної профспілки або уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці (у разі коли профспілка на підприємстві відсутня), представник вищого

профспілкового органу, робочого органу виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства.

У разі виявлення професійного захворювання у непрацюючих пенсіонерів, які працювали на території України, розслідування проводиться на підприємстві, шкідливі виробничі чинники на якому призвели до виникнення професійного захворювання.

5.3.3. Порядок оформлення акту розслідування причин виникнення хронічного професійного захворювання.

За результатами розслідування комісія складає акт проведення розслідування причин виникнення хронічного професійного захворювання за формою П-4 (рис. 5.8).

Акт за формою П-4 є документом, в якому зазначаються основні умови, обставини і причини виникнення професійного захворювання, заходи щодо запобігання розвитку професійного захворювання та забезпечення нормалізації умов праці, а також встановлюються особи, які не виконали відповідні вимоги законодавства про охорону праці і про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Акт за формою П-4, підписаний членами комісії з розслідування, затверджується головним державним санітарним лікарем Автономної Республіки Крим, області, міста, району, на водному, залізничному та повітряному транспорті, Міноборони, МВС, СБУ. Адміністрації Держприкордонслужби, ДПтС, Держспецзв'язку, Державного управління справами та завіряється печаткою.

У разі незгоди члена комісії з розслідування із змістом акта за формою П-4 він його підписує, письмово викладає свою окрему думку, яка додається до акта і є його невід'ємною частиною, про що робиться відмітка у зазначеному акті.

Акт за формою П-4 разом з матеріалами розслідування зберігається на підприємстві, в закладі державної санітарно-епідеміологічної служби та робочому органі виконавчої дирекції Фонду впродовж 45 років, а в інших організаціях – не менше строку, передбаченого для вжиття визначених у ньому профілактичних заходів.

АКТ

розслідування причин виникнення хронічного професійного захворювання

1. Дата складення _____ 20__ р.
2. Місце складення _____
(район, місто, село)
3. Найменування підприємства, код згідно з ЄДРПОУ _____
4. Реєстраційні відомості підприємства (страхувальника) як платника єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування:
реєстраційний номер страхувальника _____
дата реєстрації _____
найменування основного виду діяльності та його код згідно з КВЕД _____
встановлений клас професійного ризику виробництва _____
5. Найменування цеху, дільниці, відділу _____
6. Орган управління підприємства _____
7. Комісія у складі голови _____
(прізвище, ім'я та по батькові) (посада, місце роботи)
членів комісії _____
(прізвище, ім'я та по батькові) (посада, місце роботи)
- провела розслідування причини виникнення хронічного професійного захворювання _____
(діагноз)
8. Дата надходження повідомлення про наявність професійного захворювання до закладу державної санітарно-епідеміологічної служби _____ 20__ р.
9. Дата встановлення остаточного діагнозу _____ 20__ р.
10. Найменування лікувально-профілактичного закладу, який встановив діагноз _____
11. Захворювання виявлено під час медичного огляду, звернення _____
(найменування лікувально-профілактичного закладу)
12. Відомості про хворого: _____
(прізвище, ім'я та по батькові)
ідентифікаційний код _____ стать _____ вік _____
(повних років)
професія (посада) _____
(згідно з ДК-003:2010)
стаж роботи _____
(загальний) _____ (за професією) _____
- _____
- (у цеху в умовах впливу шкідливих факторів)
13. Висновок про наявність шкідливих умов праці _____
14. Діагноз _____
(найменування основного діагнозу та його код згідно з МКХ-10)

Рис. 5.8. Зразок Акту за Формою П-4 розслідування причин виникнення хронічного професійного захворювання

(найменування супутнього діагнозу, який визначено у повідомленні про професійне захворювання, та його код згідно з МКХ-10)

15. На момент розслідування хворий _____

(прізвище та ініціали)

Здатний _____

(працювати за професією, переведений на іншу роботу, перебуває на амбулаторному лікуванні, госпіталізований, переведений на інвалідність, помер (необхідне зазначити))

16. Професійне захворювання виникло за таких обставин (зазначаються конкретні факти, невиконання технологічних регламентів виробничого процесу; порушень режиму експлуатації технологічного устаткування, приладів, робочого інструменту; аварійних ситуацій; пошкодження захисних засобів і механізмів, систем вентиляції, екранування, сигналізації, освітлення, кондиціонування повітря; порушення правил охорони праці, гігієни праці; відсутність (невикористання) засобів індивідуального захисту; недосконалість технології, механізмів, робочого інструменту; неефективність роботи систем вентиляції, кондиціонування повітря, захисних засобів, механізмів, засобів індивідуального захисту; відсутність заходів і засобів рятувального характеру тощо) _____

17. Причина виникнення професійного захворювання _____

(зазначаються такі виробничі фактори, що призвели до захворювання, як запиленість повітря робочої зони (концентрація пилу), в тому числі вміст вільного двоокису кремнію (середній та максимальний): загазованість повітря робочої зони шкідливими речовинами (концентрація речовин та їх гранично допустима концентрація); підвищені та знижені температури, температура поверхні устаткування, матеріалів, повітря робочої зони; рівень шуму; рівень загальної та локальної вібрації; рівень інфразвукового коливання, ультразвуку; рівень електромагнітного випромінювання; рівень барометричного тиску; рівень вологості та рухомості повітря; рівень іонізуючого випромінювання; контакт з джерелами інфекційних захворювань, конкретні найменування захворювань; рівень фізичного перевантаження (параметри, ступінь, важкість роботи); інші виробничі фактори згідно з Гігієнічною класифікацією праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу)

18. З метою ліквідації і запобігання виникненню професійних захворювань (отруєнь) пропонується _____

(прізвище, ім'я та по батькові, посада особи, якій адресовано пропозицію,

перелік організаційних, технічних і санітарно-гігієнічних заходів.
строк їх здійснення)

19. Особи, які порушили законодавство про охорону праці, гігієнічні регламенти і нормативи (із зазначенням статей, пунктів законів та інших нормативно-правових актів, вимоги яких порушені): _____

(прізвище, ім'я та по батькові, посада)

Голова комісії _____

Члени комісії _____

(Підпис)

(ініціали та прізвище)

Рис. 5.8 (продовження). Зразок Акту за Формою П-4 розслідування причин виникнення хронічного професійного захворювання

Акт за формою П-4 *складається впродовж трьох днів* після закінчення розслідування у шести примірниках та надсилається хворому, робочому органу виконавчої дирекції Фонду СНВ, первинній організації відповідної профспілки або уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці (у разі коли профспілка на підприємстві відсутня), вищому профспілковому органу, профпатологу, який направив хворого до спеціалізованого профпатологічного лікувально-профілактичного закладу, підприємству.

Роботодавець зобов'язаний *у п'ятиденний строк* після закінчення розслідування причин виникнення професійного захворювання розглянути матеріали розслідування та видати наказ про вжиття заходів щодо запобігання виникненню професійних захворювань та про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні санітарних норм і правил, що призвело до виникнення професійного захворювання

Про вжиття запропонованих комісією з розслідування заходів щодо запобігання виникненню професійних захворювань роботодавець письмово інформує заклад державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, протягом зазначеного в акті за формою П-4 строку. Контроль за своєчасністю та об'єктивністю проведення розслідування причин виникнення професійних захворювань, документальним оформленням, вжиттям заходів до усунення зазначених причин здійснюють заклади державної санітарно-епідеміологічної служби, робочі органи виконавчої дирекції Фонду, профспілки або уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці відповідно до їх повноважень.

Реєстрація та облік випадків професійних захворювань (отруєнь) ведеться у журналі обліку професійних захворювань (отруєнь) за формою згідно з додатком 18 (див. рис. 5.3):

- на підприємстві, у робочих органах виконавчої дирекції Фонду та в закладах державної санітарно-епідеміологічної служби на підставі повідомлень за формою П-3 та актів за формою П-4-;
- у лікувально-профілактичних закладах на підставі медичних висновків лікарсько-експертної комісії спеціалізованого профпатологічного лікувально-профілактичного закладу, а також повідомлень за формою П-3.

У разі виявлення кількох професійних захворювань хворий реєст-

рується в журналі один раз із зазначенням усіх діагнозів.

Заклади державної санітарно-епідеміологічної служби на підставі актів за формою П-4 складають картки за формою П-5, які зберігаються впродовж 45 років у таких закладах та МОЗ.

Порядок збирання та передачі інформації про випадки професійних захворювань (отруєнь) для автоматизованої системи обліку та аналізу професійних захворювань (отруєнь) визначається МОЗ.

Картки за формою П-5 надсилаються МОЗ щороку до 1 лютого і 1 серпня. Форми державної статистичної звітності щодо професійних захворювань(отруєнь) затверджуються МОЗ.

Реєстрація та облік випадків професійних захворювань у працівників, які направлені на роботу за межі підприємства, здійснюються підприємством, працівником якого є потерпілий, робочим органом виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцезнаходженням такого підприємства та закладом державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством.

Підтверджені випадки професійних захворювань працівників, які змінили місце роботи, або непрацюючих пенсіонерів підлягають реєстрації та обліку на останньому підприємстві, де були умови для виникнення професійного захворювання (незалежно від стажу роботи на ньому), в робочому органі виконавчої дирекції Фонду за місцезнаходженням такого підприємства та закладі державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством.

Випадки професійних захворювань, які виявлені в осіб, що приїхали на постійне проживання в Україну з інших держав, розслідуються в порядку, передбаченому міжнародними договорами України, та реєструються лікувально-профілактичними закладами, закладами державної санітарно-епідеміологічної служби та робочими органами виконавчої дирекції Фонду СНВ за місцем їх проживання в Україні.

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте виробничі фактори, що можуть призвести до виникнення професійного захворювання і отруєння на виробництві?

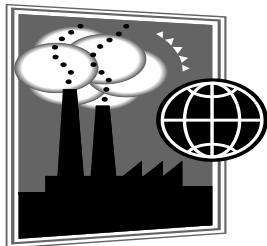
2. Що таке хронічні та інфекційні професійні захворювання і інтоксикації?

3. Яким є порядок розслідування гострого професійного захворювання та гострого професійного отруєння?

4. Яким є порядок розслідування гострого професійного захворювання (отруєння) фізичної особи – підприємця?

5. Як проводиться спеціальне розслідування гострих професійних захворювань (отруєнь)?

6. Як проводиться реєстрація та облік випадків професійних захворювань?

*Посредине планеты, в громе
туч грозových, смотрят мерт-
вые в небо, веря в мудрость
живых.*
Р. Рождественский

РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ОБЛІК АВАРІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ

6.1. Загальні положення

Порядок розслідування аварій, під час яких сталися нещасні випадки, той самий, що і під час спеціального розслідування нещасних випадків, і законодавчо регламентується Порядком № 1232 [22].

У відповідності до Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві № 1232 **аварія – це небезпечна подія техногенного характеру, що створює на об'єкті, території або акваторії загрозу для життя і здоров'я людей і призводить до руйнування будівель, споруд, інженерних комунікацій, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдає шкоди навколишньому природному середовищу.**

Розслідування проводиться у разі, коли сталася:

1) аварія першої категорії, внаслідок якої:

- смертельно травмовано п'ять та більше осіб або травмовано десять і більше осіб;
- спричинено викид отруйних, радіоактивних та небезпечних речовин за межі санітарно-захисної зони підприємства;
- збільшилася більш як у 10 разів концентрація забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі;
- зруйновано будівлі, споруди чи основні конструкції об'єкта, що створило загрозу для життя і здоров'я працівників підприємства чи населення;

2) аварія другої категорії, внаслідок якої:

- смертельно травмовано до п'яти осіб або травмовано від чотирьох до десяти осіб;

- зруйновано будівлі, споруди чи основні конструкції об'єкта, що створило загрозу для життя і здоров'я працівників цеху, дільниці з чисельністю працюючих 100 і більше осіб.

Випадки порушення технологічних процесів, роботи устаткування, тимчасової зупинки виробництва засобами автоматичного захисту та інші локальні порушення у роботі цехів, дільниць і окремих об'єктів, падіння опор та обрив проводів ліній електропередачі не належать до аварій, що мають категорію, і розслідуються підприємством в установленому законодавством порядку.

З метою врахування специфіки галузей економіки, визначення аварій першої чи другої категорії проводиться центральними органами виконавчої влади за погодженням з територіальним управлінням Держпраці у разі потреби розробляються і затверджуються відповідні галузеві порядки проведення розслідування аварій.

Нормативні відомчі документи, що визначають порядок розслідування аварій, інцидентів та інших пов'язаних з ними подій, наведено в таблицях 6.1 і 6.2.

6.2. Порядок розслідування аварій (обвалень) будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів

Про аварію очевидець повинен негайно повідомити безпосереднього керівника робіт або іншу посадову особу підприємства, які зобов'язані повідомити роботодавця для негайного введення в дію плану локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій (у разі наявності) [22].

***Приклад 1:** 17.02.2011 р. у м. Н в торговельному комплексі Sky Vail обвалилася стеля площею понад 500 м². Через обвал постраждали дві жінки: одну з численними рваними ранами було доставлено до лікарні, інша від госпіталізації відмовилася*

***Приклад 2:** 24.03.2011 р. сталося обрушення фасаду восьмого поверху будівлі ПП Готель «Супутник», що був споруджений у 1984 р., та внаслідок руйнування смертельно травмовано одну особу, яка перебувала поруч з будівлею.*

Роботодавець чи особи, відповідальні за роботу організацій і установ, що здійснюють будівництво, технічне переозброєння, реконструкцію, капітальний ремонт або експлуатацію об'єктів, на яких сталася аварія, зобов'язані, в першу чергу:

Таблиця 6.1

Нормативні відомчі документи, що визначають порядок розслідування аварій, інцидентів та інших пов'язаних з ними подій

№ з/п	Найменування нормативного документа	Затверджено
1	Інструкція про порядок технічного розслідування і обліку випадків втрат вибухових матеріалів на підприємствах, в організаціях та об'єктах, розташованих на території України	Наказ Держнаглядохоронпраці від 14.09.1993 р. № 85 (НПАОП 0.00-5.14-93)
2	Положення про розслідування причин аварій (обвалень) будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів	Наказ Держнаглядохоронпраці та Держкоммістобудування від 24.04.1995 р. № 85/89 (ДБН В. 1.2-1-95)
3	Положення про класифікацію і порядок розслідування аварій на підприємствах спецхімії	Наказ Державного комітету промислової політики України (ВНД 14-00) (НПАОП 29.6-7.03-00)
4	Положення про класифікацію транспортних подій на підприємствах міжгалузевого промислового залізничного транспорту України, що належать до сфери управління Міністерства транспорту та зв'язку України	Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 01.03.2010 р. № 113
	Порядок розслідування транспортних подій на підприємствах міжгалузевого промислового залізничного транспорту України, що належать до сфери управління Міністерства транспорту та зв'язку України	
	Інструкція про порядок службового розслідування транспортних подій та порушень безпеки руху на залізницях України	
	Інструкція зі службового розслідування, обліку пожеж та наслідків від них на залізничному транспорті	Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 03.08.2005 р. № 430
5	Положення про розслідування авіаційних подій та інцидентів	Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 26.03.2010 р. № 159

продовження табл. 6.1

	Правила розслідування авіаційних подій та інцидентів в авіації Збройних Сил України	Наказ Міністра оборони України від 19.05.2010 р. № 256
	Правила розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами в Україні	Наказ Державної служби України із забезпечення безпеки авіації від 13.12.2005 р. № 943
	Інструкція з службового розслідування, обліку пожеж та наслідків від них на підприємствах цивільної авіації	Наказ Державної служби України із забезпечення безпеки авіації від 14.02.2005 р. № 113
	Правила медичного розслідування авіаційних подій	Наказ Державної служби України із забезпечення безпеки авіації від 05.12.2005 р. № 919
6	Положення про порядок розслідування та обліку транспортних подій на внутрішніх водних шляхах України	Наказ Міністерства транспорту України від 05.11.2003 р. № 857
	Положення про класифікацію, порядок розслідування та обліку аварійних морських подій із суднами	Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 29.05.2006 р. № 516
7	Правила обліку дорожньо-транспортних пригод	Постанова Кабінету Міністрів від 30.06.2005 р. № 538
	Порядок обліку, реєстрації та оперативної передачі інформації про дорожньо-транспортні пригоди, що скоїлись на автомобільних дорогах загального користування	Наказ Державної служби автомобільних доріг України від 28.03.2006 р. № 110
	Положення про службове розслідування дорожньо-транспортних пригод на відомчому транспорті	Наказ Державної служби автомобільних доріг України від 29.07.2005 р. № 304
	Порядок відомчого обліку дорожньо-транспортних пригод	Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14.11.2005 р. № 600
8	Положення про порядок службового розслідування дорожньо-транспортних пригод на міському електротранспорті	Наказ Державного комітету України: з питань житлово-комунального господарства від 06.07.2004 р. № 129

продовження табл. 6.1

9	Положення про порядок розслідування підземних пожеж на вугільних шахтах	Наказ Міністерства палива та енергетики України від 12.10.2004 р. № 638
	Інструкція з розгазування гірничих виробок, розслідування, обліку та попередження загазувань	Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.10.2004 р. № 236 (НПАОП 10.0-5.06-04)
10	Інструкція про розслідування і облік технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України	Наказ Міністерства палива та енергетики України від 09.06.2005 р. № 255 (зміни від 29.12.2008 р. № 668) (СОУ-Н МПЕ 40.1.08.551:2004)
	Інструкція з обліку та розслідування технологічних порушень у роботі енергетичного господарства споживачів	Наказ Міністерства палива та енергетики України від 04.08.2006 р. № 270
	Вітроенергетика. Розслідування та облік технологічних порушень на вітрових електричних станціях	Наказ Міністерства палива та енергетики України 22.05.2000 р. № 112 (ГКД 341.003.003.002-2000)
	Положення про порядок розслідування та обліку порушень в роботі атомних електричних станцій (НП 306.2.00-2004)	Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 01.12.2004 р. № 184
11	Положення про порядок розслідування та обліку нещасних випадків (у тому числі поранень) і аварій, що сталися з особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України	Наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань від 20.10.2006 р. № 203
12	Інструкція про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій у Збройних Силах України	Наказ Міністра оборони України від 06.02.2001 р. № 36
13	Положення про розслідування та облік аварій на об'єктах Служби безпеки України	Наказ Служби безпеки України від 05.10.1999 р. № 212

Таблиця 6.2

Нормативні документи, пов'язані з діями під час ліквідації наслідків аварій та технологічних порушень

№ з/п	Найменування нормативного документа або його розділу, що встановлює класифікацію нещасних випадків (аварій)	Затверджено
1	Правила безпеки і порядок ліквідації аварійних ситуацій з небезпечними вантажами при перевезенні залізничним транспортом	Наказ Міністерства транспорту України від 16.10.2000 р. № 567
2	Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій	Наказ Комітету по нагляду за охороною праці України від 17.06.1999 р. № 112 (НПАОП 0.00-4.33-99)
	Інструкція зі складання планів ліквідації аварій	Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.10.2004 р. № 236 (НПА-ОП 10.0-5.01-04)
3	Положення щодо планування заходів та дій на випадок аварій під час перевезення радіоактивних матеріалів	Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 07.04.2005 р. № 38
4	Ліквідація аварій та технологічних порушень режиму на енергопідприємствах і в енергооб'єднаннях. Запобігання технологічним порушенням у електричній частині енергопідприємств і енергооб'єднань і їх ліквідація. Інструкція	Наказ Міністерства палива та енергетики України від 30.12.2004 р. № 847 (СОУ-Н МПЕ 40.1.20.563:20)
5	План реагування на радіаційні аварії	Наказ Державного комітету ядерного регулювання України та Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 17.05.2004 р. № 87/211
6	Запобігання і ліквідація технологічних порушень на теплових електростанціях. Типова інструкція	СОУ-Н ЕЕ 08.554:2008

- вжити усіх необхідних заходів щодо врятування потерпілих і надання їм допомоги;
- ввести в дію план ліквідації аварій (аварійних ситуацій), якщо такий є на підприємстві;
- вжити заходів щодо запобігання подальшому поширенню руйнувань, пожежі, викиду шкідливих речовин тощо;
- встановити межі небезпечної зони та обмежити доступ до неї людей.

Зразу після виявлення аварії керівник генпідрядної будівельної організації, якщо аварія сталася на об'єкті, який будується чи реконструюється, або керівник організації, яка експлуатує, якщо аварія сталася під час експлуатації, зобов'язаний передати по телефону, телефаксу, або телетайпу Повідомлення про аварію (рис. 6.1) в:

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО АВАРІЮ

1. Дата і час, коли сталася аварія _____
2. Найменування підприємства чи іншого об'єкта, його власник (для об'єктів загальнодержавної власності вказується орган, до сфери управління якого належить об'єкт) _____
3. Коротка характеристика обставин та причин аварії, що передбачаються _____
4. Коротка характеристика масштабу аварії (аварія I та II категорії, аварія із загрозою широкого ураження населення або забруднення навколишнього середовища, масові аварії при природних катастрофах та ін.) _____
5. Кого ще сповістили про аварію _____
6. Дата, час передачі інформації, прізвище, ініціали та посада особи, що передала інформацію _____

Рис.6.1. Зразок повідомлення про аварію

1. Територіальне управління Держпраці за місцем розташування підприємства, де сталася аварія.
2. Орган, до сфери управління якого належить підприємство, засноване на загальнодержавній формі власності.
3. Місцевий орган державної виконавчої влади.

4. Орган з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

5. Орган прокуратури за місцем розташування підприємства(будівництва).

6. Керівникові первинної профспілкової організації підприємства, на якому сталася аварія.

А також у разі травмування або загибелі працівників:

7. Робочий орган Фонду СНВ за місцезнаходженням підприємства, на якому сталася аварія.

Розслідування аварії, під час якої сталися нещасні випадки, проводиться спеціальною комісією, утвореною територіальним управлінням Держпраці за місцем настання аварії.

До складу спеціальної комісії входять:

- посадова особа територіального управління Держпраці (голова комісії);

- представник Фонду СНВ за місцем настання аварії (коли є травмовані або загиблі працівники);

- представник органу управління організації, що здійснює будівництво, технічне переозброєння, реконструкцію, капітальний ремонт або експлуатацію об'єкта, на якому сталася аварія, або місцевої держадміністрації у разі, коли зазначений орган відсутній;

- представник первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілих, а у разі відсутності профспілки – уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці;

- представник профспілкового органу вищого рівня або територіального профоб'єднання за місцем настання аварії.

В разі, коли необхідно терміново розпочати роботи по врятуванню потерпілих, відбудові обвалених частин будівлі чи споруди, поновленню систем життєзабезпечення або поновленню безпечної роботи підприємства і розібрати для цього обвалені конструкції, власник підприємства зобов'язаний, при організації цих робіт до прибуття будівельно-технічної комісії, забезпечити фіксацію положень обвалених конструкцій на схемах, ескізах, фотографіях та їх зберігання. Для виконання зазначених робіт створюються місцеві комісії попереднього розслідування причин аварії та ліквідації її наслідків.

Місцева комісія призначається негайно після аварії керівниками організації, що будує чи експлуатує об'єкт. До складу місцевої комісії включають представників генпідрядної та субпідрядної будіве-

льно-монтажних організацій, проектних організацій, які розробляли проект, підрозділів підприємства, відповідальних за охорону праці.

Місцева комісія повинна:

- провести огляд місця аварії і, коли необхідно, терміново розпочати роботи по врятуванню потерпілих, відбудові обвалених частин будівлі чи споруди, поновленню систем життєзабезпечення або поновленню роботи підприємства і розібрати для цього обвалені конструкції, зафіксувати їх положення на схемах ескізах та фотографіях;

- вжити заходів щодо запобігання подальшим зруйнуванням і забезпечити безпечне провадження робіт при першочерговій розробці чи тимчасовому розкріпленій конструкцій, обмеження доступу людей у небезпечну зону;

- організувати евакуацію потерпілих;

- виявити очевидців аварії і організувати їх опитування;

- підібрати проектну документацію, що стосується об'єкта аварії, і організувати збір іншої, що має відношення до справи, інформації (актів на приховані роботи, сертифікатів на будівельні матеріали, вироби та конструкції, даних про організації, які здійснювали пошукові роботи, проектування, будівництво, капітальні ремонти та експлуатацію тощо);

- розпочати роботу по розслідуванню причин аварії.

Зразу після початку роботи будівельно-технічної комісії місцева комісія передає до неї зібрані матеріали і в подальшому зосереджує свої зусилля на роботах по ліквідації наслідків аварії.

Рішення про призначення будівельно-технічної комісії з розслідування причин аварії приймають:

- при позакатегорійних аваріях – Кабінет Міністрів України за поданням Держкоммістобудування України і Держпраці;

- при аваріях 1 категорії – Держкоммістобудування України і Держгірпромнагляд України за поданням Державної архітектурно – будівельної інспекції відповідного управління Держпраці;

- при аваріях 2 категорії – Державна архітектурно-будівельна інспекція або за її дорученням обласні інспекції архітектурно-будівельного контролю і відповідні територіальні управління Держпраці.

Створення спеціальної комісії по розслідуванню аварії, під час якої сталися нещасні випадки, та будівельно-технічної комісії з роз-

слідування причин аварії здійснюється спільним наказом органів, що приймали рішення.

До складу будівельно-технічної комісії входять представники:

- органу, що призначив будівельно-технічну комісію (голова);
- власника підприємства, де сталася аварія, або центрального органу, до сфери управління якого належить підприємство, що засноване на загальнодержавній форм власності;
- генеральної підрядної будівельної (будівельно-монтажної, ремонтно-будівельної) організації та субпідрядних будівельно-монтажних організацій;
- генеральної проектної організації та субпроектних організацій, які розробляли проект;
- підприємств-постачальників будівельних виробів, конструкцій та інженерного устаткування.

Якщо аварія будівельного об'єкта сталася внаслідок іншої технічної аварії (пожежі, вибуху, аварії транспортного засобу тощо), до складу будівельно-технічної комісії включають представників відповідних органів контролю та нагляду (ДСНС, МВС, Державтоінспекції та ін.) за погодженням з ними.

При розгляді складних питань, що потребують спеціальних знань чи поглибленого опрацювання, будівельно-технічна комісія залучає спеціалістів-експертів із науково-дослідних організацій, вузів, проектних організацій, інженерних товариств та інших організацій, як правило, із числа тих осіб, які не мали раніше відношення до проектування, будівництва та експлуатації об'єкта, де сталася аварія.

Інформаційні матеріали, які вимагаються будівельно-технічними комісіями від проектних і будівельних організацій, підприємств - постачальників будівельних виробів, конструкцій та устаткування, органів ліцензування і сертифікації та інших організацій та підприємств, що мали відношення до об'єкта аварії, включаючи копії архівних документів, надаються в обов'язковому порядку і без попередньої оплати.

Взаємодія будівельно-технічної комісії з комісією спеціального розслідування аварії реалізується наданням будівельно-технічній комісії статусу підкомісії в комісії спеціального розслідування.

Будівельно-технічна комісія в процесі розслідування причин аварії:

- виконує огляд будівлі, споруди, на яких сталася аварія;
- аналізує проектну та іншу документацію;
- знайомиться з ліцензіями на право проведення робіт, з сертифікатами якості на застосовані конструкції і матеріали, з документацією про кваліфікацію робітників та інженерно-технічних працівників і про їх професійну підготовку;
- проводить опитування очевидців та посадових осіб будівельної (будівельно-монтажної, ремонтно-будівельної) організації або діючого підприємства, при цьому дані опитування очевидців аварії та посадових осіб оформлюються у вигляді протоколів опитування (рис. 6.2) або пояснювальних записок (рис. 6.3);
- встановлює кількість необхідних фотознімків, ескізів загального виду обваленої будівлі чи споруди, окремих її частин, пошкоджених елементів конструкцій та їх з'єднань, а також основи.

Будівельно-технічна комісія повинна

встановити:

- стан будівництва або умови експлуатації будівлі, споруди;
- метеоумови перед аварією;
- види, характер та тривалість робіт, що проводилися в будівлі, споруді і поблизу них безпосередньо перед аварією;
- ознаки передаварійного стану будівлі, споруди й засоби щодо запобігання аварії;
- інші обставини, пов'язані на думку комісії, з можливою причиною аварії;

визначити:

- якість технічних рішень, прийнятих у проекті і робочій документації (в робочому проекті), дотримання вимог нормативних документів і державних стандартів;
- якість виконання будівельно-монтажних робіт або окремих вузлів з'єднання конструкцій, відповідність їх проекту і вимогам нормативних документів, для чого проводять детальне обстеження обвалених конструкцій;
- якість застосованих матеріалів, виробів та конструкцій і відповідність їх проекту і вимогам державних стандартів і технічних умов (міцність, розміри, об'ємна маса, марка тощо);
- порядок і місце відбору проб, кількість зразків матеріалів або елементів конструкцій для необхідних випробувань, а також характер і обсяг останніх;

ПРОТОКОЛ	
опитування з приводу аварії, яка сталася _____	
	(дата і час)
на _____	
(найменування підприємства, будівлі, споруди)	
Прізвище, ім'я, по батькові _____	
Рік народження _____	Освіта _____
Професія (посада) _____	
Стаж роботи на підприємстві за професією _____	
Домашня адреса _____	
Про відомі йому обставини аварії повідомив _____	
(у	
вільній формі викладається розповідь про аварію та факти, які мають до неї відношення)	
Для уточнення відомих опитуваному фактів йому ставляться такі запитання:	
Запитання: _____	
Відповідь: _____	
(і т.д.)	
«Протокол мною прочитано, з моїх слів записано правильно»	
_____	(_____)
підпис	прізвище та ініціали
Опитування провів і протокол опитування склав	
_____	(_____)
підпис	прізвище та ініціали

Рис.6.2. Зразок Протоколу опитування з приводу аварії

- обсяг додаткових досліджень, необхідність проведення експертизи з питань, пов'язаних з виявленням обставин та причин аварії;
- величини фактичних навантажень, які діяли на будівельні конструкції до і в момент аварії, температурних та інших дій, а також стан конструкцій або основи до моменту аварії;
- обсяг необхідних перевірочних розрахунків конструкцій будівель та споруд (за прийнятими проектними рішеннями, фактичними навантаженнями, перерізами, матеріалами та їх характеристиками з урахуванням допущених відхилень від проектів, зменшення розмірів зварних з'єднань тощо) з вказівкою організацій та осіб, яким доручається виконання цих розрахунків;

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Будівельно-технічний комісії, яка проводить розслідування аварії,
що сталася _____

(дата, час)

на _____
(найменування підприємства, будівлі, споруди)

від _____
(прізвище, ім'я, по батькові, посада і місце роботи особи, що дає пояснення)

Освіта _____

Стаж роботи: _____

на цьому підприємстві _____

на цій посаді _____

Домашня адреса _____

ПОЯСНЕННЯ

(У вільній формі дається пояснення відомих фактів, що пов'язані з аварією, висловлюється думка про її обставини і причини, вказується на дії або бездіяльність посадових осіб, висловлюються пропозиції щодо запобігання аналогічним аваріям у подальшому).

_____

Підпис і дата подання пояснення

Рис. 6.3. Зразок пояснювальної записки з приводу аварії

- допущені при експлуатації відхилення від вимог правил з технічної документації будівель, споруд, підйомно-транспортного та технологічного устаткування; наявність технічного паспорту і ведення журналу з експлуатації технологічного устаткування, будівлі, споруди;

- у разі відсутності зазначених документів визначити допущені при експлуатації порушення, які впливають на стан будівлі, споруди або на їх несучі конструктивні елементи, а також дефекти конструкцій, які виявлені в процесі експлуатації будівлі, споруди;

- фактичні обсяги обвалення (руйнувань) будівлі, споруди, їх частин та конструктивних елементів, на підставі чого встановити розмір матеріального збитку від аварії, обсяг витрат на розбирання і відновлення, а також втрати від зупинки виробництва на діючому підприємстві;

- встановити строки і порядок розбирання завалів, обсяги вимірювань та інших робіт в процесі розбирання для одержання необхідних даних про причини аварії;

- будівельні конструкції або основи будівель, споруд, які не задовольняли за несучою здатністю задані вимоги при зведенні, експлуатації на підставі проведених обстежень та перевірочних розрахунків на фактичні навантаження і умови роботи;

встановити:

- обсяг і характер виконаних до моменту аварії будівельно-монтажних робіт за даними загального журналу та спеціальних журналів робіт, актами на приховані роботи і актами проміжної прийомки відповідальних конструкцій та іншої виробничої документації, а по будівлі, споруді, які експлуатуються, наявність акта про приймання в експлуатацію;

- причину, яка викликала стан конструкцій чи основ будівель, споруд, що призвели до аварії, а також порушень проекту і робочої документації (робочого проекту), вимог нормативних документів та державних стандартів, у зв'язку з якими виникла причина, яка викликала аварію;

- посадових осіб, безпосередньо відповідальних за недоліки в проектуванні, будівництві, виготовленні матеріалів, виробів, конструкцій чи експлуатації будівлі (споруди), на якій сталася аварія (залежно від виявлення причин аварії);

підготувати:

- рекомендації і заходи щодо ліквідації наслідків аварії;

- пропозиції про необхідність проведення додаткових обстежень будівель, споруд з метою визначення можливості та умов їх повного відновлення, а також продовження будівництва чи експлуатації частини будівлі (споруди), що збереглася.

Будівельно-технічна комісія виконує інші роботи, необхідність в проведенні яких виявляється в ході розслідування аварії.

Про результати розслідування будівельно-технічна комісія складає Акт розслідування причин аварії (рис. 6.4).

Голова і члени будівельно-технічної комісії несуть відповідальність за повноту, ретельність та об'єктивність розслідування причин аварії.

За наявності у члена комісії особистої думки він викладає її письмово і додає до акту.

АКТ

розслідуваний причин аварії _____ категорії, що сталася
« _____ » _____ 201_ року о _____ годині _____ хвилин
на _____
 (повне найменування підприємства, будівлі, споруди, власник підприємства,
 _____
 найменування органу, до сфери управління якого належить підприємство)
« _____ » _____ 201_ р. _____
 (дата складання акту) (місце складання акту)
Будівельно-технічна комісія, призначена наказом від _____ № _____
 _____
 (найменування органу, що призначив комісію)
у складі голови _____
 (прізвище, ім'я, по батькові, посада яку займає, місце роботи)
і членів комісії _____
 (прізвище, ім'я, по батькові, посада яку займає, місце роботи)
за участю запрошених спеціалістів _____
 (найменування основних організацій із зазначенням прізвищ, ініціалів і посад,
 _____
 які займають представники цих організацій)
провела з « _____ » 201__ р. по « _____ » 201__ р. роз-
слідування причин аварії і в результаті його було встановлено таке:

1. Масштаб аварії Докладний опис аварії із зазначенням обсягу об-
 валених та пошкоджених конструкцій, устаткування, інженерних ме-
 реж та систем життєзабезпечення, наслідків (повне або часткове при-
 пинення будівництва чи експлуатації об'єкта: кількість потерпілих; на-
 явність загрози для персоналу, населення, навколишнього середовища
 тощо) та інших відомостей, які характеризують в цілому масштаб аварії
 _____

2. Характеристика об'єкта, де сталася аварія
 2.1. Основні технічні характеристики будівлі, споруди, їх розміри,
 застосовані несучі та огорожувальні конструкції _____
 (розміри будівлі у плані,
 _____
 кількість прогонів та поверхів, крок колон, опис конструкцій тощо)
 2.2. Відомості про організації _____
 _____
 (найменування, номер і дата видачі ліцензії, ким видана ліцензія)
і особи _____
 (прізвище та ініціали, посада, відомості про спеціальну освіту)

Рис. 6.4. Зразок Акту розслідування причин аварії

які виконували:

- а) інженерні вишукування та інші допроектні роботи;
- б) проектування (прив'язку типового проекту, повторне застосування індивідуального проекту);
- в) експертизу проектної документації;
- г) погодження і затвердження проекту, видачу дозволу на будівництво;
- д) постачання будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, включаючи відомості про сертифікацію цієї продукції;
- е) будівельно-монтажні роботи;
- ж) пусканалагоджувальні роботи;
- з) приймальні випробування;
- і) авторський нагляд за будівництвом;
- к) технічну експлуатацію.

2.3. Дати початку будівництва і основних етапів зведення будівлі чи споруди, дата вводу в експлуатацію; дати капітальних ремонтів _____

2.4. Основні дефекти та пошкодження, які виявлені при прийманні в експлуатацію і в процесі її проведення, відомості про обстеження, які проводилися _____

(якою організацією, номер і дата видачі їй ліцензії)

та їх результати _____

3. Обставини, за яких сталася аварія. Атмосферні умови (температура повітря, швидкість вітру, висота снігового покриву та ін.) _____

Навантаження та дії (корисні, кранові та ін.), включаючи і ті, що не передбачені проектом _____

Режим роботи технологічного устаткування, помічені відхилення від нормального режиму роботи; операції, які виконувалися безпосередньо перед аварією (в тому числі вибухи, забивання паль, підвішування вантажів до існуючих конструкцій, зварювання конструкцій, розпушування ґрунту та ін.) _____

Зафіксовані ознаки передаварійного стану і вжиті організацією, яка буде чи експлуатує, заходи щодо запобігання аварії _____

Інші обставини, які могли б сприяти початку аварії чи її розвитку, включаючи дії або бездіяльність персоналу _____

4. Зібрані свідчення та пояснення Короткий зміст пояснень очевидців аварії _____

Короткий виклад пояснень посадових осіб, відповідальних за проектування, будівництво та експлуатацію об'єкта, де сталася аварія _____

Рис. 6.4 (продовження). Зразок Акту розслідування причин аварії

5. Оцінка якості робіт і дії посадових осіб. Оцінка якості проектних рішень, виконаних будівельно-монтажних робіт, застосованих будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, використаного інженерного устаткування _____

Опис і оцінка ролі виявлених відхилень від проекту і порушення обов'язкових вимог нормативно-технічних документів, правил технічної експлуатації будівель та споруд, підйомно-транспортного устаткування, систем сповіщення та сигналізації тощо _____

Оцінка якості, повноти і своєчасності ведення виконавчої документації під час будівництва та експлуатації об'єкта _____

Оцінка результатів контрольних випробувань матеріалів та конструкцій, а також інших додаткових досліджень, виконаних за дорученням комісії _____

Оцінка дій робітників технічного і авторського нагляду (із зазначенням прізвищ та посад), служб сертифікації та ліцензування, організацій, які здійснювали контроль за якістю будівельно-монтажних робіт і застосованих конструкцій, виробів та матеріалів, організацій, що здійснювали контроль і нагляд під час експлуатації _____

Оцінка термінових заходів, вжитих для локалізації аварії, врятування людей, якнайшвидшого відновлення роботи (включаючи їх своєчасність, а також вплив та можливість проведення розслідування) _____

На підставі аналізу існуючих даних, із урахуванням думок експертів і пояснень посадових осіб комісія прийшла до такого висновку:

1. Вказується встановлена причина, яка викликала аварію будівлі, споруди, їх частин чи конструктивних елементів, а також причини, що сприяли виникненню і розвитку аварії.

2. Вказується, в зв'язку з якими саме порушеннями проектно-конструкторської документації, вимог норм та стандартів, вказівками посадових інструкцій та інших документів виникла основна причина і ті, що сприяли аварії.

3. Вказуються посадові особи, причетні до безпосередніх причин аварії.

4. Даються рекомендації щодо ліквідації наслідків аварії, включаючи необхідні заходи щодо підсилення конструкцій тієї частини будівлі чи споруди, яка збереглася, заходи щодо найшвидшого поновлення будівництва або експлуатації, необхідні заходи щодо організації спостереження за конструкціями, проведення їх ремонтів або зміни режиму

Рис. 6.4 (продовження). Зразок Акту розслідування причин аварії

експлуатації, а також, при можливості, по попередженню подібних аварій.

5. В разі необхідності даються рекомендації щодо організації обстежень аналогічних об'єктів (тих, які будуються чи знаходяться в експлуатації) з метою попередження аварій та обвалень.

Голова комісії

_____
(підпис)

Члени комісії

_____
(підпис)

Рис. 6.4 (продовження). Зразок Акту розслідування причин аварії

Висновки акту розслідування повинні бути повідомлені організаціям і особам, які, на думку будівельно-технічної комісії, несуть відповідальність за виникнення та розвиток аварії. За незгоди з висновками будівельно-технічної комісії згадані організації і особи можуть їх оскаржити, подавши в організації, які призначили комісію, свої письмові заперечення.

Матеріали розслідування розглядаються в двотижневий строк та в п'ятиденний термін після закінчення розслідування матеріали надсилаються в органи Держкоммістобудування і Держпраці, а коротка довідка про висновки, до яких прийшла будівельно-технічна комісія - в інші органи, представники яких брали участь у розслідуванні. Аварії реєструються у спеціальному Журналі обліку аварій будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів за формою (рис. 6.5), що знаходиться в державній інспекції державного архітектурно-будівельного контролю.

У ході розслідування спеціальна комісія з розслідування аварій:

1. Визначає:

- масштаб аварії;
- необхідність утворення експертної комісії, яка встановлює обставини і причини аварії, фактори, що призвели до аварії.

2. Розробляє план заходів щодо запобігання подібним аваріям та у разі потреби готує пропозиції стосовно коригування нормативної та проектної документації.

3. Підтверджує факти порушення вимог законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці.

ЖУРНАЛ обліку випадків аварій будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів								
Об'єкти де сталася аварія		Відомості про аврію				Вжиті заходи		Де зберігаються матеріали розслідування
Найменування об'єкта. місце його розташування. призначення (промислове, цивільне, енергетичне, транспортне тощо)	Повне найменування проекту, будівельної (будівельно-монтажної, ремонтно-будівельної) та організації, що експлуатує. Дані про їх ліцензії	Дата і час аварії	Категорія аварії	Короткий опис аварії (тип обваленої будівлі, споруди, обвалені конструктивні елементи. їх обсяг, особливості протікання аварії тощо)	Основна причина аварії. Причини її розв'язку	Заходи, запропоновані будівельно-технічною комісією	Відмітки про виконання	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<p><i>Примітка: журнал обліку випадків аварій будівель споруд, їх частин та конструктивних елементів знаходиться в державній інспекції державного архітектурно-будівельного контролю</i></p> <p>Рис. 6.5. Зразок Журналу обліку випадків аварій будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів</p>								

4. Встановлює осіб, що несуть відповідальність за виникнення аварії.

5. Розробляє план заходів щодо ліквідації наслідків аварії.

Спеціальна комісія з розслідування аварії, під час якої сталися нещасні випадки зобов'язана **впродовж 10 робочих днів** провести розслідування обставин і причин аварії, підготовлених будівельно-технічною комісією, скласти акт за формою Н-5 та примірники актів за формою Н-1 на кожного потерпілого (у разі, коли нещасний випадок, який трапився внаслідок аварії, визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) і визначити збиток, заподіяний аварією та оформити його у вигляді Відомості (рис. 6.6).

<p align="center">ВІДОМОСТІ</p> <p align="center">про збитки, заподіяні аварією, що сталася</p> <p align="center">на _____ 20 ____ р. о ____ год. ____ хв.</p> <p align="center">(найменування підприємства та органу, до сфери якого воно належить)</p>		
<p>1. Категорія і масштаб аварії _____</p>		
<p>2. Прямі втрати, пов'язані з ліквідацією аварії, усього (тис. гривень)</p> <p>_____</p> <p>у тому числі:</p> <p>на підприємстві, де сталася аварія _____</p> <p>па інших підприємствах _____</p> <p>від ураження населення, житлового фонду і майна громадян _____</p> <p>_____</p> <p>від забруднення навколишнього природного середовища _____</p> <p>_____</p>		
<p>3. Втрати, пов'язані з невиробленою продукцією, усього (тис. гривень)</p> <p>_____</p> <p>У тому числі:</p> <p>на підприємстві, де сталася аварія _____</p> <p>на інших підприємствах _____</p>		
Роботодавець	_____	_____
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
Головний бухгалтер	_____	_____
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
МП	_____	_____
	_____ 201 ____ р.	

Рис. 6.6. Зразок Відомостей про збитки, заподіяні аварією

Залежно від масштабу аварії у разі потреби зазначений строк може бути продовжений органом, який утворив спеціальну комісію з розслідуванням аварії, з метою проведення додаткових досліджень або експертиз.

За результатами розслідування аварії роботодавець видає наказ, яким на підставі висновків спеціальної комісії згідно із законодавством притягає до відповідальності працівників за порушення вимог законодавства про охорону праці.

Роботодавець згідно з вимогами законодавства з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та про охорону

праці затверджує:

- план заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, у якому зазначаються відомості про можливі аварії та інші надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, прогнозуються наслідки, передбачаються сили і засоби для їх ліквідації, а також, строки виконання таких заходів;

- план локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій, в якому зазначаються відомості про всі можливі аварії та інші надзвичайні ситуації, дії посадових осіб і працівників підприємства у разі їх виникнення, обов'язки особового складу аварійно-рятувальних служб або працівників інших підприємств, які залучаються до ліквідації наслідків аварій (надзвичайних ситуацій).

Друкування, тиражування і оформлення в необхідній кількості матеріалів розслідування аварії проводить підприємство, де сталася аварія, яке у п'ятиденний строк після закінчення розслідування надсилає їх прокуратурі та органам, представники яких брали участь у її розслідуванні.

Матеріали розслідування аварії, під час якої сталися нещасні випадки, складаються з наступних документів:

1. Копія рішення Кабінету Міністрів України про утворення спеціальної комісії з розслідування аварії з наявністю потерпілих, якщо таке рішення приймалося.

2. Копія наказу органу Держпраці про утворення спеціальної комісії.

3. Примірник акту за формою Н-5.

4. Примірник акту за формою Н-1 (у разі, коли нещасний випадок, що трапився під час аварії, визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) стосовно кожного потерпілого.

5. Протокол огляду місця аварії.

6. Ескіз місця аварії, необхідні план, схеми, фотознімки такого місця пошкоджених об'єктів, устаткування тощо.

7. Акт розслідування причин аварії, підписаний усіма членами будівельно-технічної комісії з додатками особливих думок, якщо такі є.

8. Протоколи засідань, включаючи ті, де були прийняті рішення про експертизу, залучення спеціалістів, проведення додаткових досліджень, розгляду пояснень посадових осіб тощо.

9. Результати лабораторних випробувань матеріалів, виробів,

елементів конструкцій, перевірені розрахунки конструкцій і основ.

10. Додаткові інженерно-геологічні дослідження, копії довідок місцевих метеостанцій та інші матеріали, одержані у відповідь на запити комісії.

11. Заключення експертів.

12. Список осіб (з назвою організацій, де вони працюють, і посад, що займають), які брали участь у розслідуванні причин аварії, але не увійшли до складу будівельно-технічної комісії.

13. Письмові свідчення очевидців, протоколи їх опитувань, пояснення посадових осіб, інші матеріали організацій та осіб, що звернулися до комісії.

14. Доповідна записка про роботу аварійно-рятувальних служб або підрозділів державної пожежної охорони, якщо вони залучалися до ліквідації наслідків аварії.

Роботодавець зобов'язаний проаналізувати причини виникнення аварії, та розробити план заходів щодо запобігання подібним аваріям у строк, зазначений спеціальною комісією з розслідуванням аварії.

У разі коли аварія сталася через проектні недоробки або конструктивні недоліки устаткування, для участі в роботі комісії з розслідування аварії залучаються представники підприємства-розробника такого устаткування.

Роботодавець зобов'язаний надіслати підприємству-розробникові і виготовлювачеві устаткування обґрунтованій рекламації, їх копії – органам управління підприємств, у разі їх відсутності – місцевій держадміністрації.

Розслідування аварії, під час якої **не сталося нещасних випадків**, проводиться відповідними комісіями, що утворюються:

- у разі настання аварії першої категорії – центральним органом виконавчої влади, до сфери управління якого належить підприємство, чи місцевою держадміністрацією за погодженням з відповідними органами державного нагляду за охороною праці та ДСНС;

- у разі настання аварії другої категорії – керівником органу, до сфери управління якого належить підприємство, чи місцевою держадміністрацією за погодженням з Держпраці та ДСНС.

Головою комісії з розслідування аварії призначається представник органу, до сфери управління якого належить підприємство, або представник територіального управління Держпраці чи ДСНС.

За результатами роботи комісії по розслідуванню аварії, що не спричинила нещасних випадків, складаються акти за формою Н-5 і один примірник якого зберігається на підприємстві до виконання всіх заходів, визначених комісією, але не менше як 2 роки.

Облік аварій першої і другої категорії ведуть підприємства і органи державного управління охороною праці та органи державного нагляду за охороною праці і реєструють їх у журналі (рис. 6.7).

<p style="text-align: center;">ЖУРНАЛ реєстрації аварій</p> <p>на _____ (найменування підприємства)</p>							
Порядковий номер	Дата і час виникнення аварії	Категорія і характер аварії	Причини і стислий опис обставин виникнення аварії	Матеріальні втрати від аварії, тис. гривень	Тривалість простою об'єкта від початку аварії до введення в експлуатацію, годин, днів	Заходи, запропоновані комісією з розслідування причин аварії	Відмітка про проведення заходів
1	2	3	4	5	6	7	8
Рис. 6.7. Зразок Журналу реєстрації аварій							

Форми державної статистичної звітності щодо виникнення аварій затверджує Держпраці.

Письмову інформацію про вжиття заходів, визначених комісією з розслідування аварії, роботодавець подає у зазначені в акті за формою Н-5 строки організаціям, представники яких брали участь у розслідуванні.

Контроль за своєчасним та об'єктивним проведенням розслідування, документальним оформленням та обліком аварій, вжиттям заходів до усунення їх причин здійснюють органи державного управління охороною праці та органи державного нагляду за охороною праці.

6.3. Розслідування аварій підземних споруд (на вугільних шахтах)

Порядок розслідування аварій на вугільних шахтах (затверджений наказом Міністерства палива та енергетики України від 12.10.2004 р. № 638 (далі - Порядок № 638)), який розроблено на розвиток Порядку № 1232 та відповідно до п.1.2 якого для розслідування причин підземних пожеж, які відносяться до аварій І і ІІ категорій, призначається спеціальна комісія відповідно до вимог Порядку № 1232. Також існує інструкція з розгазування гірничих виробок, розслідування, обліку та попередження загазувань (затверджена наказом Держнаглядохоронпраці від 26.10.2004 р. № 236, НПАОП 10.0-5.06-04).

***Приклад 3:** 29.07.2011 р. сталась аварія на шахті «Суходільська-Східна», яка забрала життя 26 гірників. За результатами спеціального розслідування причиною цієї аварії визнано вибух метаноповітряної суміші, що викликав вибухи суміші пилоповітряної. Вибухонебезпечна концентрація метану накопичилася, зокрема, через газодинамічне явище, яке виникло під час виконання струсного висадження, а також через пошкодження вентилятора провітрювання. Електрична іскра від приладу призвела до займання метаноповітряної суміші. Полум'я цього вибуху стало причиною займання пилоповітряної суміші, адже вугільний пил, що осів на поверхні виробки, піднявся та завис, що й призвело до наступного вибуху.*

***Приклад 4:** 29.07.2011 р. на шахті імені В.М.Бажанова, обрушилася наземна частина скіпового ствола для підйому породи (копер загальною масою більше 3,5 тис. т), в результаті чого загинуло 11 гірників. Експертна комісія кваліфікувала цю аварію як несподіване руйнування запобіжного залізобетонного копра внаслідок неприпустимого зниження міцності несучих конструкцій копра.*

***Приклад 5:** 16.12.2011 р. два шахтарі загинули і 121 шахтар евакуйований через газодинамічне явище, що сталося на шахті «Вуглегірське» ДП «Орджонікідзевугілля».*

Під час розслідування аварії створюється експертна комісія, до складу якої залучаються спеціалісти та вчені, які компетентні в галузі спеціальних знань та незалежні від підприємства і відомства, у тому числі спеціалісти: з горіння речовин та матеріалів; з пожежної безпеки устаткування та виробничих об'єктів; з джерел запалювання від електроустаткування, буропідливних робіт, фрикційного іскріння робочих органів машин та корпусів устаткування з легких сплавів тощо; з теорії та практики горіння, які знають технологію веден-

ня гірничих робіт та необхідні правила безпеки; контролюючих та профспілкових організацій. У ході роботи експертної комісії в шахті повинні бути зібрані фактичні дані про пожежу, на підставі яких із залученням інших даних можна сформулювати основні висновки про причини пожежі та про порушення, пов'язані з виникненням пожежі, які допущені під час ведення технологічних робіт.

За результатами роботи експертної комісії складається висновок з розслідування причин пожежі, який повинен містити дані про (п. 3.1.3 Порядку № 638):

- загальну характеристику шахти та аварійної ділянки;
- обставини, які передують аварії і груповому нещасному випадку;
- провітрювання аварійної ділянки;
- джерела енергії, які застосовувалися на ділянці;
- огляд виробок та встановленого в них устаткування;
- визначення місця та часу виникнення пожежі;
- характеристику устаткування, на якому виникла пожежа;
- аналіз можливих джерел запалювання;
- висновки експертної комісії;
- рекомендації експертної комісії щодо запобігання подібним аваріям та підвищення безпеки робіт;
- додатки до висновку експертної комісії. Наводяться протоколи та акти спеціальних випробувань, висновки з окремих спеціальних питань, які зроблені іншими організаціями або особами за дорученням експертної комісії і використані при складанні висновку, необхідні виписки з документів, розрахунки.

Висновок експертної комісії використовується для складання акта спеціального розслідування причин аварії (за формою додатка 3 до Порядку № 1232) і у повному обсязі приєднується до акта у вигляді додатка.

6.4. Розслідування транспортних подій на підприємствах залізничного транспорту

Типовими ситуаціями залізничних подій, що найбільш часто зустрічаються, є: сходження рухомого складу з рейок; зіткнення поїздів; наїзд на транспортні засоби та сторонні предмети; ушкодження пристроїв енергопостачання залізниці (контактної мережі, живиль-

их ліній, постів секціонування, тягових підстанцій).

Приклад 8: 13.09.2009 р. на залізничній станції Чернігів сталась розгерметизація залізничної цистерни з соляною кислотою, внаслідок чого вилилося до 250 літрів кислоти.

Приклад 9: 02.07.2011 р. у Львові під час маневрування поїзда у вагонному депо впав із залізничного моста приміський пасажирський поїзд. Поїзд виїхав за межі тупикової колії і впав з моста, зруйнувавши при цьому електроопору. Пасажирів під час маневрування поїзда у депо не було, машиніст не отримав серйозних ушкоджень.

Порядок розслідування транспортних подій на підприємствах міжгалузевого промислового залізничного транспорту України встановлює Порядок розслідування транспортних подій на підприємствах міжгалузевого промислового залізничного транспорту України, що належать до сфери управління Міністерства інфраструктури України (затверджений наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 01.03.2010 р. № 113, далі – Порядок № 113).

Розслідування транспортних подій, у результаті яких сталися нещасні випадки, здійснюється відповідно до Порядку № 1232 за участю представника Міністерства інфраструктури України.

Розслідування транспортних подій під час поїзної та маневрової роботи (катастрофи, аварії, серйозні інциденти, інциденти та порушення), у тому числі під час перевезення небезпечних вантажів (або якщо територіальним управлінням Держпраці не прийнято рішення про проведення спеціального розслідування транспортної події, в результаті якої стався нещасний випадок) проводиться керівництвом залізниць, підприємств міжгалузевого промислового залізничного транспорту (далі – МПЗТ) або їх структурних підрозділів, на території (або з вини) яких трапилася транспортна подія, посадовими особами, що відповідають за стан безпеки руху на підприємствах і в структурних підрозділах МПЗТ, представниками ДСНС (для визначення рівня надзвичайної ситуації та прийняття рішення щодо необхідності координації пошуково-рятувальних робіт).

Після з'ясування причин катастрофи, аварії або серйозного інциденту (не пізніше як через 48 годин з моменту події) керівником відповідного структурного підрозділу, який є членом комісії з розслідування транспортної події, під контролем головного фахівця з безпеки руху підприємства МПЗТ (або особи, на яку покладено виконання його обов'язків) складається Акт службового розслідування катастрофи (аварії), серйозного інциденту за формою РБУ-1 (дода-

ток 1 до Порядку № 113) у трьох примірниках, який підписується керівником відповідного структурного підрозділу, головним спеціалістом з безпеки руху підприємства (або особою, на яку покладено виконання його обов'язків) та заступником керівника підприємства МПЗТ з відповідного господарства. Зазначений акт затверджується керівником підприємства (головою комісії). Після затвердження один примірник акта разом з матеріалами службового розслідування надсилається до Міністерства інфраструктури України, другий залишається в матеріалах службового розслідування на підприємстві, а третій разом з матеріалами службового розслідування надсилається до структурного підрозділу, на території якого стався випадок.

У разі розслідування інцидентів та порушень під час поїзної та маневрової роботи особи, що проводили розслідування, не пізніше ніж протягом 48 годин з моменту їх скоєння складають Акт службового розслідування інциденту та порушення під час поїзної та маневрової роботи за формою РБУ-3 (додаток 3 до Порядку № 113).

Під час розслідування транспортних подій, пов'язаних з перевезенням небезпечних вантажів, додатково складається Акт розслідування транспортної події з небезпечними вантажами за формою БНВ-1 (додаток 4 до Порядку № 113).

Облік таких транспортних подій ведеться в Журналі реєстрації транспортних подій з небезпечними вантажами за формою БНВ-2 (додаток 5 до Порядку № 113).

На основі матеріалів службового розслідування усі випадки транспортних подій (катастрофи, аварії, серйозні інциденти, інциденти та порушення), що сталися на підприємстві та в структурних підрозділах, заносяться до Книги обліку транспортних подій під час поїзної та маневрової роботи на залізничному транспорті підприємств МПЗТ за формою РБУ-7 (додаток 6 до Порядку № 113).

Випадки транспортних подій, що сталися на залізничних коліях підприємств МПЗТ з вини працівників залізниць України та інших організацій, підприємств та установ, обліковуються в Книзі обліку транспортних подій за формою РБУ-7А (форма така сама, як і форма РБУ-7) і до звітності не включаються.

Необхідно зазначити, що заходи безпеки та порядок ліквідації наслідків аварійних ситуацій з небезпечними вантажами на залізничному транспорті визначають Правила безпеки та порядок ліквіда-

ції наслідків аварійних ситуацій з небезпечними вантажами при перевезенні їх залізничним транспортом (затверджені наказом Міністерства транспорту України від 16.10.2000 р. № 567).

6.5. Розслідування пожеж

Пожежа – це неконтрольований процес знищування або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для істот та навколишнього природного середовища (ст. 2 Кодексу цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI).

Порядок розслідування пожеж встановлюють відповідно до галузевих правил пожежної безпеки, які видаються за необхідністю центральними органами виконавчої влади з урахуванням специфічних умов та особливостей щодо забезпечення пожежної безпеки об'єктів, віднесених до їх сфери управління (наприклад, «Правила пожежної безпеки в компаніях, на підприємствах та в організаціях енергетичної галузі України», затверджені наказом Міністерства палива та енергетики України від 26.07.2005 р. № 343; «Правила пожежної безпеки в лісах України», затверджені наказом Держкомлісгоспу України від 27.12.2004 р. № 278; «Правила пожежної безпеки для підприємств і організацій автомобільного транспорту України», затверджені наказом Міністерства інфраструктури України від 21.01.2015 р. № 11, а також «Положення про порядок розслідування підземних пожеж на вугільних шахтах», затверджені наказом Міністерства палива та енергетики України від 12.10.2004 р. № 638 (НАПБ Б.02.019-2004); «Інструкції зі службового розслідування, обліку пожеж та наслідків від них на залізничному транспорті», затверджені наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 03.08.2005 р. № 430).

***Приклад 14:** 15.06.2011 р. на будівництві логістичного комплексу для зберігання побутової техніки у Київській області стався груповий нещасний випадок, де внаслідок загоряння утеплювача (пінополістиролу), що був у будівлі, пожежа охопила площу 27 000 м². Були пошкоджені металеві несучі конструкції та сталося руйнування частини будівлі, а також травмовано 2 особи, одну з яких смертельно.*

По кожній пожежі після її ліквідації для проведення технічного розслідування пожежі утворюють комісію, до складу якої входить не менш, як три особи, у т. ч. представник територіального органу Державної служби України з надзвичайних ситуацій, представник

адміністрації (власник) об'єкта, потерпілий а також можуть включатися працівники страхових організацій, фахівці та інші особи.

Комісія проводить технічне розслідування і складає Акт про пожежу (рис. 6.8), який засвідчує факт пожежі. Члени комісії підписують Акт, який складається не менш, як у двох примірниках. Якщо пожежу гасили не самостійно, то також заповнюють частину акта про сили та засоби, що залучались до гасіння (цю інформацію беруть з робочих даних пожежної охорони, наприклад, про кількість машин тощо), керівника гасіння пожежі (як правило, керує міський штаб). Найчастіше на підприємствах пожежі гасять самостійно первинними засобами пожежогасіння.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, на об'єктах яких утворено підрозділи відомчої пожежної охорони, можуть розробляти відповідно до специфіки своєї діяльності за погодженням з ДСНС відомчі нормативно-правові акти, що засвідчують факт пожежі.

Примірники Акту про пожежу надсилаються:

- місцевому органу державного нагляду (контролю) у сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту;
- представнику адміністрації об'єкта (власнику), потерпілому на їх вимогу.

До розслідувань пожеж зі слідами злочину можуть залучатись слідчі органи органів внутрішніх справ України відповідно до Положення про взаємодію органів внутрішніх справ України та Державного пожежного нагляду МНС України в попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, пов'язаних із пожежами (затвердженого спільним наказом МВС та МНС України від 30.11.2012 № 1106/1377), де наведений Перелік типових дій учасників слідчо-оперативних груп при розкритті та розслідуванні злочинів, пов'язаних з пожежами. За результатами розслідування пожежі може виставлятися акт за формою Н-5 Порядку № 1232.

Медичні заклади незалежно від форми власності зобов'язані повідомити впродовж доби територіальні органи ДСНС про звернення чи доставку до них для надання медичної допомоги осіб з тілесними ушкодженнями чи отруєнням, отриманими під час пожежі (її вторинних проявів), або тих, що померли від травм і впливу небезпечних чинників пожежі, з поданням висновку про причину смерті.

АКТ ПРО ПОЖЕЖУ

«17» вересня 2014 р.

Комісія у складі: інспектор ст. лейтенант служби цивільного захисту Мужній Олег Вікторович, головний інженер ТОВ «Самсон» Швець Петро Романович, що мешкає
(П.І.Б. представника наглядового органу, адміністрації, об'єкта (власника), ОВС, потерпілого,

у м. Озерськ, вул. Тиха, 10, водій Петров Клим Степанович, що мешкає у м. Озерськ,
представника страхової організації (компанії), інших спеціалістів)

вул. Новітня, 6, кв. 23

склала цей акт про пожежу, що виникла «16» вересня 2014 року о 12 год. 05 хв.
(час орієнтовний або точний — підкреслити)

Назва об'єкта магазин «Самсон»

Адреса м. Озерськ, вул. Березнева, 8

Власник ТОВ «Самсон»

Місце виникнення пожежі кондиціонер Samsung FG 34 у підсобному приміщенні
магазину «Самсон»

Пожежу виявлено о 12 год. 10 хв. Самойленко Анатолієм Павловичем
(вказати, ким виявлена пожежа)

Повідомлення про пожежу надійшло о 12 год. 12 хв. до підрозділів реагування
від Самойленко Анатолія Павловича, що мешкає у м. Озерськ, вул. Первинна, 14, кв. 5
(прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання)

Сили та засоби, що залучались до гасіння пожежні підрозділи МНС не залучались
Керівник гасіння пожежі _____
(П.І.Б., посада)

Пожежу ліквідовано о _____ год. — хв. «16» вересня 2014 р.

Пожежею знищено морозильну камеру «Хладон 231», Кондиціонер Samsung FG 34
(докладно описати, що знищено)

Пожежею пошкоджено холодильник «Атлант», шафа дерев'яна
(докладно описати, що пошкоджено)

Прямі збитки від пожежі (вказати встановлені чи орієнтовні) 10 000 грн.

Побічні збитки від пожежі (вказати встановлені чи орієнтовні) 2000 грн.

Виявлено загиблих на місці пожежі людей _____
(прізвище, ім'я та по батькові, вік загиблих)

у тому числі дітей _____

Отримали травми _____
(прізвище, ім'я та по батькові, вік травмованих)

Причина пожежі (вказати встановлена або ймовірна) коротке замикання електропроводки

При гасінні пожежі врятовано:

Людей _____

матеріальних цінностей на суму 20 тис. грн.
(у разі необхідності, описати детально, що врятовано)

Підписи членів комісії

Мужній інспектор ст. лейтенант служби цивільного захисту Мужній О. В.
(П.І.Б., посада)

Швець головний інженер ТОВ «Самсон» Швець П. В.
(П.І.Б., посада)

Петров водій Петров К. С.
(П.І.Б., посада)

Особливі зауваження членів комісії _____

Примірник акта про пожежу отримав
«17» вересня 2014 р.

директор ТОВ «Самсон» Рябий А. Н.
(П.І.Б., посада)

Рябий
(підпис)

Рис. 6.8. Акт про пожежу

Страхові організації незалежно від форми власності зобов'язані письмово повідомити у 3-денний строк територіальні органи ДСНС про звернення до них юридичних та фізичних осіб із заявою про страховий випадок, спричинений пожежею.

Згідно зі статтею 131 Кодексу цивільного захисту в Україні ведеться єдиний облік надзвичайних ситуацій, зокрема, пожеж, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Органи виконавчої влади та суб'єкти господарювання зобов'язані вести облік надзвичайних ситуацій, зокрема пожеж, які виникають на їх територіях та об'єктах, подавати у встановленому порядку відповідну статистичну звітність, аналізувати причини виникнення надзвичайних ситуацій та пожеж і вживати заходів щодо їх недопущення.

Облік пожеж здійснюється відповідно до Порядку обліку пожеж та їх наслідків (затвердженому постановою Кабінету Міністрів від 26.12.2003 р. № 2030. далі – Порядок № 2030).

Облік пожеж та їх наслідків здійснюється з метою проведення аналізу причин та умов виникнення пожеж, оцінки стану пожежної безпеки населених пунктів та об'єктів, прогнозування ситуації та розроблення запобіжних заходів для забезпечення безпеки людей, збереження матеріальних цінностей та створення умов для гасіння пожеж.

Згідно з пунктом 10 Порядку № 2030 міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, організації, які є постійними або тимчасовими користувачами земельних ділянок лісового фонду, Міноборони, СБУ, Служба зовнішньої розвідки, Держспецзв'язку та захисту інформації, ДПтС, Адміністрація Держприкордонслужби, Держпраці, Мінінфраструктури, МВС подають щомісяця до 10 числа, що настає за звітним періодом, інформацію ДСНС про всі випадки пожеж та їх наслідки за формами звітності, затвердженими Наказом № 119 (Про затвердження форми звітності про пожежі та їх наслідки на об'єктах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій; форми акта про пожежу).

Обліку підлягають усі пожежі незалежно від місця їх виникнення та наслідків, крім таких ситуацій:

- випадки горіння, обумовленого специфікою технологічного процесу виробництва чи умовами роботи промислових апаратів, агрегатів, установок та конструкцій;

- вибухи, спалахи та статичні електричні розряди без подальшого горіння;

- випадки коротких замикань в електромережі, електроустаткуванні, побутових та промислових електроприладах без подальшого горіння; випадки горіння відходів та сміття на відкритій території, якщо такі випадки не завдали прямих та/або побічних збитків;

- випадки самогубства (спроби самогубства) шляхом самоспалення, якщо це не призвело до загибелі чи травмування інших громадян і не завдало їм збитків та не призвело до інших наслідків;

- пожежі, що сталися на об'єктах права власності міжнародних організацій, іноземних юридичних осіб та громадян, а також на об'єктах, що не перебувають в юрисдикції України, якщо це не призвело до загибелі чи травмування громадян України і не завдало збитків юридичним та/або фізичним особам України, або не призвело до інших наслідків для юридичних та/або фізичних осіб України.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, а також підприємства, установи та організації ведуть первинний облік пожеж на об'єктах, що належать до сфери їх управління або перебувають у власності чи оренді, інформують ДСНС про всі випадки пожеж і надають необхідні матеріали в ході їх розслідування.

Облік пожеж ведеться (п. 9 Порядку № 2030) такими органами:

1) територіальними органами ДСНС – у населених пунктах і на об'єктах, підконтрольних ДСНС, а також на транспортних засобах, крім зазначених в пп. 5 і 6;

2) міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями, які є постійними або тимчасовими користувачами земельних ділянок лісового фонду – у лісах;

3) Міноборони, СБУ, Службою зовнішньої розвідки, Держспецв'язку та захисту інформації, ДПтС, Адміністрацією Держприкордонслужби – на підконтрольних їм об'єктах;

4) Держпраці – на підземних об'єктах, у шахтах, розрізах і кар'єрах, рудниках, копальнях, на будівництві тунелів і гідротехнічних споруд;

5) Мінінфраструктури – на транспортних засобах морського, річкового, повітряного та магістрального залізничного сполучення, нагляд (контроль) за експлуатацією яких він здійснює;

б) МВС – на підконтрольних йому об'єктах, а також на транспортних засобах, причиною пожежі на яких стала дорожньотранспортна пригода.

6.6. Розслідування технологічних порушень та відмов об'єктів електроенергетики

Порядок розслідування інцидентів (технологічних порушень) та інших, пов'язаних з ними подій, визначають: в енергетичному господарстві – Інструкція про розслідування і облік технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України (затверджена наказом Міністерства палива та енергетики України від 09.06.2005 р. № 255, у редакції наказу Міністерства палива та енергетики України від 29.12.2008 р. № 668, далі – Інструкція № 255) та Інструкція з обліку та розслідування технологічних порушень у роботі енергетичного господарства споживачів (затверджена наказом Міністерства палива та енергетики України від 04.08.2006 р. № 270, далі – Інструкція № 270).

***Приклад 15:** Серед аварій, що сталися на об'єктах енергетичних систем, необхідно відзначити аварію, що сталася 17.08.2009 р. у філії ВАТ «РусГидро» «Саяно-Шушенская ГЭС имени П.С. Непорожнего», де внаслідок руйнування гідротурбіни загинуло 73 працівники та ще 13 травмувалися.*

Під **технологічним порушенням** розуміють пошкодження енергетичного устаткування та споруд, порушення їхньої працездатності або нормального режиму роботи об'єкта енергетичного господарства, електричних і теплових мереж, яке призводить до зупинки або зниження їхньої потужності. Технологічні порушення поділяються на **аварії та відмови в роботі**. На кожному підприємстві енергетичної галузі повинен бути розроблений і затверджений керівником план ліквідації аварії, в якому визначаються можливі аварії, прогнозуються їх наслідки, передбачаються заходи щодо їх ліквідації, строки виконання цих заходів, а також сили і засоби, що залучаються з цією метою (п. 1.5 Інструкції № 270).

Порядок дій у випадку пожежі на енергетичних об'єктах визначає розділ 17 Правил № 343, відповідно до п. 17.1.6 якого «старший начальник пожежної охорони, який прибув на місце пожежі, зобов'язаний негайно зв'язатися зі старшим зміни енергетичного об'єкта,

отримати від нього дані про обставини пожежі й письмовий допуск на проведення гасіння пожежі за формою додатка 11».

Розслідуванню та обліку технологічних порушень у роботі об'єктів електроенергетики (енергетичній системі) підлягають (п. 2.3 Інструкції № 255):

- пошкодження енергоустановок або їх устаткування і споруд під час роботи, ремонту, комплексного випробування, резерву, консервації;

- недопустиме відхилення параметрів і технічного стану енергоустановок, що призвело до виведення їх з ладу;

- втрата стійкості енергосистеми або її розділення на частини, що спричинило відключення споживачів;

- підвищення напруги в контрольних точках магістральної електричної мережі понад допустимі значення;

- незапланована перерва з технологічних причин енергопостачання споживачів електричної та теплової енергії організаціями, які її постачають, якщо це не передбачено договором;

- помилкові або вимушені відключення енергоустановок, а також відключення для усунення дефектів або пошкоджень їхніх елементів для запобігання відмові устаткування на термін дій чергового диспетчера;

- пошкодження будівель чи споруд об'єктів електроенергетики, що спричинили відключення генеруючої потужності, споживачів електричної та теплової енергії.

Відповідно до додатка 1 до Інструкції № 270 до Переліку обладнання і споруд, ушкодження яких враховується як аварія або відмова в роботі і оформлюється актом розслідування, входять:

1. Електричні і повітродуйні станції: котли парові і водогрійні; турбіни парові і газові, гідротурбіни; нагнітачі і турбокомпресори, головні парові і живильні трубопроводи; магістральні трубопроводи, які входять в зону обслуговування станції; електричне обладнання згідно з пунктом 7 цього Переліку; димові труби; пароперетворювальне і випарне обладнання.

2. Кисневі та компресорні станції: блоки поділу повітря; компресори повітряні та кисневі; турбіни парові для приводу компресорів, газодувки; киснево-розширювальні пункти; магістральні трубопроводи стисненого повітря; магістральні кисне- і азотопроводи; електричне обладнання згідно з пунктом 7 цього переліку.

3. Газове господарство: газоочишувачі; ексаустери і нагнітачі газопідвищувальних станцій; газові утилізаційні турбіни; міжцехові газопроводи.

4. Теплосилове господарство: котли парові та водогрійні; котли-утилізатори і центральні пароперегрівачі; міжцехові і транзитні трубопроводи пари і гарячої води; резервуари води і мазуту; системи випарного охолодження печей; мережні водопідігрівачі.

5. Системи водопостачання і гідротехнічні споруди: греблі, дамби, басейни, канали, водоприймачі і водоскидні споруди; градірні; насосні станції першого і наступних підйомів систем міжцехового оборотного водопостачання; міжцехові і магістральні водоводи і колектори каналізації.

6. Газо- і водоочисне обладнання: водоочисні споруди, випарні установки і установки з утилізації та знешкодження відходів; газоочисне обладнання технологічних газів основних агрегатів.

7. Електричні станції, підстанції, мережі і цехові електроустановки: турбогенератори: трансформатори і автотрансформатори потужністю 1000 кВт і більше: синхронні компенсатори; перетворюючі установки потужністю 1000 кВт і більше; електричні печі потужністю 2000 кВт і більше; електродвигуни потужністю 1000 кВт і більше; розподільні пристрої напругою 3 кВ і вище; вимикачі напругою 35 кВ і вище; відокремлювачі та короткозамикачі напругою 35 кВ і вище; повітряні і кабельні мережі напругою 10 (6) кВ і вище; шинопроводи напругою 6 кВ і вище; дизель-генератори, акумуляторні батареї, агрегати безперебійного живлення, які є джерелами живлення струмоприймачів I категорії (особливої групи струмоприймачів I категорії) з надійності електропостачання споживачів.

Результати розслідування аварій I і II категорій оформляються відповідно до Порядку № 1232, а відмов I і II категорій – Актом розслідування технологічного порушення за формою додатка 6 до Інструкції № 270. Акт розслідування складається в трьох примірниках. Два примірники акта наступного дня після його підписання надсилаються органу, у сфері управління якого знаходиться підприємство, і відповідному територіальному структурному підрозділу Держенергонагляду.

Облік порушень у роботі АЕС, відмов I і II категорій здійснюють енергопідприємства з реєстрацією в Журналі реєстрації відмов I і II категорій за формою додатка 8 до Інструкції № 270. Заповнення

Журналу реєстрації відмов І і ІІ категорій і складання Актів розслідування ведуться інженером-інспектором з експлуатації енергопідприємства, який відповідає за своєчасну реєстрацію порушень та позначення про виконання заходів щодо відновлення пошкодженого устаткування і підвищення надійності його роботи.

Окремому обліку підлягають порушення з пошкодженням устаткування або його елементів, які виникли під час комплексного випробування до їх введення та прийняття в експлуатацію або пусконаладжувальних та приймально-здавальних випробувань, після ремонтів або виявлені під час ремонтів. Порушення, які підлягають окремому обліку, фіксуються на енергопідприємстві в Журналі цехового обліку технологічних порушень за формою додатка 7 до Інструкції № 270.

За результатами розслідувань оформлюється Звіт про технологічні порушення на електростанціях і в мережах (форма 16-енерго, додаток 9 до Інструкції № 270) та Відомість про технологічні порушення на енергопідприємствах (додаток 10 до Інструкції № 270).

Таким чином:

1. На кожному підприємстві повинен бути розроблений і затверджений керівником нормативний документ, який встановлює порядок дії на випадок надзвичайної ситуації (інструкція або план ліквідації аварії), у тому числі визначає можливі аварії, прогножуються їх наслідки, передбачаються заходи щодо їх ліквідації, строки виконання цих заходів, а також сили і засоби, що залучаються з цією метою.

2. Чинне законодавство визначає такі види аварійних порушень: надзвичайна ситуація (державного, регіонального, місцевого та об'єктового рівня); катастрофа (в тому числі дуже серйозна катастрофа), аварія (дуже серйозна аварія; серйозна аварія; аварія І та ІІ категорії або рівня «А», «Б», «В»); інцидент (у тому числі серйозний інцидент); аварійна ситуація; аномальна подія; випадок, відмова у роботі обладнання; в енергетичному господарстві - технологічне порушення (І та ІІ категорії). Не існує єдиної класифікації та визначень цих понять. Під надзвичайною ситуацією, небезпечною для життєдіяльності людей, вважається порушення нормальних умов життєдіяльності більше ніж на три доби.

3. За результатами розслідування аварії будівель та споруд оформлюється Акт розслідування причин аварії; аварії на об'єктах

електроенергетики – Акт розслідування; радіаційної аварії – Звіт про розслідування; авіаційної події – Остаточний звіт за результатами розслідування; транспортної події на залізничному транспорті – Акт розслідування транспортної події; морської події – Судновий акт попереднього розслідування, Акт розслідування аварійної морської події; транспортної події із суднами внутрішнього плавання – Акт розслідування; дорожньо-транспортної події – Акт розслідування дорожньо-транспортної пригоди; аварії на території держав - учасниць СНД – Акт технічного розслідування причин аварії.

4. Документи, оформлені за результатами розслідувань аварій, визначаються відомчою специфікою та не мають єдиної структури, а в деяких випадках базуються на актах відомчого (службового) розслідування. Аналогічна ситуація притаманна формам журналів обліку аварійних подій.

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте обставини, при яких проводиться розслідування аварій відповідно до їх категорій?
2. Яким є порядок розслідування аварій (обвалень) будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів?
3. Яким є порядок розслідування аварій підземних споруд (на вугільних шахтах)?
4. Яким є порядок розслідування пожеж?
5. Яким є порядок розслідування технологічних порушень та відмов об'єктів електроенергетики?
7. Яким є порядок розслідування транспортних подій на підприємствах залізничного транспорту?

ЛІТЕРАТУРА

1. Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві [Текст]: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232. – К.: Офіційний вісник України від 12.12.2011 р. № 94. – 64 с.
2. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків невинного характеру [Текст]: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2011 р. № 270. – К.: Офіційний вісник України від 13.04.2011 р. № 13. – 75 с.
3. Класифікатор розподілу травм за ступенем тяжкості [Текст]: затв. наказом Міністерства охорони праці здоров'я України від 04 липня 2007 р. № 370. – К.: Офіційний вісник України від 20.08.2007 р. № 59. – 61 с.
4. Закон України «Про охорону праці» [Текст]: Верховна Рада України. – К.: Відомості Верховної Ради України від 08.12.1992 р. № 49.
5. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» [Текст]: Верховна Рада України №1105-XIV від 23.09.1999 р.
6. Порядок обліку дорожньо-транспортних пригод [Текст]: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2005 року № 538.
7. Інструкція з питань діяльності підрозділів дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції МВС [Текст]: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27 березня 2009 року №111.
8. Положення про порядок службового розслідування дорожньо-транспортних пригод на міському електротранспорті [Текст]: Наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 06 липня 2004 року № 129.
9. Порядок обліку, реєстрації та оперативної передачі інформації про дорожньо-транспортні пригоди, що скоїлись на автомобільних дорогах загального користування [Текст]: Наказ Державної служби автомобільних доріг України від 28 березня 2006 року №110.
10. Інструкція з організації взаємодії органів і підрозділів внутрішніх справ України при документуванні та розслідуванні дорож-

ньо-транспортних пригод [Текст]: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.12.2007 р. № 460.

11. Інструкція із заповнення картки обліку дорожньо-транспортної пригоди [Текст]: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.12.2005 року № 1242.

12. Порядок обліку, реєстрації та оперативної передачі інформації про дорожньо-транспортні пригоди, що скоїлись на автомобільних дорогах загального користування [Текст]: Наказ Державної служби автомобільних доріг України від 28.03.2006 р. № 110.

13. Типове положення про систему управління безпекою руху на автомобільному транспорті (на всіх рівнях міністерство-підприємство) [Текст]: Наказ Міністерства транспорту України від 12.11.2003 р. № 877.

14. Порядок відомчого обліку дорожньо-транспортних пригод [Текст]: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14.11.2005 року № 600. :

15. Положення про службове розслідування дорожньо-транспортних пригод на відомчому транспорті [Текст]: Наказ Державної служби автомобільних доріг України від 29.07.2005 р. № 304.

16. Лисенко Г. На підприємстві стався нещасний випадок: як діяти? [Текст]: Журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці». – 2010, № 0. – С. 42-56.

17. Судак Ю. Розслідування на виробництві нещасного випадку чотирирічної давнини [Текст]: Журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці». – 2011, № 3. – С. 63-66.

18. Тімошина Д., Лубянова І. Існує підозра на наявність у працівника професійного захворювання: як діяти? [Текст] / Д. Тімошина, І. Лубянова / Журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці». 2011, № 4. - С. 14-31.

19. Небилиця Г. Внесено зміни до Закону України Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності [Текст]: Журнал «Довідник з охорони праці» - 2011, № 1. – С. 9-12.

20. Пількевич О. Повідомляємо своєчасно про нещасний випадок Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві [Текст]: Журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці». –

2011, № 10. – С. 39-43.

21. Федоренко М. Поняття «негайно» і «терміново» у Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань [Текст]: Журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці». – 2011, № 5. - С. 28-31.

22. Федоренко М. Розслідування аварій інцидентів, аварійних та інших надзвичайних ситуацій на виробництві [Текст]: Журнал «На допомогу спеціалісту з охорони праці». – 2012, № 2. – С. 8-54.

23. ДБН.В.1.2-1-95. Положення про розслідування причин аварій (обвалень) будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів [Текст].

24. Федоренко М. ДТП дорогою з роботи додому на приватному автомобілі: чи пов'язаний нещасний випадок з виробництвом? [Текст]: Журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці». – 2011, №5. – С. 23-27.

25. Зеленський І. Коли немає вини потерпілого [Текст]: Журнал «Охорона праці». - 2011, № 11. – С. 40-41.

26. Федоренко М. Встановлення причин нещасних випадків: колегіального чи індивідуального? [Текст]: Журнал «Охорона праці». – 2011, № 10. – С. 17-19.

27. Федоренко М. Необ'єктивність розслідування [Текст]: Журнал «Охорона праці». – 2011, №7. – С. 32-33.

28. Ачин В.А. Сетевое моделирование производственной ситуацией при расследовании причин несчастных случаев [Текст]: Журнал «Безопасность труда в промышленности». – 1971, №6. - С. 51-52.

29. Питання-відповіді семінару-практикуму «Особливості застосування нового Порядку розслідування та обліку нещасних випадків на виробництві» [Текст]: Журнал «Промислова безпека». - 2012, № 3. - С. 48-55.

30. Роз'яснення Держгірпромнагляду України «Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» [Текст]: Журнал «Охорона праці». – 2011, №4. - С. 52-62.

31. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах у редакції наказу. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.10.2013 № 1365.

32. Федоренко М. Запитання-відповідь // Довідник спеціаліста з ОП. – К.: "МЦФЕР-Україна", 2013. - №1. – С. 68-71.

33. Моїсеєнко О. Наслідок відомий. А які причини? [Текст]: Охорона праці. – К.: ТОВ "Інтерекспресдрук", 2013. - №7. – С. 50-52.

34. Каліновська І. Зміни до Порядку розслідування нещасних випадків [Текст]: Охорона праці. – К.: ТОВ "Інтерекспресдрук", 2014. - №11. – С. 12-13.

35. Лесковець В. Особливості застосування положень нового порядку проведення розслідування нещасних випадків [Текст]: Промислова безпека. – К.: ТОВ "Вістка", 2012. - №12(52). – С. 38-41.

36. Шайтан В.А. Щодо розслідування нещасних випадків з працівниками, які працювали за цивільно-правовим договором [Текст]: Лист Держгірпромнпгляду України від 07.03.2012.

37. Кононова І. Розслідування хронічних професійних захворювань: крок за кроком [Текст]: Журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці». – 2012, №09. - С. 36-49.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. У якому випадку зобов'язаний лікувально-профілактичний заклад передати «Екстренне повідомлення про звернення потерпілого працівника підприємства з посиланням на нещасний випадок на виробництві» Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань?

- а) в залежності від тяжкості травми;
- б) *завжди*;
- в) за вказівкою Держпраці;
- г) в залежності від умов страхування і Пенсійному фонді України.

2. Чи зобов'язаний лікувально-профілактичний заклад передати «Екстренне повідомлення про звернення потерпілого працівника підприємства з посиланням на нещасний випадок на виробництві» територіальному органу Держпраці?

- а) ні;
- б) за запитом Держпраці;
- в) в залежності від тяжкості травми;
- г) *так*.

3. Чи зобов'язаний роботодавець передати «Повідомлення про нещасний випадок» Фондові соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань?

- а) *так*;
- б) ні;
- в) за вказівкою Держпраці;
- г) лише при наявності обставин, за яких настає страховий випадок.

4. Чи зобов'язаний роботодавець передати «Повідомлення про нещасний випадок» керівникові первинної організації профспілки або уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці?

- а) за вказівкою фонду Соцстрахування;
- б) ні;
- в) лише при умові, що потерпілий є членом профспілки;
- г) *так*.

5. Чи зобов'язаний роботодавець передати «Повідомлення

про нещасний випадок» органі державного пожежного нагляду?

- а) після запиту органу державного пожежного нагляду
- б) лише у разі настання нещасного випадку внаслідок пожежі;
- в) при отриманні травм опікового характеру;
- г) не зобов'язаний.

6. Чи зобов'язаний роботодавець передати «Повідомлення про нещасний випадок» територіальному органу Держгірпромнагляду?

а) лише у разі нещасного випадку, що спричинив тяжкі наслідки або випадок смерті;

- б) завжди;
- в) не зобов'язаний;
- г) за запитом Держпраці.

7. Чи зобов'язаний роботодавець передати «Повідомлення про груповий нещасний випадок» органам прокуратури за місцем настання нещасного випадку?

- а) у випадку травмування однієї особи з тяжкими наслідками;
- б) завжди;
- в) не зобов'язаний;
- г) за вказівкою Держпраці.

8. Чи зобов'язаний роботодавець передати «Повідомлення про нещасний випадок зі смертельним наслідком» місцевій держадміністрації?

- а) за приписом територіального органу Держпраці;
- б) не зобов'язаний;
- в) у разі відсутності органу управління підприємства;
- г) за запитом місцевої держадміністрації.

9. Хто очолює комісію по проведенню розслідування нещасного випадку на виробництві?

- а) керівник (спеціаліст) служби охорони праці;
- б) роботодавець;
- в) представник Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- г) представник територіального органу Держпраці.

10. Хто очолює комісію по проведенню розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння) на виробництві?

а) представник закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством;

б) керівник (спеціаліст) служби охорони праці;

в) представник Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

г) представник територіального управління Держпраці.

11. Хто очолює комісію по проведенню розслідування нещасного випадку, що трапився з фізичною особою-підприємцем?

а) представник Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань за місцем настання нещасного випадку;

б) представник держадміністрації за місцем настання нещасного випадку;

в) представник первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий;

г) представник територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку.

12. Хто очолює комісію по проведенню розслідування нещасного випадку, що трапився з особою, яка забезпечує себе роботою, самостійно та добровільно застрахована у Пенсійному фонді України за умови сплати нею внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання?

а) представник Пенсійного фонду України, в якому застрахована потерпіла особа;

б) представник держадміністрації за місцем настання нещасного випадку;

в) представник Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань за місцем настання нещасного випадку;

г) представник територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку.

13. Хто очолює комісію по проведенню розслідування нещасного випадку, що стався з фізичною особою, що забезпечує себе роботою самостійно і не застрахована у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування?

а) представник територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку;

б) представник Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань за місцем настання нещасного випадку;

в) представник держадміністрації за місцем настання нещасного випадку;

г) представник територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку.

14. Хто встановлює стан потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві щодо його алкогольного чи наркотичного сп'яніння?

а) відповідальний керівник робіт;

б) свідки нещасного випадку;

в) голова комісії по розслідуванню нещасного випадку;

г) лікувально-профілактичний заклад;

15. Хто встановлює ступінь тяжкості травми потерпілого внаслідок нещасного випадку ?

а) лікувально-профілактичний заклад;

б) роботодавець;

в) фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

г) голова комісії по розслідуванню нещасного випадку.

16. У разі коли нещасний випадок визнаний комісією таким, що не пов'язаний з виробництвом, складається акт за формою:

а) НПВ у 6-ти примірниках;

б) Н-5 у 5-ти примірниках;

в) НТ у 5-ти примірниках;

г) Н-1 у 5-ти примірниках.

17. У разі коли нещасний випадок визначений комісією таким, що пов'язаний з виробництвом, складають акти за формою:

а) Н-5 у 1-му примірнику і Н-1 у 5-ти примірниках;

б) Н-5 у 5-ти примірниках і Н-1 у 5-ти примірниках;

в) Н-1 у 5-ти примірниках.

г) НТ у 5-ти примірниках;

18. За яких обставин нещасний випадок визначається таким, що пов'язаний з виробництвом?

- а) слідування на роботу у громадському транспорті;
- б) виконання потерпілим посадових обов'язків у відрядженні;
- в) використання в особистих цілях без відома роботодавця справного устаткування;

г) перебування у лікувально-оздоровчому закладі.

19. За яких обставин нещасний випадок визначається таким, що пов'язаний з виробництвом?

- а) слідування на роботу у громадському транспорті;
- б) перебування за місцем постійного проживання на території польового табору;
- в) використання в особистих цілях без відома роботодавця не справного обладнання, яке виведене з експлуатації;
- г) участь в агітаційно-пропагандистській діяльності.

20. За яких обставин нещасний випадок визначається таким, що пов'язаний з виробництвом ?

- а) використання побутової техніки;
- б) виконання донорських функцій;
- в) перебування на робочому місці;
- г) слідування на роботу у громадському транспорті.

21. За яких обставин нещасний випадок визначається таким, що пов'язаний з виробництвом?

а) виконання завдань відповідно до розпорядження роботодавця в неробочий час;

б) отруєння токсичними речовинами внаслідок порушення вимог щодо їх зберігання;

в) участь в спортивних змаганнях у вихідний день;

г) виконання донорських функцій;

22) За яких обставин нещасний випадок визначається таким, що пов'язаний з виробництвом?

а) участь в спортивних змаганнях у вихідний день;

б) прямування на роботу чи з роботи пішки;

в) прямування на роботу залізничним транспортом;

г) проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить підприємству.

23. За яких обставин нещасний випадок визначається таким, що пов'язаний з виробництвом?

а) прямування на роботу залізничним транспортом;

б) прямування на роботу на громадянському транспорті ;

в) використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства за письмовим дорученням роботодавця ;

г) перебування на об'єкті побутового обслуговування.

24. Після надходження матеріалів розслідування нещасного випадку, що стався на підприємстві, хто розглядає і затверджує акти за формою Н-5 і Н-1 ?

а) роботодавець ;

б) керівник робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань , за місцем настання нещасного випадку;

в) керівник територіального управління Держпраці за місцезнаходженням підприємства;

г) не потрібно затверджувати.

25 . Після надходження матеріалів розслідування нещасного випадку, що стався з фізичною особою-підприємцем, хто розглядає і затверджує акти за формою Н-5 і Н-1?

а) керівник територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку;

б) керівник робочого органу Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві за місцем настання нещасного випадку;

в) не потрібно затверджувати;

г) роботодавець.

26. Після надходження матеріалів розслідування нещасного випадку, який стався з особою, що забезпечує себе роботою самостійно та добровільно застрахована у Пенсійному фонді України хто розглядає і затверджує акти за формою Н-5 і Н-1?

а) керівник робочого органу Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві за місцем настання нещасного випадку;

б) керівник територіального органу Пенсійного фонду України;

в) керівник територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку ;

г) керівник місцевої держадміністрації за місцем настання нещасного випадку.

27. Після надходження матеріалів розслідування нещасного випадку, який стався з особою, що забезпечує себе роботою самостійно та добровільно і не застрахована у Пенсійному фонді

України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, хто розглядає і затверджує акти за формою Н-5 і Н-1?

а) керівник територіального органу Пенсійного фонду України;
б) керівник місцевої держадміністрації за місцем настання нещасного випадку;

в) *керівник територіального управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку;*

г) керівник робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань за місцем настання нещасного випадку;

28. Де зберігаються примірники актів за формою Н-5 і Н-1 разом з матеріалами розслідування нещасного випадку, що стався з працівником підприємства?

а) *на підприємстві;*

б) в робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань;

в) в територіальному управлінні Держпраці;

г) в місцевій держадміністрації за місцем настання нещасного випадку;

29. Де зберігаються примірники актів за формою Н-5 і Н-1 разом з матеріалами розслідування нещасного випадку, що стався з фізичною особою – підприємцем, яка добровільно застрахована у Пенсійному фонді України?

а) в територіальному відділенні Пенсійного фонду України;

б) в територіальному управлінні Держпраці;

в) *в робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;*

г) в місцевій держадміністрації за місцем настання нещасного випадку.

30. Ким розслідується і береться на облік нещасний випадок, що стався з працівником, який тимчасово переведений в установленому порядку на інше підприємство?

а) в робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

б) підприємством постійним працівником якого є потерпілий;

в) підприємством на яке працівника переведено;

г) територіальним управлінням Держпраці.

31. Ким розслідується і береться на облік нещасний випадок, що стався з працівником іншого підприємства, який виконував роботу за сумісництвом?

а) підприємством, на якому працівник виконував роботу за сумісництвом;

б) підприємством, постійним працівником якого є потерпілий;

в) територіальним управлінням Держпраці.

г) в робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

32. Ким розслідується і береться на облік нещасний випадок, що стався з працівником під час виконання роботи під керівництвом посадових осіб підприємства, на якому він працює, на території іншого підприємства?

а) підприємством, на території якого стався нещасний випадок;

б) територіальним управлінням Держпраці;

в) підприємством, працівником якого є потерпілий;

г) в робочому органі виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

33. Ким розслідується і береться на облік нещасний випадок, що стався з студентом навчального закладу під час проходження виробничої практики на підприємстві під керівництвом посадових осіб цього підприємства?

а) територіальним управлінням Держпраці;

б) підприємством, на якому студент проходив виробничу практику;

в) навчальним закладом, студентом якого є потерпілий;

г) робочим органом виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

34. Хто утворює комісію по спеціальному розслідуванню групового нещасного випадку, який стався одночасно з двома і більше працівниками, які отримали легкі травми?

а) місцевою державною адміністрацією;

б) підприємством, працівниками якого є потерпілі;

в) робочим органом виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань за місцем настання нещасного випадку.

г) територіальне управління Держпраці за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок;

35. Спеціальне розслідування нещасного випадку проводиться протягом :

а) 10 робочих днів;

б) 10 календарних днів;

в) 5 робочих днів;

г) 5 календарних днів.

36. Чи може входити до складу комісії по розслідуванню нещасного випадку безпосередній керівник робіт?

а) може входити лише за наказом роботодавця;

б) може з дозволу Держпраці;

в) не може;

г) може з дозволу Фонду соціального страхування.

37. Чи може входити до складу комісії по розслідуванню нещасного випадку потерпілий або уповноважена ним особа, яка представляє його інтереси?

а) не може;

б) лише за розпорядженням роботодавця;

в) лише з письмового дозволу Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

г) може з дозволу Фонду соціального страхування.

38. Хто утворює комісію і проводить розслідування нещасного випадку на виробництві, що трапився з особою застрахованою у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яка виконувала роботи на підприємстві за цивільно-правовим договором?

а) роботодавець;

б) територіальне управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку;

в) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

г) Пенсійний фонд України.

39. Хто утворює комісію і проводить розслідування нещасно-

го випадку на виробництві , що трапився з особою не зареєстрованою у Пенсійному фонді України як платник єдиного внеску на державне соціальне страхування, яка виконувала роботи на підприємстві за цивільно-правовим договором?

- а) Пенсійний фонд України;
- б) роботодавець;
- в) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- г) *територіальне управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку ;*

40. Чи наявні трудові відносини потерпілого з роботодавцем, якщо відповідні документи не оформлено, але потерпілого фактично допущено до виконання робіт?

- а) *так;*
- б) *ні;*
- в) *в залежності від умов виконання робіт;*
- г) *в залежності від виду застосованого обладнання.*

41. Який термін передачі повідомлення про нещасний випадок до органів, які братимуть участь у розслідуванні?

- а) 3 години;
- б) 24 години;
- в) *1 година;*
- г) 2 години.

42. Який термін утворення комісії з розслідування нещасного випадку?

- а) *протягом 2 діб;*
- б) *протягом 1 доби;*
- в) *протягом 12 годин;*
- г) *протягом 3 годин.*

43. Який термін проведення розслідування нещасного випадку комісією підприємства?

- а) 5 робочих днів;
- б) 10 робочих днів;
- в) *три робочих дні;*
- г) *протягом тижня.*

44. Якщо нещасний випадок пов'язаний з виробництвом то акти складаються у такій послідовності:

- а) *H-5; H-1;*

б) Н-1; Н-2; Н-5;

в) Н-1; Н-5; Н-2;

г) Н-5; НТ.

45. У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом, складаються акти у такій формі послідовності:

а) П-5; Н-1; Н-5

б) Н-1; П-5; Н-5

в) Н-5; Н-1; П-5

г) П-5; Н-1.

46. Якщо факт настання нещасного випадку встановлено рішенням суду, розслідування організовує:

а) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань за місцем знаходження підприємства, на якому стався нещасний випадок;

б) *територіальне управління Держпраці за місцем настання нещасного випадку;*

в) місцева держадміністрація;

г) органи прокуратури.

47. В який термін проводиться розслідування (після надходження заяви потерпілого) нещасного випадку, внаслідок якого втрата працездатності настала не одразу?

а) протягом 10 робочих днів;

б) протягом 5 робочих днів;

в) *протягом 1 місяця;*

г) протягом двох тижнів.

48. Відомості про обставини і принципи аварії чи пригоди на транспорті, що призвела до настання нещасного випадку, передаються після закінчення розслідування відповідними органами роботодавцю:

а) у 3-денний строк;

б) *у 10-денний строк;*

в) у тижневий строк;

г) у 5-денний строк.

49. У разі аварії чи пригоди на транспорті, що призвела до настання нещасного випадку, складаються акти у такій послідовності:

а) Н-5; Н-1; Т-1;

- б) Т-1; Н-5; Н-1;
- в) Т-1; Н-5; П-5;
- г) Н-1; Т-1; Н-5.

50. Хто створює комісію по розслідуванню нещасного випадку невинробничого характеру, що стався з непрацюючою особою?

- а) Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
- б) організація, де працює або навчається потерпіла особа;
- в) *місцева держадміністрація;*
- г) організація, на території чи об'єкті якої стався нещасний випадок.

51. Хто проводить розслідування групових нещасних випадків невинробничого характеру у разі смерті хоча б одного з потерпілих?

- а) місцева держадміністрація;
- б) територіальне управління Держпраці;
- в) організація, на території або об'єкті якої стався нещасний випадок;
- г) *органи внутрішніх справ або прокуратури.*

52. Ким проводиться розслідування нещасних випадків невинробничого характеру, які сталися з працюючими особами?

- а) територіальним управлінням Держпраці;
- б) *комісією, утвореною організацією, де працює потерпілий;*
- в) Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
- г) пенсійним фондом.

53. Розслідування нещасного випадку невинробничого характеру проводиться:

- а) *протягом 10 календарних днів;*
- б) протягом 5 календарних днів;
- в) протягом 30 календарних днів;
- г) протягом тижня.

54. Ким проводиться технічне розслідування причин виникнення аварії, пов'язаної з використанням газу в побуті?

- а) експертно-технічним центром Держпраці;
- б) територіальним управлінням Держпраці;
- в) місцевою держадміністрацією;

г) Фондом соціального страхування від тимчасової втрати працездатності.

55. За результатами розслідування нещасного випадку невиробничого характеру складаються акти за формою:

- а) НПВ;
- б) Н-5;
- в) НТ;
- г) П-5.

56. Ким проводиться реєстрація нещасних випадків невиробничого характеру, які сталися з непрацюючими особами?

- а) місцевими держадміністраціями;
- б) Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
- в) організацією, на території якої стався нещасний випадок;
- г) Фондом соціального страхування від тимчасової втрати працездатності.

57. Ким проводиться реєстрація нещасних випадків невиробничого характеру, які сталися з працюючими особами?

- а) місцевою держадміністрацією;
- б) Фондом соціального страхування від тимчасової втрати працездатності.
- в) організацією, яка проводила розслідування;
- г) територіальним управлінням Держпраці.

58. Який термін зберігаються матеріали розслідування нещасного випадку невиробничого характеру, який стався з непрацюючою особою?

- а) 5 років;
- б) 10 років;
- в) 45 років;
- г) 3 роки.

59. Який термін зберігаються матеріали розслідування нещасного випадку невиробничого характеру, який стався з непрацюючою особою?

- а) 5 років;
- б) 10 років;
- в) 45 років;
- г) 3 роки.

60. За яких обставин нещасні випадки визначаються такими, що непов'язані з виробництвом?

- а) перебування за місцем постійного проживання на території польових селищ;*
- б) виконання потерпілим польових обов'язків у відрядженні;*
- в) перебування на території підприємства під час виконання потерпілим завдань роботодавця;*
- г) виконання завдань роботодавця у святковий день.*

61. За яких обставин нещасні випадки визнаються такими, що непов'язані з виробництвом?

- а) використання в особистих цілях без вдома роботодавця несправного транспортного засобу, який знаходиться в ремонті;*
- б) використання в особистих цілях справного устаткування, яке не належить підприємству;*
- в) виконання дій в інтересах підприємства, які не належать до посадових обов'язків потерпілого;*
- г) надання благодійної допомоги згідно відповідного рішення роботодавця.*

62. За яких обставин нещасні випадки визнаються такими, що непов'язані з виробництвом?

- а) одержання потерпілим травм внаслідок погіршення стану його здоров'я, яке сталося під впливом спиртвих речовин, які застосовуються у виробничому процесі;*
- б) перебування на території підприємства під час перерви для відпочинку та харчування;*
- в) перебування потерпілого у стані алкогольного сп'яніння, якщо до настання нещасного випадку він був відсторонений від роботи відповідно до правил внутрішнього розпорядку;*
- г) під час проведення за ініціативою роботодавця заходів, передбачених колективним договором.*

63. За яких обставин нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний з виробництвом?

- а) з'ясування потерпілим або іншою особою особистих стосунків не виробничого характеру;*
- б) заподіяння тілесних ушкоджень іншою особою потерпілому під час виконання ним посадових обов'язків;*
- в) раптова серцева смерть потерпілого внаслідок гострої серцево-судинної недостатності;*

г) вчинення протиправних дій проти особи.

64. За яких обставин нещасні випадки набувають не виробничого характеру?

б) прямування потерпілого до місця відрядження згідно з установленим завданням на власному транспортному засобі;

в) проїзд з роботи на транспортному засобі, наданому роботодавцем відповідно до укладеного договору;

г) використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства за письмовим дорученням роботодавця;

а) прямування на роботу на громадському транспорті.

65. За яких обставин нещасні випадки набувають виробничого характеру?

а) під час участі у культурно-масових заходах;

б) під час участі в масових заходах та акціях, які проводяться підприємством самостійно;

в) під час дій по рятуванню людей на межах підприємства;

г) під час підготовки до роботи засобів захисту.

66. Ким проводиться розслідування нещасного випадку, що стався в наслідок дорожньо-транспортної пригоди?

а) органам Міністерства внутрішніх справ України;

б) підприємством, якому належить транспортний засіб;

в) дорожньо-патрульною службою Державтоінспекції;

г) територіальним управлінням Держпраці.

67. Ким проводиться розслідування нещасного випадку, що стався внаслідок дорожньо-транспортної пригоди під час керування автомобілем особою, яка забезпечує себе роботою самостійно?

а) органами Міністерства внутрішніх справ України;

б) дорожньо-транспортною службою Державтоінспекції;

в) Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

г) органами прокуратури.

68. Розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою, проводяться:

а) після отримання повідомлення від лікувально-профілактичного закладу;

б) після звернення до роботодавця потерпілого у дорожньо-транспортній пригоді;

в) після надходження повідомлення з дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції;

г) після отримання відомості про обставини і причини дорожньо-транспортної пригоди.

69. В якій послідовності складаються акти під час розслідування нещасного випадку, пов'язаного з дорожньо-транспортною пригодою?

а) Н-5; Н-1; Т-1;

б) Т-1; Н-5; Н-1;

в) Н-1; Т-1; Н-5;

г) Н-1; Н-5; Т-1;

70. Чи погоджується висновок за формою Т-1 з територіальним управлінням Держпраці?

а) у всіх випадках;

б) у випадку нещасного випадку з працівником підприємства;

в) при дорожньо-транспортній пригоді з тяжкими наслідками;

г) при дорожньо-транспортній пригоді з транспортним засобом, орендованим підприємством.

80. Згідно якого Положення здійснюється Розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу під час трудового та професійного навчання в навчальних закладах на території України:

а) Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах;

б) Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві;

в) Порядок розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру;

г) Положення про службове розслідування дорожньо-транспортних пригод на відомчому транспорті.

81. Які особи не відносяться до учасників навчально-виховного процесу?

а) слухачі;

б) стажисти;

в) вчителі;

г) аспіранти.

82. За яких обставин нещасні випадки, що трапилися з учасниками навчально-виховного процесу не підлягають розслідуванню?

а) роботи у шкільних лісництвах, на навчально-дослідних ділянках навчального закладу;

б) *нещасні випадки, що трапилися з учасниками навчально-виховного процесу, які мешкають у гуртожитках навчальних закладів*

в) проведення навчальних занять відповідно до навчальних, виробничих і наукових планів та розкладу занять;

г) роботи у трудових студентських загонах, учнівських об'єднаннях

83. Згідно якого Положення здійснюється розслідування нещасних випадків з учнями і студентами, які проходять трудове і професійне навчання на підприємствах, в установах, організаціях під керівництвом їх персоналу?

а) Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах;

б) *Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві;*

в) Порядок розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру;

г) Положення про службове розслідування дорожньо-транспортних пригод на відомчому транспорті.

84. Кого повинен повідомити потерпілий або свідок нещасного випадку, що трапився під час навчально-виховного процесу з його учасником?

а) керівника навчального закладу;

б) керівника місцевих органів виконавчої влади;

в) органи охорони громадського порядку;

г) *безпосереднього керівника.*

85. Хто створює комісію з розслідування нещасного випадку, що стався з учасником навчально-виховного процесу?

а) керівник навчального закладу;

б) органи прокуратури;

в) керівник органу управління освітою до якого відноситься навчальний заклад;

г) керівник територіального управління Держпраці.

86. Хто є головою комісії з розслідування нещасного випадку з учасником навчально-виховного процесу?

а) керівник служби охорони праці навчального закладу ;

б) член комітету профспілкової організації;

в) *заступник керівника навчального закладу, на якого покладено відповідальність за охорону праці, безпеку життєдіяльності навчального закладу;*

г) безпосередній керівник.

87. Впродовж якого терміну комісія з розслідування нещасного випадку проводить розслідування?

а) коли закінчить всю роботу;

б) 7 днів;

в) 10 днів;

г) 3 днів.

88. У скількох примірниках складається акт про нещасний випадок?

а) 5 примірниках;

б) 3 примірниках;

в) 10 примірниках;

г) за потребою.

89. Якої форми акт складається при розслідування нещасного випадку з учасником навчально-виховного процесу?

а) Н-Н;

б) Н-1;

в) Н-5;

г) НТ.

90. Впродовж якого терміну зберігається примірник акта Н-Н разом з матеріалами розслідування?

а) 50 років;

б) 55 років;

в) 60 років;

г) 45 років.

91. Спеціальному розслідуванню не підлягають нещасні випадки:

а) групі нещасні випадки;

б) нещасні випадки з смертельним наслідком;

в) *раптове погіршення стану здоров'я;*

г) випадки смерті учасників навчально-виховного процесу під час навчально-виховного процесу.

92. Хто є головою спеціального розслідування нещасного випадку з учасником навчально-виховного процесу?

а) керівник органу управління освітою за місцезнаходженням навчального закладу;

б) керівник навчального закладу;

в) керівник служби охорони праці навчального закладу;

г) член комітету профспілкової організації.

93. Упродовж якого терміну проводиться спеціальне розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу?

а) 10 днів;

б) 5 днів;

в) 15 днів;

г) 30 днів.

94. У випадку спеціального розслідування акт форми Н-Н складають:

а) один на всіх постраждалих;

б) на кожного постраждалого окремо;

в) у кількості за рішенням комісії;

г) у кількості зазначеної у розпорядженні МОН України.

95. Випадки смерті учасників навчально-виховного процесу під час навчально-виховного процесу від загального захворювання або хвороби:

а) не беруться на облік, як нещасні випадки, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу;

б) беруться на облік, як нещасні випадки, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу;

в) беруться на облік, як нещасні випадки, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу за рішенням керівника навчального закладу;

г) беруться на облік, як нещасні випадки, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу за рішенням органу управління освітою, який утворив комісію зі спеціального розслідування.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Проведення аналізу нещасних випадків на виробництві.
2. Оцінка нещасних випадків, пов'язаних і непов'язаних з виробництвом та невиробничим травматизмом відповідно до класифікатора подій та причин нещасних випадків.
3. Організація та порядок розслідування нещасного випадку комісією підприємства.
4. Складання документації під час розслідування нещасних випадків.
5. Розробка заходів з профілактики нещасних випадків і складання документації щодо обліку нещасних випадків та їх наслідків.
6. Організація та порядок спеціального розслідування нещасного випадку.
7. Організація і порядок розслідування нещасних випадків, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами.
8. Організація і порядок розслідування та облік нещасних випадків невиробничого характеру та з учасниками навчально-виховного процесу.
9. Порядок розслідування професійних гострих та хронічних захворювань і отруєнь на виробництві.
10. Порядок розслідування та обліку аварій на виробництві.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

МОП - Міжнародна організація праці.

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я.

МКХ-10 - Міжнародна статистична класифікація хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я.

Eurostat - Європейське статистичне агентство.

ННДПБОП - Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки і охорони праці.

ЄДРПОУ – єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

КВЕД - класифікація видів економічної діяльності.

КОАТУУ - класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України.

КОПФГ - класифікація організаційно-правових форм господарювання.

КОДУ - класифікація органів державного управління.

КЗпП – Кодекс законів про працю.

НПАОП – нормативно-правовий акт про охорону праці.

ДТП – дорожньо-транспортна пригода.

ВОЗ - всесвітня організація охорони здоров'я.

СЕС - санітарно - епідеміологічна служба.

ЛПЗ - лікувально-профілактичний заклад.

ЛКК - лікарсько-кваліфікаційна комісія.

МСЕК – медико-соціальна експертна комісія.

МВС – Міністерство внутрішніх справ.

ДСНС – Державна служба з надзвичайних ситуацій.

ЦРЛ – центральна районна лікарня.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Метод сіткового планування і керування – метод системного аналізу для виявлення причин та наслідків дії небезпек.

Держгірпромнагляд – державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України.

Нешасний випадок – обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.

Дорожньо-транспортна пригода – подія (небезпечний випадок), що сталася під час руху дорожнього транспортного засобу, унаслідок якої загинули або травмовані люди чи завдані матеріальні збитки;

Загиблі – люди, які померли внаслідок дорожньо-транспортної пригоди на місці її скоєння чи від одержаних травм протягом 30 діб;

Матеріальні збитки – втрати, яких юридична та/або фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням або пошкодженням її речей, а також витрати, які особа здійснила або повинна здійснити для відновлення свого порушеного права.

Первинний облік дорожньо-транспортної пригоди - оформлення відомостей про пригоду підрозділом Державтоінспекції після надходження відповідної інформації за встановленою формою.

Потерпілі – юридичні та фізичні особи, життю, здоров'ю та/або майну яких внаслідок дорожньо-транспортної пригоди заподіяна шкода, цивільно-правову відповідальність за яку несе власник транспортного засобу.

Травмовані – люди, які внаслідок дорожньо-транспортної пригоди одержали тілесні ушкодження будь-якого ступеня тяжкості і протягом трьох діб звернулися за медичною допомогою до лікувально-профілактичного закладу.

Нешасні випадки не виробничого характеру – нещасні випадки не пов'язані з виконанням трудових обов'язків травми, у тому числі отримані внаслідок заподіяних тілесних ушкоджень іншою особою, отруєння, самогубства, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавою, травми, отримані вна-

слідок стихійного лиха, контакту з тваринами тощо, які призвели до ушкодження здоров'я або смерті потерпілих.

Професійні захворювання – патологічні стани людини, які обумовлені роботою і пов'язані з надмірним напруженням організму чи несприятливим впливом виробничих факторів.

Гостре професійне захворювання – захворювання, що виникло після однократного (протягом однієї зміни) впливу шкідливих факторів фізичного, біологічного та хімічного характеру.

Хронічне професійне захворювання – захворювання, що виникло внаслідок проведення професійної діяльності працівника та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих факторів виробничого середовища і трудового процесу, пов'язаних з роботою.

Аварія – це небезпечна подія техногенного характеру, що створює на об'єкті, території або акваторії загрозу для життя і здоров'я людей і призводить до руйнування будівель, споруд, інженерних комунікацій, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдає шкоди навколишньому природному середовищу.

Аварійна ситуація – стан об'єкта, що характеризується порушенням меж і/або умов безпечної експлуатації, що не перейшов в аварію.

Аномальна подія – відхилення від нормального режиму експлуатації.

Відмова обладнання – подія, яка полягає в порушенні працездатного стану обладнання.

Пожежа – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, яке призводить до матеріальної шкоди.

Технологічне порушення – пошкодження енергетичного устаткування та споруд, порушення їхньої працездатності або нормального режиму роботи об'єкта енергетичного господарства, електричних і теплових мереж, яке призводить до зупинки або зниження їхньої потужності.

Небезпечні умови – умови, за яких існує можливість впливу на людину небезпечного чинника та характеризують стан обладнання, приміщень, доріг, інженерної інфраструктури, стан організації виробництва включаючи і професійний рівень працюючих.

Небезпечні дії – дії людини, що не відповідають нормам відпові-

дальної поведінки, включаючи і їх помилки, які призводять до небажаних наслідків.

Небезпечні ситуації – умови, при яких створюється можливість виникнення нещасного випадку.

Додаток

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ МОЗ України
04.07.2007 р. № 370
zareestrovano v
Міністерстві юстиції
07.08.2007 № 902/14169

Класифікатор розподілу травм за ступенем тяжкості

Визначення ступеня тяжкості травм, отриманих на виробництві, проводиться з метою віднесення нещасних випадків до таких, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого, які відповідно до "Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 року № 1112, за рішенням органів державного нагляду за охороною праці підлягають спеціальному розслідуванню.

1. Кваліфікуючими ознаками тяжкості травм, отриманих в результаті нещасного випадку на виробництві (далі - Травми), є характер отриманих ушкоджень, ускладнення та наслідки, пов'язані з цими ушкодженнями.

2. За ступенем тяжкості травми розподіляються на 2 категорії: тяжкі і легкі.

3. До тяжких травм відносяться:

3.1. За характером отриманих ушкоджень:

- відкрита проникаюча черепно-мозкова травма;
- перелом черепа;
- внутрішньочерепна травма важкого і середньоважкого ступеня тяжкості;
- поранення, проникаючі в просвіт глотки, гортані, трахеї, стравоходу, а також ушкодження щитоподібної і виличкової залоз;
- проникаючі поранення хребта;
- ушкодження хребців шийного відділу хребта, у тому числі і без порушення функції спинного мозку;
- нестабільні ушкодження грудних або поперекових хребців;
- закриті ушкодження спинного мозку;
- поранення грудної клітки, що проникають в плевральну порожнину, порожнину перикарду або клітковину середостіння, зокрема без ушкодження внутрішніх органів;

- поранення живота, що проникають в порожнину очеревини;
- поранення, що проникають в порожнину сечового міхура або кишечника;
- відкриті поранення органів заочеревинного простору (нирок, наднирників, підшлункової залози);
- розрив внутрішнього органа грудної або черевної порожнини або порожнини таза, заочеревинного простору, розриви діафрагми, розриви передміхурової залози, розрив сечоводу, розрив перетинкової частини сечовипускального каналу;
- переломи заднього півкільця таза з розривом клубово-крижового зчленування і порушенням безперервності тазового кільця або подвійні переломи тазового кільця в передній і задній частинах з порушенням його безперервності;
- вивихи та переломовивихи великих суглобів кінцівок;
- закриті та відкриті переломи довгих кісток кінцівок;
- множинні переломи п'ясних та плесневих кісток;
- ушкодження крупної кровоносної судини: аорти, сонної (загальної, внутрішньої, зовнішньої), підключичної, плечової, стегнової, підколінної артерій або супроводжуючих їх вен;
- термічні (хімічні) опіки IV ступеня з площею ураження, що перевищує 1% поверхні тіла;
- опіки III ступеня з площею ураження, що перевищує 10% поверхні тіла;
- опіки III ступеня кисті, стопи, ділянок великих суглобів, шиї, статевих органів з площею ураження, що перевищує 1% поверхні тіла;
- опіки II ступеня з площею ураження, що перевищує 20% поверхні тіла;
- опіки дихальних шляхів з опіками обличчя і волосистої частини голови;
- електротермічні ураження (низько- та високовольтні) з ураженням шкіри та субфасціальних структур тіла;
- відмороження III- IV ступеня, загальне охолодження організму;
- радіаційні ураження середнього (12-20 Гр) і важкого (20 Гр і більше) ступеня тяжкості;
- переривання вагітності;
- ушкодження периферичної нервової системи з функціональними порушеннями;
- тривалі розлади здоров'я з тимчасовою втратою працездатності на 60 днів і більше;
- стійка втрата працездатності (інвалідність);
- травми органа зору, що супроводжуються порушенням зору.

3.2. Травми, що в гострий період супроводжуються:

- шоком будь-якого ступеня тяжкості і будь-якого генезу;
- комою різної етіології;
- гострою серцевою або судинною недостатністю, колапсом, важким ступенем порушення мозкового кровообігу;
- гострою нирковою або печінковою недостатністю;
- гострою дихальною недостатністю;
- розладом регіонального і органного кровообігу, що призводить до інфаркту внутрішніх органів, гангрені кінцівок, емболії (газової і жирової) судин головного мозку, тромбоемболії;
- сепсисом.

3.3. Травми, які призвели до тяжких наслідків:

- втрата зору, слуху, мови;
- втрата якого-небудь органа або повна втрата його функції (при цьому втрата найважливішої у функціональному відношенні частини кінцівки (кисті або стопи) прирівнюються до втрати руки або ноги);
- психічні розлади;
- втрата репродуктивної здатності;
- невиправне понівечення обличчя.

4. До легких травм відносяться:

- ушкодження, що не вказані в п.3;
- розлади здоров'я з тимчасовою втратою працездатності тривалістю до 60 днів.

5. Медичні працівники, що надають особі, яка постраждала, першу медичну допомогу, не видають висновку про тяжкість ушкодження. До їх компетенції належить визначення характеру подальшого лікування потерпілого (амбулаторне або стаціонарне), а також констатація летального результату.

6. Медичний висновок про ступінь тяжкості виробничої травми дають на запит роботодавця та/або голови комісії з розслідування нещасного випадку на виробництві лікарсько-експертні комісії (ЛЕК) лікувально-профілактичного закладу, де здійснюється лікування особи, що постраждала, в строк до 1 доби з моменту надходження запиту.

Заступник директора Департаменту
організації та розвитку медичної
допомоги населенню

М.П.Жданова

Навчальний посібник

РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ І АВАРІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ

Филипчук Віктор Леонідович – д.т.н., професор Національного університету водного господарства та природокористування

Ткачук Костянтин Ніфонович – д.т.н., професор Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Печніков Олександр Сергійович – заступник начальника Державного підприємства «Рівненський експертно-технічний центр Держпраці» у Рівненській області

Штатов Олександр Сергійович – к.с/г.н., доцент Національного університету водного господарства та природокористування

Зеркалов Дмитро Володимирович – к.т.н., доцент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Кухнюк Олег Миколайович – к.т.н., доцент Національного університету водного господарства та природокористування

Підписано до друку 02.03.2016 р.
Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 18,6.
Наклад 100. Зам. 1/3.
Видавництво ТОВ «Основа»
03150, Київ, вул. Жилянська, 87/30.
тел. (044) 584-38-97, т/ф: 584-38-95, 584-38-96

Свідотство суб'єкта видавничої справи
ДК № 1982 від 21.10.2004 р.